

Karácsony Benő

Utazás a szürke folyón

ELSŐ RÉSZ

I

A teremben aludtak már a betegek, csak Sebestyén gyógyszerész figyelte még nyitott szemmel a kívülről beszűrődő tompa hangokat. A kongó folyosó alaktalan morájából két furcsa szó ütötte meg a fülét: mintha valaki azt mondta volna: „telzü odaik”. Várt még egy darabig, fülelt, aztán szabadon mozgó jobb kezével lenyomta füle mellett a párnát, és oldalra fordította a fejét, mert több ízben volt már az az érzése, hogy jobb fülével jobban hall. Hallgatózott.

A folyosóról most az ápolónő nemezpapucsának puha csoszsanását hallotta. Az egyik beteg morgott álmában, egy másik keservesen vinnyogott, mint egy macska, amely lelépett farkát fájalta. Az utca felől gépkocsik kurta túlkölése hallatszott. A nyitott felső ablakokon Párizs rügyező fáinak zöld és halk szaga lopózott be a terembe.

Ahogy oldalra hajtotta a fejét, a különös szavak hangfoszlányaira vadászva, tekintete a félhomályban ráesett kinyújtott bal karjára, amelyet mereven és parancsolóan tartott a friss gipszkötés. A fehér gipszkar úgy világított a derengő teremben, mint egy táncosnő kitárt karja, amelyet valahonnan fényszóró világít meg. Túl a gipszen, jókora messzeségben ott voltak az ujjai, mint összezsugorodott idegen testrészek számkivetésben, kiteszítva a takaró alól, eltávolítva a test családi köréből.

- Ördög vigye a rögzítő kötetést - gondolta és szinte megvetően fordította el a fejét. A baleset, amely vállát, karját és bokáját összezúzta, fájdalmas és ostoba volt. Ostoba és néhány semmirekellő kujon gondoskodott róla, hogy nevetséges legyen. Nem akart tudni a karjáról, a gipszről, a balesetről - mindez annyira ellenkezett a felfogásával! Odaát, a nagyteremben egy beteg folyton olyan hangokat hallatott, ha fájdalmai voltak, mint egy nősténypulyka. Glu-glu. Ő szörnyen férfiatlannak érezte ezt az állati jajongást. Csurgott, gurult arcáról a veríték, amikor karját felemelték, de semmit sem szólt. Most is néhányszor nyilalló kést döftek a vállába - megtagadta a fájdalmait, hallani sem akart róluk. A félhomályos falra és a telzü odaikra összpontosította a figyelmét.

Apja jutott eszébe, ő használta ezeket a különös szavakat. Kirajzolódott benne az istálló képe is, amelyben először hallotta apjától a telzü odaikot.

Párizs elmosta kissé az emlékeit. Most élesen látta az istállót is. Pontosabban: az istállóból átalakított nedves és rossz szagú helyiséget, amelyben akkor az éjszakát töltötték. A földön szalmazsákok feküdtek. Akkor költözködtek K-ba; a házat, amelyet apja vett meg, még javították; a kipadolt és bemeszelt régi istállóhelyiségben kellett aludniok. Egy horpadt bádoggályhán nyugtalan gyertya füstölgött. Vetkőzöttek, öccse vihogott, örömet lelte a nagy felfordulásban, egymásra rakott bútorokban, meszesgödörben.

Általában nemigen foglalkoztatták gyermekkori emlékei. „A jelennel foglalkozom” - mondotta - mondotta egyszer kollégájának, dr. Papaverinnek. A múlt, azt tartotta, lírai költők kenyere. Egy gyógyszerésznek alapjában véve ne legyen gyerekkora. Hasztalan dolognak tartotta a kérődzést. Most, az éjszaka magányában, távol az otthonától térben és időben, ellágyulás fogta el, s jólesett a telzü odaikra, meg apja más, kedves hóbortjaira gondolni.

- Imádkozzatok - szólott rájuk anyjuk akkor este, ott az átalakított istállóban. - Kérjétek Istent, hogy őrizze meg az egészségünket és segítse meg apátokat, hogy pontosan fizethesse a házrészleteket.

Apja nevetett a házrészleteken.

- Látom már - mondotta derűsen -, nem nagyon helyesled, hogy megvettem ezt a házat. Hát majd meglátjuk. Egyelőre fűjük el a gyertyát.

Elfűjták a gyertyát és a takaró alá bújtak. Öccséből minden ok nélkül bugyborékol a nevetés.

- Lesz ott csend azon a szalmazsákon? - szólott apjuk tréfás rendreutasítással. - Mindjárt előveszem a telzü odaikat. Megértettétek?

Öccse a paplan alól azt kiáltotta, hogy ő nem érti. Nem tudja, mi az a telzü odaik.

- Szamárság - nyugtatta őt meg anyjuk. - Aludjatok.

Később sem nyert sok értelmet ez a telzü odaik, de az idők folyamán megszokták és a sok használat valami jelentőséget is ragasztott rá. Apjuk egyik mutatóját rákoppintotta a másikra, mosolyogva nézett fel vörhenyes szemöldöke alól és váratlanul azt mondta: telzü odaik. Nem egyszer tréfálta meg őket valami szigorú bevezetéssel, hogy aztán hirtelen erre a két furcsa hangzású szóra lyukadjon ki. Öccse nagyot csattintott tenyerével, ha ilyen meghitt fordulatot vett a dolog. Ami őt illeti, nem helyeselte ezt az értelmetlen szóhasználatot. Egy felnőtt ember legyen komoly és használjon férfias, megfontolt szavakat. Mindig tisztelte a férfiasságot, és ma is respektussal nézi az öregeket, akik derekasan megállták a helyüket. Gyerekkorában még a nagy hasú, szőrös fülű emberek sem keltették fel benne a tréfálkozó kedvet, mert homályosan az volt az érzése, hogy hasfalukkal arányban gyarapodott tudásuk és tapasztalatuk is. Ferdinánd, egyik párizsi ismerőse, viszont azt tartotta, hogy amikor majd mi is nagy hasbőségénél és fölösleges szőrök elburjánzásánál fogunk tartani, akkor jövünk rá majd arra, hogy csalás az egész, hogy semmi tiszteletre méltó nincsen rajtunk, becsapjuk a fiatalokat.

Gondolatai Ferdinándról visszatértek az istállóba. Reggel, amire felébredtek, a sarokban megkölyködött a kutájuk. Iszilinkinek hívták és határozottan hűséges állat volt. Talán agárnak indult, aztán megfontolta a dolgot, és egy rosszul sikerült tacsó jellegzetességeit öltötte magára. A pallér, aki az ócska ház átalakítását végezte és vékony fűzfavesszővel járkált a kőművesek között, a kölyköket bedobta a meszes gödörbe. Állítólag anyjuk rendelkezett így. A kis fekete lények tehetetlenül merültek bele a puha anyagba. Az öccse ujjongva táncolta körül a meszesgödört.

- Odanézz! - kiáltotta - odanézz!... Még élnek egy kicsit.

Igen, még mászkáltak egy kicsit. Éltek még egy kicsit. Megrendítő dolog volt. Ő zavartan hátrált, öccse nem mozdult. Azt mondta, megvárja, amíg nem mozognak. Őt sírás fojtogatta. Felháborította a pallér könnyedsége, aki a kutakölykökről megfélekezve, vígan járkált már vékony fűzfavesszőjével a kőművesek között. Odalépett hozzá.

- Maga kutyaölő - kiáltotta megvetően.

A pallér szétvetette lábait és hahotázni kezdett.

- Sokkal egyszerűbb, fiam, ha sintért mondasz - szólott a vállát veregetve.

Az állványon röhögve kanalazták a habarcsot a kőműves legények. Öccse, aki egy régi zsálból rögtönzött létra tetején állott, felbuzdulva a munkások példáján, tele torokból ordította:

- Maga kutyaölő.

Rászáradt a név: „maga kutyaölő”.

- Anyám - panaszkodott például az öccse - „maga kutyaölő” nem akarja kölcsön adni a korcsolyáját.

Ő eladta az övét. Ikertestvérek voltak, öccse egy félórával később jött a világra, de nem nagyon hasonlítottak egymásra. Öccse szeretett egy ernyőrugóból készített nyíllal kislányokra, macskára lövöldözni, és a vágóhídra járni. A vágóhídra egyszer őt is elcsalta. Ő meg-hökkenve nézte, hogyan sújtják homlokukon egy jókora taglóval a megriadt barmokat. Öccse otthonos fesztelenséggel figyelmeztette, hogy az állatok szemének meleg fényét milyen hirtelen töri meg a taglóütés. Sohasem ment ki többet a vágóhídra. Öccse máshová is elbódorgott, s megesett, hogy éjszaka tért haza.

- Ikrek - fakadt ki az anyjuk - s mégis, az egyik csavargó és erőszakos, a másik meg kötelességtudó és rendes, mint egy ébresztőóra.

Apjuk összevonta a szemöldökét.

- Haszontalan. Ha még egyszer megteszed, akkor aztán... telzü odaik!

Öccse nem mutatott megszeppenést, vagy bűnbánatot. Amikor felnőttek, akkor is ilyen maradt. Ferdinánd, párizsi ismerőse, azt állítja, hogy az ember minden gyermekkori alávalóságát megőrzi. A rossz hajlamok csak illedelmes szakállt eresztenek, átalakulnak, művelődnek, de kitartanak önmaguk mellett, s egy szép napon csak előugranak illedelmesen álarcuk mögül...

Apjának később kedvelt szava volt a Gattamaleta és hippopotamus. Anyjukat bosszantotta ez a sok értelmetlen és komolytalan szó. Már messziről megérezte, ha bujkálva közeledtek feléje.

- Hallottad, szívem a nagy újságot? - kérdezte például apja és letette kezéből az újságot, vagy a nyakába kanyarított centimétert, hogy mutatóujjával elvégezze a szokásos koppantásokat -, képzeld csak...

- Ülünk le és együnk - szakította félbe anyjuk, aki tudta már, mi következik. - Abba-hagyhatnád már azt a sok hippopotamust.

- Hát így vagyunk. Kutyába sem veszed már, amit mondani akarok.

Anyjuk szenvedően jött-ment a tállal. Szerette magát elásni a gondjaiba. Nem tudott könnyed, nem tudott jókedvű lenni. Ami a könnyedséget illeti, ő is gyöngé lábán áll vele. Szeretne olykor könnyedén füttyörezni, futkározni a világ és az ő nagy dolgai között, mint bogár a fűben, elfelejtkezni a fűvek és az ég végtelen magasságáról. De nem megy. Az öccse ilyen fűben-bogár stílusban kalandozta át az életet.

Ő anyjához hasonlított. Anyja úgy érezte, hogy az élet igen komoly valami, nem illik vásott tréfákat üzni vele. Méltatlankodva vitte ki a konyhába a levesestálat. Hamarosan egy másikkal tért vissza. Most aztán elkövetkezett apja gyerekes bosszúja. Ravaszkodva a tál felé szimatolt. - Érzitek? - kérdezte. - Kozma úr, úgy látom, megint tiszteletét tette nálunk. - És felhörpintette fél pohár fehér borát, amely az étkezésnek és eszmecserének végét jelentette. Nem nyúlt hozzá a húshoz, bevonult az istállóból átalakított szabóműhelybe, hogy a segédek munkáját ellen-őrizze. A forró vasaló alatt párolgott a posztó és különös illat szállott fel a gumiarábikummal bevont nyersgallérból. Apja, ha tréfás kedvében volt, a gumiarábikumot arabigumikumnak nevezte. A vasaló alól párolgó ragacsos nedv gőze összevegyült a hagymás orosz hal szagával. A segédek nedves cigarettavégeket csaptak a műhely gerendás mennyezetéhez. Az anyja - idegenkedve az ingujjra vetkőzött segédektől és a lecsüngő cigarettavégektől - sohasem lépett be a műhelybe. Neki magas rangú tisztviselő volt az egyik bátyja.

- Disznóól - állapította meg, ha nagy ritkán betekintett a nyitott ablakon -, s az udvari kályhaajtót mindig nyitva hagyják!

Az udvaron, a műhely közelében kályha állott, amely a vasalók melegítésére szolgált. A korai őszi esték sötétjében vörös szikrák szálltak ki az ajtaján, átröpültek a vadszőlő borította

kerítésen, és eltűntek a postatiszték házának zsindelyfedele mögött. „Ismeretlen messzeségbe szárnyalnak” - mondta a postatiszt lánya, egy tizenkét éves bölcs gimnazista lány.

- Ha Páveléknél kigyullad egyszer a csűr ezektől a szikráktól - jelentette ki az öccse -, mind összefogom majd a galambjaikat.

Őt nem ringatták langyos ábrándok, az ismeretlen messzeségben kételkedett, mert az volt a fizikai meggyőződése, hogy a szikrák kétszáz méteren belül már elalszanak, de épp ilyen távol állott öccse önző világszemléletétől is. Nézte a kerítésen átröpülő vörös szikrákat és arra gondolt, ha tűz ütne ki Páveléknél, élete kockáztatásával kimentené a féllábú, tehetetlen Pávelt a házából.

Huszonöt éves dolgok voltak ezek. Most, hogy teste évtizedek óta talán először volt hosszabb idő óta ágyhoz rögzítve, a régi dolgok lassan mind előmásztak mostoha rejtekükből s körülzsongták az éjszakában. Egy kicsit elszenderedett, akkor meg egy régi szarutrombita hangja sípolt bele a szendergésébe. Kinyitotta a szemét és meleg érzés járta át.

Téli délutánokon kis szarutrombitát fújva, a havas utcán egy pereces inas szokott áthaladni. Emlékezett rá, helyesebben a papucsára. Néha, télvíz idején magasra rúgta a papucsát, aztán ügyesen elkapta. Hosszú rúdján talán száz peracet cipelt. A szabósegédek, hogy kipróbálják hetvenkedő öklük erejét, fogadást kötöttek. A pékinas merőlegesre állította a rúdját, és egy ököl lecsapott a perecek sűrű oszlopára, amely nagy reccsenéssel ezer szilánkban röpült széjjel. Öccse örömmel engedett a felhívásnak, hogy szedegessen a földön heverő perecdarabokból, de ő visszautasította, a padló tisztátlan volt, s különben sem fogadott el ajándékokat. Az anyja sem szerette, ha megajándékozták.

Nem is járt gyakran a műhelybe. A segédek trágár tréfái pirulásra készítették, bárha még tizenöt éves korában is csak ködösen értette őket. Öccse azonban mindannyiszor fesztelen nevetésben tört ki. A műhely szaga és tisztátlan légköre elriasztották a gyakori látogatástól, annál szívesebben töltötte azonban szabad délutánjait a főtéri szabóüzletben. A bolt faburkolatos falán ketyegett az óra, bélésvászonnak, vattának a szaga terjengett a levegőben. Apja az üzlethelyiség faemeletén fütörészve szabta lapos krétájával a nadrágokat, vagy nyisszantotta a kacsaringós krétavonalak mentén kétkilós, nagy ollójával a mellényeket és kabátokat. Iszilinki mindig hűségesen ott ült az ajtó mellett és rövid vakkantással figyelmeztette gazdáját, ha koldus, vagy megrendelő érkezett. Apjának korán megromlott a hallása. Öccse szégyenkezett miatta, s valami társadalmi fogyatkozásnak tartotta. Ő mindig elképedt, ha az utcán gúnyos mosollyal fordultak utánuk az emberek, mert emeltebb hangon felelt apja kérdéseire. Mintha ez a gúnyos mosoly arra figyelmeztette volna: te tökéletlen alak, miért nem titkolod, hogy süket apád van. Mindig lázító igazságtalanságnak tartotta, hogy az emberek, akiknek nagy része maga is visszeres, kopasz, epebajos, dadogó, sánta vagy rövidlátó, a maga és társa testi hibáit, rútságát, kopaszságát, hadarását kevésbé tartja mulatságosnak. Egy csüngő golyva nem szórakoztatta őket, de egy süket ember felderítette a lelküket. Délután a háztartási munkák elvégzésével, anyja is megjelent az üzletben. Fellapozta regényét, odaállt az üveges ajtó mellé s összehunyorított, rövidlátó szemmel mélyen belemerült az olvasásba. De a regények iránt való szenvedélyes vonzalma nem gátolta abban, hogy fél füllel a megrendelők és apja tárgyalásait figyelje, s adott pillanatban latba vesse szigorú pillantását, meggátolva ezzel, hogy apja hitelbe vállalja a megrendelést. Igen, jól emlékezett ezekre a néma jelenségekre. Mert apja nem ismerte a vagyongyűjtés és helyes gazdálkodás szenvedélyét, sőt, anyja megütődésére olykor becsmérőleg nyilatkozott a gazdagságról. Ami őt illeti, ő sem vágyott pénzre és terméketlen anyagi javakra. Tisztesség, emberi feltételek! - ez volt az, amit munkájával el akart érni. De apja túlzásba vitte a pénzzel szemben való közönyét. Még ravasz és rosszhiszemű adósaira is büszke pillantást vetett, ha meglátta rajtuk a hitelbe elvitt ruhák

kifogástalan szabását. Büszke volt rá, hogy a város minden rendesen öltözködő embere félígméddig az ő alkotása volt. Napszitta, garasos külsejű ügyvédi írnokból, cingár iparosokból, farolva járó tanítókból, görbegerincű kereskedőkből, kellemes külsejű urakat varázsolt, eltüntetve testi silányságuk és lomposságuk minden áruló vonalát. És e seregszemle alatt, amely rendszerint ott folyt le a főtér sarkán, napos vasárnap délelőttökön, aligha jutott eszébe, hogy sem munkájának, sem a drága ruhaanyagnak nem kapta meg az árát, s nemigen fogja megkapni soha. Az anyja, belefáradva a hitelek ellen indított kilátástalan küzdelmekbe, azon a véleményen volt, hogy csak művészek és bolondok tudnak ilyen légiesen könnyelműek lenni. A könnyű hitelek és pompás ruhák híre messzi vidékre is elszáryalt s jöttek is rajokban a vidéki jegyzők, bérlők és birtokos külsejű semmittevők, szalonkatollakkal a kalapjuk szalagján, hogy részt vegyenek a ruharendelés veszélytelen örömeiben. Egy hosszú könyvbe belekerült ugyan a nevük, de csak ceruzával s inkább csak hasbőségük és lábszáruk méreteinek kedvéért. S az apja milyen sugárzó elégedettséggel méricskélte ezeket a csizmás, csapzott alakokat, a szabóiparnak ezeket a kiirthatatlan filoxéráit, akik a legegészségesebb szabóalanyokat is kirágták egy szép napon dúsan felszerelt raktáraikból!

- Sose aggódjon - biztatta őket apja -, majd ha lesz, hát megfizeti az árát. Úrnak ne legyen gondja a szabószámlára.

Szinte művészettel lubickolt a könnyelműség vizeiben. Ha azonban délutánonként anyja elfoglalta regényével őrhelyét az ajtó mellett, csak cinkos szemhunyorítással bátorította üzletfeleit.

- Sajnálom - jelentette ki ridegen, de szemével megnyugtatóan csippentett - nálam könyörtelenül kell a számlát rendezni. Egy heti késedelem és bekopogtat önhöz az egzekutor.

Igazi örömet a délelőtti fesztelen hitelműveletek okoztak neki.

- Aztán megértetted, Iszilinki -, szólott le az emeletről, megemelve fenyegetőleg nehéz ollóját -, otthon egy szót se erről a rendelésről!

A kutya nyújtózkodott és ásított egyet, öreg volt már, látta elégszer fizetség nélkül távozni ezeket az egér vagy vizslaszagú látogatókat.

Apjának volt egy báró üzletfele is

- Ma légy szemfüles, telzü odaik - kiáltotta le. - A báró úrnak ma próbára kell jönnie, nehogy megugasd.

A báró volt az üzlet legelőkelőbb megrendelője s apja pályafutásának legragyogóbb állomása. Magas homokfutón érkezett mindig, sietve leugrott nagykereű kocsijáról, vadászkürtöt formált a tenyeréből és úgy kiáltott fel az emeletre:

- Holláhop, öregúr, itt vagyok! Ereszkedjék csak le arról az Olümposzról.

Néha kedve szottyant s felszökkent a recsegő keskeny falépcsőn. Sztaniolba pólyált szivart dugott az apja zsebébe, fölemelte a nehéz ollót és engedélyt kért, hogy a kanyargó krétavonalak mentén ő is belenyissanthasson a kiterített posztóba. Három-négy ruhát rendelt egyszerre, előre kifizette valamennyinek az árát s megesett, hogy hónapokig nem jött értük. Egy nap aztán ott termett, sztaniolos szivarral a kezében, a szivart az apja zsebébe dugta, a ruhákat összegyúrte, a kocsi ülése alá dobta, hogy a por is meglepje egy kicsit és odafütytett a lovainak. Nem szerette az új ruhákat.

Jól emlékezett rá, egyszer táviratilag küldte el megrendelését.

Most, hogy álmatlan éjszakáinak kórházi csendjéből az apjával való foglalkozás vágyától indítatva visszanézett ezekre a régi évekre, csodálkozás fogta el. Mennyi láz és perlekedés

egy báróért! Hogy tisztelte apja a kiváltságos címek hordozóit! Kétségtelen: a társadalom tüntesse ki, emelje ki a maga szürke tömegeiből a hivatottakat, az élre valókat, de ne áldozza fel a kedvükért emberi méltóságát!

Az apja egy más világnak volt a szülőtte. Nagyon is mélyen hajlott meg mindenféle báró előtt.

A világok peregnek, képük időről-időre változik, mint a látcsőben forgó színes mozaikok. A holnap új világot hoz s vele talán megint az Ápis bika tiszteletét, gondolta a gyógyszerész az éjfélt bámulva. Ami őt illeti, az ész, a lélek és a jellem kiválói előtt készségesen meghajtotta zászlaját s megvetette a nagyság lesipuskásait és locsogó becsmélőit, de visszagondolva az ünnepélyes hangulatra, amelyet az egyébként rokonszenves báró sürgönye keltett, helytelenítően rázta meg fejét.

„Kétsoros kávészínű öltönyt kérek” - táviratozta a báró - „kifogástalanul kivasalva és rendesen összegyűrve, ahogy szoktam. Szivar postán érkezik.”

- Olvassátok, - vetette apja a táviratot büszkén az asztalra, ugye, hogy én is érek még valamit.

Anyja csak belepillantott a sürgönybe, örömet érzett, de minden tehetsége hiányzott hozzá, hogy ezt másokkal is közölje. Inkább eltitkolta. Most is csak az volt minden észrevétele, hogy a báró takarékoskodhatott volna a sürgönnyel.

- Nem erről van szó - felelte apja háborogva és csalódottan, hogy büszke örömhíreit így, egy vödör víz hidegségével fogadják. - Arról van szó, hogy a báró megbízik a képességeimben.... Érted?... Vagy azt hiszed, olyan sok szabó van a világon, aki próba nélkül is meg tud felelni megrendelője igényeinek?

Anyja csökönyösködött.

- Lehet - mondta. - Te a szabókról beszélsz, én meg arról, hogy azért takarékoskodhatott volna a sürgönnyel.

Ború. Felhők. Apja egy félreértett művész levertségével nézett ki az ablakon. Azt kérdezte, minek kell egy bárónak sürgönyön takarékoskodni?

Anyja nem adta meg magát. Nem tudott szabadulni a sürgönyköltések bűvköréből. Megfeledkezett teljesen arról, hogy a tartalmának, ha titokban is, ő is örvendett az előbb.

A férfiak, vélte, mind egyformák. Apja elhárította az összehasonlítást. Egy bárót mégsem lehet egy szabóhoz mérni. Anyja sértődötten kapta fel fejét.

- Vagy olyan szabó, mint amilyen báró ő! - jelentette ki véget vetve a vitának.

Ezt kénytelen volt apja is elismerni. Bólintott. Szó sincs róla, nem utolsó a szabók tömött galériájában. Nagy szabók nevei úszkáltak a levegőben. Anyja kifogyott a gáncsokból s végre beleegyezett, hogy apja átadhassa magát büszkeségének. A hangulat ünnepi magaslatokba emelkedett. Apja vörhenyes és lomha bajusza vidám nemtörődomséggel csüngött bele az örömteli napon a sárga húslevesbe.

- Incek-fincek - mondotta megszáritva azután bajuszát -, hát ugye megmondtam nektek, hogy telzü odaik! Most láthatjátok, hogy igazat mondtam.

Anyjuk a tormás marhahúst vagy kolbászos főzeléket hozta.

- Már megint ez a telzü odaik... Aztán enni kezdtek.

- Remélem - vetette oda szerényen fogyasztgatva a kanálnyi főzeléket, amelyet ebédosztáskor magának tartott meg. - Remélem, a pénzt is elküldte.

A napsütötte ünnepi felhőkből újra le kellett szállni a csupasz hűvös anyaföldre.

- Vannak garasos emberek a világon - mormogta apja sértődötten. Azután beleszagolt a kolbászos főzelékbe s mosolyogva jelezte, hogy diadalmasan közeledik a bosszúja. - Ma megint bedugta ide az orrát Kozma úr? - kérdezte derűsen. A báróhoz pedig - tette hozzá - nem értesz. Miért küldené előre a ruha árát? Nagyon jól tudja, hogy nem vagyok holmi garasos foldozó s van még annyi forgótókém, hogy előleg nélkül is elkészíthessek néhány rongyos rendelést.

Anyját már csak Kozma úr érdekelte.

- Ez a főzelék kozmás? - kérdezte méltatlankodva. A kolbász kipirulva és illatosan feküdte végig az ízletes főzelékben. Nem volt annak semmi baja. Anyjának sok ilyen alaptalan vádat kellett elszenvadnie. Azért, mert vigyázott arra, hogy apja szét ne szórja esztelenül, amit hajnaltól estig tartó nehéz munkával keresett. Hogy haszontalanul ki ne dobálja a pénzt vasárnap délutáni kocsizásra, datolyára, gramofonra, üres halastó bérletére, amiben békán kívül soha hal nem közlekedett, és vadászfegyverre, amely oly idegenül csüngött az egyszerű, s olykor célnafércet cipelő szabó vállán. Egyszer az az ötlete támadt, hogy halastavat bérel. A halastó később egy tyúkfarm ábrándjává izmosodott. A farm titokban készült el, a városon kívül egy hajdani szűcs közreműködésével, aki néhány hónapot Amerikában töltött. A tyúkokhoz nem sokat értett, de kotkodácsolástól hangos meséivel levette apját a lábáról, aki hetivásárokon csak el-eltűnt egy félórára az üzlethől, összevásárolt három-négy tyúkot, és sebtében oda-nyomta a szűcs kosarába. A szűcs egy dohányos bódé mögött állott lesben kosarával a zsákmányra várakozva. A tenyésztő nemsokára egy tehénnel, egy kecskével és egy tejszállító talyigával növekedett meg. Titokban, természetesen. A telep végén nagy gödröt ástak a halastónak. Mindez meglepetésnek készült. Hogy majd egy szép napon megáll a házuk előtt a tejszállító szekér, s a szűcs fia csörömpölve emeli le róla a színültig telt tejeskondért, a szalmával bélelt kosarat nagy tojásrakománnyal, s egy másik csukott kosarat, ficáncoló pontyokkal. A tehénhez sajtárt is kellett venni, egy szekér szénát is, előbb egy favillát, majd egy vasvillát, és amikor mindez megvolt, egy láncot, egy fejőzsámolyt és oltóanyagot szájs- és körömfájás ellen. Mi tagadás, nagy csirkefogóval társult össze az apja. Mert a kecske is igényelt egyet-mást. Kiderült, hogy a halak sem éltek meg a maguk keresetéből, gondoskodni kell az ellátásukról. Tél végén aztán csakugyan megállott egyszer a kordély a házuk előtt. Idegen szekér volt, az övék - közölte a szűcs - eltörött. Három pár tojást tartott a markában. Letette az asztalra. Tej nem hozott,mondotta, mert a tehénnek megzavarodott a teje. Anyja csak a szűcs mentegetőző és később dicsekvésbe átsapó előadásából értesült arról, hogy egy tyúkokkal, tehénnel, halastóval, kecskével és körömfájással felszerelt tanyának lett titokban a tulajdonosa. Szótlatlanul öltözködni kezdett. Künn térdig ért a hó. Felvette bélelt cipőjét, meleg holmiját és balsejtelmektől üzetve elindult a süppedő külvárosi homokbuckák felé, hogy szemlét tartson a tanyán. A szűcsék ebédnél ültek. Minden gyerek egy-egy csirkecombot szorongatott a kezében. Gömbölyű, jól táplált gyermekek voltak. Nem is ez volt a baj. Anyja inkább azon döbbsent meg, hogy apjuk éjfélig dolgozott a faemeleten, a leeresztett redőnyök mögött, hogy előteremtse valahogy az esedékes számlákat, és a szűcsék közben minden ehetőt felfaltak. A nyolevan tyúkból mindössze hatot talált, a konyhában gubbasztottak. A többi, jelezte a szűcsné, elvitte a menyét. A kecske állítólag himlőt kapott és elpusztult. Hálnak nyoma sem volt, a tó helyén beomlott és befagyott kis pocsolya szomorkodott.

Szótlatlanul tért vissza a „farmról”. Sebestyén igen jól emlékezett sápadt, háborgó arcára. Este csak letette apjuk elé a tojásokat.

- A tojások árából inkább a váltókat kellett volna rendezned - mondotta szomorúan.

Többet nem beszélt róla. Visszamenekült a regényeibe. A tanya végelgyengülésben nemsokára kimúlt. Anyja sohasem említette többet. Pedig azután szorult idők jöttek, telve szomorúsággal és nélkülözéssel...

Furcsa asszony volt az anyja, talán soha senki sem tudta meg, mi van a lelkében.

Az emberek külsőleg egyformán élik az életet, szürkén, gépiesen, törvényeknek és szokásoknak engedelmeskedve. De milyen különös világot hordhatnak mégis a mellkasukban!

*

Az éjjeli ápolónő nesztelen léptekkel közeledett az ágyához.

- Ah - mondotta halkán. - Ön sohasem alszik. Mire gondol?

- Mindenfélére, nővér - felelte Sebestyén. Az ápolónő mosolygó arccal hajolt föléje.

- Mégis - suttogta barátságosan - mire?

A hivatalos jóság volt maga, fehérben, fehér fejkötőben, bölcs, meleg szemekkel. Félórát töltött azoknak a betegeknek az ágya mellett, akiket sem rokonok, sem ismerősök nem látogattak. Nézte őket meleg szemével, bólogatott, homlokukról elvonta rendetlen fürtjeiket és halk, kurta kérdésekkel beszédre, vallomásra bírta őket. Szakavatottan tudta őket megszólaltatni. Télen a megfagyott almát egy pohárba szokás tenni. A belső fagy vékony jégréteg alakjában emelkedik a vizes pohár felszínére, így csalta ki, ezekből a néma és gazdátlan betegekből életük befagyott titkát. Hallgatta, és nyomban el is felejtette őket.

Többször leült már a Sebestyén ágya mellé; feltette kurta, halk kérdéseit, ránézett bölcs és meleg szemével, de a gyógyszerész udvariasan kitért eddig a gyöngéd faggatásai elől.

- Mire gondol? - ismételte meg a kérdést suttogva, és egy kendővel letörölte Sebestyén homlokáról a verítéket.

Sebestyén figyelmesen nézte.

- Az anyámra - mondta tompán -, meg az apámra. Egy kicsit elhanyagoltam az emléküket. S azután... ami az apámat illeti, azt hiszem, alaposan vétettem ellene...

- Ah... csak az éjszaka teszi - suttogta az ápolónő.

- Talán érdekelni fogja. Az anyám egyszer egy difteritiszes beteget mentett meg.

- Orvosnő volt?

- Dehogy. Az öcsém egy nap valahonnan torokgyíkot cipelt haza. Az orvosunk tehetetlenül ácsorgott mellette. Az öcsém elkékült már és fuldoklott. Az anyám összevont szemöldökkel figyelte. Azt kérdezte az orvostól, úgy véli-e, hogy az injekció már semmit sem fog használni? Az orvos azt felelte, hogy eddig már segítenie kellett volna.

„Értem” - intett az anyám szárazon. Felültette öcsémet. „Tartsd itt hátul” - rendelkezett az apámnak, aki borúsan, ácsorgott az ajtóban. Aztán az öcsémhez fordult. - „Légy bátor, fiam” - mondta neki. - „Nyisd ki jól a szádat. Bele akarok nézni a torkodba.”

Mutatóujját hirtelen letolta a fuldokló gyermek torkán és egy elszánt mozdulattal kitépte a diónyi váladékot, amely gumóként összegombolyodva és megvastagodva ült valahol a garat alján és elzárta a levegő útját. Az orvos, talán mondanom sem kell, dermedten nézte. Mire magához tért, hogy megakadályozza a képtelen beavatkozást, a gömbölyű váladékcsozó már ott feküdt a mosdótálban. - „Kérem” - kiáltotta hangosan -, „maga megölte a gyermekét! Biztos szépszis!”

Elrohant, nővér - mondta aztán Sebestyén mosolyogva. - S mit gondolsz, mi történt? Az öcsém ma La Pazban van vagy talán Montevideóban. A fertőzés nem következett be. Az öcsém délután már ki akart menni a galambjaihoz, hogy megetesse őket. - Majd intézkedni fogok - felelte neki az anyám. - Most takarózz be.

Furcsa asszony volt az anyám - tette hozzá a gyógyszerész. - A hangjában nem volt semmi kivételes gyöngédség. Még a feloldódó drámai feszültségek ellenállhatatlan ellágyulásának sem engedett. Elővette a regényét, odaállt az ablakhoz és olvasni kezdett. Mintha mi sem történt volna...

Elhallgatott, az ápolónő megigazította a párnáját. Sebestyén valami lágy, kellemes szagot érzett.

- Nem akar egy korty teát? - kérdezte az ápolónő suttogva.

Felhajtotta a hideg teát.

- És a galambokat ki etette meg?

- Én. Két pár dobos galambról tudtam, hogy nem egészen kifogástalan úton jutottak öcsém birtokába, hát szélnek eresztettem őket. Különben nem érdekelték a galambok.

- Mi érdekelte?

- Ha a leckéimet elvégeztem, valami ügyes patkánycsapdán törtem a fejem, vagy csekély díjazás ellenében bekötöttem barátaim tankönyveit. Amikor meg felsőgimnazista lettem, az apám, aki szabó volt, megbízott azzal, hogy az üzleti könyveit vezessem, meg hogy értesítsem a megrendelőket a próba idejéről. Később posztókereskedőkkel és a vidéki megrendelőkkel is én leveleztem. Ó, nagyon komolyan és szorgalmasan töltöttem be megbízatásomat. Eleinte egy könyvből írtam ki a levelek egyes fordulatait. Kereskedelmi levelező volt a címe. Nagybecsű értesítése birtokában... vagy kitűnő összeköttetések reményében... Később aztán magam fogalmaztam meg őket.

- Miket írt? - kérdezte az ápolónő.

- Költői dolgokat. Kitűnően emlékszem például ezekre a sorokra: „Megkaptuk a tavaszi posztóküldeményeket. Mily kár, hogy e komor sávok és vasszürke színek oly kevéssé emlékeztetnek a tavasz gyöngyvirágaira és a fecskék szárnyalására. Mély tisztelettel kérjük Önöket, ne felejtsek el, hogy nem téli árut voltunk bátrak rendelni...

- A csalók - mosolygott a nővér. - És maga olyan udvarias volt hozzájuk!

- Igen, bólintott a gyógyszerész, a lelke mélyén azóta is udvarias fickó maradt. Megveti a szókimondás durva bajnokait, az őszinteség hetvenkedő kéjenceit. Nem ragaszkodik hozzá, hogy legyünk egymáshoz mindenkor langyosak, s egy Ferdinánd nevű költő szavaival élve, az a perverzítés sem kínozza, hogy szeressük egymást, szeressük felebarátainkat, mint enmagunkat. De el kell tűrnünk egymást és ha lehet, ne dugjuk ki mindig gáncoskodva a lábunkat, hogy elhaladó felebarátaink orra bukjanak tőle. Igen, meg kell keresni a harmóniát. Minek rágnók ki egymást ebből a rövid életből?... A pokolba is, hiszen pompásan elférünk egymás mellett...

Megemlítette azt is, hogy nemrég olvasott egy közgazdasági tanulmányt. Tudja a nővér, hány ember számára van levegő, fehérje, szénhidrát ezen a földön? Tízmilliárd embernek...

Később megint az üzlet jutott eszébe. Hogyan ült az íróasztal előtt, hogyan ketyegett az óra és hogyan fogalmazta a leveleket. Az ápolónő gyöngén megérintette a kezét.

- Nem akar aludni? - kérdezte halkan.

- Nem nővér. Nem tudok... Tudja, mire gondolok? Arra, hogy írás közben szerettem kitekinteni az üzlet üveges ajtaján. Télen szánkók siklottak tova a havon, és az üres téren visszhangosan zörögtek a csengők. A szemközti oldalon egy bádogtábla nyikorgott és egy köteg színehagyott pamut himbálózott a fagyos szélben. Az üzletben kellemes vattaszag és bélésvászon illata lebegett. Volt ott egy óra, olyan volt, mint egy rózsaszínű porcelántányér. A tányér szélére számok voltak festve. A tányéróra lassan ketyegett, az anyám az ajtó mellett állva olvasott, s fenn az emeleten tompa hangot adott a nehéz olló elfulladt nyisszantása. A szövetállványok mellett két csoportkép függött a falon. Az egyik egy szabástanfolyam résztvevőit ábrázolta, többnyire nagybajuszú idősebb szabókat. Közöttük volt az apám is, aki még csupasz arccal, egy szép jövőbe pillantó szabósegéd önbizalmával, s immár maga szabta ruhában, fonta össze a karjait. A másik kép a lövészegylet csoportképét mutatta. Apámnak fegyver volt a vállán és díszes söröskorsó a kezében. Két oldalt céltáblák körei látszottak. Úgy emlékszem, elöl két foltos vizsla bámult félrebillent fejjel, nyilván a láthatatlan fotográfus ugrándozásain csodálkozva.

Vasárnap az apánk felöltötte zöldszegélyes vadászkabátját és kivitt minket, engem és öcsémet a polgári lövöldébe. Vizenyős úton haladtunk, egy sással benőtt tó mellett. A kis sárga lövészházból tompa durranások hallatszottak. A ház hátsó fala hiányzott, ott voltak a lövészállások. A háttérben, a sással benőtt pálya végén a céltáblák. A fegyverek durrantak, söröskorsók csörömpöltek, vaskos tréfák csattantak, és a levegőt sörnek és pörkölt papírtölténynek a szaga töltötte be. Kiből állott ez a lövészegylet? Ha visszagondolok rá, mindössze néhány keszeg, de jó módú iparos, fennhéjázó bányatiszt, és négy-öt bizonytalan foglalkozású aranyláncos ember verődött össze a lövészházban vasárnap délelőtt. Volt egy hájas asztalos is, félig-meddig bútorgyáros. Az egyik szeme kék volt, a másik barna. Valami vezető szerepe lehetett. Nagyhangon rendelkezett. Nyers mókái idegenkedéssel töltöttek el.

- Következik Wilhelmus Tellus, a kecske - hallottam egyszer a kiáltását. - Az ő vontcsövű gyorstüzelőjével.

- Nagy megütődésemre az apámat láttam előlépni. Derűs mosollyal ment az álláshoz. Tehát, gondoltam elszomorodva, ebben a társaságban Wilhelmus Tellust, a kecske néven könyvelték el! Tudnia kell, nővér, hogy a szabókat akkoriban még kecskének csúfolták kisebb vidéki városokban. Csodálkozva néztem apám nyugodt arcát, fesztelen mozdulatait. Ügyet sem vetett a faragatlan tréfára. Elsütötte a fegyverét. Jól emlékszem rá, hátul a céltábla dombja mögül hibátlan találatot jeleztek. Még négyszer lőtt, három kifogástalan találattal. Odasétáltam az asztaloshoz. Büszkén néztem rá. Vártam, hogy visszavonja idétlen élcét. De az asztalos most is csak vigyorgott.

- Sok a gusztá, kecske tagtárs - mondotta -, beleöregszünk, amíg elsüti vontcsövű gyorstüzelőjét.

Apám kedvesen intett a kezével.

- Sok a szó, Walter úr, kevés a találat.

Öcsém sóskiflit majszolt, mit sem törődött a kecskével, egyformán megnevettette minden kötekedés, s csak azon igyekezett, hogy feltűnés nélkül tüntesse el zsebében a földön heverő patronokat.

Amikor hazamentünk, közöltem apámmal, hogy nem megyek többet a lövészegyletbe. Öcsém nevetett. Felvilágosította apámat, hogy a kecske miatt. Apám megállott, rám mosolygott.

- Olyan vagy, mint az anyád - jelentette ki derűsen. - Hát nem mindegy az, hogy kecskét vagy leopárdot mond? Engem igazán nem sértett meg vele. Ha a szabót kecskének nevezik, hát legyen kecske. A fő, hogy becsületes kecske legyen.

Megjegyezte azt is, hogy Walterre különben sem ad sokat. Kétszer volt már fizetésképtelen, megtartotta hitelezői pénzét s abból vette házáat és szőlőjét, nem a munkájából.

Újévkor egy képeslapot vett át az anyám a postástól. Ott álltam mellette. Nézegette, értelmetlenül forgatta ujjai között. Egy puskás, vadászharisnyás két lábon járó kecskét ábrázolt. A lapot az asztalos címezte, s a lövészegylet többi tagjai is aláírták. Anyám kibetűzte a rosszirású szöveget. Prozit, új esztendő, Wilhelmus Tellus - írta az asztalos. Jól emlékszem a szövegére. Anyámnak nem árultunk el semmit a kecske és a Tell Vilmos név összefüggéséről. Apámat mulattatta a dolog.

- Incek-fincek! - koppantotta össze ujjait. - Nagy iszákos ez a Walter - mondotta.

Úgy éreztem, hogy ezt a sértést nem tartozunk eltérni egy fizetésképtelen, részeges asztalostól. Mindenesetre elégtételt fogok venni, közöltem öcsémmel, aki örömmel fogadta bejelentésemet és indítványozta, hogy rögtön törjük be parittyával az asztalos ablakait. Az erdészeti felügyelőség kerítése mögül, jelezte, sorra betörheti valamennyi ablakot anélkül, hogy valaki is meglátná. Az asztalos sohasem fog rájönni, hogy ki volt a tettes.

- Nem - mondtam. Nem szerettem az ilyen orv dolgokat. Nyíltan akartam kiállani családjunk sértegetője ellen. Levelet írtam neki és felszólítottam, hogy haladéktalanul fejezze ki sajnálkozását a műveletlen tréfaért. Három napig vártunk a válasza, aztán szurkot kerítettünk, elmentünk este az asztalos házához és jó nagy betűkkel rámásoltuk a falára:

„Boldog újévet pimasz asztalos!

A kecskegidák.”

Aztán újra vártunk az asztalos jelentkezésére, de az nem mutatkozott. A legközelebbi vasárnap apám s öcsém már csak ketten indultak el a lövöldébe. Apám azt kérdezte, miért nem tartok velük. Utaltam az asztalosra.

- Az ember jobban teszi, ha ügyet sem vet az ilyen hányaveti asztalosokra - legyintett apám. - Egyéb örömük sincs az életben.

Úgy értette, egyéb örömük sincs, minthogy szamarak lehetnek. Azóta magam is tettem hasonló tapasztalatokat. Apám határozottan nem tartozott azok közé az asztaloslelkű emberek közé, akik csak azt az örömet ismerték, amit úgy nevezhetnénk, hogy öröm számárnak lenni. Ismerte ő a bölcsőbb örömeket is. Kedvelte a nyári kikocsikázásokat az erdő aljára, finom dalokat fütyörészett, és sokat beszélt a bécsi operáról, amelynek kakasülőjéről kétszer is végighallgatta a Parasztebecsületet. Karácsony előtt, amikor az árva és szegény gyermekek ruháit készítette, mondanom sem kell talán, önköltségi áron - minden zsebbe beletett egy-egy zsebkendőt és egy fényes pénzdarabot.

Vidáman vitte a puskáját. A posta előtt, emlékszem rá, egyszer az állatorvossal találkozott és mélyen megemelte a kalapját. A sertéssé hízott ember szűkös szívéllyességgel fogadta az „iparostársadalom” tisztelgését. Csak a botja végét billentette föl a kalapja karimájához.

- No, mi az - vetette oda méltatlankodva. - Már a szabók is rákaptak a puskára?

- Remélem, nővér, lesz idő, amikor társadalmi rendszerektől, politikától függetlenül nevetségessé lesznek az ilyen rátarti állatorvosok. Ámbár, ki tudja. Azt hiszem pokolian nehéz lesz az embereket egyenlőkké tenni...

- A szél aztán váratlanul megfordult - folytatta halkan. - Megfordult, s a család igénytelen sajkája... hogy ennél a hasonlatnál maradjunk ... jókora reccsenéssel röpült neki a sziklazátonynak... Igen, a csónak szétesett, s a Sebestyén család annak rendje és módja szerint merülni kezdett. Akkor végeztem el a középiskolát, amikor beütött a baj. Egyetemre készültem. Terveztünk anyámmal, arról beszéltünk ebédnél, hogyan gyűjtsem majd össze a mosásba kerülő fehérműt, milyen szállást vegyek, hogy ne legyen drága, és egészségtelen se legyen. Anyám úgy akarta, hogy gyógyszerész legyek. A gyógyszerészek rendesen éltek, kevés volt közöttük a félbemaradt vagy lecsúszott ember. És nem kell semmit hitelre adnod - vélte az anyám. Én magam sem idegenkedtem a gyógyszerészi pályától. Vonzott a tisztasága, rendje és a lehetőség, hogy az ember egy kis laboratóriumban sok mindennel megpróbálkozhat. Érdekelt a vegytan. Mondom: terveztünk s hallgattam a takarékos beosztásra vonatkozó anyai tanácsokat. Az apám hallgatagon üldögélt az asztalnál. Sem telzü odaik, sem hippopotamus. Egy délből nem nyúlt az evőeszközökhöz. Az anyám félreértette a helyzetet.

- Csak egy percre mentem ki - védekezett zavartan -, s odapött egy kicsit.

A hús, nővér. Azt hitte, arról van szó. Talán akkor égett először oda. De apámat ezúttal nem érdekelte Kozma úr. Fakó arccal bámult ki az ablakon.

- Váltót hoztak? - kérdezte anyám a néma ebéd végén.

Máskor is hoztak, de azokat, ha néhány napi késedelemmel is, mindig sikerült kiváltani. Most hasztalan volt minden kísérlet. Anyám összeszedte jelentéktelen ékszereit és kiszedte féltve őrzött dobozából a fülbevalóját is, hogy egy idősebb asszonynál, aki uzsorakölcsönöket adott, elhelyezze. Sápadtan jött haza.

- A kő hamis - mondotta.

Nem tudta, hogy a követ, amely olyan szépen csillogott az aranyfoglatban, már régen kicseréltette apám.

- Amikor egyszer kölcsönt akartam felvenni rá... négy év előtt... emlékezned kell rá - igyekezett anyámmal elhitetni, hogy régi és jelentéktelen dologról van szó. - Jó árat ígértek érte, hát odaadtam...

A posztó-nagykereskedő lezáratta a boltot.

Apám ezelőtt, a déli étkezéseket leszámítva, napközben sohasem tartózkodott otthon. Most szótlanul és magába süppedten ácsorgott naphosszat a kályha előtt. Csak a kutyához intézett egy-egy szót, az Iszilinki nevű kutyánk utódjához, II. Iszilinkihez. Néhányszor régi tankönyveimet láttam a kezében. Az ábrázoló mértant és a latin nyelvtant nézegette. Az udvarunk csendes volt, a műhelyből nem hallatszott ki a szabósegédek éneke. A varrógépek vidor berregése is elnémult. A segédek elszéledtek. Alkony beálltával nem szállongtak vörös szikrák a vasmeligítő kályhából.

- Egyél - követelte anyám. - Nem sokat lendítesz a helyzeten, ha beteggé sorvasztod magad.

Apám csak kinézett az ablakon. Mintha az élete is ottrekedt volna a lezárt boltban. S megjött a híre annak is, hogy nevét levették az üzletről.

Anyám még a csőd előtt néhány hónapra valót rakott félre a számomra. Két évig rakosgatta hozzá a garasokat. Azt mondta, saját szájától vonta el, nem adja oda a posztókereskedőnek. Úgyis az ügyvédek fognak rajta marakodni, így hát elutazhattam. Úgy határoztam, hogy a néhány hónapra valóval az egész évet kihúdom. A hajótörésnél apám sokkal komolyabb sérüléseket szenvedett, mint ahogy eleinte hittük. Karácsonykor lefogyva találtam. Szánalmasan csüngött rajta a kabát. A házunkat a csődtömeg-gondnok eladta, szüleim egy városszéli utcába

költözködtek. Apám a konyhában gubbasztott, valami silány posztó felett. Segédje nem volt, maga varrta kissé már elmerevedett ujjjaival szerény megrendelőinek, bányakapitánysági altisztek és kereskedősegédek ruháit. Az öreg, megvakult kutya kínlódva szedte a lélegzetet a konyha kemencéje alatt. Egyszer hallottam, amikor apám odaszólt a kutyának:

- No, II. Iszilinki, te is azt hiszed, hogy befellegzett az öreg Sebestyénnek? Bolondgomba ez, Iszilinki. El fog rendeződni a dolog. S vigyázz csak... egy napon a báró is betoppan majd az üzletembe.

Egyébként semmi szomorúság nem látszott rajta. Füttyörészett. A munkája kevés volt, esténként felsétált régi üzletéhez, és belesett az ablakon. A helyiséget a régi szabóüzlet berendezésével együtt egy divatkereskedő bérelte.

- Tudjátok - újságolta hazatérőben -, a hátsó polcos szekrény ajtajába tükröt vágattak. Nem akarod megnézni, Hektor?

A csapongó és kalandos Hektor nevet tőle kaptam. Anyám szégyenlette ezt a nevet és mintegy ellensúlyozásul, a Jakab névvel egészítette ki tekintélyes névsoromat. Minek egy szabó fiának annyi név? - kérdezte az állatorvos. Tudniillik a kettőn kívül még egy harmadik nevem is van: Károly.

Karácsony után visszatértem az egyetemre. A második évben már tanítással tartottam fenn magam. Éjszakánként gyertya sercegett az ágyam mellett. Asztalom nem volt. A vékony ajtó mögött egy házsártos kéményseprő perlekedett a feleségével. A kéményseprőné éjjeli szállásadással is foglalkozott. Az éjjeli megszállók a szobám diványán aludtak, rendszerint ruhástól. Sok volt közöttük a csizmás ember. Toll- és bőrszagot árasztottak és fűrészeltek álmukban. A szemeim nagyon meggyöngültek a pislákoló gyertyák számtalan tucatjaitól. Gyertyáimon kívül a kötelesség fáklyája világította meg a farmakológiám és növénytanom sűrű oldalait. Nem, ne higgye nővér, hogy nyomorogtam. A ruhám mindig tiszta volt, a fehérneműm rendes. Igaz, leszállítottam az étkezési fejadagot. De semmi nyomor-romantika, nővér. Nem is kellett hozzá hősiesség. Hevített valami. Nem lehet az, éreztem, hogy nem fáj a gyomrom, nem vagyok vak, mindennap enni adnak, takaros ágyban alhatok, s mindezért cserébe ne igyekezzek valami ellenszolgáltatással meghálálni a társadalommal szemben létemnek ezeket a biztosítékaikat. Sok kellemetlenség szakadt a nyakamba, nővér, de felelősségérzetem nem csökkent. Még azokért a gonoszságokért is felelősnek éreztem magam, amelyeket mások követtek el ellenem. Jobban kell közreműködnöm, gondoltam, a társadalom javító, gyomláló és építő munkájában. Több együttérzést követeltem magamtól...

Az otthoni példa egyébként nyilvánvalóvá tette előttem, hogy az élet nemes fémeihez nem lehet eljutni apám könnyelmű és álmodozó módszereivel, csak úgy, hogy kezemben az előrelátás és megfontoltság kis bányászlámpáját lóगतom, vállamon pedig ott van az elszántság kemény csákánya. Apám harminc éven át, naponként tizenkét órát dolgozott, de csákánya hiábavaló munkát végzett. Mit bányászott ki? Salakot. S amikor anyám egyszer valami szokatlan és rendellenes tünetet észlelt rajta, s orvost hivatott, a fiókban már annyi pénz sem volt, hogy kifizethette volna az orvos díját, öcsém borügynök lett, valami hanyag kötött kabátban járt mindig, s félvényként egyszer, ha megjelent egy-egy félórára a szüleinknél. Utazgatott. Azt hallottuk, valami kárposztos feleségéhez járt, s gyakran elverte féltékenységeiben. Néhány hónappal az után, hogy mint okleveles gyógyszerészsegéd megkaptam első fizetésemet, anyám távirati hívására haza kellett utaznom.

- Apád beteg - mondta száraz szemmel, nagy lélegzetet véve.

Apámon semmi különös nem láttam, örvendett nekem, s elszaladt a sarki szatócshoz, hogy málélisztet vegyen a tisztelemre. Ő maga állott a fazékhoz, hogy a fővő, vízzel feleresztett kukoricalisztet megkeverje. Az esténk meglehetősen kedves hangulatban telt el. Éjszaka neszre lettem figyelmes. Apám künn a konyhában egy kalapáccsal összetörte a tojásokat, mert attól tartott, hogy ügyvédek fognak kikelni belőlük. Aztán elrohant, s csak harmadnap került elő, porosan, kezén alvadtt vércsomókkal.

Megtakarított pénzből gépkocsit béreltem, hogy apámat elmeógyógyintézetbe szállítsam. Anyám a kapuban állott, megfihéredett haját megtépte a szél, az arca sárga volt. Most láttam, mennyire megöregedett. Nem tudtam, hogy beteg is. Kezén és arcán kiütöttek a reménytelen bőr barna pecsétjei, arca, orra, füle a gyógyíthatatlan öregség gyászát viselték.

- Odanézzetek - nevetett apám a kocsiban állva.

- Még nem is lengeted a zsebkendődet, haszontalan! Pedig nagy útra megyünk!... - Aztán odasúgta neki: - Megyünk és megkeressük a bárót. Aztán téged is elviszlek, anyó. Téged is, természetesen.

Kitárta a karjait. Színésziesen búcsúzott. Aztán a vállamra ütött:

- Nos, fiam, és most megadhatod a jelt az indulásra!

Az ócska koci nehéz, több órási út után érkezett meg velünk rendeltetési helyére. Az elme-
gyógyintézet előtt apám gyanút fogott, megfordult és ügyetlen léptekkel igyekezett menekülni. A gyógyintézet szolgálai utána siettek és megragadták. Lihegve, bukdácsolva jött visszafelé. Aztán megállott, összefonta a karjait és megvetően végignézett kísérein.

- Vigyázzatok, foglárók! - kiáltott rájuk. - Csak két szavamba kerül és ti valamennyien a levegőbe röptök.

Az ápolók, csodálkozására, semmi félelmet nem mutattak.

- Úgy? - nevetett apám hidegen. - Nem hiszitek... Akkor hát legyen! De ne felejtsetek el, ti akartátok... Pusztuljatok hát!

És kimondta a két rettenetes szót.

Tudja, nővér, mi volt az? Telzű odaik.

Igen. És semmi sem történt. A robbanás elmaradt, a szolgák becipelték a kapun. Megrendülve követtem megcsukló lépteit, összeroppant, a csalódás lesújtotta. Arra kértem a szolgálakat, hogy fogják gyöngéden.

Az apám megállott. Kiegyenesedett és nevetni kezdett.

- Gyöngéden? - kérdezte tőlem. - Nohát hallják ezt, szolga urak? Gyöngéden tuszkolják be szegény öreg szabót a bolondok házába. Csak gyöngéden! Ez a fontos! A többi mellékes. Hogy tanítottam... hogy gondját viseltem... hogy szerettem és hogy az apja vagyok ennek a semmiházinak, az mind, mind mellékes...

Én hallgattam és fölnéztem a magasba. Szilárd voltam. S apám akkor hirtelen azt kérdezte tőlem:

- Hát ezt teszed velem, Károly? Nincs benned semmi könyörület?

Kék szeme tisztán, teljesen tisztán és szomorúan nézett rám. Meginogtam. Csak percek múlva éreztem magamban elég erőt, hogy feleljek a szavaira. Arra kértem, ne vegye zokon, amit vele teszek. Az ő érdekében történik és higgye el, nekem ez sokkal nehezebb, mint neki.

- Sokkal nehezebb, apám... Kérem, higgye el...

Igen, ezt mondtam neki. S most határozottan kételkednem kell abban, hogy nekem lett volna ott nehezebb a szerepem. Apámat otthagytam az elmeógyógyintézetben. Néhány hónap múlva haza kellett szállítanom. Veszélytelen volt már. Agyának vérellátása, úgy látszik, kissé neki-lendült, értelme észrevehetően megtisztult. De végtagjait megtöltötte a víz, szíve keresztül-kasul vert, ötletszerűen, túltéve magát mindenféle ütemen és szabályon. Halála előtt néhány héttel otthon jártam. Az anyám is beteg volt; fáradt mosolyfélével fogadott. Az apám az ágyban ült, térdén nagy ív csomagolópapírt láttam. A csomagolópapírból nadrágmintát szabott körmével a szomszéd gyermekének. Arra kért, nézzek utána valami könyvben, hogy mit jelent az a telzü odaik. És mosolygott, rázta a fejét, amikor megmagyaráztam neki, hogy a telzü odaik fordítva annyi, mint kiadó üzlet.

- Hallod, anyó, - emelte föl a fejét kissé talán gúnyolódva is - mit mond a fiad? Nem, barátom, - fordult hozzám derűsen - nem értesz hozzá.

Úgy látszik, csakugyan nem értettem hozzá. Neki mindenesetre egészen mást jelentett.

Halála után néhány hét múlva anyám is meghalt. Öcsém akkor már La Pazban, vagy Rio de Janeiróban mászkált. Egymás mellé temettem őket, s homokkőből valami szerény síremléket rendeltem nekik. Takarékoskodnom kellett, a két temetés minden pénzemet felemésztette. Négy hónapra előre kivettem a fizetésemet is, örökségem pedig mindössze egy munkakönyv volt, két roskadt diófa ágy és néhány sztaniolba burkolt, porladozó szivar.

Meg kell mondanom önnek, nővér, hogy először beszélek ezekről a dolgokról. Sohasem volt még alkalmam átnézni régi számadásaimat. Most, hogy itt fekszem egy kórházi ágyon, idegenben, kétszer is felbukkant bennem az apámmal való gyászos jelenetem ott az elme-
gyógyintézet kapujában. Nem gondolja, hogy nagyon semmirekellő voltam? Megvallom, tulajdonképpen azért is beszéltem el önnek ilyen részletesen az esetet, hogy tisztán lásson és megmondja nekem: nem voltam-e nagyon semmirekellő? Nemigen szoktam magamban turkálni, ritkán vannak belső problémáim... Talán nem is ismerem magam eléggé... Kérdem tehát: megbélyegzőnek találja-e az eljárásomat?

Várt, aztán fejét az ápolónő felé fordította. A fiatal nő mosolyogva szundított a széken.

- Alszik - gondolta zavartan. - Elaludt.

Talán túlon túl sokat beszélt. Fölösleges részletekbe bonyolódott. Fáradt volt szegény, hát elnyomta az álom.

Az ablaküvegen, mintha már nem a villanylámpák, hanem a hajnal távoli reflexei ülnének.

II

A szoba, amelyben a gyógyszerész feküdt, egy nagyobb teremnek volt a nyúlványa. Amolyan pótszoba volt, a kórház építő vállalkozónak építészeti baklövése. Egyike azoknak a kínos architektúrai megoldásoknak, amik nem oldanak meg semmit, csak növelik a zavart, és megrögzítenek egy ijedt ostobaságot. A rajzoló letörli a gumijával, ha valami idétlent vetett papírra, az orvos is megszabadul baklövésének látványától azzal, hogy eltemetik a betegét, de az építész makacs mementó figyelmezteti tudatlanságára.

A kis pótterem derékszögben kapcsolódott a nagy kórteremhez és két csúnya betonoszlop választotta el őket egymástól. A szoba egyetlen ágyában, jótékonyan elszigetelve a nagy helyiség betegeitől, feküdt Sebestyén. Az ápolónő tükröt erősített ügyes szögben az ágya lábához s ez lehetővé tette, hogy olykor végigpillantson a termen, amely a háta mögött volt s a hosszú folyosón, amely a teremből folytatódott.

A magányos szobában szerfelett eseménytelenül teltek a napjai. Odaát nyöszörögtek, meséltek, krákgotak egymásnak a betegek. Egy nagy, szenvedő, s megnyilatkozásaiban meglehetősen tisztátlan társaságot alkottak, de társaság voltak, törött tükördarabja az emberi társadalomnak, amely munkálkodik a maga érdekein, izgul, nyög és néhány cél érdekében ki is bontja a szolidaritás lobogóját. Tülekedő élet volt ez is, élet a takarók alatt. A szőrpokrócok birodalmában.

Azt mondták, hogy egy költő is van odaát. Hexametereket sóhajtott, amikor az orvos a mellhártyáján hallgatózva, azt mondta neki: lélegzeni!

Sebestyén, a tükörből látta is az arcát. Zöld volt, mint egy szoborfej, amin kiütött a rézgálic.

- Glu-glu - mondta néhányszor, szinte tárgyilagosan az egyik beteg. Sebestyén megkérte az ápolónőt, hogy a tükröt fordítsa egy kicsit a pulkahanjú beteg felé.

A glu-glu hangú ember asztalos volt, lapos arcú, ferde orrú. Folyton a száját öblítette.

A tükörből látszott a folyosó is. Mosták a padlóját. Később egy sovány pap lépett ki a folyosóra.

- Pap - gondolta Sebestyén. Rokonszenvesen lép. Csodálatos az élet. Az egyik pap, a másik asztalos, a harmadik gyógyszerész, s van költő is a rubrikában. A gőzfürdő medencéjében és a sírban csak lábak, csigolyák és fejek vannak. Hogy ezt nem akarják az emberek megérteni! Olykor határozottan bosszantó. Nevelni kell még az embereket. Három, négy, esetleg nyolc évszázad s akkor talán minden rendben lesz. Szép lesz az ember, szép, megértő és tisztességes.

Ámbár most sem kell feladni minden reményt. Ellenkezőleg. A gazság szerencsére nem kormányzási elv; vannak még zavarok, de már tisztul a horizont.

Megnyomta a szemüvegét és újra a tükörbe nézett. A pap, aki egy kövér ápolónővel beszélt, most folytatta útját a folyosón. Az udvaron megfogta egy kerékpár kormányát és elindult vele.

- Női kerékpár - állapította meg Sebestyén.

Igen, a papok itt női kerékpáron jártak a reverendájuk miatt. Eleinte szokatlanul hat. Ha otthon, a b-i piacon, lebegő reverendájában karikázna végig egy vállalkozó szellemű pap, Papaverin kolléga a combját paskolná röhögtében. De Papaverin úr, a gyógyszerész „és egyéb rühkenőcsök” doktora akkor is paskolta hosszú combjait, amikor ő kormánykereke rúdján egyszer egy óvatosan megkötözött kacsával tért vissza kerékpár-kirándulásáról. A

kacsa ott hápogott az országúton, magányosan, mintha az égből pottyant volna le. Se közel, se távol ember, tanya. A kacsa kimerítette a talált dolog magánjogi fogalmát. Otthagytá volna? Hazavitte, Kempelnének, a háziasszonyának. Szerfelett érdekel, Papaverin uram, ön mit tett volna? - kérdezte kopasz kollégájától. Papaverin csak paskolta a térdeit. „Ember, - üvöltötte - ember! Csak nem viszek haza egy rucát a biciklikormányon! Kész kacaj-orkán!” Hát hol vinné haza? Nem, erre a bölcs Papaverin nem tudott felelni. Talán a hóna alatt? Nem rossz tipp - hagyta abba paskolásait Papaverin. - Minden attól függ, hogyan állunk a kacsa anyagcseréjével...

Komolytalan ember volt ez a Papaverin.

Később újra eszébe jutott a kerékpárja. Mi történhetett vele? Mielőtt elindult volna Párizsba, gumitömlőjéből kiengedte a levegőt, alaposan beburkolta, és fölvitte a Kempelné padlására. Jól megszállhatta a por az elmúlt év alatt. És a kirándulásai! Jócskán összejárta az egész vidéket. A kerékpározást olyan sportnak tartotta, amely szellemi tartalommal tölti ki a sportoknál általában tapasztalható szivacsos üregeket. A kerékpározásnak köszönhetette egyébként - kitartó lábizmain és kitűnően szellőztetett tüdején kívül - francia nyelvtudását is. Talán nem is volna most Párizsban, ha nem kerül fiatal gyakornok korában a kezébe egy francia nyelvű kerékpár árjegyzék.

A dolgok meglepően összefüggenek.

Elgondolkozva nézte a pótszoba szemközti, nagy falsíkját. A fontos, hogy az ember ne gabyodjék bele az összefüggések kusza szálaiba. Az ember haladjon tovább és kövesse a maga fáklyáját.

Künn megszólalt a csengő. Nemsokára hozták az ebédet. Aszalt szilva illata haladt a tálcák előtt.

*

F-ben, egy fehér kőporral behintett hegyi városkában volt gyógyszerészgyakornok, amikor szemébe ötlött egy kerékpár fényképe. Kerekeinek különös karcsúságával, vonalainak nemes-ségével és kettős fékrendszerének újszerűségével megnyerte tetszését. Volt már egy kis megtakarított pénzecskeje és egy ráspolyszerűen mintázott buggyos nadrágja, szeretett volna tehát egy csinos és tartós gépet venni, de az idegen árjegyzék érdekfeszítőnek látszó útmutatásait a francia nyelv áthatolhatatlan homálya burkolta. Az egyik gépnek az volt a neve franciául: Repülő szitakötő, a másiké Száguldó vágyak. A tekintete idegenül kóválygott az ismeretlen elnevezések és a hozzáfűzött magyarázatok között. A Repülő szitakötő lágy dongása arra készítette, hogy véget vessen tájékozatlan tanakodásainak. Különbö is, szeretett mindennek a végére járni. Nem érte be, ha valaki azt mondta neki, hogy Ausztráliában hernyókat esznek. Tudni akarta, 1: milyen hernyókat, 2: kik és 3: miért eszik ezeket a hernyókat. Ugyanígy ismerni akarta a kecses kerékpárhoz fűzött magyarázatokat. Szótárt szerzett és óráig kereste benne a szavakat, birkózva a többes számok alattomoságaival, az infinitivuszok torzításaival, és a rendhagyó igék váratlan bakugrásaival. Az árjegyzék egyre izgatóbb lett anélkül, hogy nyert volna valamit érthetőségében. A gyógyszerértárba olykor kis gimnazisták tértek be égetett cukorért. Felhasználta az alkalmat, és amíg mérte, csomagolta nekik a kockára vágott sárga cukrot, ügyes puhatolódzással kiderítette néhány ige természetrajzát és néhány főnév származásának titkát. Értesülései csak fokozták kíváncsiságát. Egy nyugalmazott tanárhoz fordult, akinek rábeszélésére aztán órákat is vett francia nyelvből. Az öreg, s immár feledékeny ember, a nyelvóra unalmát azzal igyekezett elűzni, hogy szalmiákcukrot szopogatott. A szalmiákcukrok hangos lubickolással fürdöttek szájában, s mint vásott suhancok, alaposan telefröcskölték az áthaladó idegen szavakat. Ezek a telefröcskölt,

megfürdetett francia szavak igen siralmas állapotban kerültek partra. Sebestyén gyógyszerész meglehetősen nedves és kókadt állapotban ismerte meg őket. Nagy volt a megütődése, amikor néhány hónap múlva azt mondták neki, hogy francia kiejtése egy kávéfőző készülék és egy elromlott vízcsap nedvbő sistergéséhez hasonlít.

- Uram -, közölte az öreg nyelvtanárral - meg kell szakítanom barátságunkat, ön jobban szereti a szalmiákcukrot, mint a hivatását. Tudnia kell, hogy a katonának tilos a posztján cigarettázni... Bocsásson meg, de ön négy hónapomat rabolta el. Gondolja el: négy hónappal később fogom eredetiben olvasni a Képzelt beteget és a gyógyszerészeti közlönyöket!

Azért kifizette az órákat és maga látott neki a dolognak. Kifizette, mert hiszen kapott valamit. Igaz, rossz minőségű árut kapott, vissza nem adhatta a szállítmányt, tehát - felfogása szerint - ki kellett egyenlítenie.

Sebesléptű önképző módszere nem maradt eredménytelen. Minthogy a vágy kemény szorgalommal párosult benne, a frigynek hamarosan kellemes gyümölcse jelentkezett.

Egy téli estén történt, zárás előtt. A k-i főutcán ropogott a hó a hazaigyekvő szekerek alatt, ő benn ült a gyógyszertár mögött a kis ügyeletes szobában, a durranó, jókedvű vaskályha mellett és szótár nélkül kezdett bele egy kis elbeszélés olvasásába. Az elbeszélésben valaki egy régi omnibusz tetején, napernyővel a kezében, végiggördült egy Malesherbes nevű párizsi körúton. Napos őszt volt - olvasta -, a levegő lágy, sárgultak a platánlevelek, egyik-másik már csörgő neszt hallatva gurult tova a gyalogjárón. Az omnibusz lomha álmodozással gördült a hangulatos körúton. És a lépcsők alján váratlanul megjelent egy lefátyolozott szőke nő, és keskeny, kesztyűs kezével a kanyargó korlátrúdba kapaszkodva jött, lassan jött, fölfelé, mint egy szép, napsütéses álom, a társaskocsi falépcsőjén. Szabad? - kérdezte, mint egy hárfa és leült a szakállas, ernyős férfi mellé...

Sebestyén fülei kipirultak, szemüvege az elégedettség és a gyönyör melegében csillogott. Mindent megértett, egyszer sem kellett a szótár után nyúlania. Megértett valamit, ami még egy év előtt érzékelhetetlen és hideg volt számára, mint egy egyiptomi sziklásir fedőlapja, öröm és büszkeség járta át. Hallotta az öreg omnibuszlovak patkóinak ernyedő koppanását, látta a sárga platánlevelek tanakodó himbálódzását, szemébe belevillant az ablakok vörös alkonyi fénye, és orrát megcsapta a kanyargó falépcsőn felfelé lépegető nő virágillata.

Hálásan és lázasan hajolt a sárga és zsírpecsétetes lapok fölé.

Odakünn nyolcat ütött a gyógyszertár órája.

Sietve fölállott, föltúrte gallérját, a sarokból kiragadta a kampós rudat, hogy lehúzza a gyógyszertár vasredőnyét. Amikor elvégezte, visszasietett az ügyeletes szobába és hozzálátott újra olvasmányához.

Odakünn azonban megszólalt a csengő. A havas utcáról az irattárnok dugta be zúzmarás bajuszát és bélbántalmaira hivatkozva, bebocsájtást kért.

- Kérem, fiatalúr -, szólott aztán odabenn leereszkedően - adjon nekem egy gyors pohárka Spiritus frumenti factitiust.

- Hogyan? - csodálkozott a gyógyszerész. - Ön ezért húzta meg az éjjeli harangot? Hogy önnek egy pohár Spiritus frumenti factitiust adjak?

- Kifogyott talán?

- Korántsem - felelte az alkalmatlan látogatónak férfias méltatlankodással. - Ön e késői órában tulajdonképpen alkoholszükségletét akarja fedezni! Mert amit mi az említett néven szolgálunk ki, az tudvalevőleg közönséges pálinka.

- A fenét! - izetlenkedett az alkoholbarát irattáros. - Maguk tehát becsapják az embert. Hadd lássuk hát azt a ravasz folyadékot.

- Záróra elmúlt, tehát megtagadom - adta értésére Sebestyén, megalkuvást nem ismerő határozottsággal. - Ne tessék ilyen iszákossági alapon kiharangozni az embert esti nyugalmaiból. Tessék kérem egy kocsmához fordulni.

A Malesherbes körúton gördülő hangulatos események az ő életébe is változást hoztak. Főnöke másnap közölte vele, hogy lemond további gyakornoki közreműködéséről.

- Hogyan? - kérdezte ő. - Mert nem végzek itt csaplári teendőket? Akkor hát természetesen elmegyek. Nem lelkesedem a söntéssel kombinált gyógyszerért!

Más városba került, egy gyöngébb forgalmú gyógyszertárba, ahol nemigen zavarták meg az estéit, s kedvére böngészhetette az ócska francia divatújságok csevegéseit. Néhány hét múlva egy idősebb, csúzos hölggyel kötött ismeretséget, aki gyakran bejárt a gyógyszertárba, hogy csúzának fejleményeit megbeszélje a patika tulajdonosával. Kiderült, hogy a padlásán francia könyvek porosodnak; Sebestyén engedelmet kért, hogy átnézhesse őket. Az idős hölgy beleegyezett. Azt mondta, Sebestyén nagyon komoly fiatalember, ő kedveli a komoly férfiakat, Sebestyén úr tehát másszon csak fel nyugodtan a padlásra.

Így jutott hozzá egy fél tucat vastag gazdasági és birtokpolitikai tanulmányhoz, amelyeket kötelességtudóan utolsó sorukig átolvasott. Az érdektelen szöveget is hasznossá tudta tenni a maga számára, és amikor egy algíri gyógyszerész apróhirdetésén akadt meg a szeme, aki bélyegcsere céljából külföldi kapcsolatokat keresett, elérkezettnek látta az időt, hogy nyelvtudását, amely igen szépen gyarapodott az utolsó hónapokban, végre egy valódi francián kipróbálja. Írt a gyógyszerésznek s hamarosan bő levélváltás alakult ki közöttük. Az algíri patikus szónokias hangú levelekkel kereste fel távoli kollégáját, s záró soraiban mindig a szép Franciaországot és a gyógyszerészetet éltette. Ez a levelezés évekig húzódott; az idők folyamán néhány más ismeretség is bővítette levelezését, és ez avatta őt be a francia nyelv komoly ismeretébe. Általában kedves és kitartó szenvedélye volt a levélírás. Fáradtság nélkül, órákig tudott egyforma lelkeséggel írni. Leveleiben, amelyeket algíri kollégájához intézett, ecsetelte a város festői fekvését, közölte lakóinak számát, megemlékezett főnökeinek szeszélyeiről és az emberi előítéletekről, amelyek oly makacs kerékkötői az általános haladásnak. Irányát gondosság jellemezte; mondatait kedvtelve fésülgette s az évek folyamán valami különös eleganciára tett szert.

„Épp e pillanatban fejeztem be Pasta cucurbitae-készletünk felfrissítését - írta egyik levelében. - Nem tudom, használják-e Önöknél Algírban ezt a szert pántlikagiliszta ellen. Hatvan mosott és lehámozott tökmagot, negyvenöt rész cukor és hét egész két tized rész aquarosarium hozzáadásával pasztává zúzunk. Meg kell kérdeznem, ismeretes-e az Önök vidékén a nálunk eléggé elterjedt kontyfügyökér. Kitűnő stomachicumnak tartják orvosaink, alkalmazzák ezenkívül csúzos és tüdőbajos esetekben is.”

Egy másik levelében - akkor már többéves ismeretség fűzte algíri kollégájához - ezeket írta:

„Ön arra kér, nagyra becsült uram, hogy írjak valamit kerékpár-kirándulásaimról, mert néhány odavetett megjegyzésemből ítélve, rendíthetetlen híve lehetek a kerékpározásnak. Igen, Ön nem tévedett. Pompás dolognak tartom a kerékpározást. Nemcsak izmokat nevel, de lelket is. Jól olvasta, uram, elvitathatatlan szellemi hatása is van, kitágítja körülöttünk a világot, figyel-

münket pedig néhány észrevétlen tanulságos dologra is ráirányítja. Szinte kár, hogy csak oly későn tanultam meg a kerékpározást. Tudja, uram, hol ültem először kerékpáron?

Egy padláson.

Ön most bizonyára azt kérdi: egy padláson? S erre én azt felelem: igen, uram, egy padláson. Belátom, szokatlan eset, s ezért kérem, engedje meg, hogy elmondjam rövid történetét. Nem szeretném ugyanis, ha kételyei támadnának szavahihetőségem tekintetében.

Onnan kell elindulnom, hogy kezdő gyakornok voltam. Akkori főnököm a padlását gyógynövények elraktározására használta. Két oldalt állottak a szárított növényekkel telt polcok és közöttük folyosószerűen, a padlás egész hosszában vonult el az átjáró. Az egyik sarokban rozsdás kerékpár ácsorgott, talán már évtizedek óta. Ifjú éveiben, főnököm taposta ennek a különös gépezetnek nevetségesen elálló pedáljait. Gumija repedezett volt, levegő régen nem duzzasztotta. Ha az ember megnyomta, lapos testéből tíz láthatatlan lyukon átfújta az elmúlt évtizedek porát. Valahányszor fölmentem a padlásra, hogy gyógynövénykészletünket kiegészítsem, vagy a frissen szárított növényeket polcaikon elhelyezzem, sohasem mulasztottam el, hogy felkapaszkodjam a haladásnak erre az úttörő szerszámjára. Egyik kezemmel szélesen kitaruló kormányrúdját fogtam, másik kezemmel az állványokba kapaszkodtam, s addig tologattam magam, amíg valamennyire elsajátítottam az egyensúlyozás művészetét. Egyszer nekimentem az egyik állványnak, s a dús herbatea tartalmával együtt rám borult. Főnököm poros ruhámat és hosszas elmaradásomat egy bolti lánnyal hozta kapcsolatba, aki a szomszéd üzletből gyakran járt vízért a mi udvarunkba. Tévedett a kitűnő öreg! Nagyon is tévedett. Nem, a bolti lányokért nem rajongtam. Kezüik hideg volt és piros, körmük körül szálkák állottak ki, s ha az ember az érzelmeit tolmácsolta nekik, vihogtak, és cipőjük orrával a földön heverő barackmagokat rugdalták. Volt olyan is, aki lesütötte a szemét és a nyakában csüngő kis ezüstitálcával játszadozott, és semmi pénzért nem nyitotta volna ki a száját. Vasárnap meg valamennyien szörnyű kalapot tettek a fejükre, sokat táncoltak és filmszínészekről beszéltek ismeretlen, vihogó dolgokat. Túl sok volt a vihogás, uram s túl sok a filmszínész! Az én gondolataim komoly mezsgyéken jártak, zavarba hozott beszédük érdes léhasága, magatartásuk nyihogó csikószerűsége. Láttam, hogy semmire sem megyek velük, gondolataink sohasem találkozhatnak, hamar megszakítottam velük minden kapcsolatot.

Főnökömmel e tartalmatlan kis női lények miatt több ízben összekülönböztem. Azzal gyanúsított egy ízben, hogy szappant adok nekik, egy másik alkalommal meg arról beszélt, hogy rózsavíz nélkül úgy látszik, nem tudom megnyerni a tetszésüket. A rózsavizes üvegre célzott, amelyben apadóban volt már az olaj. Lehúztam karvédő klottomat, és azt mondtam neki:

- Uram, itt valami tévedés forog fenn. Ön tolvaj szolgálonak néz engem. Ez arra készítet, hogy azonnal elhagyjam. Ha nem tenném, még elkövetném azt az illetlenséget, hogy önt megfontolatlan bolondnak nevezném.

Új állásomban szorgalmam és takarékoságom révén nemsokára egy jelentősebb kis összegecskét helyezhettem a takarékbába. Ez időben egy kis mellékjövedelem is akadt. Sakkoztam egy házsártos, kövér temetkezési vállalkozóval, akinek halvány fogalma sem volt a sakkozásról és „a víz alá nyomom ma” felkiáltással mindennap bejött a patikába, s arra kényszerített, hogy játsszam vele. Füttyült, köhögött és káromkodott, és ha kimentem a gyógyszerárba, hogy kiszolgáljak, egyszerűen zsebrerakta valamelyik kitűnő helyzetnek örvendő bástyámat vagy lovamat. Zsebrerakta, uram! Hallott ilyet? Én természetesen higgadtan játszottam, ügyet sem vettem hazug meséire és fenyegetődzéseire, aminek az volt mindig a következménye, hogy a téteket megnyertem. Ezek a nyereségek váratlan ütemben növelték fel szerény tőkém.

Együtt volt a szükséges összeg és megrendeltem a kerékpárt. Két éve ennek, s azóta szabad délutánjaimat e kerékpár nyergében töltöm.

Módszeresen bejárom a vidéket, végigkarikázok a dombok hullámos útjain; néha leülök egy folyó partjára, s horgomat beengedem a vízbe. Semmi vad száguldás uram, nem „zabálom a kilométereket”, nem gázolok el kacsákat, és nem akarok semmiféle csúcsteljesítményt megdönteni. Távol áll tőlem a vadságnak és örültségnek minden divatos lendülete. Óránként elég tizenkét kilométer. Láttam egyszer egy kellemetlen fickót lerohanni egy hegyoldalon, aki gúnyosan vetette nekem oda elhaladtában, látva, hogy leszállok a gépről: félsz, hogy a fenekeden fogsz leérni? Ő a fejével ért le, a szerencsétlen. Nem tudott fékezni és nekirepült egy útszéli szekérnek. Bekötöztem, de egyik szemét elvesztette.

Olykor kutyák támadnak meg. Nem rugdalódzom kergető odaadással, hanem leszállok gépemről és ránézek felhevült támadómra.

- Nos, lássuk csak - szólok hozzá -, mi kifogásod van ellenem? Hogy forgatom a lábam? Ez hozzátartozik, ezt meg kell szoknod öregem. Úgy látszik maradi kutya vagy.

Lecsendesednek és elkullognak.

Kitartás és megértés kell mindenhez, uram. Az ember ne száguldjon le esztelenül meredek lejtőkön.

Néha nők mosolyognak rám, kerítések mögül vagy ablakokból. Visszamosolygok rájuk, s azt mondom magamban: egyszer majd megállok az egyiknél, szeretni fogom, és gyermekeink lesznek. Addig ismerkedjünk meg egy kicsit a völgyekkel, a folyókkal, az étellel, amelyek magukban véve is annyi tanulságosat és szépet rejtegetnek. Haladjunk tovább az almafákkal szegélyezett utakon, a hullámzó búzaföldek mentén. A búzában olykor megszólal egy kereplő, s verebek raja rebben ki a sárga táblákból. Olykor nézem kerekeim forgó árnyékát, s arra gondolok, tenni kéne valamit az emberekkel, hogy lelkük, amely innen indult el, innen rebhent ki, a földekről, mint a verebek, a lankákról és gyepes folyópartokról, ne feledkezzenek meg végleg régi otthonáról. Mert benn a falak között bizony nem mindig mennek simán a dolgok.

Van itt egy folyó, uram, farönkök torlódnak össze benne, aztán leúsznak a szomszéd városkáig, ahol épületanyaggá dolgozzák fel őket. Gyakran áthaladok rosszul kövezett utcáin, s a tér közepén álló régi temploma előtt. A templommal szemben van az Arany Oroszlánnak nevezett fogadó, hűs bolthajtásokkal s udvarán egy nyolcvan méter mély kúttal. Ezt a vendéglőt csak azért említem meg, mert tavaly egyszer betértem udvarára, hogy megnézzem híres kútját. A pincér sört tett elém, hát felhajtottam. Harmadnap mocsárlázat kaptam. Azóta csak szódavizet iszom. Nem állítom, hogy a sör okozta volna a mocsárlázat, de fogadja meg a tanácsomat, uram, óvakodjék ezektől az üde söröktől, amik mohó, de alattomos gyönyörrel siklanak le a torkán. S mit se törődjék azzal, ha ismerősei emiatt megoldják epezacskóikat, s önre fecskendezik iróniájuk tisztátalan váladékát. Gúny? Oda se neki, uram! Gúny nélkül talán nem volna hősi élet...

Ha nyeregbe ülök, kitágul körülöttem a hétköznapi szűk világa, amelyet egyébként egy piac és néhány gyatrán kövezett utca határol. A patakok távoli vidékek üzenetét loccsantják fülembe, s beszédes erdők integetnek felém a hegygerincekről. Meg kell emlékezni a szép alkonyokról is. Fejem felett denevérek üldözik a szúnyogokat. Olykor hazatérő kapáslányok, fejükön csalamádéköteggel, dévajkodva állják el utamat, hogy aztán visítózva meneküljenek, ha a közelükbe értem.

Meg kell jegyeznem, hogy legjobban kedvelem az esti hazatéréseket. Acetilénlámpám fénye ráesik az út porára, s a szerteheverő kövekre. Én a fénykör mögött ülök a sötétben; jobbra, balra alszanak a sötétlet takart földek. Csak a szagukról tudom meg, hogy vetések, kaszálók vagy vízöntések mentén haladok. A sötétség mélyén néha egy petróleumlámpa halvány fénypontját látom. Mezei kalyibák komondorai csaholnak kettőt-hármat. Lábam egyenletesen dolgoznak. A kormányrúdon pipacsok, kankalinok és búzavirágok. Hátizsákom telve a legritkább gyógynövényekkel. Vidékünk gazdag mindenféle gyógynövényekben. A boglárfélék (ranunculaceae), tüdőfüvek (asperifoliae), szagos májfüvek, sárga seprőkevirág (forrázata kitűnő a szeplő ellen) és tavaszi hérics (elsőrendű digitális-pótló) számtalan változatában gyönyörködik gyógyszerész tekintetem. Kérem, közölje, ismeretes-e Algírban a Tussilago farfara nevű növény. Mi lókörmőfűnek nevezzük. Népies neve martilapu. Vízmosságok mentén lelhető, fiatal levelei táperős főzeléket adnak. Virágja és teája hatásos szer rekedtség ellen. Hátizsákomat ezenkívül gyakran teleszedem vargányagombával is. Tölcsér alakú sárga fejéből némi hagyma, olaj és fűszer hozzáadásával ízes vacsorákat szoktam hevenyészni.

Nagyjában, íme így festenek kirándulásaim. Legtöbbször egyedül megyek. Ismerőseim közül alig kedveli valaki ezt a sportot; a gyógynövényeknek gondos gyűjtése, amelyet egyik főfeladatomnak tekintek kerékpár-kirándulásaimon, még azt a néhány embert is elriasztja a társas kirándulástól, akikben megvolna a hajlandóság, hogy velem tartsanak. Ha elfáradok magányos barangolásaim közben, leülök valahol egy mogyorócserje alá, vagy egy heverő fatörzsre, előveszem a magammal hozott juhsajtot vagy vajaszömlyét, s a tájat szemlélgetve, elverem éhségemet.

Ön bizonyára azt kérdi: nos és hol vannak a kalandok? Ilyen sima és egyszerű az egész?

Igen, uram, kalandjaim is akadnak. Leírom Önnek a legfrissebbet s egyben a legvisszataszítóbbat. Nemrég a folyó partján haladtam füzek árnyékában, kanyargó gyalogösvényen, magam előtt tolva kerékpáromat. Hirtelen riadt segélykiáltások ütötték meg fületem. Nem volt kétséges, valaki fuldoklott a kanyarban, ahol elmélyült a víz. Áthatoltam a bokrok sűrűjén, ledobtam kabátomat és a hullámok közé vettem magam. Hamarosan a fuldoklóhoz értem, átkaroltam egyik kezemmel a derekát, s másikkal a part felé küzdöttem magam. Az alélt ismeretlent - fiatal nő volt - kivonszoltam a partra, ahol mesterséges légzéssel igyekeztem belé levegőt szivattyúzni. Sokáig vesződtem vele, bele is izzadtam a tornába, de az áldozat alig adott életjelt magáról. Tanakodva néztem körül. S a bokrokból ekkor nagy nevetéssel néhány fiatal leány és fiú tört elő, az adott jelre az alélt áldozat is talpra ugrott s kórusban, nagy hahotával jutalmazták a vidám látványt, amelyben hiszékenységem részesítette őket. És én, uram, ott álltam közöttük csurgó nadrágban, víztől lotyogó cipőben, lihegve. Kitűnő mulatság lehettem nekik.

Ugye, az ember ilyenkor megfenyíti az arcátlan sihedereket és lehordja silány tréfájukért az okatlan hölgyeket.

Nem, ezt fölöslegesnek ítéltam. Szótlanul visszaúsztam a túlsó partra a kerékpáromhoz. Más talán kimutatta volna ökle erejét, és erkölcsről kotyog a léha hölgyecskéknek, vagy panaszos levelet írt volna a felháborodás megbélyegző szavaival a helyi lap kétoldalas szerkesztőjének.

Én azt mondtam: panta rhei. A dolgok tovább folynak. Néhány nap múlva beállított a gyógyszerértárba a vállalkozó szellemű kis hölgy, „az áldozat”. Zavart volt. Azt mondta, azért jött, hogy elnézést kérjen. Udvariisan aziránt érdeklődtem, hogy tablettában óhajtja-e, vagy poralakban. Másnap levelet írt. Nem válaszoltam. Röviddel rá műsoros estély volt tánccal. Apja hozzám jött, hogy nem ülnék-e az asztalukhoz. Nem, mondtam. Napok múlva bejött a barátnője két deka szénaparfümmért. Hogy a barátnője végtelenül sajnálja. Igen, bólintottam,

két deka szénaparfümöt. Egyebet még? Elment. „Az áldozat” azóta mindig ott áll az ablakban, valahányszor a lakásomra térek. Tudja, mikor megyek, mikor jövök. Néz az ablakból. A barátnője azt mondja, sírni is szokott. Tudniillik újabban a barátnője is ír nekem s igyekszik meggyőzni arról, hogy az eset mély és tragikus változást idézett elő „az áldozatban”. A leveleiket azóta nem fogadom el.

Szegény kis komédiások.

Óvakodjék, uram, a képmutatóktól. Ha tudná, mily biztonságban érzem magam kerékpárom nyergében, nem véve tudomást azokról a fölösleges oktalanságokról, amelyek szándékaimat s terveimet megzavarhatják.

Isten Önnel, uram. Remélem, nem untattam.

Érdekelnének az Algírban található gyógynövények.

Kartársi nagyrabecsüléssel:

Sebestyén Károly”

*

Néhány évvel később - akkor már B-ben volt segéd -, egy svájci haltenyésztővel folytatott behatóbb levelezést. A haltenyésztő valamikor egy vidéki középiskolának volt a természetrajz-tanára. Az algíri gyógyszerészen kívül ez a haltenyésztő volt a legkitartóbb levelezőtársa. Mert másokkal is folytatott levélbeli eszmecsereket. A haltenyésztő sokat értekezett a halakról, s minthogy a gyógyszerész francia készültségét hiányosnak és itt-ott szabálytalannak találta, leveleit kijavítva és magyarázó jegyzetekkel ellátva mindig visszaküldte. Sebestyén hálás volt az ingyen nyelvleckéért.

„Meleg és viharos köszönet, Uram, a pompás nyelvtani útbaigazításokért és tanulságos haltenyésztési felvilágosításokért. Ha nem lennék gyógyszerész, haltenyésztő szeretnék lenni.

Tiszteletreméltó eredmények, Uram. Egy milligrammnyi petéből, amely szabad szemmel alig látható, egy másfél méteres, nyolcvankilós harcsa! Csodálatos! Mi magunk is ilyen csodálatos semmiből leszünk nyolcvankilós műremekek! (Mellesleg: az én testsúlyom gyógyszerházunk mérlegén hatvanhárom kilogramm, Ön hogyan áll kilogrammok dolgában?) Hát igen, kitűnő dolog a haltenyésztés. S a halak világa, amelyről szíves volt annyi meglepő részletet közölni! Ön azt írja, vannak halfajták, amelyek veszély közeledtén elnyelik kicsinyeiket, hogy a veszély elmúltával újra kiadják őket. Közöltem ezt egy itteni fogorvossal; nagy művelője az ízetlen tréfának. Úgy véli, hogy vannak emberek, akiket szüleik közérdekből végleg lenyelve tarthatnának.

Itt küldök néhány fényképfelvételt városunkról. Az első szám a kőfaragó iskola. A római kettessel jelzett kép a pénzügyőri laktanya, gyógyszerházunk egyik ajtószárnyával. A harmadik a városon kívül fekvő lignitbánya kötélpályáját mutatja a függő csilléssel, ellenkező sarkában a vágóhíd új épületével.

Ön a halviszonyok felől érdeklődik. Egy kis türelmet kérek: érintkezésbe fogok lépni néhány szakemberrel, és felvilágosításait örömmel fogom továbbítani.

Ami engem illet: túlságosan akciószegénynek tartom a halászatot. Én az élénkebb mozgások embere vagyok. A szemlélődő nyugalom puhává tesz. S én nem lelkesedem a puha emberekért.”

Egy osztrák tanítónővel is levelezgetett. A tanítónő egy tiroli községből írt neki lázas és szomorkás leveleket. Tüdőbeteg volt. A ház udvaráról írt, amelynek nyírfái alatt feküdt, a fecskékről, ágyának takarójáról, amelynek V-alakú madarai lomha szárnyalással távoztak a láthatár felé. A levelekből a halál távoli csellóhangjai szóltak.

„Ma Proustot próbáltam olvasni - írta a gyógyszerésznek. - Oly szép, de oly nyugtalanító néhol. Egy helyen ezt írja: ‘A barátnő két kezébe fogta Vinteuil kisasszony fejét s azzal az engedékenységgel csókolta meg homlokát, amelyet könnyűvé tett neki a lány iránt érzett szeretete s az óhaj, hogy szórakoztassa kissé árva és szomorú életében.’

Nézem a röppenő fecskéket, és Vinteuil kisasszonyra gondolok. Árva és szomorú volt. Miért? Hiszen szerették...

Engem soha senki sem szeretett. Nem voltam szép és nem tudtam soha elragadó lenni... Tegnap arra kértem a papot, beszéljen valamit a szépről. Ha az ember valami szépet akar mondani - felelte a pap -, akkor kénytelen Istenről beszélni... Isten oly messze van, mondtam neki, oly messze. Van még szép Istenen kívül, és ez az élet... Az élet, amely után vágyakozom...”

Sebestyént mély és lovagias részvét hatotta át. Ön nem szép? - kérdezte a válaszában. - Ki, mikor és hogyan mondhatott Önnek ily hitvány dolgot. Tudja mi a legszebb szép? Nem a pofacsontok és zsiradékok kellemes elhelyezkedése a koponyánkon, hanem a lelkünk. Igen, kisasszony! Önnek szép a lelke. Gyöngéd, a mindennapi lét szennye fölött lebeg.

Keményen és meggyőződéssel küzdött a lány bánata ellen. Keménységében sok volt a gyöngédség. Hogy a lány gondolatait elszórakoztassa, derűs történeteket tált fel neki; a költészet bizonytalan tájaira nem kalandozott el, mégis talált olykor néhány szót és hangot, amely cikk-cakokban futkározó gondolatait kedvessé és meghatóvá tette. S ha a tanítónő ilyenkor hálás szavakban válaszolt, a felnőtt örömét érezte, aki meg tudott nevetetni egy makacs gyermeket. S ha ilyen sorokat olvasott a lány levelében:

„Léptek közelednek hozzám emberek nélkül, és hangok szólnak hozzám szájak nélkül” - akkor szinte kezénél fogva rángatta ki a beteget gondolatainak halálos ágyából s arra kényszerítette, hogy kövesse őt, vissza az életbe.

„Föl kell emelkednie, Kisasszony - írta neki, s maga is hitt ebben a közelebbről meg nem határozott gyógmódban. - Egy télen magam is köhécseltem, de erősnek mutatkoztam, fölkapaszkodtam bizonyos szemléleti magasságba, s a Koch-bacilusok dolgavégezetlenül távoztak. Közömbösíteni a lelket a bacilusokkal szemben, és nyert ügye van! Ne hallgasson férfiatlan zenét, és ne olvassa Proustot, akit én szerencsére nem ismerek. Legyen Tannhäuser vagy jazz, de ne puha és tragikus zenei nyöszörgés. Diéta zene kell Önnek! Ami engem illet, szeretem a kemény és tetterős muzsikát, de a vitor zenét sem vetem meg. Ma egy Csajkovszkij nevű orosz muzsikusként hallottam rádión. Azt hiszem, Szánkózás a címe. A lábaim önkéntelenül megmozdultak, torkomból előfurakodott valami, amit éneknek neveznék, ha nem fedeztem volna fel nemrég, hogy fahangom van. Igen, le kell lepleznem magam, fahangú fickó vagyok.”

S hogy felderítse a lányt, úgy határozott, hogy szégyenkezés nélkül elmondja neki egyik zenei kalandját, amelynek olyan mulatságosan esett áldozatául.

„Egy ideig magam sem sejtettem, hogy oly elrémítő hanganyaggal rendelkezem. A Bicepsz testedző egyesület, amelynek egyik alapító tagja és pénztárnoka vagyok, fennállásának harmadik évfordulóját, kerti mulatsággal ünnepelte meg. Éjfél után elénekeltük a testedző pompás indulóját, amelyet a helyi gimnázium énektanára szerzett. Az indulóból magam is

derekasán kivettem a részem. Egy erőteljesebb hangot ütve meg, éppen mászni kezdtem fölfelé a hanglétrán, amikor körülöttem váratlanul, mondhatnám adott jelre, mindenki abbahagyta az éneket. Néma csend vett körül, még a pincérek sem csörgették tányérjaikat és söröskancsóikat, csak én mászkáltam bátor léptekkel a hanglétrán fölfelé. Amíg a hangok tömegében elvegyülve követtem az általános útírányt, föl sem tűnt nekem, hogy a hangom körül valami fogyatékoság mutatkozna. Ellenkezőleg, jó torkú, tűrhető énekesnek hittem magam és ehhez képest szívesen ragadtam meg az alkalmat baráti körben, hogy együtt énekeljek társaimmal. Csak ott a magasban, magamra hagyatva és a váratlan, halálos csendben vettem észre, hogy mily ingadozó és méltatlan fahangok hagyják el ajkamat. Mi tagadás, zajos sikerem volt, zajosabb, mint ahogy szerettem volna. Hangom hamis tévelygéseit tapsorkán jutalmazta. Azóta óvakodom attól, hogy érzelmeimnek dalban adjak kifejezést. Ne higgye azonban, hogy túlságosan megvisel fahangú állapotom. Sohasem vágyódtam arra, hogy híres tenoristaként, vagy mint kiváló színművész keressem meg kenyeremet. Távol állanak tőlem a hódításnak e teátrális eszközei. Minden hódítóban, véleményem szerint, van valami süketfajdi vonás és valami léhán férfiatlan.”

A tanítónő örömmel nyúlt a feldobott zenei téma után s úgy vélte, hogy a hangnak nem a csillogása a fontos, hanem forrásának tisztasága, amelyből fakad. Úgy látta, hogy Sebestyén forrása tiszta, majdnem gyermekesen átlátszó, és ez bőségesen kárpótolja a hallgatót fahangjáért. A gyógyszerész megragadta az alkalmat, hogy e megkapó egyszerűséggel szembeállítsa B. néhány üres lányalakját s megemlékezzék a közjegyző lányáról is, aki tucatszámra itta a legerősebb likőröket, s ruhájának övébe dugva hordta a gyufaskatulyát. „Ön, Kisasszony, fölötte áll e dohányszagú és neveletlen szeszélyektől kormányzott női léleknek. Rokonszenvet és barátságot érzek Ön iránt - írta neki. - Azt hiszem, kitűnő és egymást megértő pajtások lehetnének.”

Barátságuk rövid volt. Tíz hónapi sűrű levélváltás után, egy szeptembervégi napon, ezt a levelet kapta a gyógyszerész:

„Ma évfordulóm volt, kedves ismeretlen barátom... Ma egy éve templomba vittem az osztályomat. A gyermekek piros karthauzi szegfűket hoztak nekem. Ahogy a padban ülve az orgona hangjait hallgattam, az egyik kislány az ajkamra mutatott. Azt hitte, hogy a szegfű kis piros levélkéje tapadt a számhoz. Pedig csak egy alvadt vércsepp volt. Akkor tudtam meg, hogy mindent el kell hagynom, a szobámat, virágcserepeimet, osztályom kedves, kócszöke növendékeit, és el kell jönnöm ide, ebbe a távoli faluba. Tizenegy hónapja fekszem itt egy parasztház udvarán, amelyet nyírfák és sötét fenyők szegélyeznek. Olykor ismeretlen madarak röppennek el a fejem fölött. Télen a faház emeleti szobájának nyitott erkélyéről nézem a menekülő felhőket. Hogy tolongnak, futnak. Látni fogom-e még ezeket a felhőket? A telet, a nyitott erkély karfáján a fehér hóprémet...”

S hol fogok feküdni? Lenn a völgyi házak között, vagy itt fenn, a hegyen, ahonnan oly messzire repül a tekintet? Ma meg akartam kérdezni a háziasszonyomtól, hogy merre fekszik a temető. Hetek óta készülök rá, hogy megkérdezzem, és valahányszor jönni látom, elszorul a torkom, nem tudom megkérdezni. Nem, ne higgye, hogy félek. Attól tartok, hogy a temető lenn van abban a nyirkos és barátságtalan völgyszakadékban, amelyet oly ridegen vesznek körül a sziklák, és rávetik engesztelhetetlen, örök árnyékukat... Ha itt fenn volna valahol a nyírfák között, oly elégedett lennék. Oly megnyugtató ez a napos hegyoldal...

Az őszi napfényben egy fenyőrigó rebben tova. Egy fenyőtoboz zörren le az ágak között és nekiütődik egy vödörnek. Ne higgye, hogy szomorú vagyok. Kihullott a hajam, oly csúnya vagyok, hogy nekem igazán már semmi okom a szomorúságra. Köszönöm, hogy oly kedvesen

ír, hogy annyit fárad velük, kétszer is lemásolja, amíg hibátlanak találja. Nem kár az időért? Ha tudná milyen nagy dolog az IDŐ, milyen izgató, ha az ember kezd kifogyni belőle.

Ismétlem, ne higgye, hogy szomorú vagyok. Csak megállapodott. Mindössze már csak az a kérdés nyugtalanít, hogy hol van? Hol fogok feküdni? Szeretném, ha itt fenn maradhatnék. Levelei jutnak eszembe, szóló hangversenyének sikere, s mosolygok rajta. Lefordítottam a papnak és ő velem együtt nevetett...”

A levél néma megrendülést váltott ki belőle.

- Kivehetném most a szabadságomat? - kérdezte főnökétől. - Egy ismerősöm betegágyához kell sietnem.

Addig is, amíg utazását előkészítette, írt a tanítónőnek. A válasz hosszú volt, telve buzgó tréfálkozással. Biztosította a lányt, hogy a lelke húrjai vidáman és bámulatos zajjal rezegtek meg a levél olvastán. Hosszasabban elidőzött a tovarebbenő fenyőrigónál. De ami a temető földrajzi fekvését és tagoltságát illeti, nos hát, ezt 38 fokos gyöngé és semmitmondó lázának figyelembevételével túlzottan költői elmerengésnek találja. Hirtelen, s egy félszegen ügyes fordulattal bejelentette, hogy hamarosan kikapja szabadságát, s minthogy régóta az a terve, hogy egy kis utazást tesz Tirolban, megkérdi, meglátogathatja-e?

Nem az ébredező szerelem vetette fel benne ezt az elhatározást. Az embernek, mondotta magának, kötelességei vannak. Egy beteg, magányos teremtes lebeg ott ég és föld között, vigasztalás és baráti kézszerítés nélkül, el kell mennie, elő kell kaparnia félrerakott kis bankjegyeit, és el kell vinni biztató barátságának férfias virágcsokrát, ismeretlen barátnője ágyához. Mi más lehet az emberi szolidaritás, ha nem ez, ha nem a tett?

Útlevele késett, türelmetlenül kért választ levelére.

Hivatalos értesítés közölte vele, hogy a tanítónőt nyolc nap előtt temették.

- Milyen kár - gondolta. Sajnálta a fiatal nőt, sajnálta, hogy elkésett barátságának és szolidaritásának férfias virágcsokrával. A leveleket, miként a többi leveleit is, válaszainak fogalmazványaival együtt, egy gondos fadobozban őrizte. Mire összegyűjtött vagy kétszázötven levelet és ugyanannyi választ, a svájci haltenyésztő meghalt, az algéri gyógyszerészsegéd megnősült és ő túrhetően megtanult franciául.

III

A kórházi terem elpuskázott sikátorában, amely úgy csüngött a nagy teremhez tapadva, mint egy fölösleges vakbél, Sebestyén gyógyszerésznek meglehetősen szürkén teltek a napjai. Úgy félreesett, hogy olykor még az osztályorvos is megfedkezett róla, mikor végiment szétvetett lábakkal, nagy hasával a termen.

Unatkozott és meggyújtotta kis angol pipáját. Ujjai odaát a gipszkötés végében barnulni kezdtek. Ha a vállperece nem forr be tisztességesen, akkor bajosan fogja a kis papírzacskókba belerakni ezután a félgrammos szalicilokat. Próbálta elképzelni, hogyan is fog majd elnyomorodott balkarral a Kék Golyó gyógyszertár pultja mögött kiszolgálni. Jobbjában lesz a kis szarukanál, a balban a papírzacskó. Belefúj a zacskóba, az szétválík. A kanállal betölti a port. S hogy fogja majd a két végét egymásba illeszteni?

Nézte a betegszoba mészfehér mennyezetét, és gondolatban megnyomta a gyógyszertár önműködő pénztárának gombját. Csenn! A pénztárfiók magától kiugrik. És hallotta a szolgálatos szobából a vadgalambok bűgását. Az öreg gyógyszerész is felbukkant előtte. Orra végén a pillangóként gubbasztó szemüveg kajsza szárnyai meg-megbillentek, ahogy kedvelt flastromjaival babrált.

„A Zinkweisz-féle bőrpuhító tapaszok utolérhetetlenek!” - hirdették az öreg patikus reklámjai.

Az udvaron naphosszat döngette a laboránsfiú a jókora vasmoszarat, és az istálló hídlásán tompán dobant a kövér kanca patája. Milyen képtelen szagokat gyűjtött össze az öreg Zinkweisz a laboratóriumában! Kora ősztől késő tavaszig nyúzta a baglyokat és menyéteket. A pokolba is! Milyen büszke volt állattömő tudományára! A felboncolt sasok húsa émelyítő szagot árasztott. A polcok tetején egész sor mindenfajta bagoly meresztgette a szemét, egy vadmacska ravaszul kúszott egy fatörzsön, sasok mélyítették karmaikat elejtett nyulak prémjébe s néztek szigorú pillantással a távoli völgyek felé. Az ügyeletes szobában az ember talpa alatt mindig kendermag ropogott. Kilenc kalitka ontotta a lármát. Sebestyén úgy találta, hogy ezek a zajos kalitkák inkább borbélyüzletbe valók, mint gyógyszertárba. Maga is szerette, ha a fodrászüzletek ollócsattogásába beleolvad olykor egy stiglic vagy házi kanári tremolója. De egy gyógyszertár ügyeletes szobájába nem való az ilyesmi. Ha rajta múlna, kicserélné a Kék Golyó nagy lábas óráját is valami tárgyilagossággal és élénkebben ketyegő órával, és a régies porcelánszögekkel kiveret díványt, amelyen orrig érő térdrel üldögéltek a vevők rendeléseikre várva, valami kemény és modern fapaddal váltaná fel. Nem szerette az öregségnek és elfakultságnak ezt az álmos líráját. És ha reformokról van szó, a locsogó és fölösleges látogatók számát is alaposan leapasztaná. A sörétes ujjú fogorvossal végezne legelőbb. Egy ember, aki piszkos ujjakkal nyúl bele páciensei szájába. „Ne ordítson, fiacskám, ne ordítson, az istenit a fogának! Hiszen csak tapogatom!” Igen, tapogatta, de kezeit, amik mindig mocskosak voltak a puskasörétektől, sohasem mosta meg. És hogy itta a pálinkát!

„Egy decivel ide, fiatal barátom, Sebkárjakhek úr (így nevezte őt, összevonva a Sebestyén Károly Jakab Hektor első szótagjait), egy decivel abból a növényi párlatból, második polc, ötödik üveg... És itthon van a gazdája, ama Fédervajsz? A mindenhol előnyösen ismert forradalmár és híres flastromgyártó, aki tapaszaival forradalmat idézett elő a bőrkeményedések birodalmában... No, ha itthon van, akkor hát egy kivételes repetát ebből a rücskös folyadékból!... (Kivételes repetát! Micsoda förtelmes stílus, milyen könyörtelen kedélyesség! De ez nem minden. Sörétes fogorvos úr locsogása, akárcsak a kiöntött mosogatólé, nem ismert határt.) S hogy állunk a szerelemmel, Sebkárjakhek úr? Más szóval az érzemények síkján? Legyen résen, fiatalember! Mert nem mind hajadon, ami fénylik. Az orvostudomány

régebben azt hirdette, hogy Hymen semel perforatum nunquam reparabile! Ma, kérdezem? - Harsogva csapkodta a tarkóját. - No, adjon még egy pohárával!... Ma, kérdezem? - Újabb harsogó kacaj, majd egy csattanás a piros tarkón, amelyen annyi vigyázatlan légy lelte már halálát. - Ma? Az orvosi technika is halad, nemcsak a mozi. Igaz-e, Fédervajsz uram?”

Az öreg Zinkweisz gyógyszerész ilyenkor már ott állott az ajtóban és szemüvegének bágyadt lepkeszárnyai felett elnézett a piacra, ügyet sem vetve a sértő Fédervajsz elnevezésre. A fogorvos Zinkweisz helyett, ami fehér festéket jelentett, mindig Fédervajszot mondott, ami rendes kiejtéssel annak az alantas pornak a neve, amelyet régi cipőkereskedők hintettek a szűk cipőkbe, hogy vidámabban csússzanak, amikor felpróbálják őket.

Sebestyén elgondolkozva eregette kis angol pipájából a füstöt, mint nyári estéken, amikor a Kék Golyó volt B-ben az ügyeletes gyógyszertár, s ő kiült hűsölni a patika elé, a vaslábú padra, amely támláját egy gesztenyefának támasztotta. Zárás után gyakran átjött a kopasz Papaverin, az Egyszarvú gyógyszertár öreg segédje, s letelepedett ő is a padra. Szokása szerint nem köszönt, csak megemelte mutatóujját. Ez annyit jelentett: igen, megint itt vagyok, buzgó és tapasztalatlan kollégám. Aztán váratlanul azt kérdezte:

- No, Ibsen úr, melyik a helyes: „borotva-krém, borotváló-krém, avagy borotválkozó-krém?”

Ibsen az ő volt, Sebestyén, holott mindössze csak annyit tudott róla, hogy patikus volt, drámákat írt és szakállt viselt. Papaverin kedvelte a nyelvtani problémákat. Olykor kijárt a berekbe horgászni. De nem halakat horgászott, hanem kecskebékákat, amik mulatságosan himbálództak szétvetett lábaikkal a horgászbót ostoros végén. Kopasz feje ellenére szívesen utánozta a kandúrok, rucák és fiatal malacok hangját. És éjszakánként, ahogy ott ültek a Kék Golyó előtt, a gesztenyés tintaszínű árnyékában, papírgombócot dobott a gyalogjáróra, s ha valamelyik hazatérő ismerőse rálépett, ijedt hangon kezdett hápogni...

Kihúzta párnája alól a Papaverin levelét. Reggel kapta, egyszer már elolvasta. Rosszallóan nézte a rendetlen és rút betűket, heves szavakat és sötét sorokat, amik valami fölényes vigyorra egyesültek a papíron. B-ről írt Papaverin, a Kék Golyóról, Zinkweisz nikotin színű császárszakálláról, Ilonáról, a líceumi igazgató lányáról, aztán egy orv fordulattal Sebestyénbe döfte rozoga tollának iróniáját. A maga részéről örömmel veszi tudomásul a Sebestyén bal-szerencsését, írta. Minek egy patikussegédnek Párizs? Ha az ember patikus, hát üljön otthon a gumóin, avagy farok-csigolyáin, vigyázzon arra, hogy helyesen mérje le a vevőnek a pulvis contra pediculost, és ne akarja megváltani a világot. Áldott, humoros alkotása az isteni szórákozottságnak! Mennyi édes röhögést köszönhet Sebestyénnek! - írta röhögő betűkkel, fél szavakkal és morgó jelekkel utalva százszor elmondott megfigyeléseire. Micsoda pontosság és rendszeretet!

Sebestyén úr sohasem maradt adós pincérnél a szivarok árával s háziasszonyoknál a házbérével, mert ez ellenkezett az elveivel. Sohasem itta le magát a sárga földig, mert ezt szennyes dolognak tartotta, és sohasem csábított el hajadonokat házassági ígérettel, mert ez nézete szerint becstelen eljárás volt. Sebestyén kollégának elvei voltak. A tégelyek, mérlegek, adagok rendjében és pontosságában élve, mindennél többre becsülte a rendet és pontosságot. Ha a hamutartó az asztal szélén állott, ő gépiesen az asztal közepére tolta; pihéket és cérnaszálakat szedett le ismerősei könyökéről vagy nyakáról. Reggel hat óra ötven perckor kelt, megnézte a barométert, tornázott és tejet ivott. Tejet! Mint egy bélfekélyes, tönkregyűrődött zálogházi becsüs! Ki hallotta azt, hogy egy vidor korban lévő férfi hülye tejet kortyolgasson sub titulo: reggeli! De ez nem minden. Délben megette „pompás spenótját” és „utolérhetetlen kelkáposztáját”. Hétfőn és csütörtökön komor marhahúsát. Utána elolvasta lapja vezércikkét, amely bizonyos emelkedettséggel töltötte el, mert mindennap felmelegítette számára a művelt és

rendes polgár alapfogalmait, mint némely gazdasszony a megmaradt főzeléket. S mik voltak ezek az alapfogalmak? - vetette fel a kérdést Papaverin úr, vigyorgó sietséggel átszáguldvá különös írásjeleivel a Sebestyén egész életrajzán. A becsület, a kötelesség és a vagyoni előjogok tisztelete! Este elment Ilonához! Mennyei együttes. Micsoda kiállhatatlan nőtény! Szerelem a minimális líra jegyében! Ilona a szerelmet nem a természet ajándékának tekintette, hanem csak ravasz sakkhúzásnak, amely arra irányult, hogy őt teherbe ejtse! Most a bányatársaság egyik taknyos mérnökének zongorázza kecses hatyúnyakkal a Beethoven cisz-moll szonátáját. Este tíz órakor aztán Sebestyén úr búcsút vett pattanásos hölgyétől, hazatért, tornázott, kiöblítette a száját és elolvasta a gyilkosságokat. Ezeket nagy határozottsággal elítélte, mert a magánkezdeményezést ebben a kérdésben nem tartotta megengedhetőnek, de nagyobb tömegek szimultán eljárásával szemben, utánózva a történelmi tankönyveket, magasztaló szavakat használt. Aztán egy szép napon fájt a foghúsa, alkohollal kezdte öblítgetni, közben a gyógynövények helyes kezeléséről olvasott valami izgalmas tanulmányt és feledékenyen lenyelte az alkoholt, amely sebesen a fejébe szállt, s amikor lebotorkált a lépcsőn, nekiesett a kémlőcsövekkel telt asztalnak. A kémlőcsövek tartalma összefolyt, lecsurgott egy mérget tartalmazó edénybe, s a hirtelen képződött gáztól - állítása szerint - egy szempillantás alatt elvesztette az eszméletét. Lezuhant, a zajra berohant a laboránsfiú és kicipelte. Két hétig vak volt és nyelni sem tudott. Állítása szerint! Aztán kivette sebesen a szabadságát és elrohant Párizsba, hogy gyümölcsöztesse csodálatos felfedezését. Tizenkét évig kuporgatott vagyonkaja elúszott természetesen, s a helyett, hogy hazajönne, újabb terveket kovácsol. Zinkweisz nem tudja felfogni ésszel, hogyan szaladhatott úgy világgá egy olyan szorgalmas és megbízható gyógyszerészsegéd, mint Sebestyén. Jöjjön, az öreg forradalmár hajlandó fátylat borítani a múltra... A lábai köszvényesek, fiatal gyakornokának pedig nem sok hasznát veszi...

Sebestyén figyelmesen nézegette a kaján levelet. Aztán megemelte jobb kezét és a levegőben írni próbált vele. Ment a dolog. Néhány ív papírt hozatott, megtöltötte a tollat és válaszolt Papaverinnek.

Tisztelt Papaverin úr!

Figyelmesen elolvastam hosszú beszámolóját. Köszönöm, hogy közbenjárt az érdekemben az öreg forradalmárnál. Nem megyek, Papaverin úr. Nekem itt, hogy úgy mondjam, még feladataim vannak. Baráti gesztusa azonban nem akadályoz abban, hogy őszinte legyek Önhöz. A levele kopasz kis írásmű, ha nem veszi rossz néven. Azt kérdi, kellett nekem ez az együgyűség? Gúnyosan pödörgeti bajuszának ritkás kócszárait és felveti a kérdést: ugyan micsoda földi és égi kincsekkel gyarapított Párizs? S feleletül harciasan döfködi neki a tollseprűt valami láthatatlan szélmalomnak, azt akarván e különös művelettel jelezni, hogy úgy jártam, mint Don Quijote.

Nem, Papaverin uram, tollseprűs döfködései és pajzán pödrései mit sem számítanak. Bármit is gondoljon Ön, Párizs nagy hasznomra volt az emberek megítélésében. Párizs sok kellemes érzéssel és filozófiai tanulással ajándékozott meg ezalatt az esztendő alatt. Nem akarom azt mondani, hogy filozófus lettem. Egy gyógyszerész óvakodjék a bölcsellettől és nagy gondolatoktól. A mi szakmánkat a pontosság jellemzi és nem a nagyság. Volt itt Párizsban egy Ferdinánd nevű ismerősöm, aki azt tartotta, hogy nagy gondolatok nevetségessé tehetnek egy patikust. Egyébként figyelmeztetett arra is, hogy nem szükséges minden nagy elmét tisztelnünk, mert ezek sokszor közadakozásból lettek nagyok: minden más elméből van belőlük valami. Különösen áll ez a drámaírókra és politikusokra.

Sokat gondolkoztam azon, Papaverin úr, mit akar Ön azzal mondani, hogy Párizs kirakati közhelyek tömkelege. Mit ért azalatt - tűnődtem magamban sokáig -, hogy mindennap egy adag Arc de Triomphe? Azt hiszem, nem akart Ön semmit sem mondani, Papaverin uram. A semminek ma ez divatos megjelenési formája. Mondunk valamit, aminek látszólag valami jelentős értelme van. Korunk ma zavaros magzatokat hordoz a méhében. E zavarnak, e Nagy Semminek, úgy látszik, Ön is egyik szakavatott tolmácsa! Nem mondom, Párizsnak is, mint mindennek, vannak árnyoldalai is, de ez a túlzottan fűszeres hang, amellyel Ön Párizst csempüli, nagyon is komolytalan, Papaverin úr...

Hasonlóképpen nagyon ildomtalan, amit Ilonáról ír. Minimális líra! Micsoda stílus, Papaverin uram! Ilona Önt fanyar és rosszmájú fickónak nevezte s gyaníthatólag innen az Ön kénköves haragja, Ön nemcsak túl szigorú, de kegyetlen is Ilonához. Ami engem illet..."

(Megigazította a szemüvegét és kivette az alvó pipát a szájából. Nos, ami őt illeti? Mit akart Ilonáról mondani?

Letette a töltőtollát és gipszkötéses karjára nézett. Ahányszor ránézett, karja mindig fájni kezdett... Tehát lássuk csak, mit akart Ilonával kapcsolatban mondani. Nagyra becsüli? Tökéletesnek tartja? Vonzódik hozzá?... Ha alaposan szemügyre veszi Ilonát, be kell vallania, hogy van néhány pontja, amelyet homályosnak tart. Például az a szükséglete, hogy régi szavak gunyorossága mögé rejtőzzék. Olykor szálkás és szúrós volt. Idézett, mindig idézett. Ha ő lesegítette a sárcipőjét, mindjárt elhangzott egy archaikus idézet:

„A szemérmes, bár nem egészen fiatal gyógyszerész lelke egész melegével segítette le a hölgy sárcipőjét.”

Egyszer Ilona maguknál marasztotta ebédre.

„A vendég közömbös vonásai - jelezte Ilona, amikor ő ebéd alatt elégedetten megnyomta szemüvegének nyergét - a rizsfelfűjt közeledtére mély örömet tükröztek.”

Tréfás búcsúszavai is eszébe jutottak. Ilona festőtelepi házuk erkélyén állott és meglengette a zsebkendőjét.

„Ifjú hölgy meghatott búcsút int Párizsba távozó lovagjának.”

Kerékpár-kirándulásaiakon a növényeket latin nevükön szerette megnevezni. Izmos, de rendes lábai voltak, kissé pattanásos homloka, szürke, határozott tekintetű szeme, mérsékeltén fejlett melle és szép foga, de a szépfogú szájak minden érzéki varázsa nélkül. Nagyjában azonban megvoltak benne azok a tulajdonságok, amelyeket Sebestyén nagyra becsült. Rendszeretét rokonszenvesnek találta. Kerékpár-kirándulásaikra nem újságpapírban, hanem csinos alumíniumokban hozta a hideg csirkesültet. Apró porcelánsótartót is hozott, néhány kecses papírszalvétát, s egy rizsszalmából font kis dobozt néhány szál fogvájóval. Többször találta őt Sebestyén ecsettel és gumiarábikumos üvegcsével a kezében, amint éppen valami tollal írt pótlapot ragasztott egy testes szakácskönyvbe. Igen, Ilona igyekezett az élet fontosabb ízeit összegyűjteni, s egy szakácskönyv pótlapjain elraktározni. De nemcsak a pecsenyék szabályait bővítette ki új paragrafusokkal, nemcsak mártások új vegyjeleit gyűjtögette, s nemcsak teasütemények új árnyalatait iktatta műsorába, hanem uborkák, céklák, káposzták és töltött paprikák konzerválásában is rendkívülinek bizonyult. Áprilisban még üde zölden és egészségesen ropogtak uborkái a vendég fogai között, a céklák sem mutatták lomhaságnak vagy életuntságnak semmi jelét, a vöröskáposzták pedig töretlen élénkséggel piroslottak a húsliteres üvegekben. Ilona az élet hétköznapijait szerette, s akárcsak ő, megvetette a pamlagon való álmodozás haszontalan poézisét.

„Üljön csak le, Sebestyén - szólt rá egyszer, éppen új forrásműveket ragasztva az öreg szakácskönyvbe. - Azonnal végzek.”

Igen, mindig úgy hatott a dolog, hogy Ilona végez, végérvényesen és visszavonhatatlanul végez a szóban forgó tortarecepttel vagy mosónővel, vagy tűzbiztosítási ügynökkel. Ezek a józan tünetek meggondolkoztatták néha. Szinte az volt az érzése, amikor Ilona tevékenységének színhelyéről visszaérkezett, hogy a mosónőt kidobta, és a biztosítási ügynöknek egy rövid mozdulattal kitekerte a nyakát. De elhessegette magától ezeket a méltatlan gondolatokat. Semmi alapja nem volt ennek a túlzásnak. Ilona megfölbbezzhetetlenül a rendet szerette. Ő maga is a Rendre esküdött, nem bánta volna azonban, ha Ilona a maga rendszeretét némi gyöngédséggel keveri.

Kissé restelkedve gondolt félszeg kísérleteire, amelyekkel elutazása előtt közeledni próbált Ilonához. Az elutazás előtt való napon történt. Úgy érezte, hogy valami búcsúcsókfélével illenék jeleznie későbbi szándékait. Nyugtalanító fejtörést okozott azonban a kérdés, hol és minő alakban helyezze el Ilonán búcsúcsókját. A zongoránál, amikor Ilona a Beethoven cizmoll szonátáját játssza? Sohasem bocsátana meg, ha a beethoveni zene finoman gombolyodó selyemszárait eltépné váratlan ölelésével. Felmerült egy másik lehetőség, hogy tudniillik a folyosón illessze száját az Ilona szájához, amikor egyik kezében a sódaras tállal, másikban a kenyeres kosárral kilép az éléskamra ajtaján. De az Ilona lénye túl rendszerető volt ahhoz, hogy ilyen jelentős háztartási teendők folyamán elfogadjon egy ölelés egyensúlyrontó s zavaró ajándékát. S amint így töprengve állott a szobában, Ilona váratlanul megszólalt:

„A lovag vakmerően csókot akar rabolni a gyanútlan hölgytől. De szándékát elveti, mert jól sejti, hogy vállalkozása csütörtököt mondana.”

Nem volt vajon Papaverinne igaza? „Egy hölgy sok konyharecepttel és minimális lírával”.

...A minimális lírán elgondolkozott egy kicsit. A szavaknak minő közönséges kapcsolása! Mennyi nyelvi hisztéria! Ebek harmincadjára került a nyelv, az új idők lázas bolondjai meggyalázzák nemes méltóságát.

Olykor belenézett egy-egy újabb folyóiratba vagy elmefuttatásba. Vadul, tiszteletlenül futkároztak ezek a fiatal elmék, örömeiket lelték abban, ha repedésig megtölthették zagyva hurkatöltőjükkel a nyelv vékony és kényes burkolatát...

Mit hoznak még ezek a sístergő, kavargó idők? Ferdinánd szerint: összeomlást. Jól megérdemelt és hasznos összeomlást. Mert a dolgok rossz irányban fejlődnek, vissza kell csinálni mindent, és előről kell mindent elkezdni! Ostobaság! Ferdinánd megint elvetette a sulykot. A világot általános összeomlás nélkül is meg lehet tisztítani bolondjaitól és átkos betegeitől. Hitet kell neki adni, amely nem önzésen és nem gyűlöleten alapszik.

Az ember legemberibb lényege az önzés - mondja Ferdinánd.

Nem bizonyos. Az ő nézete szerint az ember lényege: vágy az összhang után. Mi ez más szóval? A lét harmóniája. Harmóniát kell adni az embereknek. Minél több harmóniát.

Egyék harmóniát és meggyógyul tőle...

Igen... Vagy mondjuk úgy: igyék harmóniát, és elmúlik renyhesége. Beleinek és szívének renyhesége. Elmúlnak fejfőrcsei és jellemének komisszága. Vigyázzunk a palack védjegyre...

...Megnyomta szeművegének nyergét. Odaát valaki ordított. A glu-glu asztalost kötözni vitték.

- Hiszen magának decubitusa van, ember - mondotta az egyik ápoló.

Decubitus? Sebek a háton a sok fekvéstől. A bőr rothadni kezd.

Lássuk csak: folytatni kéne a levelet. Ilonáról írt. Ami őt illeti - ezeknél a szavaknál hagyta el. S most már nem tudta, mi az, ami őt illeti, és általában miért mondja az ember azt: „ami engem illet”?

Künn a nagyteremben kitérték az ablakszárnyakat, és friss levegő csapta meg. Egy évvel ezelőtt érkezett Párizsba. Milyen szépeknek találta az utakat és bódítónak a parkokat. Átúszott agyán az Arc de Triomphe képe és szemközt vele a Louvre udvarán a Napóleon diadalkapuja. Aztán egy másik szimmetria: a Bourbon-palota és Madeleine-templom, amint illő távolból elnéznek egymásra.

Milyen szárazon feküdt Ilona a napon, fekete fürdőruhájában, nagy lábujjaival, amikor egyszer, kerékpár-kiránduláson megfürödtek a folyóban. A térde csontos volt, combja barna, testéből hideg közömbösség áradt. Mindezt később, sokkal később állapította meg, amikor már megszakadt barátsága Ilonával, és alkalma volt egy másik nő lábujját, combjának meleg s élő barnaságát látni. Igaz, csak egy lenge pongyola és egy lecsúszott papucs jóvoltából jutott ezekhez az üde látványokhoz. De e röpké pillanatok meggyőzték róla, hogy Ilona tárgyilagos teste még árnyékát sem keltette fel benne azoknak a kedves örömeknek, amiket ennek a másik nőnek, Jozefinnek a látása ébresztett a lelkében.

Fölvette töltőtollát, térdén megigazította a kis deszkalapot, amellyel levélpapírját alátámasztotta és folytatta az írást.)

Ami engem illet, Papaverin úr, Ilonával megszakadt minden kapcsolatom, mégis megengedhetetlennek tartanám, hogy lovagiatlanul locsogjak róla, mint Ön. A nők lehetnek vonzók, vagy kevésbé vonzók, a mi kötelességünk, hogy ne éreztessük velük fogyatékoságaikat. Meg kell gondolnunk, Papaverin kollégám, végre is törekeny, gyöngéd alkotások, szép sorsuk útja szenvedésekkel van kikövezve.

Azt kérdi, mivel foglalkozom. „Mit művel még Ön abban a kánkánban?” Semmi kánkán, Papaverin úr. E pillanatban egy kórházi ágyon fekszem, bekötött vállal, rögzített karral, egy utcai baleset következtében. Az a gyanúm, hogy a kulcscsontom eltörött. Nem tudom, nem közölték velem, s amint tudja, nem szeretek kérdezősködni. Az osztályorvos - akit a betegek gömbölyű hasa miatt nagydobosnak neveznek - meglehetősen kedélyes fickó, fekete szakállá ellenére. Bedugja a szakállát, s bravó, bravó kiáltással nyomban vissza is vonul. Első nap azt mondtam neki:

- Osztályorvos úr, sokáig kell itt lopnom az időt? Fontos dolgaim vannak.

Tudja mit felelt? Hogy ne siessek, semmi teteje, az ember úgyis elég korán megérkezik ahhoz, hogy bekapja a kellemetlenségeket.

Azóta nem kérdezősködöm. Jó népség, csak nem tud rajtuk eligazodni az ember. Itt van például Ferdinánd. Azt hiszem, tettem róla említést. Költő, és igen előkelő külsejű széltoló. Nem ismeri az erkölcsöt, s mégis olykor megdöbbenően tisztességes. Hibái ellenére pompásan dolgozó agyvelő. Az ő kezébe tettem le a találmányom sorsát. Hogy mi lett az eredménye? Erről talán majd később. A Párizsba való érkezésem másodnapján ismerkedtem meg vele, egészen véletlenül. A Tuilériák kertjében.

Nem érdektelen, Papaverin úr: pontosan ma egy éve történt. Botomat forgatva, vidáman léptem be a Tuilériák kertjébe. Kis tőkém, tizenkét évi takarékoságom gyümölcsét egy lapos vászonzacskóban a nyakamba akasztva hordtam. Tiszta, de névtelen kis szállodáskában húzódtam meg, úgy gondoltam, nem árt, ha tőkém elővigyázatosan a nyakamba akasztom. Elragadtatva jártam körül a parkot, aztán leültem a nagy vízmedence közelében egy vendéglő elé, és egy pohár hús almabort kértem szomjam csillapítására, örömmel gondoltam arra, hogy

bizony nem utolsó dolog, ha az ember megfordulhat a Tuilériák kertjében. Csodálkozásomra a vendéglő egyik székének karfáján feketerigót pillantottam meg. Hogyan? Vad rigó itt, a Rivoli utcai selyemüzletek közelében, a Köztársaság Pénzügyminisztériumának szomszédságában? Micsoda ellentmondás! Minő remek keveredése a költészetnek és erőteljes valóságnak, ötletes, határozottan ötletes, gondoltam, erről majd beszámolok Ilonának. Rómát a libák mentették meg, és ki tudja, nem fogják-e egy szép napon Párizst ezek a fekete rigók, az ötletességnek ezek a kiapadhatatlan üdeségű madarai megmenteni? Ha egyszer majd minden recseg, ropog... Mondhatom, Papaverin uram, meglehetősen ünnepélyes hangulatban voltam.

- Ez tehát a cserépégetők kertje - gondoltam. Nagyokat lélegzettem. Lenéztem a kavicsokra. Nagyszerű - kiáltottam fel -, ezeken a kavicsokon ropogott tova Robespierre és Danton cipője. Meg kell adni, Papaverin kollégám, szabatos forradalom volt, nem holmi zagyva puffogtatás, szavaknak és puskaaporoknak múltó lármája.

Szabadság, Papaverin uram. Kell-e ennél tökéletesebb emberi gondolat?

Egyenlőség: kell-e ennél megnyugtatóbb?

És testvériség! Lehet-e ennél meghatóbb?

Lelkes percek voltak, mondhatom. Gimnazista koromban többször feleltem ebből a kertből és ebből a forradalomból. Hosszú hajakat és nagy kokárdákat társítottam ehhez a parkhoz. Láttam történelem tanárom kiálló sárga szemfogát, amely szinte szervesen belenőtt az 1789-es forradalomba. Húsz éve vágytam rá, hogy eljussak ide Párizsba. Mennyi elképzelés, mennyi készülődés lélekben, hogy méltó legyek hozzá. Méltó a Tuilériák kertjére, s méltó a hármas gondolathoz: Liberté, Égalité, Fraternité! Íme, most itt voltam, s a hármas gondolat a saját véremként lüktetett az artériáimban. Körülvett a történelem, és rám lehelte magasztos levegőjét. Lehunytam a szemem. Hosszú hajakat és kokárdákat láttam. Ott voltam a kokárdások között, együtt lépegettem velük a kert ropogó kavicsain. Megveregettem társaim vállát, s azt mondtam nekik: ne felejtsetek el, most valamennyien szabadok, egyenlők és testvérek vagyunk.

- Jól értsétek meg - szólottam boldogan -, testvérek vagyunk. Vége a rendszereknek és elméleteknek, amelyek a hatalmas oroszlánok bögését mindenek fölé helyezik. Ne felejtsetek el, ezután nemcsak a nyomorultak és ügyefogyottak testvérek. A szőke testvére a barnának, a földbirtokos a zsellérnek és az öt tál ételes az egy tál ételesnek. Azt felelték, igazam van, és elvittek kivégzést nézni. Az igazat megvallva - közöltem velük -, ennek a lezuhanó késnek semmi létjogosultsága. Késről nem volt szó a programban! Ezeket a lezuhanó fejeket ki kéne hagyni a forradalomból, örökség volna, ha én B-ben levágnám a fogorvos fejét azért, mert nem ért velem egyet! Tudja, Papaverin úr, mit feleltek? Hogy fogjam be a csőröm! Így! Hogy a csőrömet fogjam be. Szép kis forradalom, kiáltottam nekik oda, ilyen hangnemben beszélni az emberrel...

Tudniillik elaludtam, Papaverin úr. Elnyomott az álom. Meg kell gondolnia: napokon át talpaltam, annyi emeletet másztam, hogy a Mount Everestet is megmászhattam volna; a találmányomat akartam elhelyezni. Ide-oda küldözgettek. Nos, cudarul elnyomott az álom, szégyelltem is magam érte, mikor fölébredtem. Még a kalapom is a földre esett.

Arra riadtam fel, hogy a vízmedence körül zsongó gyerekek éles kiáltásba törtek ki. Föl-emeltem a kalapomat, és a riadalom színhelyére siettem. Az egyik gyerek kis vitorlás hajót bocsátott a vízre, s maga is beleesett. Utána nyúltam a botommal s némi keresgélés után kihúztam. Kötőtűkkel és pamutgombolyaggal a kezében ott termett a gyermek nevelőnője is és meglepődésemre sikítani kezdett. Hamarosan rájöttem, hogy hegyes, sikolyokhoz hasonló szavai azzal gyanúsítottak, hogy a gyereket én nyomtam bele a vízbe, mert a karja helyett a

lábánál fogva húztam ki. Megütődve néztem kötöttűinek erélyes villogását. A hátam mögött valaki arra ösztönzött, hogy kérjem ki magamnak „a szemtelen tehén rikoltozását”. Lovagias beállítottságom tiltakozott a „szemtelen tehén” ellen. Elvégre is egy nővel állottam szemben. Megfordultam. Egy magas és előkelően öltözött úr állott a hátam mögött.

- Ne felejtse el, barátom, - szólott hozzám, s én a hangját nagyon kellemesnek találtam - Párizsban még mindig sok a kötöttű és pamutgombolyag.

Csak később értettem meg a célzását. Azokra a nőkre gondolt, akik harisnyát kötve nézték egykor a kivégzéseket.

- Nagyon érdekes - mondtam elismerően.

Azt kérdezte tőlem, idegen vagyok?

Intettem. Négy nap előtt érkeztem Párizsba. Egy találmányomat akarom szabadalmaztatni.

Oldalra hajtotta a fejét, és hosszúkás lóarcán barátságos, sőt mondhatnám finom mosoly jelent meg.

- Úgy - mondta. - Tartok tőle, hogy a sok találmány elviselhetetlenné teszi az életet.

Örömmel ragadtam meg az alkalmat, hogy megkérdezzem, nem ismer-e valami megbízható szabadalmi ügynököt. Elgondolkozott, majd azt mondta, nemigen szokta ismerőseit megbízhatóságuk szerint nyilvántartani, mert a megbízhatóság igen ingadozó alap. Az emberek, tette hozzá sietve s csak úgy mellékesen, rendszerint valami észrevétlen dinnyehéjon szokták kitörni a megbízhatóságukat. Hanem másnap várjak rá, mondta, a Raspail egyik kávéházában.

Igen jó benyomást tett rám választékos modorával és különös mosolyával. Közöltem vele, hogy találmányom célja korántsem a kiválasztottak léha kényelmének fokozása. Megjegyzéséből ugyanis arra következtettem, hogy ilyesmire gondol. Nem, erről szó sincs. Találmányom sokkal általánosabb jellegű. A tömegek érdekeit kívánja szolgálni.

Ferdinánd rám nézett.

- Kitűnő - bólintott. - A tömegeknek mindig nyújtani kell valamit. Egy kis adóelengedést, máskor valami olcsó szeszfőzöt, amelyen félannyi üzemanyaggal megfőzhetik a krumpli-levest. - Fölemelte óvólag a kezét. - De vigyázat. Nehogy sokat találjon nekik nyújtani.

Azt mondta, azért, mert ha sokat találnak kapni, megszűnnek tömegek lenni. Tömegek csak addig vannak, amíg nagy bajok és nagy butaságok uralkodnak az embereken. S ha megszűnnek, mit kezdenek majd az elnyomók, a felszabadítók és az apostolok? Reméli - tette hozzá -, nem akarom elvenni a kenyerüket.

Nem értettem egészen. Kissé zavartan köszöntem el tőle, amikor a Concorde téren várakozó gépkocsijára ült. Ferdinánd csak úgy hemzsegett a legváratlanabb gondolatoktól. Művelt elme volt, akinél, hogy saját megjegyzését idézzem, amelyet egyik híres íróra tett, a műveltség nem butasággal párosult.

Másnap, Papaverin úr, kellő időben útnak indultam a Raspail felé.

Meg kell mondanom Önnek, hogy a mi dohos Olimpia filmszínházunk halvány képet sem tud nyújtani arról a sok meglepő és rendkívüli dologról, amelynek itt minduntalan szem- és fültanúja voltam. Korán reggel már talpon voltam és térképpel a kezemben kóboroltam végig Párizst. A találkozónk délutánra volt kitűzve. Telve voltam zsongással és reménységgel. Párizs nagyszerű atomjának éreztem magam. Megértettem annak az aesopusi légynek a hitét, amely az ökör szarván ülve úgy érezte, hogy együtt húzza a szekeret az ökörrel. Engem is magukkal sodortak a mozgás együttes kellemességei. Sokáig vártam Ferdinándra, de nem

jelentkezett. Nézelődtem és meglepő dolgokat tapasztaltam. A kávéház előtt a gyalogjárót gyufaszálak, mogyoróhéjak és autóbuszjegyek borították. A közelemben egy Schubertnek öltözött tömzsi alak amerikai mogyorót rágott, és szürke köcsögkalappal legyezte magát. Mosdatlannak és komolynak látszott. Csodálkozva figyeltem a rágcsáló farsangi alakot s észre se vettem, hogy egy idősebb férfi kér engedélyt, hogy leülhessen az asztalomhoz. Barátságosan biztattam, hogy csak üljön le. Hátratólta fekete szalmakalapját. Azt mondta, hogy kolosszálisan megszomjazott. A kávéház teraszán közben különös alakok jöttek-mentek, úgy festettek, mint valami kétlábú bohózatok és potrohos tragédiák. Elképesztő szakállakat viseltek, talán még a babiloniak idejéből. Akadt a szakállak között néhány jelenkori alkotás is, áramvonalakkal, aztán kúpalakú szakállakat is láttam. Az egyik olyan volt, mint egy hanyatt eső L-betű. A szörkertészet diadalai, mondaná Ferdinánd. Elhűlve néztem a komolytalanságnak és bohózati könnyedségnek ezeket az élő bábjaikat. Mit akarnak ezek? Hogyan képzelik el magukat a lét nagy koordináta-rendszerében?

Kiderült, Papaverin úr, hogy művészek voltak. Festők és költők! Maguk próbáltak szabályokat csinálni maguknak! Fűtyültek minden más szabályra. Azt hiszem, meglátszott rajtuk. Elhanyagoltak és beteg bőrűek voltak. Szerfölött csodálkoztam, hogy Ferdinánd, akit meglehetősen előkelő párizsi úrnak láttam, ilyen bizonytalan kigőzölgésű környezetbe jár. A szalmakalapos idegen, aki az asztalomnál foglalt helyet, hirtelen nevetni kezdett. Szalmakalapja alatt fehér napóleon-fürt himbálódzott. A fekete szivarcsont kurta és sebes ütemben rezgett a szájában, mintha azon keresztül lődözne volna, mint egy gépfegyver csövén át, nevetésének hegyes *i* betűit. Aztán hirtelen azt kérdezte tőlem, hogy én mit szólok hozzá. Már tudniillik ezekhez a kolosszális fickókhoz, s osztom-e azt a nézetét, hogy legjobb volna őket alkoholos üvegbe tenni, és elrakni egy múzeum polcára.

Láttam, hogy társalogni akar. Idősebb ember volt, de én úgy gondoltam, nem árt, ha elővigyázatos vagyok. Nyakamban volt a pénz, harmincnyolcezer frank - mert frankra váltottam át - és sok agyafűrt kalandorról olvastam már. Nem válaszoltam hát neki, s csak akkor szólaltam meg, amikor a babérfa csöbréből leszállott egy macska és hátát a lábszáramhoz kente. Az asztal alá rúgtam. Az alak meglepődött, mire én magyarázólag tettem hozzá:

- Eriggy a pokolba.

- Poklot mondott? - kérdezte idegen kiejtéssel. - Jó lesz vigyázni... A pokol, ha nem tudná - magyarázta nyájasan -, csak az olyan magunkfajta kandúroknak van fenntartva, hogy ezekről a csapzott nőnemű macskákról itt a szomszédban ne is beszéljünk.

Vidám állával a kávéház nőire mutatott. Igen, igazában akkor vettem őket észre. Semmi csapzottat nem láttam rajtuk. Hová akar kilyukadni, kérdeztem magamtól. Öreg betörőszerszám a nyájasság, de engem nem lehet kinyitni vele. Én résen vagyok. Azt kérdeztem tőle, hogy ő hisz a pokolban?

- Én nem hiszek - közölte -, én bízom benne. Érti? Bízom benne, hogy van, s hogy közülünk néhány kellemetlen fickó ott fogja kipihenni csirkefogóságának fáradalmait.

- Ön angol? - kérdeztem.

Azt felelte, hogy eszébe sincs, ő nyugalmazott amerikai fogházlelkész.

Ezt a nyugalmazott fogházlelkésztséget mesterkélte, sőt fondorlatos dolognak tartottam. Gondolja el, Papaverin úr: a nyakamban egy pénzes zacskó, s mellettem egy ravaszul nevetgélő vén kujon külsejű alak, aki nyugalmazott amerikai fogházlelkésznek nevezi magát, s azt kérdi tőlem, nem iszom-e én is egy korsó sört, mivelhogy igen kitűnő. Úgy éreztem, átlátok az öreg

szélhámos szitáján. Ez valahogy értesült arról, hogy nekem egy kis összegecske csüng a nyakamban. Talán követett!

S mivel a macska megint ott kódorgott a lábam alatt, újra odarúgtam, ezúttal azonban szomszédom lábszárcsontjába találtam. Azt kérdezte, kinek szántam a rúgást: a papnak vagy a macskának.

Megnyugtattam, hogy a macskának. Idegenkedem a ravaszságnak minden megjelenési formájától, akár macskabőrben rejtőzik, akár emberi körvonalakat ölt. Ami pedig a papokat illeti, nem tagadom, nem mindig lelkesedem értük. Mert nem mind pap, aki annak mondja magát. Azután meg diákkoromban egy pap arcul ütött, mert óra alatt véletlenül kihúztam a padból a szomszédom vajaskenyerét, s az a földre esett.

Azt kérdezte, hogy a vajas felére?

- Úgy emlékszem, a vajas felére.

- No látja - vélte rejtélyesen és visszaráfolt a kurta szivaracsonkot a szájába.

Szeretem, ha a dolgok első hallásra érthetők a számomra. Ezt a „no látja”-t nem értettem meg. A „lelkész” - eleinte mindig idézőjelek között ejtettem ki a címét - bőbeszédűen és nevetgélve adta értésemre, hogy Cincinnati közelében van egy kis tanyája, s egy kirándulótársasággal jött át Európába. Menj, szólott magához, eridj öreg salabakter, nézd meg te is, mit csinálnak odaát azok a bolond európaiak. Csakugyan olyan korlátoltak és betegek, hogy nem lehet már segíteni rajtuk? Valóban Isten politikai beállítottságáról vitáznak már? Fel akarják falni egymást, mint a csörgőkígyók? De siess ám, nehogy csak kígyófarkakat és füstölő múzeumokat találj! Így történt, magyarázta nevetve, hogy hajóra kapott s átrándult Európába. A kirándulótársaság tovább állott, ő meg Párizsban maradt, mert megharapta egy kutya.

- Most aztán oltásokat kapok - mondotta -, nehogy odaát én is megharapjak valakit.

Nevetése lassankint valami komoly hadműveletté fajult. Sohasem láttam ilyen nevetést. Arra gondolt, magyarázta, hogy milyen mulatságos lenne, ha ott ülne a terített asztal mellett, a tanyáján, nyakában a kockás asztalkendővel, és éppen akkor harapna bele házvezetőnője kövér karjába, amikor az leteszi elébe a gombás rizsét. Aztán megint Európát feszegette. Az volt a véleménye, hogy Európa utcáin örültek futkároznak, akik fel szeretnék gyűjtani a világot. Nyugodtan beszélt és lenézéssel. Én csak mosolyogtam s egyre azt vártam, hová akar kilyukadni. Mert észrevettem, hogy időnkint különös pillantást vetett rám. Aztán tudni szeretete volna, hogy ha nem szeretem a sört, mivel töltöm az időmet. Talán valami csapatban vagyok?

- Korántsem - ráztam a fejem -, egy találmányom van, azért vagyok Párizsban.

Azt kérdezte: inggomb? Vagy valami önműködő mogyorótörő?

Vén kujon - gondoltam elégedetten, hogy oly kitűnő szimatom volt -, most kezdesz lassan kirukkolni a színeiddel. Most már a találmányomat feszegeted.

Néhány pillanatra eltávoztam, s mire visszatértem az asztalhoz, a nyugalmazott fogházlelkesznek már csak hült helyét találtam. A pincér rajtam hajtotta be a négy pohár sör árát, amelyet asztaltársam elfogyasztott.

Bosszankodva hagytam el aznap a kávéházat. Ferdinándot is hiába vártam. Ez kissé lehangolt, de nem vesztettem el a bizalmamat. Ferdinánd olyan közvetlennek és őszintének látszott! Mi célja lett volna annak, hogy félrevezessen? Másnap újra elmentem a Raspailra. De csak negyednapra sikerült Ferdinándot viszontlátnom.

*

Április 28. kedd.

Tegnap megszakítottam a leveletem. Késő volt már, a teremben eloltották már a lámpákat. A szomszédból ma reggel átjött egy beteg, foglalkozására nézve adóbehajtó. Meglátta az éjjeli szekrényen a teleírt papírlapokat, és azt kérdezte tőlem, költő vagyok? Mert ismert egy költőt, alacsony, kövér ember volt, lepkékről és házbékekről írt és tányérokat dobált a feleségére. Nos, mondtam neki, én nem vagyok költő; sem ami a házbékeket, sem ami a tányérokat illeti. Gyógyszerész vagyok és bizonyos vonatkozásban feltaláló. Van ugyan egy Ferdinánd nevű költő ismerősöm, de ez egy okkal több, hogy idegenkedjem a költőktől. Felelőtlen lények.

Igen, Papaverin úr, Ferdinánd előkelő lénye ellenére a felelőtlenség legmagasabb csúcsain járkált. Például egyszerűen megfélekezett az ígéretéről. Negyednap is csak véletlenül kereste fel azt a kávéházat, amelyben találkoznánk volt. Alig telepedtem le, a nyugalmazott fogházlelkész, mintha mi sem történt volna, újra az asztalomhoz lépett és nyájasan üdvözölt.

- Én is jó napot kívánok önnek - biccentettem tárgyilagosan -, de a sörét legyen szíves máskor személyesen kiegészíteni.

Úgy tett, mintha megfélekezett volna ügyetlen csínyéről. A találmányom úgy látszik, alaposan befűtött a fantáziájának, megint azzal hozakodott elő. Hogy talán valami új rendszerű vészcsengőről van szó?

S akkor a hátam megett megszólalt Ferdinánd.

- Nem - világosította fel asztaltársamat -, a Hektor úr találmanya ennél sokkal nagyobb horderejű.

Boldogan ugrottam fel.

- Ön nagyszerű ember, Ferdinánd úr - szólottam.

Ferdinánd helyet foglalt és kellemesen mosolygott. Azt mondta, jólesik az elismerésem, különösen, ha meggondolja, hogy hatvan perccel előbb még azzal gyanúsították, hogy kilopta egy hölgy szájából az aranyfogakat. A tréfát illő derűvel fogadtam. S hogy a „nyugalmazott fogházlelkész” félre ne értse a helyzetet, közöltem vele, hogy Ferdinánd ezt természetesen csak szimbolikusan gondolja. Ferdinánd azonban elhárította magyarázataimat.

- Csak semmi széljegyzet, Hektor úr - mondotta. - Az ember is elveszti zamatát, ha magyarázzák, nemcsak az élc. Sohasem szerettem a szimbólumot. A szimbólum a valóságtól való költői félelem.

A fogházlelkész francia nyelvtudása meglehetősen hiányos volt, ami nem akadályozta abban, hogy szélesen és bőségesen társalogjon minden felbukkanó kérdésről, nem annyira szókészletére és nyelvtani tapasztalataira, mint inkább a „felebaráti megértésre” támaszkodva. Megkérdezte Ferdinándtól, hogy mi a foglalkozása. Ferdinánd felvilágosította, hogy szeretne egyszer valami nagyon szép könyvet írni. Amiben egyetlen hazug szó ne legyen. Egyetlen szép mondat sem a szép mondat kedvéért. Valami átszűrt, őszinte könyvre gondol, egy meztelen könyvre, amely az irodalom céda köntösét és piperkőc színeit félreveti, és beéri egy rideg szerzetesi kötélövvel. De úgy érzi, hogy nem utálja az irodalom szajha szokásait eléggé, hogy kegyetlenül hasba szúrja őket. Addig is, amíg ezt a szép könyvet megírja, leszólja felebarátait és becsapja embertársait.

Kissé aggódtam, hogy Ferdinánd talán komolyan gondolta. De megkönnyebbülve jöttem rá, hogy Ferdinánd ötletes művelője az iróniának. Meghökkennt tiltakozásomra ugyanis azt felelte, hogy olyan vagyok, mint Justitia istenasszony, azzal a különbséggel, hogy patikamérleget

tartok a kezemben, s a serpenyőmben üres szavakat méricskélek. Az ember elméletileg elítéli az erkölcstelenséget, de gyakorlatilag megbocsátja.

Ferdinánd sok mindenféléről beszélt, én meg tátott szájjal hallgattam, öreg szomszédunk barnára sült arcán gumiszalagok módjára nyúltak és szűkültek az izmok. Köpcös törzse csak úgy rezgett a belső kuncogástól. De nem adta ki, csak nagykesőre, mindig csak percek múlva kezdett kattogni derűjének lövöldöző géppuskája.

- Ön elítéli az erőszakot és ámulást, Hektor úr - jelentette ki Ferdinánd finoman. - Az egyiket bizonyára butának, a másikat valószínűleg gyalázatosnak tartja. Gondolja meg, hova jutnánk, ha sohasem lehetnénk buták és gyalázatosak. A világ bűzlene a lelkek szelídségétől. Szerencsére, csak az igazán ostobák hiszik, hogy a világ haladásának valami köze van a jósághoz és a testvériséghez...

Úgy tett, mintha szomorú volna, sajnálná az igazán ostobákat, aztán szivarra gyújtott.

Párizsban vagyok - ujjongtam fel afeletti örömben, hogy ilyen meglepő dolgokat hallok, mert természetesen irodalomnak véltem e fordultatos romlottságokat. Ferdinánd elegánsan és ügyesen csurgatta magából e furcsa hűsítőt, mint gyakorlott csapos a szép habos barna sört. Szórakoztatni akar vele bennünket, szólottam magamhoz és hamarosan beszüntettem minden tótágast és elképedést, amelyre Ferdinánd ijesztő kijelentései kényszerítettek.

Igen, Párizsban vagyok - ismételtem magamban. Az asztalokon csillogott a vörösborok bíbora, az egyik szemközti ház hatodik emeletéről akkor cipeltek le egy vörös hajú néger lányt, aki teletömte bánatában a gyomrát veronállal, gurultak a társas kocsik, a földalatti vasút alagútja dohos szagot lehelt, virágokat, rézkarcokat és kenyérpíró készüléket árultak a gyalogjárón, minden olyan zavaros és nagyszerű volt, Papaverin uram, hogy megértettem azt a Ramszesz-szakállú fiatal festőt, aki olyan tökéletesnek és megindítóan találta mindezt, hogy levetette a cipőjét, a kezébe vette és úgy indult el a Szajna felé.

Igen, Papaverin úr, hirtelen úgy rémlett, hogy becsaptam magam eddig. Az emberek nagy része, úgy látom, átkozottul hajlamos arra, hogy a maga mentolszagú patikáját az étellel tévessze össze. Részeg voltam, Papaverin uram. Ferdinánd azt mondta, hogy a találmányomnak igen nagy a jelentősége. Az öreg Zinkweisz kajsza szemüvegére, meg az ön pocskondiázó szavaira gondoltam, Papaverin úr, és stiglicet lehetett volna velem fogatni. Néztem a körút alkonyi gomolygását, s közben Ferdinándra figyeltem, aki minden átmenet nélkül bizonyos újszövetségi gondolatok csődjéről beszélt, s a penetráns hazugságoknak arról a rendszeréről, amely behálózza az életet. Úgy vélte, hogy még nyomorúságosan gyöngye a vállunk az igazságok elviselésére. A sok bajt az okozza, hogy az emberek nagy része szeretne még négy lábon járni, de az egyház azt akarja, hogy két lábon járjanak. Pedig el kell ismerni, az embereknek igazuk van: olykor kényelmesebb négy lábon járni.

A lelkész mosolyogva tűnt el néhány pillanatra sörének bőséges habjában. Ferdinánd az Istent is szóba hozta. Azt mondta, hogy nemigen szokta magát Istenért exponálni, mert attól tart, utólag kiderül, hogy Isten vakláрма volt. Aztán az amerikaihoz fordult és megkérdezte tőle, miben hisz ő. Természetesen, tette hozzá, nem arra az általános és érzékelhetetlen fikcióra gondol, amely földi szemnek láthatatlan magasságokban lebeg.

A „lelkész” derűsen tette le poharát. Nem, gondoltam, most már nyilvánvaló, hogy az öreg kujon hazudott. Sohasem volt lelkész, különben nem túrná a Ferdinánd gúnyos ugratásait.

- Ki mondja, hogy Isten láthatatlan? - kérdezte. Arra gondoltam, hogy valószínűleg azért megy bele a vitába, mert szeretné elterelni magáról a gyanúmat.

- Ön talán látta, „nyugalmazott fogházlelkész” úr? - kérdeztem.

Bólintott. Hogyne. Láta, egy nagyítóúvegen keresztül. Valami folyadékban úszkált.

Ferdinánd mosolygott. A lelkész úr - magyarázta - azokra a természeti jelenségekre utal, amelyekkel makacs templomkerülőknek és csiszoltabb léhűtőknek szokták Isten materiális jelenlétét bebizonyítani. Hasadó gombák, galvánelemek, húsevő növények, a méhek matematikai csodatettei, íme - kiált fel az eklézsia, ha olyan savanyú alakkal találkozik, mint én, aki láthatatlan kenyerem javát már megettem, s már csak a kézzelfogható dolgok súlyát érzékelem -, íme, mondja az egyház, ezek mind egy lappangó erő, egy hatalmas gondolat létéről tesznek tanúságot. Ez az erő kormányozza semmirekellő kis életünket. Matematikával, fizikával, növénytannal és bakteriológiával. Ezt az erőt, amelyet jobb híján Istennek nevezünk, tisztelnünk kell, mert hatalmas, végtelen és jóságos. Mindenhol jelen van és minden összekövésünkről, minden civakodásunkról tudomása van. Ereje felmérhetetlen. Egyik pillanatban belefricskáz valamelyik rakoncátlan csillagképletbe, amely tőlünk tízmilliárd fényévnyi távolságban van, a másik pillanatban itt úszkál békésen a lelkész úr sörében és gondoskodik róla, hogy az ne a lelkész úr légcsövén, hanem a mellette lévő nyelőcsövén csússzék le...

Elragadtatva néztem Ferdinándra.

- Ön kitűnő ember - ismertem el, mert hirtelen abba a tévedésbe estem, hogy Ferdinánd úr éppen Isten létét akarta egyes fordulataival bizonyítani. Tévedtem, Ferdinánd a „lelkész” akarta papi álcájából kiugratni. Azzal folytatta, hogy megnyugtatóbb érveket kér.

Azt szeretné tudni, hogy szabad szemmel nem látható-e, mindig csak áttételben az úgynevezett logika transzmissziós szíjának közvetítésével?

Az amerikai bólintott. Látható. Mindenhol látható.

- Itt a kávéházban is? - kérdeztem én. Újra bólintott.

- Végre! - kiáltottam fel diadalmasan. - Végre megfogtuk állítólagos fogházlelkész uram. Ha Ön valóban lelkész lenne, nem merné azt állítani, hogy Isten betért egy párizsi kávéházba.

Az emberem mosolygott. Barátságosan ráütögetett a kezemre. Azt kérdezte, hogy mi a nevem, honnan jövök és van-e valami vagyonom. Aztán kiitta sörét és felkelt.

- Miért ne térhetett volna be Isten egy párizsi kávéházba? - kérdezte mosolyogva. Mindenesetre ajánlom magának, Hektor úr, óvakodjék a barátjától. Kitűnő elmének és nagy lókötőnek látszik...

Szivarját betette a szájába, ujjával meglökte fekete szalmakalapját, és elhagyta a kávéházat. Fehér napóleon-fürtje vidáman himbálódzott. Egy kissé zavarban voltam és csodálkozva bámultam utána. Alkonyodott már, s az asztalokon elkomorodott a vörösborok élénk bíbora, állapítottam meg tűnődve.

Igaza van az öreg dzsentiménnek - nevetett Ferdinánd -, résen kell lennie, Hektor úr. Ugyanis épp e pillanatban jutott eszembe, hogy iratait átadtam egy megbízható szabadalmi ügynöknek, aki elismerőleg csettintett, és a lelkemre kötötte, hogy küldjék fel ma hozzá ötezer frankot az előzetes kísérletekre. Nos, ha gondolja, Hektor úr... az iratait visszaadhatom.

Olyan előkelőnek és megbízhatónak látszott, hogy szó nélkül belenyúltam a zsebembe. Aztán eszembe jutott háziasszonyom jelszava: „A pénz a nyakában, Sebestyén úr” - s besiettem a kávéházba, hogy a telefonfülkében kiszedjek a nyakamból ötezer frankot. Amikor visszatértem, láttam, hogy Ferdinánd jegyez valamit. „Isten egy montparnasse-i kávéházban” - írta fel a jegyzőkönyvébe.

Két hét múlva már egy kis kabaréban énekelték a legendát a montparnasse-i kávéházzal, amelybe betért az Isten. Ön persze valami képtelen csúfondárosságra gondol! Szó sincs róla. Igen kedves história volt. Isten volt a kávéház tulajdonosa, s vigyázott rá, hogy minden simán gördüljön a hangulatos butikban. Az éhező festőnövendékeknek hitelre adott két pár virslit mustárral, a goromba, de pénzes fickót kivezettette, és a lányt, akihez szívtelen volt, szépen odavezette a köhécselő költőhöz. Szóval néhány kellemes költői igazságot szolgáltatott, s a végén együtt énekelt egy dalt a pincérekkel és festőnövendékekkel.

*

Letette a tollat, megnyomta szemüvegének nyergét, és fejét fáradtan vetette hátra. Majdnem három órát írt egyfolytában. Ha hozzákezdett, megállás nélkül csurgott belőle a szó. Töltőtolla vastag volt, bőséges tintatartály, valóságos tintatank, ötszáz sorra való üzemanyag részére. Jobb keze azzal, hogy a sérült balkéz munkáját is pótolta, szokatlanul elfáradt. Lassan fogyasztotta el ebédjét. A húshoz néhány szem aszalt szilvát adtak. A magokat rendszeretően egymás mellé rakta a tányér szélére. A háta mögött a nagyteremben elégedetten csörömpöltek a kiürült edények, és a torkok megvigasztalódva krákoztak.

- Enni - tűnődött magában. - Enni! Ez volna minden? Milyen békések most odaát. Nem dühöngenek és nem küldik a pokolba a vezetőséget.

Nyilvánvaló, hogy az embereket jól kell lakatni. Nem szabad tűrni, hogy munkanélküli gyomorsavaik összerágják bennük az embert. Nem szabad megengedni, hogy éhezzenek. Ez az őspróbéma, az eredendő mag, amelyből bűnök és forradalmak rügyeznek.

Ferdinánd egy ízben azt mondta, hogy szamárság jóllakatni minden embert. Ez hamarosan odavezethet, hogy a gazdag ember nem fogja tudni élvezni a gazdagságát, a hatalmas pedig az éhesek alázatos hódolatát. A jóllakott embert tömött bendője akadályozza abban, hogy olyan mélyet hajoljon, amilyen a gazdag embert megilleti. S ez aztán megint elégedetlenségre fog vezetni, esetleg lázadásra. A gazdag emberek fel fognak lázadni a jogfosztás ellen, s kezdődik előlről az osztályharc.

- Hogyan? - csodálkozott akkor Sebestyén. - Ön komolyan hiszi, hogy a gazdagoknak előjogaik vannak?

- Természetesen. A szegényeknek is vannak előjogaik. Hogy tudniillik szegények és piszkosak lehetnek, anélkül, hogy valaki megbotránkoznék ezen - jelentette ki Ferdinánd barátságosan és mély meggyőződéssel. - A gazdagnak természetes joga, hogy gazdag legyen, a koldusnak meg, hogy semmije se legyen. Nem értem, miért zajongnak némelyek. Nem tökéletes jog-egyenlőség ez?

Meghökkentették a Ferdinánd szilárd kijelentései.

- Képtelen dolgok - kiáltott fel Sebestyén. - Ön határozottan megdöbbsent engem, Ferdinánd úr.

Nemes gondolatai, mint szép ősziarackok egy zacskóból, szétgurultak a piszokban. Próbálta felszededegetni és tisztára dörzsölni őket.

- Tökéletes jogegyenlőség! Igazán nevetnem kell, Ferdinánd úr.

A boulogne-i erdő tava körül sétáltak, Ferdinándnak találkozója volt, s hogy ne unatkozzék, magával vitte Sebestyént is. Zsemlyedarabokat dobált a hattyúknak s azt mondta, hogy a jogegyenlőséget félreérti a legtöbb ember. Inkább a jogok szimmetriájáról van szó. Az egyik serpenyő annyit nyomjon, mint a másik. A minőség közömbös.

- Hiszen ön romlott és lelkiismeretlen fickó - kiáltott fel Sebestyén elámulva.

Ferdinánd átfogta a Sebestyén vállát.

- S ezt maga nem tudta? - kérdezte rokonszenves egyszerűséggel. - Sohasem csináltam titkot belőle. Ilyen vagyok. Romlott és lelkiismeretlen. De higgye el, őszintén csinálom. Nem tisztelek semmit, és nincsenek aggályaim. Az ember a nagy dolgokkal hamar végez. Inkább a kis dolgokkal van baj.

Megállt, s egy elfinomult, vékony férfi után pillantott. Elővette jegyzőkönyvét, és hangosan diktálva magának a szavakat, beleírta a noteszébe:

„A zörgő bikák etimológiája.”

Aztán eltette a könyvet.

Sebestyén tanakodva igazgatta a szemüvegét.

- Bocsásson meg - mondta. - Ön igen sok furcsaságot mond. Néha az az érzésem, hogy csak meg akar tréfálni. Sohasem hallottam még olyat, hogy a zörgő bikák etimológiája.

Ferdinánd szelíden bólintott. Egy ötletéről van szó - mondotta. Az a törékeny, gyönges ember, aki elhaladt mellettünk, nagy tradíciók hordozója. Meglehetősen értéktelen alak. Már a csontjai is üresek. A nagy tradíciók és nagy butaságok fenntartói, magyarázta, sok esetben értéktelen lények. Húsuk rostos és ehetetlen, izmaik makacsok ahhoz, hogy a szekeret húzzák, akárcsak a bikák. Jelentőségük abban van, hogy magvaik szertartásos elhelyezésével tovább plántálják a tradíciót és az Előkelő Butaságot. Értékük tehát annyi, mint egy bikáé; mint egy lesóványodott, renyhe bikáé, amelynek már a csontjai is zörögnek.

Sebestyén, aki a tisztelet és meghökkenés két malomköve között órlódott, úgy vélte, hogy Ferdinánd megőrült. Nem értette a Ferdinánd gondolatainak ezeket a kusza és szörnyű kalandjait. Zavartan pislogott a boulogne-i erdő regényes távára, amelyen szépnyakú hattyúk és emberpárokkal megrakott ladikok szelték a vizet. Hányszor olvasott erről a tóról, s most ott állott és a zörgő bikák etimológiáján rágódott!

- Önnek egyetlen ötletei vannak - mondotta ki bátran. - Nem is tudom, hogyan jutnak az eszébe.

- Az ötletek fejlődnek - nevetett Ferdinánd -, mint a giliszták. Szerkezetük van, mint egy mérlegnek vagy egy rugóra járó órának.

Sebestyén öröm és szomorúság között hanyódott. Az öröm a szép Párizsnak szólt, a pompás hattyúknak, a francia elbeszélő irodalom e márkiktól hemzsegő csodás erdejének, a különös Ferdinándnak s magának az életnek; szomorúsága a mondatoknak szólt, amelyeket nem értett meg.

- Még sohasem jártam, kérem, Párizsban - szólt mentegetőzve.

Az ő b-i gondolatai úgy követték egymást, mint az ábécé betűi.

Ferdinánd megértően fogta meg a karját. - Az embernek - kezdte magyarázni -, van egy apró s meglehetősen szerény ötlete. Például itt van egy útszéli kis gondolat: a butaság boldogság. Mi tagadás, maga is bután fest kezdetleges pőreségében. Az ember tehát nekifekszik és átszereli egy kicsit. Mindenekelőtt elválasztjuk, és széthúzzuk egymástól a két szót, s ezzel felhúzzuk az egész gépezet rugóját.

„A butaság boldogság.”

- Ebbe a megfeszített s rugalmassá vált hézagba most beleszerelünk néhány kereket és csillogó alkatrészt. Mert hiszen minden csak szerelés kérdése. Még a legfelsőrendűbb ötletnek is szerelési feltételei vannak. A gondolatok ritkán teremnek úgy, mint a sarkantyúvirág. Meg kell dolgozni érte, mint egy órabéres gépgyári munkásnak. Egy-egy csavart meg kell szorítani, a régi alkatrészekről el kell távolítani a rozsdát, és be kell futtatni valami könnyen megszerezhető nemes fémmel. Tehát:

„A butaságnak van egy csiszoltabb formája, amelyet boldogságnak nevezünk.”

- Figyelje meg Sebestyén - mondotta -, milyen olajozottan szaladnak most egymásnak, s milyen fürgén csattan most a két régi, rozsdás szó, amelyek oly irodalmiatlanul heverték eddig egymás mellett az ócskaságok lomtárában: a butaság és a boldogság.

Sebestyén tétován igazította meg a nyakkendőjét.

- Hiszen ez mélységesen kiábrándító, kérem - mondotta. - Így teremnek a nagy gondolatok?

- A legtöbb, barátom - biztatta Ferdinánd kedves mosollyal.

Vissza kellett térniök a városba, mert akit vártak, nem jött el. A boulogne-i erdő aszfaltos útján kocsik és kerékpárok suhantak el mellettük. A fák között lovasok jártak. Sebestyén felüldülve nézte őket. A lelke szavak után nyúlt, hogy kifejezhesse magát, de a szavak mind hidegek és rozsdásak voltak, mint az ócskapiaci srófok.

Ferdinánd, mintha megérezte volna a srófokkal való kellemetlen küzdelmét, cigarettát nyújtott át neki.

- Azt hiszem, ma jó hírt mondhatok a találmányáról.

Kiérték a boulogne-i erdőből, és a széles út végén látszott a Diadalív monumentális oldala. Az Avenue de Boia de Boulogne-on voltak. A zöld gyepről feltörő vízsugarak szivárványosan játszottak a naplementében. A csodálatos házsorokon mintha ezer vidám skatulya függött volna, mint kalitkákon az etetőfülkék. Erkélyek voltak sárga és narancsvörös vitorlavászonnal letakarva.

Sebestyén boldogan ült a helyén. Milyen kifejezhetetlenek ezek a párizsi tavaszi alkonyok! A szíve megindultan vert. Az egyik platánfa alatt, ahogy lassan elhaladtak mellette, feketerigó állott a gyepen. Lábát szétvetette, csőrét mereven tartotta fölfelé és nyakát behúzta. Ferdinánd megállította a kocsiját.

- Hernyót nyelt - állapította meg. - Most megvárja, amíg leérkezik rendeltetési helyére.

A fecskékről kezdett beszélni, amelyeket gyerekkorában hálóval fogtak messze, Levante-ban. Nem volt párizsi, és csak félig francia. Igen, megették a fecskéket. Elhagyták a Diadalívet, és a Haussmann körút felé folytatták útjukat. Ferdinánd a Földközi-tengerből kiugró halakról beszélt, amelyeket evezőlapátjával vert agyon. S a kagylókról, és szivacsot meg kókuszdiót szállító hajókról. Egyszer elbújt egy ilyen hajón a szivacshalmok alá, és három nap múlva Marseille-ben kötött ki, szörnyen megéhezve. A matrózok akkor csúnyán összeverték.

A csuklója fölött, ahogy kezét a kormánykeréken pihentette, Sebestyén valami régi roncsolás forradását látta. Megkérdezte, hogy talán akkor sérült meg? Nem, szólott Ferdinánd a cigarettája mellől, Verdunnél.

Furcsa ember volt. Szabad óráiban dalokat írt a rádiónak: jégsekrenyek, töltőtollak és száj-ápoló szerek kitűnő minőségét magasztalva. A péksüteményektől sem riadt vissza, ügyes burkolásban adva tudtára a fogyasztóközönségnek, hol fedezheti legelőnyösebben kifliszükségletét. Egyszer két ifjú és tapasztalatlan mákos kifli - így kezdődött ilyenkor a történet, s a hosszú

Ferdinánd rajta volt, hogy ami bohó és gyanús finomságot ki lehet termelni egy hímnemű és nőnemű mákos kifliből, azt maradéktalanul kitermelje.

Sebestyén nem mindig értette a csacska és bujkáló értelmű irodalmat. Egyszer ezt a néhány szót olvasta a Ferdinánd egyik vidám üzleti versében:

„Mondhatom, Ön kitűnő színben van - szólt a herceg az *r* betűt megnyomva.”

Még egyszer átolvasta, s az *r* betűt kereste. Aztán udvariasan figyelmeztette barátját, hogy kifejejtette a mondatból az *r* betűt.

- Szemfüles fickó - mosolygott Ferdinánd elnézően. - De gondolkozzék csak, nem eredetibb így? A legközönségesebb herceg is megnyomhat egy létező *r* betűt. De látja, itt az én költészetem titka: az én hercegeim olyan *r* betűket nyomnak meg, amik nem léteznek.

- Nem, ez nem elég világos nekem, Ferdinánd úr.

- Megértem - bólintott akkor Ferdinánd -, megértem, Hektor úr. Maga egyenes lélek, ragaszkodik hozzá, hogy az *r* betű meglegyen. De látja, én csak azt akartam mondani, hogy sokan vannak, akik fontoskodó hangsúllyal és összevont szemöldökkel olyan *r* betűket nyomnak meg előszeretettel, amik nem léteznek. Gondoljon arra a sok fecsegőre, akik irodalomról és képekről locsognak kiállhatatlan közhelyeket. Akik művészetről beszélnek ott, ahol nincsen művészet, és írói világszemléletről, ahol az író legfeljebb üres söröspoharának szemléletében merül el.

Jól emlékezett erre a beszélgetésükre. Azt mondta, Ferdinánd úr, nagy kár, hogy költészetét a pékipar és jégsekreánygyárak szolgálatába állította. Ferdinánd mosolyogva bólintott.

- Miért ne rakjunk egy kis költészetet - kérdezte - a jégsekreányekbe is, miért csak penetráns sajtokat?

Mindig meglepték a Ferdinánd előkelő rögtönzéseit, amik veszedelmesen hasonlítottak ahhoz, amit az emberek szellemességnek neveztek. Ferdinánd a maga kis irodalmi drámáját - azt, hogy igazában csak igavonó volt s nem magasröptű sas -, ilyen szellemi kenőcsök, meg csinos tapasztok alá rejtette. Összevissza locsogott, s fújta maga köré, mint egy illatszóró, a finomszagú gondolatokat. De erre Sebestyén csak később, sokkal később eszmélt rá. Amikor kinyílt már kicsit a szeme, s Párizs erős Jupiter-lámpáinak tüzeiben nemcsak körvonalakat és fényfoltokat, hanem részleteket és árnyalatokat is látott. A montparnasse-i kávéház legendájában meglepődve figyelte, hogyan mosolygott, alakult az ötlet jelentéktelen mikroorganizmusa énekes darabbá, milyen gyorsan oszlottak, szaporodtak a sejtjei, s hogyan lett a lelkész megjegyzéséből egy vattaszakállú, rokonszenves aureolás kávé, aki bölcsen osztotta rendelkezéseit, s vigyázott arra, hogy fizetség nélkül senki se távozzék...

A csendes és előkelő Vendôme téren haladtak át, mindkettőjükön estélyi ruha volt, s egyik közeli étterembe tartottak. Ferdinánd a jégsekreányról áttért az azték kultúra fejtegetésére, s aztán kellemes hanghordozással Fleury bíborosról kezdett beszélni. Nem, Sebestyén sohasem hallott Fleury bíborosról, de határozottan jól érezte magát, hogy Ferdinánd Fleury bíborosról beszél. Akkor már elköltözött abból a névtelen és szerény szállodáscsából, ahová Párizsba érkezésekor takarékoskodva megszállott. Drágább szálloda volt, jóval drágább, mint az előző, de a Ferdinánd egyik odavetett megjegyzésén elgondolkozva, maga is úgy látta, hogy pompás várakozásainak küszöbén, amikor olyan biztatón kezdenek bontakozni találmányának üzleti körvonalai, sehogy sem illik bele egy névtelen hotelecske félhomályába, amelyben kötényesen, gallér nélkül és nemezipapucsban mászkál a szemfüles gazda, csepegő vízcsapokra és hátralékos bérlőkre vadászva. A fekete ruhában a csillogó étterem márványos lépcsőin felhaladva, határozottan érezte, hogy sorsa erőteljes fordulatot vett. Talán sohasem fog visszatérni

a Kék Golyó pultja mögé, hogy vaselicum albumot kenegessen az apró és hengeres fadobozokba. Ferdinánd odavárta az étterembe a menyasszonyát is, akit Sebestyén már ismert. Finom hölgy volt, Sebestyén meghatottan gondolt a társaságára.

- Azt hiszem - figyelmeztette Ferdinánd -, nem fog ráismerni. Azóta ugyanis menyasszonyt változtattam.

Beismerte nyomban, hogy rút dolog ez nála. Nem tud kitartó lenni. A legtöbb ember megkapaszkodik valami szerelembe, s addig lóg rajta, addig nyüvi és használja, amíg kopott, szegényes ronggyá nem válik. A szerelem nem bírja a hosszas használatot. Olyan, mint a papírszalvéta, az ember megtörli vele a száját, és nem gondol rá, hogy majd máskor is előveszi. Igen, beismeri, tette hozzá, hogy ez úgy hangzik, mint valami aljasság. Talán az is, a természet aljassága. A szavakra, ajánlotta Ferdinánd, vigyázni kell, mert az emberek nem tudnak bánni velük. Elsül a kezükben, és magukban tesznek kárt. Megjegyezte azt is, hogy az ember, amikor a tükörbe néz, azt hiszi, hogy a képmását látja. Holott a tükörből igen sokszor valami gazfickó néz vissza ránk, csak nem vesszük észre.

- Ön, Ferdinánd úr - mondta neki Sebestyén -, szkepszisre hajlamos.

Ferdinánd bólintott s azt felelte, hogy általános szkepszisben fog meghalni.

- Ön talán szépszist gondol? - jegyezte ő meg. Hosszú barátja nevetni kezdett. Igen - felelte barátságosan, ideje már, hogy felhagyjon szójátékaival, amik őt magát is émelygéssel töltik el, mint a romlott pástétom.

Később egy ezüstbrokátos hölgy lépett a terembe. A zenekar éppen a Hetedik Szimfóniát kezdte játszani. A fiatal, szőke nő mögött pincérek jöttek, egyik a másik után, dallamosan lépkedve a zene ütemére. Ferdinánd szerint úgy hatott az egész, mintha a nő elöl a Hetedik Szimfóniát hozta volna, mögötte a pincérek más, tömörebb szimfóniát, ezüsttálakban és porcelánokban. Pecsényéket, rákokat, sajtokat. Az ezüstbrokátos hölgy az asztalukhoz lépett.

- A menyasszonyom - mutatta be Ferdinánd. - Azelőtt táncolt.

Sebestyén elragadtatva ugrott fel. Milyen nagyszerű volt! Bemondta a maga nevét, és lelkesen foglalt helyet a nő mellett. Úgy vélte, hogy illendő dolog lenne, ha a táncról beszélgetne s ezért megjegyezte:

- A táncot, ha jól emlékszem, Terpsichore találta fel...

És Ferdinánd, megdöbbenésére, salátáit rágva egykedvűen mondta:

- Marhaság... A fontos az, Hektor úr, hogy ne nyomkodja majd az asztal alatt a Marié lábát.

Ő elképedt. A nőre nézett, aki kedves mosollyal igazította a haját. Aztán lassan megértette, hogy bármit is mond Ferdinánd, nem szabad komolyan felfogni. Megütődését vidámság váltotta fel és figyelmeztette hosszú barátját, hogy a talpbőr nem jó hővezető. Ha ő magára akarja vonni egy nő érdeklődését, akkor nem dörzsöli hozzá a cipőtalpát. Ferdinánd úr talán hozzádörgöli? Ferdinánd mosolygott. Mi tagadás, felelte, megtette néhányszor. Aztán rájött arra, hogy jobb, ha az ember ékszerszert küld.

A menyasszony sértődötten tette le a villát. Neki Ferdinánd csak a lábát dörzsölte. Aztán megérkezett a szabadalmi ügynök. A fején hátulról előre kunkorodott a haj. Ferdinánd kakaduhajúnak nevezte, s megjegyezte róla, hogy szereti a fametszeteket, és ritkán mond igazat. A kakaduhajú zajosan enni kezdett. Ferdinánd megkérdezte a gyógyszerésztől, hogy mit tart az olyan emberről, aki hangosan szürcsöli a levest, és nem tudja, hol fekszik Borneo szigete.

Felelni akart Ferdinándnak, de előbb, szokása szerint, megigazította a szemüvegét, és azt mondta, hogy ami a kérdést illeti, azt úgyszólván nem lehet... helyesebben szólva...

Ferdinánd mosolygott.

- Helyes, Hektor úr - szakította őt félbe. - Ön nagyon rendes ember. A rendes embernek nem jut soha semmi szokatlan az eszébe s nézeteit rendszerint úgy kezdi, mint ön... „Ami a kérdést illeti, azt úgyszólván és helyesebben szólva...” A rendes ember az állam talpköve, s az a megtisztelő feladat hárul rá, hogy vagyont gyűjtsön, karbantartsa az emésztőszerveit és ápolja az általános erényeket, mint például az adófizetést, a mások házasságtörése felett való felháborodást és a befőttek téli eltevését. A rendes ember, ha szép hegycsúcsot vagy csinos színésznőt lát, egy jelzővel mindig többet mond a kelleténél.

Ő vidáman hallgatta a tréfás vázlatot. Cigarettára gyújtott. Egy kis pernye az asztalkendőre hullott és apró, fekete lyukat égetett benne. Az ügynök most ránézett.

- Ön jó munkát végzett, Hektor úr - szólalt meg röfögve.

Ő azt hitte, hogy találmányáról beszél és elpirulva, szerénykedve háritotta el a dicséretet. Aztán megkérdezte, hogy úgy látja, érdemes vele foglalkozni?

- Mivel? - röföntette az ügynök. - Ah, úgy... a találmánnyal... No, természetesen! Nagyon is érdemes. Hallom, ön felfedezését egy balesetnek köszönheti. Maga berúgott, leesett és feltalálta ezt a micsodát. Egy bécsi polgárnak daganat nőtt a fejére s feltalálta a cilindert...

Boldoggá tette a kissé faragatlan elismerés. Csak később, sokkal később tudta meg, hogy az ügynök nem a találmányát dicsérte meg, hanem azt a kerek lyukat, amelyet ügyetlenül az asztalkendőbe égetett...

Ránézett a teleírt ívekre. Mit írjon még Papaverinnek? Üdvözlje Ilonát? Az Ilona képe elhalványodott az emlékezetében. Megírja, hogy milyen kegyetlen baleset érte?

Szerette a hosszú leveleket, sok hosszú levelet írt már. De csuklója s ujjai most nem bírták tovább a munkát. Befejezte a levelet és borítékba tette.

Valahol a folyosó végén tompa csengő szólott. Később bejött az ápolónő, s közölte vele, hogy újra röntgenezni fogják a vállát.

- Talán megússza műtét nélkül is - tette hozzá.

Aztán újra magára maradt az oszlop mögött, a nagy terem féregnyúlványában és hallgatta a betegek körülményes köpködését, zsörtölődését és káromkodását. Egy kéesszürke, sivár fal volt minden látvány, amely elébe tárult. Egy sima fal, hét-nyolc méter magas és talán tíz méter széles. Sem ablaka, se ajtaja nem volt. Félálomban meresztette szemét erre a kietlen mozi-lepedőre, amelyen arcok, éttermek és párbeszédetek úsztak el előtte. Fáradt volt, s nem küzdött a tovasuhanó képek ellen. Aztán hirtelen kiragadták a félhomályos moziból, tolóágyra emelték és nesztelen gumikerekeken elvitték a röntgenezőbe.

V

Mégis megoperálták, és az éjszakái meglehetősen cudarul teltek. Jól belerögzítették a fél oldalát valamibe, s így természetesen a másik felét sem tudta mozgatni. A teremből néha átsétált valamelyik sovány nyakú, borotvátlan beteg a félreeső teremnyúlványba, lenézett a mozdulatlan, sárga gyógyszerészre, és pipaszárlábain lassan visszasétált a társai közé. Odaát köpöcsészék koccantak, majd szidalmak keltek szárnyra, s egy-egy reszelő, nyálkacsomós torok nevetése. A kékes nagy falon fordított árnyak úszkáltak, aztán észrevétlenül mozgásba jött a vetítógép és Sebestyén megint ott látta magát a falon, vadgalamb színű kesztyűben, finom pálcával és bőséges vidámsággal. Szorgalmának mintegy öngyümölcseként lelkesen rőtta Párizs végtelen kilométereit. Kezében volt a térkép, és rajongva nézte a hömpölygő utakat. Nézegette a Szajna-parti könyvöcskaságokat és régi, rossz metszetek vastagcombú, de lehetetlenül mikroszkopikus lábú táncosnőit. A Diadalív lapos tetőzete alatt felfedezett egy múzeumot, amely a hatalmas építmény száz év előtti tervpályázatait mutatta be. Kedvtelve nézegette a régi elképzeléseket, s a nagyszerű kőkapu rajzai körül elterülő egykori mocsarakat. Igen, a csodás téren valamikor kusza bokrok és mocsárral telt gödrök terültek el. Az emberi alkotás ereje és szépsége elégedettséggel töltötte el. S Papaverin, ez a szegény és töppedt epezacskó még azt mondja: „Zsákutca, Sebestyén kolléga, zsákutca a neve a hollétünknek.” Gondolatainak háttérében a láthatatlan gáncsokodó körvonalait mindig Papaverin szedte magára. Most is minduntalan felbukkant vackorfejével, de most Sebestyén idézte maga elé, hogy a szemébe nevetessen.

- Nos, Papaverin úr, ehhez például mit tetszik szólani... Ehhez a kis viskóhoz itt... vagy ehhez az áruházhoz itt a Szajna közelében...

Kitaposott ösvényen kullogó emberek a hangyát állítják elének követendő példának. Túlhaladott dolog - állapította meg a gyógyszerész lelkesen. - Az ember külön hangya.

Bízott az emberi szellem tökéletesedésében s az elfogultságok kihalásában. Egy kis átmeneti téboly ráncigálja a társadalmakat, felborult néhány fogalom, és a nyakát szegte néhány ige, ahogy lelökték alapzatáról. Az előítéleteket új és kegyetlenebb előítéletek váltották fel, az ember igazában nem tudja, hogy hanyadán van önmagával és a körülötte zsibongó áradatokkal. Magával fogják-e ragadni az áradatok vagy kilökik magukból... Igen, istentelenül megrázták a nagy tartályt, s ami zavaros üledék volt benne, az most mind a felszínen úszkál. Képelete eljátszogatott azzal az ábránddal, hogy megint csak a jó és egészséges dolgok fognak felszínre jutni, s a sár hosszú időre, talán örökre, lerakódik majd a fenékre. Nem kételkedett benne, hogy elmúlnak a henye jelszavak is és újra a munka és tisztesség fog diadalmaskodni.

- Diadalmaskodni fog - ütötte a vasat otthoni vitáik során játszi fölénnel. Persze, Papaverin és a sörétes ujjú fogorvos kinevették túlságosan is egyszerű hitéért. De nem sokat adott rájuk. Hiányosan képzett, illetlenül bőfőgő emberek voltak. Papaverin azt tartotta, hogy „nem érdemes vacakolni”, meg hogy „ez is csalás, meg amaz is csalás, Sebestyén kolléga, legjobb hát a fészkes fenébe hagyni minden okoskodást”. S ha ő arról beszélt, hogy vannak még jóhiszemű eszmények a világon, amik előtt meg fog hajolni a jövő társadalma is, a fogorvos kacarászni kezdett. „Gyól van, Sebkárjakhek úr. Egy pipadohányt nem adok a maga jövőendő társadalmáért. Mit ér nekem az a társadalom, amelyben már nem én eszem a töltött káposztát orzával?”

A töltött káposzta, mint világszemléleti segédeszköz, mint prizma! Szerfölött jellemző!

Többször fölsétált a La Galette környékére, hogy szemügyre vegye a különös utcákat és Párizs legrégebbi szélalmát. A Szajna-parti könyvárosok régi metszeteiből tudta, hogy a Montmartre

kis kúpjain egykor szorgalmas szelmalmok kerepeltek. A domboldal kanyargó útjain párizsi polgárok noszogatták búzászsákkal megrakott öszvéreiket. Odalent látszottak a bástyák, házakkal beépített hidak, s előttük kövér, elrajzolt lovak fickándoztak.

Benézett a Szent Lajos szigetének kis vidéki utcácskáiba, elgyalogolt a katakombákig, s boldogan nyomogatta szemüvegének nyergét. A Rue Chappe-on egy napsütéses, kedves utcában, a Clichy bulvár mellett, kapirgáló tyúkokat látott. Megfordult egyszer a Csarnokok közelében egy szűk kis utcában. Szörnyű bűz vágta orron. Minden üzletben borjúcsülköt árultak. Az egyik üzlet fennhézva hirdette, hogy 1840-ben alapították. Ki is írta ajtaja fölé hatalmas betűkkel: „A Nagy Csülökforráshoz...”

Senkije sem volt, ismeretségre nemigen tett szert, magányosan rótt a Párizs végtelen kilométereit, s ha estére megfájdult a sarka, beült valami kis filmszínházba a Szent Jakab tornyával átellenben, vagy a Porte St. Martin közelében. Jól érezte magát a recsegő zsöllyében. Pihent és kissé magához tért a meglepő ütésektől, amiket Párizs nagyszerűségei a fejére mértek. Mert ezekben a kis katlanokban gyerekesek és együgyűek voltak a filmek, satnya ábécéje volt ez a mozi magasabb iskolájának, nem volt nehéz az embernek fölébe kerekedni és megnyugodni kissé abban a tudatban, hogy akad itt is bárgyúság rogyásig. A forró celluloid-bűzbe elkeveredett a cigaretták bőséges füstje. Mindenki kettőzött szorgalommal okádtá itt a dohányfüstöt, szemével a vásznat figyelte, keze meg egy nő derekán vagy combján pihent. Megesett, hogy mindkét keze üzemben volt, jobbról is, balról is, mintha valami zongora billentyűin mélézna. Aztán kiözönlöttek az utcára, s sodródtak, mint kis csatornák a lázas és nyugtalan folyóba, az utak zsi bongó hömpölygésébe. Milyen hosszú és magányos volt az út a Porte St. Martintól a Luxembourgig! Végig a néma Sébastopolon. Szemével a végtelenbe vesző lámpafüzért követte. Átment a folyón, s éjjel után végre elégedetten megmosta fogát, bebújt pizsamájába és ledőlt az ágyába. A magányosság időnkint érezhetően körülvette, körülfogta csendjével és árnyékaival. Felkereste Ferdinándot, aki rendszerint azzal fogadta, hogy a kakaduhajú megint újabb költségeikért nyaggatta.

- Hát adunk neki, Ferdinánd úr - jelentette ki ő határozottan. - Hiszen azt mondta, érdemes az ügygel foglalkozni.

- Ah - mosolygott Ferdinánd, bebújva hosszú nadrágjába, mert olykor csak este ébredt - maga hiszékeny ember, Hektor úr... A szavak súlytalanok, s arra valók, hogy becsapjuk vele azokat, akik be akarják csapni magukat...

S miután átvette a pénzt, rendszerint valami sürgős megbeszélése vagy próbája támadt. Elfűtyölte Sebestyénnek legújabb szerzeményét, Fleury bíboros különös minisztertanácsáról, amelyen a király szolgálói is részt vettek, vagy arról, hogyan vitte valaki a szabadalmi hivatalba találmányát egy új csókfajtával kapcsolatban:

S vitte loppal csókja titkát

És kereste a titkát...

És Sebestyén olyankor újra magára maradva a párizsi langyos éjszakában s alvásra képtelenül a gyöngye láz miatt, amely tagjaiban zsongott az élmények és örömök lelkes sokaságától, befordult egy kicsi bárba, a Quai de la Mégisserie-n vagy egy még kisebbre a Jean Lantier sikátorában s állva, mint a többi látogató, megivott egy pohár jeges narancslevet. Vadgalambszínű kesztyűje kilátszott kabátja zsebéből. Pálcaja nyakát ezüstsálakból font gyűrű vette körül. Tudta már, hogy fél frankot kell otthagynia borralalónak az asztalon, s az a tudat, hogy ezt is tudja már, vidámsággal töltötte el.

Kellemes előérzetei voltak és visszatért szállodájába.

*

Most is érzett valami lázat, de ez nem volt hangulati láz vagy az izmok petyhüdsége, hanem igazi hőemelkedés. Nézte az árnyékba borult falat, s hallgatta az elsuhanó gépkocsik neszt. Az éjjeli nővér három nap óta nem nézett be hozzá. Jó volna, ha bejönne - gondolta. Szeretett volna megmozdulni, de a fájdalom, mint egy durva fegyőr, rögtön nekiszögezte szuronyát, ha mozdulni mert. Három nap óta senkivel sem váltott szót. Az orvos, bravó, bravó kiáltással dugta be fejét, de csak félig, a szakála már nem is látszott, s már bokázott is tova sebesen. Néhány friss műtéten átesett beteg lefogta a nappali ápolónő minden idejét. Hánytak, fogni kellett a pulzusukat, máskor meg a lábukat. Az egyik folyton nevetett fájdalmában, mint egy fenyegető hiéna. Ezek a kis részletek, s agyának hozzáfűződő képei elszórakoztatták egy darabig, de a nagy kórházi egyvelegből hamarosan már csak a hányások kínos prímhegedűjét hallotta. Miért hánynak annyit? - tűnődött magában.

A nagy mozilepedő elsötétedett. Künn az udvaron is elaludtak már a lámpák. Kibírhatatlan szomjúság gyötörte. Ha jeges narancslevet kaphatott volna! Az éjjeli szekrényre, majd az ágy fölé pillantott, a csengőt kereste. Úgy emlékezett rá, hogy az éjjeli szekrényen kis csengőgombot látott. Jobb kezével a keresésére indult. A bemázolt pléhlapon nyoma sem volt semminek. Csak az üres vizespohárba ütődött az ujjja.

- Az ördögbe is - sóhajtotta. Régi, előkelő szállodai szobájával tévesztette össze ezt a szomorú féregnyúlványt. Ott volt csengője...

De azóta, jócskán elmúltak a hónapok...

Gépiesen tovább keresgélt. A szomjúságtól, a kintől kiütött a veríték a homlokán. Ujjait egy meleg tenyér szorította össze. Várt néhány pillanatot, aztán odafordította a fejét.

- Nővér... Ha tudná milyen átkozottul szomjas vagyok... Dél óta szomjazom...

Lehunyta a szemét, s talán egy fél perc sem telt el, a langyos tenyér a feje alá nyúlt, s száját a pohár hideg pereme érintette.

- Így - súgta a nővér -, s most a homlokát is letöröljük... Senki sem nézett maga felé?

- Senki... Nem vagyok komoly beteg... Ellenkezőleg, én vagyok az a bizonyos mulatságos alak, akiről az újságok is írtak... Bizonyára olvasta, nővér.

- Halkan - súgta az ápolónő. - Nem olvastam. Mondták.

A keze lassan törölgette a gyógyszerész homlokát.

- Igen - folytatta Sebestyén -, sok szörnyűséget összefecsegték. Még Jozefint is bevonták a dologba... Jozefint - tette hozzá magyarázólag -, az exmenyasszonyomat. Pedig ki tudja, hol van már Jozefin...

- Mi történt vele?

- Elment - intett Sebestyén.

Az ápolónő megigazította a párnáját. S ahogy Sebestyén fölé hajolt, azt kérdezte suttogva, hogy hol ismerkedtek meg.

- Itt, Párizsban... Az Orléansi kapu közelében... - Fölemelte a kezét. - Nem, ne higgye, hogy megszólítottam... Csak felrúgtam véletlenül egy olajképet, amelyet Jozefin az autóbuszra várva a lámpaoszlophoz támasztott...

- Halkabban - intette az ápolónő.

- Fel akartam emelni, de Jozefin is utána nyúlt, s én a kezét fogtam meg. Elhiheti nővér, nem szándékosan. Jozefin mégis nagy patáliát csapott. Mondhatom csúnyán lehordott. Azt kérdezte, hány dioptriás a szemüvegem, s mért nem keresek fel egy ügyes szemorvost. Én biztosítottam, hogy korántsem a dioptriák. Csak elgondolkoztam egy kicsit. No csak ez kellett. Hogy mire jó az okos embernek elgondolkozni az utcán?... Alaposan megmosta a fejemet. Láttam, nála is van egy kép, s hirtelen futásnak ered vele. Az út közepén megfordul, és odakiáltja nekem, hogy mit bámulok, miért nem hozom a képet. Fölemeltem a képet, és követni akartam, de mire sikerült utolérnem, a társaskocsi elindult és Jozefint a faképnél hagyta. Természetesen ezért is én voltam a hibás... Azt ajánlottam, várja meg a következő autóbust. Nevetett. Hogy megkergültem? Reggel hatkor megy a legközelebbi. Gyalog nem mehet? - kérdeztem. Huhogni kezdett. Akkor hát egy taxit. Majd, ha megkapja az örökségét, felelte gúnyosan. Erre aztán megkértem, hogy én kísérhessem haza. Megállítottam egy kocsit és hazakísértem. Hát így ismerkedtem meg vele... - Elhallgatott és újra ivott.

- És merre lakott? - kérdezte a nővér barátságosan.

- Nem is tudom... Elfelejtettem megkérdezni, és Jozefin sohasem mondta meg... Valami festővel lakott együtt. Nem lehetett valami zajos jelenség. A kép, amelyet fellöktem a lábammal, egy fél liter vörös bort ábrázolt egy ferde asztalon, amennyire a gépkocsi lámpájánál megállapíthattam. Nem értek a képekhez, de úgy láttam, hogy az a fél liter vörös bor fittyet hány a fizika törvényeinek, mert szabály szerint le kéne esnie arról a ferde asztról. De hát nem esett le... Lehet, hogy talán festőileg így kellett lennie, nem értek hozzá... Ferdinánd, akiről már beszéltem, azt mondja, hogy a képek mindig csak azt fejezik ki, amit a festők ki tudnak fejezni, és sohasem azt, amit ki szeretnének fejezni. Kit ábrázol például egy modern arckép? Azt, feleli a kérdésre Ferdinánd - akihez legkevésbé hasonlít. Mindenki gyanús, mint a detektívregényekben, csak a tettes nem. Azaz a modell...

Az ápolónő mosolyogva bólintott.

- És Jozefin? - kérdezte. Sebestyén legyintett.

- Azt kérdeztem tőle, ő festette-e azt a fél liter vörös bort. Azt felelte, hogy ilyen együgyűséget ő nem fest. A kép a Michel remekműve. Michel meg, tette hozzá, az Úristen remekműve. Nagyobb csirkefogót nem is alkothatott volna. Megkérdeztem tőle, ki az a Michel és csirkefogásának mik a tünetei. Röstelkedés nélkül kirukkolt vele. Michel a barátja, mondta. Iszik, más nőket szeret, és rettenetesen hazudik... Szabad még egy kis vizet, nővér?

(Igen, a Jozefin barna homloka mögött fürge és csintalan agyvelő lakozott. Mozdulatai szertelenek és elképesztőek voltak, a hangja olykor fényes és lágy, mint a gubóról frissen lefejtett selyem, máskor meg egy kofa érdessége horzsolta az ember fülét, s Jozefin érthetetlenül ilyenkor volt a leggyermekesebb.)

- Fárasztja a beszéd? - kérdezte az ápolónő.

- Nem - intett Sebestyén. - Csak arra gondoltam, hogyan ült Jozefin ott a taxiban. Észre sem vettem, hogy elhagytuk Párizst, s fák futnak mellettünk az országúton. Egy benzinállomás mellett egy tarka bárt láttam. Jozefin megállította a gépkocsit. Azt mondta, hogy megszomjazott. Valami jeges és átlátszó italt rendelt. Láttam, hogyan hűsölnek gyerekes fogai a jeges folyadékban. Aztán megkérdezte, hogy rendelhet-e szalámit. Gyöngéje volt a szalámi. Kicsipkedte fehér kockáit, négyrétre hajtotta, és kéjesen átharapta. Az egyik szeletről kijelentette, hogy egy bizánci pátriárcha mozaikjára emlékeztet. Nagyon szomjas lehetett, egymás után hajtotta fel a titokzatos tartalmú poharakat. Michel úgy látszik megoldatlan problémája volt, több ízben disznónak nevezte. Az ital édeskés és erős ízt adott a stílusának. Azt kérdezte, micsoda szépség is lakozhatik egy olyan férfi lelkében, aki egy messzely rossz bort pingál egy

képtelen asztalra. A képeket, tette hozzá sírva, el akarta adni, de a kutyának sem kellett. Művész az ilyen ember? Azt feleltem neki, hogy a kérdésben nem vagyok eléggé tájékozott. A művész szemének úgy látszik, különös látószöge van, amely a lovakat olykor gyapjas juhok vagy elgörbült gázcsövek alakjában vetíti vászonra...

Amikor beszálltunk újra a gépkocsiba, Jozefin blúzának zsebéből egy tarka szalvétát láttam kibugyogni. A vendéglőből hozta magával. Leszálltam és kifizettem az árát. Azt kérdezte tőlem, hogy valami rosszat tett talán? Michel sohasem illette szemrehányással, ha ellopta a szalvétákat... Egy kicsit laza és aggasztó jelenségnek találtam. Megkérdeztem, hogy tulajdonképpen mekkora utat kell megtennünk? Összesen huszonnégy kilométer, felelte. Ez meglepett. Nem rajongtam a szövevényes kalandokért. Vissza is kell jönnöm. Az negyvennyolc kilométer. Takarékos beosztással éltem mindig. Jozefin meg folyton nevetett. Mámoros volt, s egyre azt kiáltotta, hogy nekem fogalmam sincs arról, milyen nagy disznó az ő Michelje. És hogy ezzel szemben én milyen kedves és derék alak vagyok. Dicsért, s ez jól esett, bár nem értettem meg, miért folynak dicséret közben a könnyei. Aztán egy terméskőből összerakott öreg épület előtt állottunk meg. No hálaistennek, gondoltam. Az épület bejáratához hatalmas kőlapok vezettek. A közelben valami bástyát láttam a holdfényben. A ház olyan volt, mintha taláalomra rakták volna egymásra a köveit, minden ragasztó habarcs nélkül, s csak azért nem dőlt össze, mert felülről nyomta a súlyos cseréptető. A sofőr leugrott, átvette a képeket és a kezét odanyújtotta Jozefinnek, hogy átsegítse az árkon, amely a kocsit a házhoz vezető ösvénytől elválasztotta. Jozefin elfogadta a feléje nyújtott kezét. Nevetve ugrott át az árkon. Aztán megfordult, a sofőrre nézett, elsikoltotta magát, és hanyatt-homlok berohant a házba. A sofőrre néztem. Rosszbőrű, rövidorrú ember volt, amennyire a holdfénynél megállapíthattam, de semmi egyebet nem láttam rajta. Beléptem a házba. Sötét volt, valami rozoga falépcső recsegett a lábaim alatt. Odafenn, az emeleti helyiségben Jozefin szinte úgy üvöltözött, mint egy tébolyult. A sötétben tapogatózva követtem az emeletre. A helyiség műteremféle lehetett, a falai görbék voltak, és az erkélyen beeső holdvilág fehér mésszel vont be őket. Kiderült, hogy Jozefin azért ijedt meg a sofőrtől, mert lepra nyomait ismerte fel az arcán. Levetette magát egy rosszrugójú kerevetre és zokogni kezdett. Majd minden átmenet nélkül kinyújtotta a kezét, s az erős holdfénynél egy darabig mereven és lélegzetviesszafojtva vizsgálta. Ezt a kezét fogta meg a sofőr. Borzasztó - suttogta és olyan kétségbeesett arcot vágott, hogy meg-sajnáltam. Azt mondta, nem fogja túlélni. A hangja minduntalan elcsuklott a sírástól. Hogy belehal, ha a betegség baktériumai, amelyekről néhány nap előtt olyan szörnyűséges dolgokat olvasott, megfertőzték. Eszébe jutottak a lepraszigetek megcsonkítottjai, akiket örökre elszakítottak övéiktől... Láta egyszer régen egy oktatófilmen... Inkább beugrik a Szajnába, kiáltotta... Nyilvánvaló volt, hogy bő és gyors képzeletét az ital fokozott működésre serkentette, és a néhány nap előtt olvasott cikk élménye teljes gözzel támadt rá ellenállásra képtelen képzeletére. A legegyszerűbb az lett volna, ha felhivatom a sofőrt. De ez akkor nem jutott az eszembe. El is felejtkeztem róla, s minden igyekezetem oda irányult, hogy Jozefint megnyugtassam. Vacogtak a fogai, és mindegyre azt kiáltozta, hogy őt is mindenki cserben fogja hagyni, és elhurcolják majd valami magányos szigetre. A kereveten feküdt és sírt. Azt mondtam neki, hogy bohóság az egész, mert hiszen nem minden érintés jelent szükségszerűen fertőzést, s ha a sofőrön valóban észrevehetőek volnának a betegség nyomai, azt bizonyára már más is észrevette volna, és nem folytathatná a foglalkozását...

- Csak nagyon sokára sikerült megnyugtatom. Bizonyítékokat akart... Azt kérdezte, be tudom-e bizonyítani, hogy őszintén beszélek, s nemcsak azért, hogy megnyugtassam őt? Természetesen, feleltem. Főlemelkedett a rozoga díványról, és hirtelen abbahagyta a sírást, keményen azt kérdezte tőlem, hajlandó vagyok-e bizonyítékát adni annak, hogy ő nem eshetett

semmiféle fertőzésnek áldozatául? Mosolyognom kellett. Igen, mondtam. Ha tudna ilyen bizonyítékot, kész vagyok vállalni a bizonyítást...

Sebestyén megakadt s az ápolónőre nézett.

- Azt hiszem - folytatta habozva -, nem követek el semmi férfiatlanságot, ha elmondom a folytatását is... Jozefin azt kívánta, hogy csókoljam meg a kezét, azt, amelyet a sofőr megfogott. Megcsókoltam. De a kezével - érvelt tovább Jozefin makacsul - első ijedtében a szájához kapott. Meg merném csókolni a száját is?

Természetesen, feleltem neki...

Igen, aztán megcsókolta Jozefint. Kegyetlen élességgel emlékezett arra a kalandos, erősen filmszerű éjszakára. Érezte, hogyan indult el a Jozefin szája, hogy elősegítse a kockázatosnak hitt vállalkozást. Most is érezte még a cigaretta papír-vékonyágú kelme alatt a fiatal test nyugtalanító szépségét. Szemüvegét talán befutotta a pára, semmit sem látott. Csak a Jozefin lélegzését hallotta. Keze a Jozefin gerincén pihent. Hirtelen ébredő gyönyörrel figyelte a mell apályának és dagályának riadt játékát. A Jozefin forró és sós szája mohón menekült hozzá. Háromszor csókolta meg és a harmadik csók meglehetősen hosszúra nyúlt. A holdfényben állottak, mert a villanyt a házigazda házbérhátralék miatt kikapcsolta. Régi kőzetekbe nyomódik úgy bele csigák körvonala és rovarok szárnya, ahogy belenyomódott emlékezetének forró anyagába a Jozefin akkori arca. Mosoly terült el rajta. Olyan volt ez a mosoly, mint egy éteres álarc. Emlékezett a félhomályos szobára is, a görbe falakra. Az asztalon még nedves cseresznyemagok ragadtak a tenyeréhez. A széken egy csomag hevert, női szandál dugta ki belőle az orrát. Az erkélyen át néhány gyárkémény látszott, és túl a domboldalon egy mészbánya csipkézett fehér foltja ríkított. Jozefin elengedte őt, és a nyitott erkélyajtóhoz lépett. A két ajtófélfát fogva, sokáig állott mozdulatlanul az éles holdfényben. Árnyéka végignyúlt a padlón. Meglehetősen álomszerűen hatott mindez. Valami mámor hintáztatta. Bódultan ringott ide-oda, a valóságból valami kékes álomba, s onnan megint vissza a valóságba. Jozefin hirtelen megfordult. Nevetett. Hogy milyen mókásan begyulladt a jó öreg bacilusoktól. De Hektor úrnak most mennie kell, az a semmirevaló Michel alighanem hamarosan hazabotorkázik valamelyik cseléd lány-szeretőjétől. Hektor úr várjon rá Párizsban, ha akar. Majd értesíteni fogja. Michelt, ezt az önző malacot, aki annyira megkeseríti az életét, rövidesen, talán már napok múlva faképnél fogja hagyni...

Aztán lementek a nyikorgó falépcsőn. Jozefin a kezét fogta, hogy a rozoga lépcsőn el ne botoljon. Lenn a homályos, vakolatlan helyiségben a száját nyújtotta. Aztán egy hosszú kulccsal bezárta a nehéz tölgyfaajtót. A bástya mögött rongyoskás toronyra sütött a hold. A toronyban krákogás és rozsdás vinnyogás támadt. Sokáig tartott, amíg az erőlködést siker koronázta. Éjfél után félkettőt ütött az óra. A gépkocsi ott állott a ház előtt, s a sofőr elnyúlva aludt a kormánykerék mellett. Félhavi gyógyszerészi fizetése - gondolta akkor boldogan.

Csak hat hét múlva találkoztak újra. Jozefin nem ismerte meg. Azt hitte, hogy Andrének hívják. Megint egy autóbuzsmegállónál történt, a Louvre mögött, a Rue Rivolin. Ő éppen leszállt, és az előrefurakodó tömegben megpillantotta Jozefint. A nevéen szólította. Jozefin föl-emelte a kezét. - Huhu, André, hogy vagyunk? Régen láttalak - kiáltotta feléje.

Andrének tartotta. És ő mennyit álmodott erről a találkozásról! Mennyit várta Jozefint egy Rue Rennes-i kávéházban! És Jozefin már a nevére sem emlékszik...

- Pedig - magyarázta Sebestyén lehalkított hangon - nem volt ebben a feledékenységben semmi démoni. Mint ahogy valószínűleg abban sem volt semmi kacérság, hogy kiválva a tömegből, gyanútlan tenyeremet kicsi melléhez szorította... Igen, nővér, nem volt ebben semmi. Jozefin a szívét értette alatta. A szívét akarta velem megtapintatni, hogy milyen őszin-

tén és becsületesen ver, s hogy eszében sem volt megfélemlkezni rólam. „Hogyan is tudnék én megfélemlkezni magáról, drága kis Hektor úr?” - vetette a szememre méltatlankodva. - „Magáról, aki olyan önfeláldozó barátnak bizonyult! Szörnyű hálátlanság volna, kis Hektor úr! Verje ki szépen a fejéből ezt a feltevést...” Nos, nővér, én engedtem a kívánságának és kivettem fejemből a feltevést. A forgalmas utcán, egy tucat gépkocsi között azt kérdezte tőlem, hogy szeretem-e még egy kicsit. Mi tagadás, közöltem vele, szeretem. Azt kérdezte, hogyan. Úgy, feleltem, hogy az elmúlt negyvenkét nap szüntelen káprázat volt, folyton egy holdsütötte erkélyt láttam, s az erkélyen ő állott, szétvetett karokkal a két ajtófélfát fogva. Úgy belém ragadt ez a kép, mint szúnyogláb a többszázezer éves borostyánkőbe... Jozefin nevetett. Igen, akkor elhiszi, mondotta. Hozzátette, hogy a szúnyoglábat nagyon szép hasonlatnak találja, a múltkor is megcsodálta. S hogy én milyen rendes és tiszta ember vagyok. Nem olyan, mint az a kiállhatatlan Michel. Folyton az arcát néztem, s nagyon hihetetlennek találtam, hogy ez a szép és kedves lány vonzalmat érezzen irántam... Tudnia kell, nővér, hogy sem szellemes nem vagyok, sem különösen dalia. Középtermetű, mint az apám... Azt hiszem, semmi érdekes látnivaló nem akad rajtam... Ha egy otthoni nő megszeretne - ámbár - erre sem volt még túlságosan sok példa -, megérteném és mi tagadás, természetesnek is találom. Mert otthon mégsem vagyok olyan elhanyagolható mennyiség, mint Párizsban. Jó állásom volt, takarékos voltam, vagy negyvenezer frankot gyűjtöttem már össze azzal a szándékkal, hogy vidéken egy szerényebb gyógyszerért béreljek... Jozefin nagyon kedvesen tudott mosolyogni... Nem is tudtam másfelé nézni, csak rá, s így bizony nemigen tudom, merre jártunk. Csak arra emlékszem, hogy egy hentesüzlet előtt megállottunk. Jozefin azt mondta, hogy gyerekkorában gyakran nyomta oda orrát ennek az üzletnek a kirakatához, a csodás szalámikat és pompás felvágottakat bámulva. Úgy határozott, hogy ha felnő, egy kövér és bajuszos hentesnek lesz a felesége. Aztán hirtelen rám nézett s azt mondta, hogy nagyon sajnál engem, s ha tudta volna, hogy úgy le fogok fogyni, hát hamarabb felkeresett volna a Rue Rennes-i kávéházban. Ő is leadott különben két kilót, tette hozzá, mert sokat ette magát amiatt a komisz alak miatt. A komisz alak természetesen Michel volt. Olyan meggyőzően tudta gyűlölni! Annyi rosszat tudott róla mondani! Hogy újabban a szerencseautomatákkal próbálkozik. Valami mágnes-vasat visz magával és az acélcsiptetőt, amely minduntalan odaharap a forgó aranyórák meg cigarettatárcák közé, olyan ügyesen oda tudja kényszeríteni az aranyórákhoz, hogy rövidesen meggazdagodva fog hazatérni. Eddig mindössze egy koszos szipkát hozott haza... Annyi báj volt az előadásában, hogy moccanás nélkül, órákig tudtam volna hallgatni, nehogy megzavarjam...

Igen, Jozefin mindezek ellenére nagyon kedves teremtség volt. Nem volt soha tudatosan gonosz. De Michelt, úgy látszik, nagyon szerette még. Egy festékküzletnél újra megállott, engedelmet kért és besietett. Amikor kijött, a kezében csomag volt. A papíron valami sárga olajfesték nyoma látszott... Nem volt nehéz kitalálni, mit tart a csomagban és kinek viszi. Jozefin nem is gondolt rá, hogy eltitkolja. Michel, vetette oda kedves mosollyal, bolondja a tojássárgának, minden képét tojássárgára festi. De, tette hozzá figyelmeztetőleg, Hektor úr ne vonjon le ebből téves következtetéseket. Eszébe ne jusson ilyesmi, mert akkor megbántaná őt. A Michellel való barátsága ugyanis megszűnt. Legalább is lényegileg megszűnt.

Ő megkérdezte, mit ért az alatt Jozefin, hogy lényegileg?

Jozefin ránézett. Lehetséges, hogy Hektor úr ne tudná? Mi más lehetne a lényeg, tette hozzá meggyőződéssel és meggyőző egyszerűséggel, mint a nemesebb szervek reakciója.

S hogy melyek ezek a nemesebb szervek?

Ah, Hektor úr csak színleli a tudatlant. A szív, kis Hektor úr és az orr. Az ő szíve már csak annyira melegszik fel a Michel hízelgő hazugságaitól, mint egy retek! Orra pedig egyenesen gyűlöli a Michel leheletének szüntelen alkoholszagát.

- Nagyon meggyőzően beszélt - bólintott a gyógyszerész, tárgyilagosan visszatekintve emlékeire. Csodálatos tehetsége volt az ilyen magyarázatokhoz. A közös kanapét például meglepő érvekkel világította meg. Az a körülmény, mondotta, hogy még mindig ugyanegy kanapén, s hozzá egy alávalóan rozoga kanapén töltik az éjszakát, az mit sem számít. Minden józan embernek, magyarázta, meg kell értenie, hogy a kanapé mit sem számít, ha a szív már elköltözött onnan. Az ő szívük már régen más-más kanapén pihen. Rövid, nagyon rövid idő kérdése, hogy elválásuk fizikailag is végleges alakot öltjön. Sokáig gondolkoztam a dolgon, végre aztán felvettem a kérdést, nem látja-e célravezetőnek Jozefin, ha, teszem azt, elrabolnám? Ne tessék megijedni, nővér, csak valamilyen erélyesebb beavatkozásra gondoltam, úgynevezett befejezett tényekre, amelyek véget vetnének a Jozefin alantas helyzetének. Arra gondoltam, hogy elutazhatnánk valami távoli faluba, vagy akárhová, Dijonba például. Ott jöttem keresztül, kinéztem a vonat ablakából, s a vidék képe még sokáig emlékezetemben maradt. De Jozefin megrázta a fejét. Hálásan mosolygott rám. Nagyszerű volna. De nem lehet. Michel kiröhögné, és röpködő libának nevezné. Haragudni kezdtem erre az iszákos és szemtelen Michelre, akit soha színről színre nem láttam s csak képeiről ismertem. Az egyik az a kép volt, amelyet ő maga festett arról a fél meszely borról, s amelyről azt állította, hogy nem az egyensúly, hanem a művészet törvényeit követi! Mellesleg az a véleményem, nővér, hogy a művészet nagyon megbízhatatlan valami, és az embernek sok megemészthetetlen dolgot kell intelligens képpel lenyelnie, hogy műértőnek tartsák. Nos, én mindig visszautasítottam az ilyen gyanús kotyvasztású galuskákat. A másik kép, amely megismertette velem ezt a garázda fickót, a Jozefin pompás ecsetkezelésének az eredménye volt. Azt mondtam Jozefinnek, hogy rendben van, ha fél a röpködő libától, van két meglehetősen jól edzett bicepsem. Azt hiszem, meglehetősen tudok bánni az ökleimmel, s Jozefin annyira szívügyemmé vált, hogy szívesen helyezek el az érdekében néhány férfiás csapást a Michel úr orrán, még ha magamnak is el kell viselnem néhány ökölcsapást. Jozefin ezt is elutasította. Karon ragadott. Köszönöm kis Hektor úr, mondta melegen. Olyan jó dolog tudni, hogy az ember nem áll egyedül és védtelenül ezen a piszok szemétdombon, s ha egy jegyszedő gorombáskodik vele, vagy az ilyen Michel-féle durva fickók megbántják az embert, akkor van kihez menekülnie. Nagyon kedves volt, ahogy elszipogta magányosságának ezt a gyámoltalan definícióját. Kicsi, gyerekes keze olyan bizalommal kapaszkodott a karomba! Nos hát, mondtam neki, bárhogyan is legyen, bízson bennem, Jozefin. Nem vagyok valami mutatós páncél dalia, de a becsület tiszteletében nőttem fel, s ez szívóssá tette az izmaidat is. Jozefin intett, hogy ne beszéljünk róla, különben is váratlanul megéhezett. A közeli áruházra mutatott. Kifogástalan szalámit lehet kapni benne, közölte. Szelesen magával ragadott, lifteken fel, pultok között, harisnya- és szőnyegosztályon át, nyulak és csörgőkígyók ketrecai mellett, keresztül-kasul a szédítő nagy áruházon, amíg eljutottunk a fagyalt és szalámi osztályhoz.

Később gyakran jártam oda kávé inni. Ha az ember nagy kávé kér, egy egész köcsöggel tolnak eléje. Az ember áll egy kerek és magas állvány körül, öreg és egyszerű nénikék között, s félóráig kanalazza a kimeríthetetlen kávé.

Megigazította egy kicsit sérült karját.

- Igen, el kell árulnom, hogy ragyogóan éreztem magam, és boldogan néztem, hogyan nyalogatja le Jozefin a kanálról mohó gyerekek önfeledtségével a mályvaszínű fagyaltot, és elhanyagolt körmeivel hogyan csipkedi ki a szalámiból a mozaikszerű fehér zsírkockákat. Tudnia kell, hogy Franciaországban vannak a legnagyobb átmérőjű szalámik. Logikailag sok ellent-

mondást találtam a Jozefin lényében, de ha összehunyorítottam a szemem, hogy csak az összehatást vizsgáljam, megejtőnek találtam. Talán meglepi, ha azt mondom, hogy én, aki elítéltem minden rendellenességet, s könyörtelenül tiszteletben tartottam a büntető törvénykönyv legjelentéktelenebb paragrafusát is, elragadtatva néztem a Jozefin blúzának zsebében a frissen ellopott szalvétát. Mert Jozefin nem bírt ellenállni a szalvétáknak, mindenütt ellopta őket, ha tehette. Ahogy a lépcsőn lefelé kanyarodtunk, eléem állt és száját hirtelen a számra tapasztotta. Csintalanul rám nevetett, amikor azt kérdeztem: itt, az áruházban? Kis Hektor úr - kiáltott fel -, milyen furcsa maga...

A gyógyszerész nagyot lélegzett. Igen, úgy látszik minden rendszeretünk, és pontosságunk mellett is furcsák vagyunk valamennyien... Egyszer hallottam, nővér, hogy a metróban valaki a bibliának azt mondta: bájból. Angol volt. Mulattam rajta. Bizonyára rajtam is sokan mulatnak, ha azt mondom „biblia”. Vagy „tisztesség”... Talán le is néznek érte, hogy nem vagyok olyan, mint ők... Hiába ajánlottam fel, hogy nevem, szerény pénzkészletem s jövődóm rendelkezésére áll. Idegen voltam a számára, amit ő úgy fejezett ki, hogy furcsa vagyok. Igen, nővér, azt hiszem, valamennyien furcsák vagyunk. Furcsák vagyunk, másképp ejtjük ki azt, hogy ember, ló, öröm. Pedig valószínűleg mindnyájan ugyanazt értjük alatta...

Odakünn a folyosón tompán berregett egy lefojtott csengő. Az ápolónő felállott.

- Most aludjon - súgta barátságosan. - Akar még vizet?

Megfogta a gyógyszerész nyakát, megemelte egy kicsit, és szájához tette a poharat.

- Aludjon - ismételte mosolyogva.

Nemzlapucsa apró, sebes ütemben távoztak. Sebestyén lehunyta a szemét, aludni próbált.

Azelőtt a szerelmet csak valami enyhe rózsavíz alakjában ismerte. Ilona rózsavíz volt régi metszett üvegben. De Jozefin más volt. Sokszor gondolkozott rajta, hogyan is történt, hogy olyan hamar megejtette magát. Jozefin úgy jött felé, mint folyékony tűz a vasgyárak olvasztójából... Az Ilonával való barátsága alatt feje és egész szervezete pontosan végezte látó, halló, szagló és gondolkodó tevékenységét. De a Jozefin egyetlen pillantása is elég volt ahhoz, hogy az ízt illatnak érezze, a hangokat színfoltoknak. A bőre olykor lúdbőrözött, és néha úgy érezte, hogy a tagjain hagymázás ujjongás szalad végig. Alig is érdekelte már a találmánya sorsa. Ferdinánd egyszer megrázta a vállát. Azt mondta, hogy ébredjen fel. Úgy látszik, elaltatta valaki. Hipnózisban él és már banánnak eszi a krumplihéját...

Hirtelen a Concorde teret látta, Jozefin festékes csomagot szorongatott, és magas sarkát olyan gyorsan szedte, hogy ő alig tudta követni. Gyorsan, gyorsan, kis Hektor úr - sürgette. - Michel várja a festékeit. Otthon kell lennie. A tér fátyolos volt a hőségtől és a szökőkút felhővé porlott vizétől. Az Eiffel-torony puhán lappangott a háttér ellágyult levegőjében. Az Etoile felől lassú hullámban jött, mint egy széles lendítősíj, a gépkocsik szalagja. Mellette egy másik lendítősíj futott, ellenkező irányban. Együtt volt minden: szépség, történelem és az érzékek elképesztően gazdag öröme. S a magas obeliszk a tér közepén. Nem, sohasem hitte volna, hogy ilyen gazdag az élet raktára. Aztán valahonnan kis szél kerekedett, megemelte kissé a Jozefin rövid szoknyáját, körültagogatta kedves combját, átölelte gyermekes vállát és elvitte a Bourbon palota felé...

*

Aludni próbált. Teste verítékben fürdött a mozdulatlanságtól. Fájdalmak fenyegették. Majd elmúlnak, gondolta.

A fájdalmak aztán lassan elmúltak, s ő elégedetten üldögélt a vaságy hátának támaszkodva. Az orvos szakállára gondolt, aztán a nővér lábára. A szilvakompót is eszébe jutott. Bernard, az öreg Bernard is bizonyára értesült a balesetről. Talán el fog jönni, hogy meglátogassa. Zinkweisz holnap már meg is kapja az üzenetét. Köhécselni fog egy kicsit, s szokása szerint, zsémbes morgással keni a köhögését.

Később újra benézett hozzá az éjjeli nővér.

- Azt hittem, alszik már - mondta szemrehányóan, leülve az ágya mellé.

- Szeretném, ha meghallgatná, mi történt Jozefinnel. Helyesebben: mi történt velem...

- Halkabban - intett az ápolónő.

- Tudniillik jót tesz nekem, hogy kicsomagolok vele. Feloldódás, ahogy a pszichológusok mondanák. Jozefintől, a festékes eset után néhány nap múlva, egy szeles kis papírlapot kaptam. Régi naptárról téphette le. Amíg végleges alakot ölt a szakítása - írta -, az adósságcsináló, futószalagon hűtlenkedő, hazug Michellel, csak néhány órára jöhet be Párizsba. Arra kért, hogy erre a néhány órára állítsak össze valami kicsapongó, de tisztességes műsort a tisztelőjére. Másnap együtt mentünk el egy kitűnő étterembe. Szóltam Ferdinándnak is, mert azt akartam, lássa ő is Jozefint, s titokban talán azt szerettem volna, hogy egy kicsit irigyeljen is érte. Jozefin előbb félszegűszót kért kapormártással. Azt mondta, sohasem evett még félszegűszót. Utána kakastaréjt rendelt. Észrevettem, hogy nagyot sóhajt. Azért sóhajtott, hogy miért nem láthatja ezt a sok előkelőséget a gaz Michel is. Egymásután kapta ki villájával a vörös kakastaréjokat. Nyelvét kedvesen kidugta a csipkés falatkák közeledtére, mint a gyermekek, és ügyet sem vetett Ferdinándra, aki akkor érkezett oda a menyasszonyával és kakaduhájú barátjával. Ez a kakaduhájúnak nevezett úr az én szabadalmi ügynököm volt, aki valami találmányomat adminisztrálta. Csak akkor vett tudomást róluk, amikor az utolsó falatot is eltakarította. Ferdinánd? - kérdezte. - Hát ilyen hosszú? Hallottam magáról. Szép kis cégtábla lehet.

- Ferdinánd nem mulasztotta el az alkalmat, hogy tűzszerszámából néhány mutatós szikrát csiholjon ki. Olyan volt, mint a bűvészek, akárhová nyúlt, az ember orrához, füléhez vagy gallérjához, mindenünnen kiemelt valami mulatságosat. A nő, akit magával hozott, sehogy sem hasonlított ahhoz a nőhöz, akit legutóbb menyasszonyaként mutatott be. Az Marié volt, ez meg valami Madeleine. Nem állhattam meg, hogy szóvá ne tegyem a dolgot. Jozefin aggodalmaskodva kérdezte, hogy talán csak nincs valami menyasszonyfeldolgozó üzeme. Azt is szerettem volna tudni, hogy ez a sebes váltoáram nem akadály-e a szerelem szabályos kialakulásának? Mert hiszen, magyarázta nagyon kedvesen, a szerelem tudvalevőleg úgy fejlődik, mint a kolera. Van lappangási időszaka, aztán jön a láz, a tünetek, a borzalmak, s a végén aztán pontosan elpatkol az ember.

- Ferdinánd úgy vélte, hogy a szerelem olyan céllövő bódé, amelynek nyereménypolcain száz olcsó üvegholmi csillog, s egy sincs közöttük, ami ne csapná be a nyerőt. A házastársakat tragikus virslipárhoz hasonlította. Jozefin vidáman huhogott. Azt kérdezte tőlem, hogy vajon mi is ilyen virslipár leszünk, ha majd összekelünk? Majd kijelentette, hogy nagyon rendes embernek tart, és bízik bennem, hogy nem fogom hozzávágni a sárcipőmet.

- Nem állítom, nővér, hogy a társalgásunk ilyen összefüggéstelenül folyt le, de én már csak ezekre a szavakra emlékezem. A szabadalmi ügynök, aki igen keveset beszélt, mert táplálékaival volt elfoglalva, annak a véleményének adott kifejezést, hogy talán nincs is sárcipőm. Ferdinánd megnyugtatta. Azt mondta, hogy én minden rendes dologban benne vagyok.

Sárcipőttől dugóhúzó zsebkésig mindenem van... Megjegyzem, igaza volt. De hogy honnan tudta, még ma sem tudom. Kijelentette, hogy hiánytalanul felszerelt egyéniség vagyok. Nem mintha sűrűn lenne alkalmam dugóhúzásra. Ellenkezőleg. Ellenfele vagyok - tette hozzá - minden szesznek, mert az az iskolai oktatóképek tanúsága szerint öl, butít és megakadályozza a munkást abban, hogy rendes tüdőbajban vagy munkanélküliségben lelje természetes halálát. Nekem, zárta le gondolatmenetét, mindezek ellenére az az álláspontom, hogy az ember legyen mindenre felkészülve s így a dugóhúzásra is...

- Nevettem, nővér. Semmi sem volt igaz abból, amit Ferdinánd locsogott s mégis kísértetiesen hasonlított minden a valósághoz. Akkor már sokat ittunk, és a szabadalmi ügynök kijelentette, hogy én az emberiség jótevője vagyok. Úgy nézzenek rám, mondta, hogy felfedezésem mindenképpen méltó arra, hogy megünnepeljék, mert sokat fog enyhíteni a szenvedő emberiség bajain. Lelkes elismerések röpködtek a levegőben, s Jozefin az abrosz alatt gyöngéden és hosszasan megszorította a kezemet.

- Kis Hektor úr - suttogta meghatottan. - S maga oly szerényen hallgat róla...

- Égni kezdtek a füleim. Engem, a szerény vidéki gyógyszerészt, aki egy távoli ország kicsi városkájában vaselicum albumot és mentolos szippantóport mértem ki egyszerű vidéki asszonyoknak és náthás polgároknak, most Párizsban, egy neonfényes előkelő étteremben az emberiség jótevőjének neveznek! A pokolba is, gondoltam, hát mégis!

- Sebesen szedtem a lélegzetet. A felfedezésem tehát valószínűleg olyan gázt adott az emberiségnek, amely kiirthat minden gonosz szándékot - gondoltam kábultan. Kétszer egymásután kiürítettem poharamat. Egy ideig még megszokott óvatossággal szemmel tartottam az ügynököt, hogy nem vált-e valakivel cinkos pillantást. De semmi ilyent nem láttam, és boldogan fogtam hozzá, hogy vegyelemezsem kissé az elhangzott kijelentést. Arra a következtetésre jutottam, hogy semmi lehetetlen nincsen benne. Harmadszor is kiürítettem a poharamat, s rövid ellenállás után elfogadtam az emberiség jótevője címet. Áadtam magam egy lehetetlen gondolatnak... reggel még megszámláltam volt a nyakamban csüngő vászonzacskó tartalmát, amelyben pénzemet őriztem. A kísérletek, a szabadalmaztatás költségei sok pénzemet szivattyúzták fel. De most nem törődtem reggeli aggodalmaimmal, és szerettem volna felkiáltani: - Rajta hölgyek és urak! Semmit se kíméljenek! Önök ma az én vendégeim. Odaintettem a virágárust és egy marék kaméliát szórtam a Jozefin ölébe. Egy másik marékkal a Ferdinánd menyasszonyának kedveskedtem. A menyasszonynak címzett hölgy erre azt kérdezte, régen ismerjük-e már egymást Jozefinnel. Amit Ferdinánd úgy fordított le - kérem, nővér, ne vegye ildomtalanásnak, de úgy érzem, ezt is el kell mondanom -, úgy fordított le, hogy együtt háltam-e már Jozefinnel.

- Elvörösödtem, de Jozefin ártatlanul nevetésre fakadt. Meg kell önnek mondanom, - szóltam Ferdinándhoz felháborodva - bármennyire is nagyra becsülöm, hogy közönséges hangnemben társalog.

- Igen, igen - kapott észbe Jozefin is vidáman, s a megbotránkozás minden nyoma nélkül -, kiállhatatlan ember.

- Kissé csodálkoztam. Több haragos pírt vártam. Angyali romlottság - mondta róla később Ferdinánd. Igen, körülbelül ilyen volt. Angyalian romlott. Később átmentünk egy bárba. Gyalog mentünk. Jozefin a kezemet fogta. Nevettünk és zajongtunk. A szabadalmi ügynök azt mondta, hogy úgy ugrálunk, meg csivitelünk, mint egy nőtény veréb és egy hímveréb. Ahányszor az ügynökre esett a pillantásom, mindig belém nyilallt valami nagyszerű érzés. Humanitárius kéjézés - mondaná Ferdinánd. Igen, kéjézés az emberiség jótevőjének lenni. A fejemben nem működött már semmiféle ellenőrzés, nem volt nekem akkor már semmi

lehetetlen. Az ügynök szava valami csodálatos szózat volt a fülemnek. Mindig valami affélére vágyódtam. Előmozdítani kissé a dolgokat. Gyorsítani az ütemet. Segédkezni egy végleges rend megteremtésében. Mert vannak ám rendetlenségek szép számmal, nővér. Előítéletek és durva szenvedélyek hátráltatják a fejlődést. Gonosz bujtogatók ütik fel olykor a fejüket... De hagyjuk ezt... Hiszem, hogy szép napokat fogunk még élni...

- A bárban Jozefint elfogta a sírás, és az évszázad legnagyobb disznójának nevezte Michelt, aki nem átalította elszedni két nap előtt egy házmesterlány karperecét. Szörnyűség! - háborodtam fel. Hogyan tud egy ilyen alantas elvetemült emberi lénnel egy levegői szívni! Azt mondtam, nem engedem vissza Michelhez. Az ital, amely először lett életemben úrrá felettem, parancsoló szavakat adott a szájamba. Rendelkeztem. Azt mondtam: nem megy vissza többet. Párizsban marad. Beköltözik az én szállodámba. Azonnal telefonálok, hogy tartsanak fenn számára egy szép, fürdőszobás, utcai szobát. Jó, kis Hektor úr - nevetett Jozefin édesen és megcírógatta a homlokomat. Kirohantam és telefonáltam. Jozefin melegen szorongatta a kezem. Aztán táncoltunk. Utána minden átmenet nélkül utánozni kezdte az ügynök mohó beszédét, amely nézete szerint hasonlított a makaróni-szopogatáshoz. Felszívta a szavakat, s igen mulatságos arcot vágott. Új oldaláról mutatkozott be: tökéletes színésznő volt. Aztán elmesélte, hogy az iskolával szemben, a Jean Lantier utcában, volt egy bűnös kis szállodácska. Potrohos hólyagok fészkelődtek a nyitott ablakok mellett, meg kócos nők fél lábon táncolva - meg is mutatta hogyan táncoltak - a nadrágocskájukat húzták. Az osztály nyitott ablakán át nyári dolgozatírások alatt ragyogóan lehetett minden szót hallani.

„Hová valósi vagy, nyuszikám, nem Languedocba?” - utánozta mély hangon és kövérré fújt arccal öreg szállodai nők hangját.

Aztán fisztulás hangon folytatta:

„Mit mondasz?... Ördögöt a Languedocodnak... Nem láttad, hová gurult az inggombom?”

„Csak azért kérdezem, mert tegnap volt nálam egy ilyen alak, pont úgy pökte a szót, mint te. Azt mondta, hogy Languedocban mind olyanok a cserebogarak, mint ő. Adhatnál, nyuszi, még öt frankot a tetejibe.”

Mindenki a hasát fogta nevetésben. Én megdöbbenve meredtem rá. A szavai égették a füleimet, arcjátéka, különösen, amikor a puffadt lotyóarcot utánozta, fájdalommal töltött el. Lehetséges, kérdeztem magamtól, hogy ez Jozefin volna? A harmatos Jozefin, aki úgy tud sírni, mint egy kölyök, mint egy kis macska. S a szavak, a sáros szöveg! Ma is tökéletesen emlékszem rájuk, mert ilyen előadásban még sohasem volt részem. Behorpasztotta az arcát. Fanyar és zsugori férfiarcot varázsolt a maga üde kis macskakölyök arcából.

„Ne csámcsogjunk annyit, nagymama, add elő az inggombomat!”

„Adjam elő? Te penész. Hát köll nekem a rühes inggombod? Dancs vagy nyuszi, jól kidőzsöld magad, s most még inggombot követelsz rajtam!”

Nem hittem a füleimnek. S ezt Jozefin tizennégy éves korában hallotta! S már tizennégy éves korában kuncogva nyomta zsebkendőjét a szájába, hogy hangosan fel ne sikoltson a gyönyörtől!

Mi lakozhatik ebben az ismeretlen leányban? - kérdeztem magamtól megdöbbenve. Jozefin s a többiek észrevették elképedésemet. Jozefin megfogta a kezemet. Azt kérdezte alázatosan, hogy talán valami rossz fát tett a tűzre? Haragszom? Mert ha haragszom, akkor engem is leutánoz. És a következő percben viszontláttam a mozdulataimat, hallottam a hangomat, és hallottam azokat a mulatságos és félszeg szavakat; amelyeket azon a holdas éjszakán hozzá intéztem. Áhítatom és hiszékeny vigasztalásaim, lovagias gyöngédségem förtelmes paródiává

torzultak. A szavaim, amelyekkel váratlan vonzalmamnak adtam kifejezést, nevetésben pukkantak széjjel. Ott álltam meztelenül, szánszalmasan levetkőztetve, nővér. Lehunytam a szememet. Hideg kijózanodás csapott meg. Amikor kinyitottam a szemem, Jozefin a terem túlsó végében Ferdinánddal táncolt. Láttam, hogyan simulnak egymáshoz. A Ferdinánd menyasszonya azt kérdezte, hogy ugye, milyen finoman táncol az ő Ferdinándja? Kedvem lett volna felkiáltani: az ön Ferdinándja? Kísértésben vagyok, kisasszony, hogy tovább ragozzam: Az én Ferdinándom, a te Ferdinándod, az ő Ferdinándja. Azt javaslom, kisasszony, mondjon le az egyes szám első személyről.

- Tehát ilyen ostoba és nevetséges módon viselkedtem - gondoltam keserűen. - És Jozefin mindezt félelmén és könnyein keresztül is észrevette!

A poharamhoz nyúltam. Egy alkohollal töltött pohárhoz menekültem, nővér. Sohasem ittam le magam, de most úgy éreztem, menekülnöm kell valahová. Jozefin elől, Ferdinánd elől, a magam bíráló és keserű tekintete elől. Hogyan is ejthettem úgy ki a sajtót a számból - kérdeztem magamtól. Mire Ferdinánd és Jozefin visszatértek aljas kis kirándulásukról, ahol táncmozdulatok ürügyével testük valósággal ismerkedési orgiát rögtönzött, már lágy köd úszkált a fejemben. A három-négy pohár már a részegség fátyolát terítette a gondolataimra. Jozefin azt kérdezte, akarom-e hogy megcsókoljon. Nem akartam. Azt mondtam, irtózom a nyilvános csókolódzástól. Jól emlékszem rá, Ferdinánd kissé megbillent egyensúlyommal kapcsolatban Villonnal hozakodott elő, aki sokat ivott és mégis gyöngéd tudott lenni kövér Margótyához. Azt is megemlítette, hogy Villon serleget rabolt s egy ízben hasba szúrt egy papot, féltékenységeben. Nagy költő volt, egyformán vétett a prozódia és a magántulajdon szabályai ellen, amit Párizs városa azzal jutalmazott, hogy szobrot állított neki.

Nem ismertem a Villon életrajzát. Azt kérdeztem, hogyan lehetséges ez? Mire Ferdinánd azt felelte, hogy nincs abban semmi lehetetlen. Hány szennyest tett szunnyad egy-egy bronzszobor szívében! A társadalmat és a törvényhozást az igazság mindig feszélyezi. Nyilvánvaló, hogy az igazság fölösleges, sőt kártékony sáska. Az igazság még senkinek sem használt és semmit sem vitt még előre. Beteges emberek vágyakozhatnak csak a megismerésére.

Ezt már sokalltam. Nem hagyhattam szó nélkül. Megjegyeztem, hogy Ferdinánd ügyesen keveri a szavakat, de tartok tőle, hogy ügyessége erősen hasonlít egy hamiskártyás talpraesettségéhez. Ha igazi költő volna és nem hitvány hirdetési ügynök, akkor az igazságért harcolna ő is, mint minden költő.

Azt felelte, hogy az igazság nem érdekes. Heves unalom árad belőle. Az igazság a hülyék és faron rúgottak mannája. Sohasem követte el azt a gyerekességet, hogy az igazságot keresse.

Kínosan érintett ez a vallomás. Részegségem ellenére elképedtem. Milyen más embernek képzeltem Ferdinándot! Most kirakta a színeit! Most megtudtam, hogy finom ellentmondásai nem költői paradoxok, hanem közönséges romlottságok. Az igazságnak ez a kegyetlen kivégzése őszinte fájdalmat okozott nekem. Sokszor éreztem ugyanis az igazságtalanság hánytató maszlagját, s sokszor vágytam arra, hogy a világot valami megjuhászodott bibliai képnek lássam, amelyben az alapfogalmak megkapják a maguk jutalmát és büntetését. Mindig a könyveket bújtam szabad óráimban, s mohón kerestem az igazságot. Lehet-e értelme az életnek a fogalmak és szavak e pokoli zűrzavarában? Hogy nem fontos az igazság? - kiáltottam felugorva. - Ostobaság és galádság ilyet állítani. Haszontalan gyom, aki nem vágyik az igazságra.

A mámor, nézetem szerint, alávalóan disznó, de egyben tökéletes állapot is, nővér. Az embernek ilyenkor nincsenek rejtett gondolatai. Ferdinánd mosolygott mámoros felhevülésében. Azt mondta, ha csakugyan vágyom az igazság megismerésére, úgy, ha akarom, hozzásegít... Hogyan? - nevettem a szemébe. Fölállott, azt mondta: kövessem.

Elhagytuk a bárhelyiséget. Jozefin hozzám lépett és megsimogatott. Arra kért, ne legyek olyan heves és mi hasznom van abból, ha meg is ismerem az igazságot. Valamennyien gépkocsira ültünk. Egy lampionokkal kivilágított térre érkeztünk, ma sem tudom még, merre lehetett. A teret papírtrombiták és harmonikák zsvaja töltötte be. Papírlampionok alatt céllövő bódékat és mutatványos sátrakat láttam. Jozefin szeretett volna egy késdobálót megnézni, de Ferdinánd kijelentette, hogy nem érdemes, mert úgysem találja el a nőt. Figyelmeztettem, hogy nem is az a célja a késdobálónak, hogy eltalálja a nőt, hanem éppen ellenkezőleg.

Hülyeség, felelte. S ez az ember még abból él, hogy nyomorult késeivel nem találja el azt, akit célba vett?

Meg kell vallanom, Ferdinánd mellett néha egy száguldó motorkerékpár oldalkocsijának éreztem magam, amely akkorákat zökkentett rajtam, hogy olykor attól tartottam, nekiröpülök valami villanypóznának.

Egy ponyvasátor előtt megállított bennünket, Aztán felmutatott a sátor vászoncégérére és felszólított, hogy olvassam el. A sátnak ez volt a felirata:

MI HÁT AZ IGAZSÁG?
A NAGY ÉS VÉGSŐ IGAZSÁG? A TITOK?
LÉPJ BE IDE S HAMAROSAN RÉSZED
LESZ BENNE!

Bólintottam. Bemegyek, mert az Igazság, bárhol találkozom is vele, mindig érdekel. Részeg is voltam egy kicsit. Alkohol úszkált az ereimben. Lássuk hát, mondtam, és elindultam vidáman a sátor falépcsőjén. Egy kikiáltó már félre is húzta előlem a sátor bársonyfüggönyét. A szabadalmi ügynök nevetve csapott a vállamra.

„Vigyázzunk, öregem... Jobb, ha lemond róla... Akarja tudni, mi történik ott benn?”

Megfogta a karomat. Elvezetett a sátor mögé. Ott is volt egy ponyvaajtó. Ez volt a hátsó kijáró. A ponyva hirtelen megnyílt s egy ember valami jókora lendület utórezgésével gyorsan és rendetlenül kivágódott az utcára.

Most már sejtettem, minő élményeket rejteget az igazság sátra. Az ügynök el is magyarázta. A látogatót, mondta, a sátorban vaksötétség fogadja, aztán hátulról valaki hirtelen belerúg s az áldozat hanyatt-homlok lódul ki a nyíláson.

Ez volt hát az igazság, amellyel a barátom, Ferdinánd meg akart ismertetni. Körülnéztem, Jozefint kerestem... Nagyon furcsán éreztem magam, nővér... Gyanakodni kezdtem... Rászedtek volna? A szabad szájú, de hűségesnek vélt Ferdinánd és Jozefin?... Keresni kezdtük őket a sátor körül, a zajos bódék között. Hirtelen megpillantottam a „menyasszony” feldúlt arcát. Felénk jött. Azt kérdezte, láttuk-e, hogyan vágta magát Ferdinánd kocsiba Jozefinnel, és milyen szemérmetlenül elseleltek, faképnél hagyván őt is, mint egy fölösleges koloncot...

Mondhatom, siralmas képet vágott. Oly butának látszott szegény, piros szegélyű szemével és ijedt könnyeivel.

- Az ön Ferdinándja tette volna ezt? - kérdezte az ügynök röhögve. - Pedig igen kitűnő virslipár lehettek volna.

Nem emlékszem rá, hogyan szakadtam el tőlük. Tartok tőle, hogy nem valami udvarias módon. Tótágast állott bennem minden. Az árulásuk, mondhatom, alaposan fejbe vert. Hajnal felé vetődtem haza. A hotelben azt kérdezték, mikor óhajtja az említett hölgy a szobát igénybe venni. Azt mondtam, hogy a hölgy másként határozott, töröljék az előjegyzésből. Ha nem megy másként, terheljék meg az én számlámat a szoba árával.

*

Az ápolónő a szék karfájára támaszkodva szundított. Egy darabig hallotta a gyógyszerész tompított hangjának zsongását. Tudta már, mi következhetik, gyanúja kellő időben feltámadt Ferdinánd ellen. Jozefin nem nagyon érdekelte. Kis pimasz, gondolta, amikor Sebestyén beszámolt a Michel apró szédelgéseiről s a Jozefin hisztériás üvöltéseiről. Meg kéne verni - gondolta. Elnyomta az álom: most aztán újra kinyitotta a szemét.

- Ne sokat törődjék vele - mondotta.

- Nem törődöm már vele, nővér - intett Sebestyén megnyugtatólag. - Annyi mindent tud már rólam, gondoltam, ezt is elmondom...

Az ápolónő lenézett rá. Lágyan bólintott. A legtöbb beteg, ha nem tudja éjszaka lehunyni a szemét, elmeséli neki a történetét. Minden embernek van története. Tele mindenféle bajjal és alávalósággal. Künn az utcán úgy járnak kiöltözve és felcifrázva, mint valami elkényeztetett, boldog bárányok, aztán elcsúsznak hirtelen, behozzák őket ide, s akkor szomorúan és sárgán felfakadnak, mint egy gennyes tályog. Mind egyforma. Mind beszél, mind boldogtalan.

Fölkelt, eligazította a gyógyszerész párnáját, barátságosan rámosolygott, és nesztelenül kisiklott a szobából. Odaát valakinek csillapítót kellett adnia, s néhány ágygal tovább meg kellett hallgatnia, hogyan bukott meg egy kis zöldséges bolt a Rue Grenellen. Az embereknek üvegcső van a hasukban, nagy cseppekben jön belőle az olajszerű epe, de azért beszélnek, mintha a beszéd kusza szálaival akarnák magukat odafércelni az élethez. Nyögnek, meresztk a szemüket, pillantásuk olykor üveges a félelemtől, s egy félóra múlva újra csak apró és tisztátlan történeteikkel bibelődnek.

A gyógyszerész, mint minden idegen, aki megtanulta a nyelvet, úgy mondta el mondatait, mint aki elbeszélést fogalmaz. Kissé hosszadalmas volt emiatt, de érdekesebb, mint a teremben összeverődtek gyors és olykor szennyes párizsi argója. Egyszer-egyszer talán túl hosszadalmas is volt. De amikor sérült lába annyira helyrejutott, hogy szabadon lézenghetett a teremben és a folyosón, egy padon üldögélve s kinézve a kert bokraira, jobban felélénkült, szaporábban beszélt és mondatain megcsillant a lábadozó beteg derűje.

Az ápolónő hamarosan megtudta a Jozefin és Ferdinánd esetét is, s mindazt, ami elszakadásuk óta a gyógyszerésszel történt. A folyosó nyitott végén ülve, valami vastag sálát kötött, a meglehetősen gyöngye villanyfényénél.

- Ó, Sebestyén úr, - csóválta meg többször is a fejét - nem kell annyira hinni az embereknek.

- Tartok tőle - mosolygott Sebestyén -, aki nem hisz az emberekben, az semmiben sem hisz.

- De magát túl sokan rászedték már.

- Gondolja?... Az a gyanúm, hogy nem szedtek rá olyan nagyon... Csak éppen idegen voltam a számukra... - Mosolyogva megigazította szemüvegét. - Nem könnyű dolog idegennek lenni...

- De az amerikai fogházlelkész a barátja volt, nem?

- Igen - bólintott a gyógyszerész -, a barátom volt, holott én szélhámosnak néztem... írnék neki, nem tudom a címét...

Valahol kongott egy óra. Éjfél elmúlt, az ápoló barátságosan intett a gyógyszerésznek.

- Lefeküdni...

- Igen, nővér.

Elkészült, s elcsoszogott a „féregnyúlványba”. A lelkészre gondolt, és szégyellte magát. Vajon megbocsátotta-e neki ostoba ügyetlenségét?

VI

Nyár végén találkozott a fogházlelkésszel egy Szajna-parti állatkereskedő üzlete előtt. A gyógyszerész egy rozsdabarna kakast nézegetett, amely minden kukorékolásnál kidugta lombos farkát a ketrec rácsai között. A szomszéd ketrecben egy fiatal kutyakölyök állott lesben, s valahányszor megjelent az ingerlő tolltömeg a rács nyílásában, mindannyiszor nekiugrott.

A lelkész botja végével megveregette a gyógyszerész vállát.

- Mi lelte magát, tömeggyilkos uram? A szállodában azt mondták: „Ó, az a helyes kis uracska? Nos hát, továbbállt.”

Ujjával rábökött a Sebestyén ingére.

- Brazíliai kávé? - kérdezte.

Lenézett, s a gyógyszerész nadrágján újabb foltokat fedezett fel. Lenn, a nadrágszár legalján néhány barna olajfolt sötétlett a finom szürke posztón.

- Hallja csak, Hektor úr - kiáltott fel -, maga fonnyadozik... Olyan, mint egy öreg articsóka... No el ne szaladjon, csak valami elintéznivalóm van a francia postával.

Sebesen elgördült, s egy levelesládához érve, előkotort lüszerkabátja zsebéből egy levelet és bedobta.

- Így - zárta le a dolgot. - Tudja, mit csináltam? Szerződésre léptem a francia postával, amely egy bizonyos összeg kifizetése ellenében vállalkozott arra, hogy felháborodásomat a leg-rövidebb útvonalon továbbítja Cincinnatiba, a házvezetőnőmnek... Tudja, mit írt? Hogy a tyúkjaim kolerát kaptak! Ilyet!

Sebestyénre nézett.

- Mi lelte, fiam? - kérdezte hirtelen elcsendesedve. Sebestyén a fejét rázta.

- Kérem - szólalt meg -, ön még mindig ragaszkodik hozzá, hogy lelkésznek tartsam?

A pap pajkos szemgolyója ide-oda csúszott puha medencéjében. Néha elmerült, s csak egy hunyorgó kis örvény jelezte eltűnésének helyét.

- Ezt magára bízom, Hektor úr... Teljesen magára bízom... Nem térünk be ide egy szivarra?

Egy kis bár előtt állottak meg, amely dohányt és szivart is árusított.

- Ön sört akart mondani - jegyezte meg Sebestyén bizalmatlanul. - Egyébként önnek már régen Cincinnatiban kéne lennie, ha egyáltalában valami köze volna Cincinnatához...

- Maga megfeledkezik arról, Hektor úr - csippentett a pap elégedetten -, hogy mennyi fene sok műemlék van Parisban... De mondja csak, nem szédül maga?

Sebestyén tartózkodva hátrált. Nem, de egy kicsit gyöngének érzi magát. Influenzája volt, s nem feküdt le.

A lelkész megfogta a karját.

- Befelé! - S már intett is az apró kocsmá gazdájának. - Egy forró feketét s egy sört, természetesen.

Sebestyén két kininlabdacst szedett elő egy finom alumínium hüvelyből. Otthonról hozta még egy tucat izzasztóval, hajtóval, fertőtlenítővel és görcsök ellen szolgáló szerrel. Most csakugyan szédülést érzett. Megsimogatta a tarkóját, mintha a baj földrajzi fekvését akarná kitapogatni. Az volt az érzése, hogy a tarkója egy tekepálya felkunkorodó vége, amelyen fagolyók dörögnek fel szüntelen.

- A pokolba is a tekepályával - mondotta kissé elcsodálkozva a váratlan dübörgéseken.

A lelkész, aki egy fél perccel előbb eltűnt sörének duzzadó habjában, kíváncsian emelte fel a fejét. Megkérdezte, hogy mi az a tekepálya.

- Elmagyarázom - intett a gyógyszerész engedékenyen -, de fenntartom magamnak azt a jogot, hogy ne tartsam önt lelkésznek. És legkevésbé fogházlelkésznek.

Ceruzát vett elő s az asztalra fölvezetett egy tekepályát, s a végére egy felkunkorodó deszkafalat, a koponyaalapi dübörgések hangforrását.

A lelkész fehér napóleon-fürtje vidám himbálózásba kezdett. Igen, most már tudja, miről van szó. Egyszer ő is játszott néhány játszmat a patkolókovácsok aggmenházában. Aztán mennie kellett. Dehogy is hagyjuk, mondták az emberek, csak rajta, tiszteletes, folytassa. Holnap, mondta ő, most sietnie kell, mert kora reggel kivégzése lesz. Másnap az Egyesült Államok beleavatkozott a háborúba, s mire ő visszatért Cincinnatiba, az összes patkolókovácsok kihaltak.

- No, lenyelte azt a kávé? - tette hozzá minden átmenet nélkül. - Jöjjön, most hazakísérem és bedugom az ágyba... Nincs bizalmam az olyan dübörgésekhez...

Persze, gondolta a gyógyszerész, nem ártana egy kis helyszíni terepszemle, vén kujon. De abból semmi sem lesz. Nem fogsz hazakísérni.

- Magának valami menyasszonya volt - kezdte az utcán újra a pap. - Nem akarja, hogy útközben értesítsük?

Szürke ernyőjével fölemelt egy banánhéjat, amelyet egy nyomda ajtajából hajítottak a lábai elé, és egy könnyed mozdulattal visszadobta a nyomdába.

- Ön Jozefint gondolja? - kérdezte Sebestyén megnyomva szemüvegének nyergét. - Most vidéken van...

Igen, röviddel az igazság sátra előtt lejátszódott események után levelet kapott tőle, amelyben Jozefin bejelentette, hogy egy időre vidékre távozik. A Ferdinánddal való váratlan eltűnését azzal magyarázta, hogy hirtelen rosszullét fogta el, idő sem volt már arra, hogy Hektor urat értesítsék. Ferdinánd felkapta őt és berakta egy kocsiba. A levélben Michelről is megemlékezett.

„Michel - írta - azzal fenyeget, hogy elvágja a nyakamat. Én ezen olyan pazarul tudok mulatni, hogy majd lefordulok a székről. Ne féljen, kis Hektor úr, nem lesz bátorsága hozzá, irtózik szegény a vértől, a múltkor is lefestett egy halott libát és vér helyett csak úgy dőlt a liba nyakából a tojássárga. Azt mondtam neki: idehallgass, ez nem vér, ez a vörösnek csak ijedt elváltozása, s azonkívül ne ordítsd szüntelen azt, hogy Hektor úr egy piszkos idegen, mert Hektor úr nagyon tiszta és becsületes ember, te azonban csak egy tehetségtelen festő vagy, aki azt ígérted nekem, hogy Párizs meg fog örülni nagyszerű mázelmányaidtól, de úgy látszik, Párizs elfelejtett megörülni. Ezen aztán összevesztünk, én becsomagoltam a holmimat, otthagytam, s most vidéken vagyok. Hollétemet nem árulhatom el, drága kis Hektor úr, ne is kutasson utánam, mert nem akarom, hogy Michel a nyomomban legyen.”

A levelet azzal fejezte be, hogy Hektor úr bízzék benne - ezt a két szót alá is húzta - s addig is, míg viszontlátják egymást, a szerencse mosolyogjon Hektor úrra, s ha a sors kifürkészhetetlen kegyetlenségéből nem találkozhatnak többé, őrizze meg a szívében az ő őszinte, de állhatatlan Jozefinjét.

A lelkész vizsgálódva nézett a gyógyszerészre.

- Aha - mondta - vidéken van... Tudja talán azt is, hol?

- Nem, azt nem tudom.

- És Ferdinánd barátja?

- Azt mondták - felelte Sebestyén, s most, hogy a két nevet egymás mellett hallotta, akadozni kezdett. - A lakásán már régebben közölték, hogy külföldre utazott.

- Aha - bólintott a pap alulról fölfelé -, külföldre! Ha jól emlékszem maga azt mondta, hogy Jozefinnek olyan szemei vannak, mint a ringlő... - Hátracsapta fekete szalmakalapját és nevetni kezdett. - Hát attól tartok, tömeggyilkos barátom, hogy ezt a maga mocskos Ferdinánd barátját együtt láttam nemrégen azzal a kis ringlőszeművel.

A gyógyszerész elnézően legyintett.

- Rossz helyt keresgél, „nyugalmazott fogházlelkész” úr! Én megbízom Jozefinben. Azt írta, bízzam benne. És én nem lehetek olyan elvetemült, hogy orvul megszegjem ezt a bizalmat.

S az igazság, amit nem kötött a „lelkész” orrára, az volt, hogy Ferdinándot sem tartotta egészen megbízhatatlan semmirekellőnek. Kétségtelen, voltak sötét vétkei, de olyan vaskos galádságra, amilyent a pap tulajdonított neki, nem tartotta képesnek.

A lelkész újra végignézett lesoványodott és kissé megkopasztott barátján. A barátságuk bizony erősen egyoldalú volt. Ő kedvelte a gyógyszerészt, Hektor úr meg abban lelte örömét, hogy valami öreg szélhámosnak tartotta. Nem akarta elrontani a kedvét, s nemegyszer kuszálta össze ő maga is egy-egy szándékos elszólással a helyzetét. De most úgy látta, elég volt az okatlan kedélyeskedésből. A gyógyszerész vékony és zöldes bőrén át tisztán látta a tényállást.

- Látott már vattacukrot? - kérdezte. - Nos hát. A vattacukor olyan, mint a habzó nyersselyem. Odaát Amerikában egy-két centért egy egész zacskót megtöltenek vele. Mire az ember hazavitte, a zacskó üres, csak a fenékén látható egy kis ragacsos barna pizsok.

Megfogta a gyógyszerész vállát és nagyon elkomolyodott.

- Attól tartok, maga is vattacukrot szorongat a markában. Tudja, hol lakik Ferdinánd?

- Mi a szándéka?

- Segíteni akarok magának, fiam. A fészkében akarom megfogni a jómadarat. Maga menjen szépen haza és feküdjék le.

Sebestyén tétován nézte. Fészkében megfogni a madarat? Mi jelent ez? Mit akart ezzel az öreg kujon mondani?

Sajnálta már, hogy közölte a Ferdinánd címét. Megállította a papot.

- Nem adtam Önnek megbízást, hogy a nevemben madarakat fogdosson - jelentette ki határozatlanul. - Szüntessen be, kérem, mindenféle érdeklődést.

A lelkész zöld arcboréire, kávépecsétes ingére és olajfoltos nadrágjára nézett. Hová lett az üde és kellemes külsejű Hektor úr? Nem, itt valami nincsen rendjén. Segíteni kell ezen a jó-hiszemű, s kissé ütődötten tisztességes emberen.

- Velem tarthat, Hektor úr - mondotta.

Megindult és a gyógyszerész szótlanul követte.

Ferdinánd, soványan jövedelmező reklámverseihez viszonyítva, elég fényűző helyen lakott. Ágyban találták, éppen valami sportlapot olvasott. A lelkész azt kérdezte tőle, hogy van, és mi hír a Sebestyén találmányáról?

Ferdinánd nyugodt mozdulatokkal mutatott nekik helyet.

- A találmány? - mosolygott. - A dolog alighanem kátyúba jutott. Nem gyűjtanak rá az urak?

A lelkész, erős gyakorlati érzéssel megáldva, ide-oda feszegette a kérdést. Mi is tulajdonképpen a helyzet - szeretne volna tudni -, s mire ment el a Hektor úr pénze. Mert, hogy körülbelül elment, azt nem nehéz kitalálni. Csak egy futó pillantást kell vetni a hiszékeny Hektor úrra.

Ferdinánd barátságosan mosolygott. Aztán megjegyezte, hogy az amerikaiak igen elbűvölő emberek. Pénzt akarnak látni a befektetéseikért! Az univerzum, a kozmosz csak kis cserépdisznó nekik, amibe beledobják hencegő centjeiket és elvárják, hogy hamarosan kövér dollárkötegekké hízzanak. Európában az üzlet olykor még poézis, a kis cserépdisznók tartalmukkal együtt el is szoktak repülni néha.

Derűsen nyújtózkodott. Közölte azt is, hogy éppen egy amerikai tárgyú kis egyfelvonásoson dolgozik. Képzelsenek el egy prérít bivalyokkal. Ez az első kép. A második képig egy fél év telik el. A szín ugyanaz, de vadbivalyok helyett rosszul borotvált alakok, kockás ingek és vágató lovak népesítik be. A harmadik képen a szín még mindig változatlan. A háttérben felhőkarcolók, egy rágógumigyár, elől egy bank, amelyet kirabolnak. Minden együtt van, csak még egy alkalmas himnuszra van szükség, amelyet ünnepélyes alkalmakkor el lehessen énekelni. Megjelenik tehát a lapokban a pályázati felhívás egy hazafias himnuszra.

A lelkész szürke ernyőjére támaszkodva figyelte. Mosolygott s azt mondta, hogy elég mulatságos. De az egyházakról megfélemedezett Ferdinánd.

- Mond valamit - felelte Ferdinánd elismerően. - Ámbár tudja, tisztelendőséged, mit mond T. S. Eliot amerikai író az egyházakról? Hogy olyanok, mint a vízilovak.

Szürke angóramacska ugrott a paplanára. Fölemelte és játszadozni kezdett vele. A lelkész szótlanul nézte egy darabig. Aztán az ágyhoz lépett és kivette a macskát a Ferdinánd kezéből.

- Megmondja végre, hogy mi van azzal a szabadalommal? - kérdezte.

Ferdinánd felült és összefonta a karjait.

- A Hektor úr szabadalmával? A civilizáció óvszerével?

Hosszúkas lófejét mosolyogva ingatta. Hektor úr, mondotta, abból a feltevésből indul ki, hogy meg kell menteni a sarokba szorult civilizációt. Kérdés, szükség van-e az olyan Hektor-féle mentőövekre. A civilizáció egy szanatórium díszes homlokzata, amely mögött ezer nyomorúság libeg. Miért védeni a civilizációt? Az ember két lábon járó gombatelep, milliárd-számra termeli a pusztulás mikrobáit. Az embereken nem lehet segíteni. Hektor úr mennyei együgyűségében úgy képzei el a dolgot, hogy korunk a jó és rossz bikaviadala. Egyetértek vele: szerintem azonban a jót a spontán bika és a rosszat a sportoló ember képviseli. Miután ezt elegánsan kifejtette, a papokra tért át.

A lelkész az ablakhoz lépett.

- Hallja csak, Ferdinánd úr - jegyezte meg mosolyogva. - Odalenn mintha egy rendőrt látnék. Akarja, hogy felhívjam?

Ferdinánd vidám nevetésbe kezdett.

- Nagyszerű alakok maguk, amerikaiak! Micsoda bizalom egy rendőri bunkóban.

- Arra is figyelmeztetem - folytatta a lelkész -, hogy magának már ősz a haja, Ferdinánd úr.

- Az ezüstnek, ennek a nemes fémnek ez a legnemtelenebb megjelenési formája, lelkész úr.

A lelkész hirtelen levetette a kabátját.

- Másszon ki - szólott oda Ferdinándnak.

Ferdinánd felugrott, hogy az asztal mögött keressen menedéket, de elkésett. A lelkész fűgén mellette termett és belevágott hosszúkás állába. Ferdinánd beleesett a nyitott szekrénybe, néhány csüngő ruhadarab közé. Amikor kigabalyodott a szekrényből, két női ruhadarabot szorongatott a kezében.

- Ön nem túlságosan gyöngéd ember, atyám - jegyezte meg különösebb izgalom nélkül.

Sebestyén, aki némán, lázasan hallgatta és nézte őket, zavartan szólalt meg.

- Ön tehát félrevezetett engem, Ferdinánd úr. Ez szerfelett szomorú.

A pap fölvette a kabátját, és azt kérdezte, mi az a szerfelett.

- Hektor úr - magyarázta Ferdinánd, mintha mi sem történt volna - szereti a választékos szavakat. A disznózsírt is axungia porcinak nevezi.

A tükörhöz lépett és belenézett.

- Önök arra kíváncsiak, ugye - kérdezte állát nyomogatva -, hogy mi történt a Hektor úr találmányával. Szabadalmaztattuk, mint rovarirtót. Másra igazán nem volt alkalmas.

Sebestyén sápadtan meredt a hosszú alakra.

- Ferdinánd úr, - szólalt meg halkan - hiszen önök azt mondták nekem... - Megakadt, mosolyogni próbált. - Nos vallja csak be, hogy tréfált...

Ferdinánd megrázta a fejét. Valami sajnálkozás volt a tekintetében. Nem, ezúttal nem tréfált. Ez az igazság, a hitvány igazság. Az igazság, amelynek diadaláért olyan lelkesen harcol, Hektor úr. Talán hibát követett el, hogy elhallgatta, de botor szíve nem engedte, hogy elrontsa a Hektor úr álmait. Hát inkább csalt, megcsalta Hektor urat. Hogy egy kis haszna is volt belőle, azt reméli, a lelkész sem veszi zokon, minthogy abból a pompás világból való, amelyben az üzlet a lét második nagy célja. Az első, tette hozzá magyarázólag, a vasárnapi prédikációk meghallgatása. Egyébként nem mulaszthatja el megjegyezni, hogy az amerikai teológiáknak is nagy bámulója, amelyek nemcsak az egyházi ismereteket, de az ökölvívást is látható eredménnyel oktatják. S ha már a papokról esett szó - folytatta, végkép belenyugodva abba a kemény foltba, amely a tükörből olyan barátságtalanul mosolygott vissza rá - meg kell említenie a lausanne-i püspököt, akiről a napokban egy igen megszívlelésre méltó dolgot olvasott.

Leemelt egy könyvet a polcról és hirtelen felnyitotta.

- Engedje meg, hogy felolvassam ennek a derék püspöknek a levelét, amelyet 1473-ban intézett a cserebogarakhoz.

És olvasni kezdte.

„Ti botor, értelmetlen teremtmények! A cserebogárpajorok nem voltak benn a Noé bárkájában. Tehát megparancsolom nektek, minden szentek nevében, hogy távozzatok minden olyan helyről, ahol ember és barom számára eleség terem. Ha kifogásokat van ellene, úgy megidézek benneteket mához hat napra, déli egy órára az egyháztanács kegyelmes színe elé.”

Ferdinánd abbahagyta az olvasást és a lelkészre mosolygott.

- Mire tippel? Megjelentek?

- Átkozott fickó - mosolygott a fogházlelkész elismeréssel.

- Makacsul napirendre tértek a püspök felhívása felett. Mire a püspök a következő újabb határozatot hozta:

„Mi, Benedict de Montserrat, Lausanne püspöke, Istent szem előtt tartva, aki minden teremtményt magatartása, kára, haszna szerint mérlegel, látva továbbá, hogy a törvénykezés napján nem jelentetek meg, megátkozunk titeket kártékony férgek, hogy semmi se maradjon belőletek.”

- Nagyszerű - nevetett a pap egy tollat és papírlapot nyújtva át Ferdinándnak.

Ferdinánd azt hitte, hogy a lelkész le akarja másoltatni a püspök levelét. De a pap mosolyogva rázta a fejét. Nem, mindössze arról van szó, hogy Ferdinánd úr írjon egy nyilatkozatot, amelyben kötelezi magát arra, hogy Hektor urat kártalanítja és visszatéríti a különböző költségek címén felvett összegeket.

- Ahogy gondolja - vont a vállát Ferdinánd. - Mondja hát tollba...

Sebestyén hosszasan nézegette a székre dobott női ruhákat, amelyeket Ferdinánd zuhanás közben letépett a szekrény fogasáról. A lelkében vad élmélygés támadt.

- Ferdinánd úr - fordult hirtelen egykori barátjához. - Ön elcsábította Jozefint.

Ferdinánd letette a tollat. A papírlapot átnyújtotta a lelkésznek.

- Ez a meghatározás - mondta fejcsóválva - sem nem szép, sem nem szabatos, kedves Hektor úr.

A gyógyszerész leakasztotta füléről szemüvegének kampóit, amik úgy szorongatták bolyhos, szelíd fülét, mint vércse karma a riadt galambot. Nem szabatos? - villant meg benne a remény.

- Azt jelenti ez, hogy nem igaz, tévedett? A ruha nem a Jozefin ruhája?

- Ferdinánd úr - szólalt meg újra. - ön a szavak ördögi játékos. Mit jelent az, hogy nem szabatos? Azt hogy tévedtem, vagy azt, hogy lehetséges...

- Minden lehetséges, Hektor úr.

- Hiszen azt mondta, hogy Jozefinnek görbék a lábai?

- Ebben nem is csalódtam - vallotta be Ferdinánd. Hirtelen kinyílt az ajtó és egyik kezében nedves gumiszivaccsal, a másik kezében egy pár női cipővel belebent a szobába Jozefin. Előbb a szivacsot, aztán a cipőt hajította Ferdinándhoz.

- Nyálkás angolna! - kiáltotta. - Szégyelld magad!

A gyógyszerész a padlóra szögezte tekintetét. Egyszer egy magas gyárkéményt látott összeomlani. Ízekre tördelve dült oldalra, amíg a porfelhő végleg eltemette. Ilyen gyárkémény módjára dőlt le az ég ultramarin kékjéből Jozefin is. Végtelen porfelhő gomolygott felette.

A füle megtelt az összeomlás dübörgésével, lelke a pusztulás porfelhőjével. Jozefinből már alig látott valamit, bár ott volt a szobában, s perlekedő hangját is elmosta a pusztulás moraja. Veszekedtek, mint a papagájok. A lelkész is megszólalt, hogy túlvilági folyószámlájukra figyelmeztesse őket. Aztán váratlanul egy puha kéz nyúlt a kezéhez.

- Ne haragudjon, kis Hektor úr - kérlelte Jozefin. - Nagyon csúnya volt... Nem kellett volna ilyet tennem... Akarja, hogy megsimogassam?

A gyárkémény hasonlatot e könnyed s szomorkás hang hallatára vaskosnak és ügyetlennek találta. Jozefin most olyannak tűnt neki, mint egy hópehely, amely valami piszkos tárgyra hullott és elolvadt. Nem felelt neki. Jozefin most erősen megszorította a kezét. Talán marasztalta. Talán kérlelte. A szavak hamar elpattantak szalmaszálának végén, mint az ügyetlen buborékok. Pedig fújta, sűrűn és odaadón, már könnyecseppekkel a szemén, mint a gyermekek, akiknek sehogy sem sikerül a buborékjuk.

Nem nézett rá. Csuklóján érezte a Jozefin kezének forróságát. Idegen volt most ez a forróság az érzékeinek. Követte a lelkészt.

- S a borostyánkő? - kiáltotta utána Jozefin dühösen. - Elfeledkezik róla, kis Hektor úr?

Ferdinánd fölemelte a kezét.

- Hagyd. Hektor most a megsértett erkölcsi világrend nevében utálattal távozik. Átkozott szerencséje van. Egy csapásra két legyet tett ártalmatlanná.

- De én nem vagyok légy - kiáltotta Jozefin. - Én rokonszenvezek Hektor úrral!

Ferdinánd kefélni kezdte a haját.

- Mindketten legyek vagyunk - mondta meggyőződéssel. - És mindketten sajnáljuk Hektor urat. De hagynunk kell, neki most férfitársi kötelességei vannak. Szenvedni akar.

Sebestyén odakünn megbotlott az angóramacsakában. Sejtelve sem volt, mi lehetett a puha tömeg. Szemüvegét szórakozottan a kezében tartotta, s csak azt érezte, hogy körvonalatlan lágysággal úszik el mellette a folyosó, a lépcsőház korlátja, néhány utca. A lelkész mellette lépkedett.

- Hol lakik?

A Chatelet mögött lakott egy szutykos utcában, egy leszállított finomságú szállodában. A pénzeszacskó, amelyet elindulása előtt Kempelné varrt neki, még a nyakában csüngött, fegyelmezetten, de már üresen. Azért is húzódott ebbe az olcsó utcába. S talán azért is, mert közel volt oda a Jean Lantier utca s az iskola, amelynek öreg ablakain annyiszor kinézett Jozefin.

A lelkész felkísérte a szobájába.

- Le kell feküdnie, öreg fickó - rendelkezett, megvetve ügyesen az ágyat. - Vegyen be valami izzasztót. Hol tartja? S már ki is húzott egy fiókot.

A gyógyszerész tiltakozva emelte fel a kezét.

- Majd előkeresem. Csak azt ne higgye, hogy bedőltem a meséjének.

- Minő mesének? - tudakolta a pap.

- Annak, amit Cincinnatiról mondott. Barátaim árulása megrendített, de ítélőképességem nem hagyott cserben. Vallja be, hogy sohasem volt Cincinnatiban. Egyébként nálam már úgy sem megy semmire, „nyugalmazott fogházlelkész” uram. Tőlem már nincs mit elszipkázni...

Kárörvendően mosolygott az öreg papra.

- Üresek a fiókjaim! Kárba veszett a fáradsága!

A lelkész tömzsi törzse dinamikusan rezgett a nevetéstől.

- Kolosszális, milyen éles szeme van... No, csak rúgja le szépen a cipőjét, és másszon be szépen a takaró alá... így látja... Holnap még benézek magához...

Elment. Künn nehézkesen ropogott a kanyargó, keskeny falépcső.

*

Mindennap felkereste Sebestyént, aki változatlan bizalmatlansággal fogadta. Az influenza lefogyasztotta, köhécselt is egy kicsit, a lelkész azt ajánlotta, kísérje el Versailles-ba, ahol meg kell valakit látogatnia; ott kísétálhatja magát egy kicsit a fák alatt. Felült a lelkész mellé a kocsiba s azon töprengett, hogy mit akar tőle ez az ember. Amíg a lelkész látogatását végezte, megnézte a kastélyt, behatolt egy kis rejtekajtón az egyik szalonból a királyné apró kamrájába, megnézte a könyveit, belenézett a tükrébe, aztán lement a parkba. Végighaladt a hosszú főúton, a „Zöld szőnyegen” a kereszt alakú tóhoz, amelyen egykor kis tengeri ütközetek zajlottak le a király szórakoztatására. Aztán jobbra fordult, Trianon felé. Magányosan lépegetett az erdei úton; a gyepen zsíros papírok heverték. Megállott és megcsóválta a fejét. Ha ezt XVI. Lajos látná! S az út mentén a sok bojtortjánt!

Trianonban rosszallóan nézte a királyné gyaloghintóit. Azt mondták neki, hogy ott künn a sarjút sokszor ő kaszálta le. Mária Antoinette. Lehet, hogy kaszált. De gyaloghintó hozta a kaszálóra s e gögös járművek minő választéka! Bizonyos, hogy Papaverin sem helyeselné a dolgot. Mint ahogy a nép sem helyeselte és levágta a fenséges kaszásnő nyakát.

Tűnődve tért vissza a város felé. Melegen süttött a nap, gondolatai lomhán röpködtek a Hatalom körül. A fizikai hatalom szorongással töltötte el. Néró, azt mondják, felgyújtotta Rómát. Biztosítani kéne az embereket, hogy ilyen tüzesetek ne forduljanak elő többet...

Kusza és fáradt gondolataiból a lelkész halászta ki. Ott várt rá a kastély előtt. Sebestyén közölte vele, hogy a látottakkal koránt sincs megelégedve. Kifejtette nézetét a hatalomról, és szemére vetette a lelkésznek, hogy az amerikaiak úgy vadásztak az indiánokra, mint valami antilopokra. Ez is a hatalom egyik visszatetsző példája!

A lelkész tágas amerikai síkságok napfényével nevetett rá. Átfogta a gyógyszerész nyakát.

- Mit szólna egy pohár sörhöz? Amott, látja...

Leemelte fekete szalmakalapját, s míg arcát legyezve derűsen haladt egy vendéglő felé, fehér napóleon-fürtje megértően himbálózott.

- Mi amerikaiak - mondta - elvetemült fickók vagyunk valamennyien. Ugye, ezt akarta mondani?

Egy templom előtt haladtak el.

- Nem tart velem, Hektor úr? - kérdezte derűsen.

Belépett a templomba. A gyógyszerész követte. Nem volt a lelkésszel egy valláson, de úgy gondolta, az ilyen meghívást nem illik visszautasítani. És vizsgálódva nézte a barna, egészséges arc közvetlenségét, amellyel az Éghez fordult. Egyik paptanárja jutott eszébe, akinek szinte eltűnt pupillája szemhéja mögött, olyan merőlegesen igyekezett az égre nézni. Egy gyarló megtérő görcsös sietségével suttogta imáit. A fogházlelkész úgy pillantott fel, mintha egy pacsirtát keresne a magasban, amely elbájolta az énekével.

A gyógyszerész megnyomta szemüvegét.

- A pokolba is - mondta az utcán zavartan -, én önt szélhámosnak néztem. Úgy beszéltem önnel, mint egy öreg tolvajjal.

- Amott van, ni a sörcsarnok...

Boldogan merült el sörének gazdag habjában.

- Kissé különös - vélte a gyógyszerész.

Nem, egyáltalán nem volt előírással. Valami vidám suhancdalt dudorászott, amikor elhagyták a vendéglőt, hogy visszatérjenek Párizsba. Aztán Ferdinándról kezdett kérdezősködni. Rendezte-e már azt a bizonyos kötelezvényt? Nem? Ó, a megátalkodott haramia! Nos, akkor talán egyenesen hozzá mehetnének.

Sebestyén hallani sem akart arról, hogy Ferdinándot megint állon üssék. Az ügyet ügyvéd kezére adta, egy rokonszenves ügyvéd kezére, aki majd kellő nyomtatékkal fogja értésére adni Ferdinándnak, hogy a társadalmi együttélés alapja csak a becsületesség lehet; a mások jogainak tiszteletben tartása s a kötelezettségek teljesítése.

- Á -, jegyezte meg a lelkész nyájas szomorúsággal - Ferdinándot nem kell erre kioktatni. Én azt mondom, keressük fel Ferdinánd urat.

- Nem akarom még egyszer megalázní azt az embert, akit Jozefin a szeretetébe fogadott.

A pap megcirógatta a szemével.

- No, Isten vele, maga tarajos göte. Mindig azokat a múzeumi szesz-tartályokat juttatja eszembe, amikben ezeket az állatokat mutogatják. És ne nagyon higgyen az ügyvédeknek se.

Philibert beszélte rá, hogy ügyvédet fogadjon, annak a szutykos szállónak a gazdája, amelyben lakott. Valami rokona volt az ügyvédnek és szemérmetlenül dicsérte. „Úgy áll rajta a talár, mint püspökön a miseruha! Azt mondom, Hektor úr, menjen el hozzá...”

Philibert reggelenként megvárta a szálloda utcai ajtaja előtt Sebestyént.

- Hát futni hagyja a csibészt?

Addig beszélt az unokaöccse pompásan álló palástjáról és nagyszerű ügyvédi fogásairól, amíg Sebestyén bedőlt a kacsintó, szutykos locsogásoknak és beleegyezett abba, hogy Philibert elvezesse egy nap a törvényszék folyosójára, hogy bemutassa a rokonának. Úgy érezte, Philibert-nek igaza van: ami az övé, az az övé! Meg kell szorítani a léha Ferdinánd urat. Jól keres, hát fizessen.

- Mit gondol - érvelt Philibert, és ünnepélyes keménykalapja alól ráncosan és sárgán csúszott tarkója felé kopaszságának lebukó holdvilága -, volna nekem ma egy fityingem is, ha nem kapartam volna ki a föld alól is?

Az ember ne hagyja a magáét, ismételte ravaszul. A világ tele van disznókkal, kicsi, nagy és rettenetes nagy disznókkal, akiket az ördög mind azért szabadított rá a világra, hogy becsapják a becsületes polgárokat.

Sebestyén megkönnyebbülést érzett, amikor végre átadhatta ügyét a fekete taláros kövér unokaöcsnek és megszabadulhatott a Philibert egérszagú keménykalapjának közellététől. A keménykalaptól megszabadult, de nem Philibert-től, aki ezután is gyakran hozott híreket és előlegkérő leveleket vagy telefonüzeneteket, a püspökien előkelő unokaöccstől. Sebestyén egy ízben látta Philibert-t mosakodni. Éppen öreá várt, hogy valami újabb üzenetet közvetítsen. Csak ujja hegye érintette a vizet, közben füttyült, majd lehajolt, beleszagolt a tálba és tartalmát

ijedten loccsantotta a vízvezetékbe. Philibert szószmester volt valamikor egy hercegi konyhán. A szálloda homályos és keskeny folyosóján úgy suhant el, mint egy sovány patkány az ember szemei előtt. Kötényben volt mindig s rendesen, boros palackkal a karján, amelyet szinte apai gyöngédséggel szorongatott. Ha beszszelt éjjél felé, mindig a felesége erényeit dicsérgette. A kapualatti kuckóban unalmasak voltak az éjszakák, hát egy Bernard nevű zöldségrakodóval kártyázgatott, amíg felesége emeleti szobájukban hortyogott. Úgy tett, mintha hegyezné a fülét, hogy nem ébredszik-e a felesége odafenn, s közben belesett a zöldségrakodó kártyáiba. Aztán diadalmasan lecsapta a lapot.

- Megvagy, öreg mókus... Megint adózol Philibert apónak két kis lyukassal. - S vinnyogott örömében, amikor besöpörte a filléreket.

*Lizette egy kis szobalány,
Ha bajba jut, mindig hány....*

- énekelte, benyomva a pénzt nadrágja zsebébe. Bernard-nak az volt a véleménye, hogy Philibert valami bolhás mopszlinak született, csak a felesége dugta emberi nadrágba. Utálta, ha Philibert a neje erényeit dicsérgette.

- Faggyúszaga van - dünnyögte.

A gyógyszerész ősz végén egyszer éjjél felé vetődött haza. Philibert beinvitálta a kapu alatti fülkébe. A szállodás poharat tartott a kezében. Sebestyént ellenállhatatlan szomjúság fogta el, belépett a szobába. Az öreg zöldségrakodó is ott volt. Philibert töltött, magának tiszta bort, vendégeinek főképpen szódavizet. Bernard kis dobozt szedett elő és kinyitotta.

- Bújj ki, Herman! - szólott be a skatulyába.

Kis fehér egér mászott elő a dobozból és rózsaszínű orrával ide-oda szaglászott. Philibert úgy vélte, hogy semmi keresnivalója az ilyen veszélyes bestiáknak az ő úri szállodájában, majd felduzzasztotta pofazacskóját és ráfűjt a gyámoltalan állatkára.

- Eriggy a fenébe! - tette hozzá röhögve.

Ittak, Philibert az unokaöccsét dicsérgette, hogy milyen kitűnő ügyvéd s milyen pompásan fest fekete talárjában, Bernard meg epés megjegyzéseket röffentett oda az ügyvédekről általában, s a Philibert úr családjáról különösen.

- Nagyszerű ember! - kiáltotta a szállodás - meglátja, Hektor úr, úgy megnyeri a perét, mint a pinty! Ismerem ám az öcskös!

A gyógyszerészt felmelegítette a kitűnő biztatás. Szaporán ivott, füle égett és elégedetten szorította meg a Philibert kezét.

- Örvendek, Philibert úr, hogy a véletlen éppen ebbe a szállodába vezérelt.

- No, ugye - lelkesedett a szállodás.

- Egy tetűt sem ér a szállodája - morogta az öreg Bernard, de Philibert nem hallotta, újra a Lizette-ről szóló énekkel kísérletezett. A gyógyszerész megjegyezte, hogy Philibert úr jobban teszi, ha nem énekel, mert a hangja olyan, mint egy megrepedezett gramofonlemezé, amire Philibert az asztalra csapott s közölte, hogy ezt még senki sem mondta neki. - Hallod, Bernard? - vetette oda fitymálva. - Felelj te, rossz az én hangom?

- Játsszunk - legyintett Bernard.

Játszottak, Sebestyén kóválygó fejjel nézegette a játékot. Aztán megint ittak, s a szállodás újra énekelni kezdett.

- Hamis, Philibert uram, - fékezte a gyógyszerész - hamis, tessék megállani.

Kinyújtotta a kezét, hogy megrántson egy láthatatlan féket. De Philibert tovább gördült a maga görbe és meredek pályáján. Úgy látszik, más fékrendszerre van beállítva - gondolta Sebestyén, s most egy kerékféket kezdett forgatni, ahogy tehervonatoknál látta. Erre aztán a szállodás csikorgott még néhányat és megállott.

Émelyegni kezdett. Mint ahogy az érett genny gyűl fel a seb végébe, úgy gyűlt fel most minden gyötrődése, szégyene lázas testének végébe, abba a gömbölyű s nagy sebforradásba, amelynek fej a neve. Életének kellemes feszültsége és pompás villanyfénye nagy csattanással elpattant. Sötétség fogta körül. Tapogatózva a borospalack után nyúlt, de Philibert féltékenyen elkapta tőle.

- Itt van - mondotta Sebestyén, egy tízfrankost dobva az asztalra -, ne siránkozzék a boráért.

Philibert borért loholt, Bernard meg kivette Hermanját a dobozból, hogy levegőzzék egy kicsit, amíg az a szutykos Philibert távol volt.

- Jöjj, Herman, - mondta neki - sétálgass egy kicsit a vállamon.

Fölrakta Hermant a fejére. Az egér tanakodott egy kicsit, aztán lesétált gazdája vállára, onnan a karján át az asztalra, és rózsaszínű kis orrával megszagolta a gyógyszerész kezét.

Philibert hamar visszatért a borral s kijelentette, hogy az ő úri szállodájában semmi keresnivalója az ilyen mocskos állatoknak. Sebestyén figyelmeztette, hogy a félreeső hely papírtartójából tegnap egy egész egércsalád rebkent széjjel.

Philibert felnyögött. Az ő szállodája másodosztályú szálloda, jelentette ki sértődötten. Bernard dűnnyögött. Korán volt még az idő, de már mind a hárman kiestek formáikból, minden hülyeséget összelocsogtak. Sebestyénnek egy dal jutott eszébe, amelyet a fogházlelkésztől hallott. Cincinnatiban, ha az est leszáll, minden pávián alukál. A szardíniák is lefekszenek, a lámpák altatót zümmögnek... ohó, ohó.

Haját a homloka felett napóleon-tinccsé csavarta, rázogatni kezdte a vállait, és a fogházlelkészt próbálta utánozni. A hangja bizonytalanul mászkált a hanglétrán, néhányszor le is csúszott, és ezen maga nevetett a legjobban. A páviánok és szardíniák nyugalomra tértek - énekelte tovább - s már csak a csillagok kacsintottak. A félfülű Joe pedig odabotorkált a sarki benzinállomáshoz és megkérdezte, helló kisasszony, nem mondaná meg, merre van itt a legközelebbi hullaház?

Philibert nagyokat vinnyogott, majd ráparancsolt a zöldségrakodó Hermanjára, hogy másszon vissza a skatulyába.

Sebestyén a fülledt zugban, amelyre undorítóan ráfeküdt valami odaégett hálnak a szaga, egyszerre vidámnak és boldognak érezte magát. A kuckó fülledtsége és vastag illata egyetemi éveibe sodorta vissza, a roppant készülődések és sercegő reménykedések hangulataiba. Mit is akar tőle a „fogházlelkész!” Hogy hagyjon itt mindent és igyekezzék sebesen hazafelé? Miért igyekezzék és főképpen, miért sebesen?

- Hah - csuklott fel vidáman -, az öreg... tudják ugye, aki annyit járkal ide a nyakamra... nohát, azt javasolja, hogy pucoljak, amíg nem késő... A pokolba is, minő beszéd ez, urak? Hagyjam itt a találmányomat? Ohó, ohó!... Nem, nyugalmazott fogházlelkész uram, s mögötte egy kérdőjel, nem! Én bízom az igazságban. Nemde, Philibert úr, bízhatom benne?

Philibert szavatolta, hogy győzni fog, s Ferdinánd elveszi méltó büntetését. Hagyjon hát itt mindent és garas nélkül, elviselt ruhában sompolyogjon haza, éjnek idején, hogy senkise lássa, milyen átkozottul belerúgtak a hátuljába? Nem, nem, nem! Nem kotródik, marad, harcol, követeli a jogait, diadalmaskodni kell az igazságnak! Méltatlankodás fogta el a lelkész iránt. Mit avatkozik ez az ember a dolgaiba! Hogy pap? Hogy nagyítóüvegen át látta az Istent?

- Hallják, százszoros nagyításban látta a „Jobb híján Istent”... Azt mondja, hogy valami folyadékban úszkált...

- Kucs, kucs - mutatott Philibert jelentős röhejjel a homlokára.

Bernard vastag hüvelykujját kinyitott szája felé bökdöste.

- Kortyondi az öreg, mi? - nevetett ő is.

Persze, bólintott a gyógyszerész. A mindennapi sörünket, ad meg nekünk ma... Iszik és nagyon körmönfont figura.

- No és azt hallgassák meg... Azt mondja, hogy lopott fiatal korában! Méltóztatnak hallani, hölgyeim és uraim? - tette hozzá a nevetni nem tudó emberek hamis, csukló kaffogásával, és pödört egyet napóleon-fürtjén. - Ki érti ezt, ha szabad kérdenem?

Pedig nemrég még értette, de értelmét most kegyetlen haragra gyújtotta az elégedetlenség. A silány bor, amitől igazában undorodott, szörnyű lucsokká kozmásodott a lelkében. Ferdinánd és Jozefin mindenét elvitték. Jozefin felforgatott benne mindent, mint vásott gyermekek a bútorokat, még faliórájának a mutatóját is letörte. Az óra mozgott, ketyegett még, de nem mutatta már az időt...

Rázogatta a vállát, száján hegyes *i* betűk zökkentek ki, teljes erejéből utánozta a papot.

A nyugalmazott fogházlelkész ott állott a fülke ajtajában. Az egyik kezében ernyőt tartott, a másikban kalapja csüngött. Már percek óta állott ott a vállát rázogató, fintorgató, hegyesen kaffogó gyógyszerész háta mögött. Egészséges, vidám arcán valami csalódás tükröződött. Szomorú pofát vágott - ahogy később Bernard megjegyezte.

- Kolosszális volt, Hektor úr - szólalt aztán meg hervadt mosollyal, megérintve ernyőjével a gyógyszerész mulatságosan rángatózó vállát. - Nagyon örvendek, hogy a rám való emlékezés úgy fel tudja deríteni.

Előrelépett és megfogta a gyógyszerész lesoványodott karját.

- Tulajdonképpen csak azért kerestem fel, - jelentette ki - hogy búcsút vegyek magától. Délután is kerestem... Hát minden jót, Hektor úr. És valamire figyelmeztetni akarom. Az a folyadék, amelyben én Istent láttam... Istent s nem Jobb híján Istent... az nem volt alkohol. Ért engem, Hektor úr?

Megszorította a meghökkent gyógyszerész kezét, feltette a kalapját és elhagyta a szállodát.

- Nos - nézett utána Sebestyén -, most legalább tudja, hogyan vélekedem róla.

Aztán ránézett a vigyorgó, patkányarcú Philibert-re, meg a szőrös Bernard-ra és a lelkész után rohant.

- Egy szóra, atyám - kiáltotta bele a nyirkos, keskeny utcába. - Valamit mondani szeretnék...

A pap körvonalai egy tömzsi foltot határoltak, amely megállás nélkül, szomorúan és végzetesen úszott bele a könyörtelen éjszakába.

- Valami nagyon fontosat - ismételte hangosan, de már nem kiáltva.

A lelkészt bekapta a sikátor, cipőjének puha sarka végleg elhalt a sötétben. Micsoda undorító éjszaka, - gondolta a gyógyszerész támoilyogva - veszettül hányhatnékem van tőle...

Csuklott, s valami keserű öntötte el száját a csuklása nyomán.

- Galádság íze van - gondolta.

És mi volt az a végtelenül fontos, amit a papnak mondani akart. Mea culpa, mea maxima culpa? - kérdezte tanakodva.

Szörnyen elintézte ezt az embert. Sohasem viselkedett még ilyen állatian. Előbb bárgyún gyanúba fogta, hogy nem igazi pap, hanem valami széltoló öreg kujon. Aztán elfogadta a baráti segítségét, és most odavetette a két részeg ember elé, hogy röhögjenek rajta. Átkozottul ügyesen csinálta, díjat nyerhetne vele, valami hülyeségi versenyen!

Ah, gondolta, elernyedve, Ferdinándnak igaza lehet. Alattomos pincebogarakkal van tele a lelkünk. Jó mélyen elsáncolják magukat a zugokba és hasadékokba. Aztán csak egy rázkódás kell, egy kis földrengés és előmászhatnak undorító lábaikkal.

Elnézett a nyirkos kellemetlen utcán, végig. Fenemód nyirkos volt minden és mocskos, mint a Philibert kártyái, mint minden ezen az estén; ő maga is... Mit akart a lelkésznek mondani? Hogy alapjában nem úgy gondolta, nem olyan illetlenül és nyomorultul? S hogy borítson a lelkész fátylat a hálátlan jelenetre? Tökkelütött együgyűség! Hogy lehet az embert arra kérni, hogy borítson fátylat valamire? Hátha nem hord fátylat magánál?... De a papnál bizonyára van egy darabka fátyol. Annyi mindent tartogatott a zsebében! Végeredményben: nagyon derék ember volt. És ami őt illeti, ő sem az a silány fajankó, akinek látszik. Egy kicsit előmáztak belőle a pincebogarak, de a papot határozottan szerette. Nincs más célja, mint rendbe hozni a dolgait.

Ahogy visszafordult a szállója felé, egy utcai nő, kövér és hideg tenyerével hátulról megfogta a nyakát.

- Náthát kapsz, kis marcipánom...

Igen, rendbe fogja hozni a dolgait, s aztán hazamegy. De előbb nem! Előbb semmi esetre sem, határozta el keményen, összevont szemöldökkel, szigorúan nézett a nőre és befordult a szállodába.

A gazda és Bernard kártyáztak.

- Nyakon csípte? - érdeklődött Bernard. Sebestyén a falnak támaszkodott, onnan nézte őket. Philibert kiáltozott.

- Te jössz, Bernard, ne aludj mindig. Ha... Nagyon helyesen van, Bernard. Ha te ezt adod, én meg ezt adom... És most fizu két kis lyukast Philibert apónak.

A gyógyszerész előrelépett és rávágott az asztalra.

- Bernard - mondta -, ez a szemérmetlen ember kifosztja magát. A zsebéből húzza elő a lapokat.

Philibert behúzta a nyakát, sárga fülkagylói összegyűrődtek a gallérján.

- Patikust nem engedek be többet a szállodámba - vinnyogta bizonytalanul. - Mars ki innen.

- Meg kell mondanom önnek - figyelmeztette Sebestyén -, különben már a múlt héten meg akartam mondani, amikor megcsalt azzal a háromszori telefonbeszélgetéssel... hogy ön is csak olyan piszkos zacskó, mint a többi. Azzal a különbséggel, hogy önben, Philibert uram sohasem volt vattacukor.

A szállodás felugrott és értésére adta, hogy pórul jár, ha sokat pofázik.

- Osszál, Bernard - szólott aztán rá a zöldségrakodóra.

Sebestyén a vállára tette a kezét.

- Nem tűrhetem, hogy így beszéljen velem.

A szállodás ijedten hátrált.

- Ha hozzám nyúl, magába rúgok - jelentette ki s haragosan Bernardhoz fordult. - És te ezt eltűröd? Hogy ilyen jött-ment megrágalmazza leghűségesebb cimborádat?

Bernard egykedvűen legyintett.

- Ne piszkálja, Hektor úr. Máskor is csalt már.

A zajra kibotorkált Philibertné is. Hosszúfogú, áporodott vidéki asszonyságok mintaképe. Két-három szoknya lehetett rajta. Sebestyén mindig megütődve bámulta. Napközben a fülke íróasztala előtt kuporgott, számlákat, jegyzékeket ellenőrizve. Rövidlátó volt, s úgy fogta, úgy mozgatta maga előtt ezeket a papírdarabokat, mint mókus a tökmagot, sohasem lehetett tudni, eszi-e ezeket a lapokat, vagy csak böngészi. Most Bernardhoz lépett és papucsos lábával nagyot rúgott a hátuljába. Bernard mint egy megriadt dongó röpült neki a falnak. Aztán anélkül, hogy további figyelemre méltatta volna a menekülő embert, rászólt a férjére.

- Add ide a naptárt...

Philibert az íróasztalhoz csoszogott és leemelte róla a naptárt.

Philibertné kikapta a kezéből és a Sebestyén orra alá tolta.

- Hányadika?

A gyógyszerész megértette.

- Ön a szoba bérére gondol, Philibertné asszony. Eltaláltam?

- Ne kérdezzen. Feleljen.

Micsoda hang! Hát hogyan képzei Philibertné, hogy ő adós akar maradni a szoba bérével? Nem fizette eddig kifogástalan pontossággal a bért? Hogy most két heti hátraléka van? Ha nem kellett volna utolsó pénzét is az ügyvédnek adnia, mindent elrendezett volna.

Philibertné élesen nézte.

- Szóval a zsebe üres, de a szíve tele van kincseket érő tisztességgel.

- Igen, - bólintott a gyógyszerész - közel jár a tényálláshoz.

Az asszony savós szeme jól látott. A gyógyszerész az ő szempontjából már egy törlőrongyot sem ért. A négy hónap, amelyet szállodájában eltöltött, olyan volt, mint egy lázgörbe makacs lejtője. Jól öltözött, csinos úriemberként költözött hozzá valami finom szállodából. Most pecsétetes ruhában, kétnapos szakállal arról szaval, hogy a találmányának milyen ragyogó jövőt jósoltak, s a kártérítési pere is milyen kitűnően áll. Ismerte ő már ezeket a kitűnően álló pereket és kétnapos szakállakat. A kétnapos szakállból háromnapos lesz, a kis olajfoltot, amely valami autótaxiban cseppent a nadrágja aljára, hamarosan ételpecsétek követik, a kitűnő perről pedig az ügyvédek szedik le a tejfelt.

Nem szokott vitázni az olyan lakókkal, akik kezdtek rendszertelenül beretválkozni. Mind arra voltak büszkéek, hogy a múltban milyen pontosan leadták a garasaikat s úgy látták, ez jogot ad nekik arra, hogy a szívére apelláljanak. Mit keverik őt bele mocskos kis ügyeikbe! Hagyják ki

az ő szívét a játékból, úgylis elég szenvedést okoz neki a sok szorongás meg vérkeringési zavar.

- Ki fog költözködni - intette sietve.

- Ez lehetetlen, Philibertné asszony - jelentette ki Sebestyén meglepődve. Mosolyogva nyomta az orrához szemüvegének nyergét. - Vallja be, Philibertné asszony, hogy nem gondolta komolyan.

- Holnap átadja a szobát. - Megsimogatta a fejét.

- Hogyan? Ön kidob engem a szállodájából?

Egy darabig még megütődve bámulta az asszonyt. Mit jelentenek ezek a dolgok? Hát odáig jutott volna, hogy neki, Sebestyén gyógyszerésznek, aki sohasem maradt senkinek adósa, s akinek nemrég még egy vagyon csüngött gondos vászon zacskóban a nyakában, ilyen arcpirító módon kiadják az útját egy sötét butikból, egy silány hotelecskéből?

- Nos, Philibertné asszony, - jelentette ki sápadtan - maga nem fog kidobni engem. Én magamtól hagyom el a butikját.

- De előbb fizetni fog - szólalt meg Philibert is.

- Természetesen. Szörnyen elpirítana az a gondolat, hogy ilyen emberpárnak adósa maradtam.

Egy finom látcsöve volt, Jozefinnek vette ajándékba, de már nem volt alkalma átadni. Reggel értékesítette, kifizette az elmaradt bért, és megapadt bőröndjét megragadva elhagyta a szállodát.

*

A legtöbb gazság csak helytelen táplálkozás és ritka fürdés eredménye - mondotta neki Ferdinánd. Bármint is állott a dolog, nem iszkolt megvert pudli-kutya módjára az ágy alá. A gőzgéppel is azonos volt az eset. A feltalálóját kinevették, őt is kinevették, ellenfeleinek ügyvédje még a tárgyalóterem közönségét is megnevettette. A tömeg mindig készenlétben tart egy kis röhejt, hogy úttörőit kellő odaadással kiröhöghesse. Nyugodtan ült a helyén. Bízott magában és bízott az igazságban. Meglepte, hogy tárgyalás után, az ügyvéd, a Philibert unokaöccse úgy beszélt az igazságról, mint egy szeszélyes és ravasz hölgyről, akinek ki kell fizetni előbb a kalapszámláját, hogy az ember megihassék vele egy csésze teát.

- Nem értem, uram - felelte neki csodálkozva. - Nekem most eszemben sincs hölgyekkel teázni.

Az ügyvéd felemelte finom talárja ujját és gyöngéden megfenyegette őt.

- Ejh, kedves barátom, maga szándékosan kerüli azt, hogy megértsen engem.

Ártatlanul rázta a fejét.

- Mire célzott ön azzal a teával?

Pedig kitalálhatta volna. Újabb költségekről volt szó. Akadt a holmija között néhány értékesebb ingóság, egy ezüst cigarettatarca s egy nyakkendő, ezeket pénzzé tette.

A napjai szűkösen teltek, de feszült várakozással. Az ügyvéd olyan nemesen festett fekete talárjában.

Ezeket a napokat arra használta fel, hogy elhanyagolt műveltségét tatarozta és gyarapította. A Louvre termeiben enyhe volt a levegő, egyik teremből a másikba sétált és több ízben helyeslően bólogatott.

- Remek - gondolta a Phidias frízeit vizsgálgatva -, határozottan remek.

Az egyiptomi adószedők síremlékei körüli járkálva betévedt egyszer egy üres sírkamrába. A falon ceruzafelíratot látott.

„Egy óráig vártalak itten, mókusom, ahogy megbeszéltük - hangzott a sírkamra falának felirata. - Eluntam és elmentem. Vigyen el az ördög, hú Bertád.”

Ez megbotránkoztatta. A franciák nagyon fegyelmezetlenek - állapította meg rosszallással. A közelében egy fürgé kis hölgy magyarázott valamit egy társaságnak, önkéntelenül követte őket, és csodálatba ejtették a tökéletes jelzők és finom gondolatok, amelyekkel a Guggoló Vénusz hátának művészi tökéletességét magyarázta, őszülő, alacsony hölgy volt, a nyelve pergett, a mozdulatai olyanok voltak, mint egy karmesteri pálca jeladásai, pillanatok alatt megszólaltatták a köveket és vásznakat, amelyek pompás intése nyomán bőséges hangszerelessel tárták fel rejtett titkaikat. Sebestyén felélénkülve és kíváncsian haladt a nyomában. Néma helyesléseit hangos elégedettség követte. A művészi alkotásokkal telt termeken áthaladva, nem futotta idejükből, hogy minden szobor és minden kép előtt megálljanak. A kedves, őszülő hölgy ilyenkor csak egy-egy jelzőt, vagy kurta szót vetett oda a mostohán, magyarázat nélkül maradt tárgyak felé. De ezek a kurta szavak és jelzők, ahogy siettében odahajította őket, olyanok voltak, mint valami felszikkázó tűzijátékok, csodálatos fény lobbant fel körülöttük, és a fényben a szobrok s képek színes elevenséggel léptek ki katalógusuk mély árnyékából.

Egy fordulónál a finom hölgy kedvesen megkérdezte tőle, hogy a csoporthoz tartozik-e. Nem, felelte, semmiféle csoporthoz nem tartozik, s rövid, de udvarias válaszában hanghordozása azt is elárulta, hogy alapjában véve szívesen tartozna valamilyen csoporthoz. Szempillájának gyors, de szelíd rebbenése talán azt is elmondta, hogy társtalanul és magányba húzódva várja ügyének győzelmét, mert hisz abban, hogy a jó gondolatok és a rendszerető emberek nem kallódnak el a balszerencse kátyúi között. A finoman őszülő hölgy bólintott és megkérdezte, hogy a magyarázat díját akkor hát külön kívánja-e elrendezni?

A kérdést nem értette meg azzal a villámsebességgel, ahogy kellett volna. Mire megértette, a nő már továsietett.

Elröstellte magát. Ez a kis, őszülő nő abból élt, hogy idegeneket végigvezetett a Louvre termein. Bántotta a tájékozatlansága, s nem ment többet el a Louvre-ba. Az eső elől, amely kásás hóval keverten csöppent a nyakába, néha a Palais Royal oszlopos folyosójára menekült, a bélyeg- és rendjelkereskedők kirakatait nézegetve. Nagyravágyás nélkül, de tisztelettel vizsgálgatta a bársonytokokban ragyogó csillagokat és vonzó keresztekét. A kicsik - magyarázta egyszer Ferdinánd - derék pályafelvigyázók részére valók, akik szemfülesen megmentettek egy gyorsvonatot s rajta négyszázhusz közönséges utast, egy operett író, vagy püspököt, esetleg az állami pénzverő igazgatóját. A nagyobb és ünnepélyesebb csillagot közéleti férfiak részére szánták, akik ugyan semmit sem mentettek meg, hacsak nem valaminő látszatot, mellük azonban bizonyos értelemben mégis közérdeket szolgált, mert a rendjelipar túltermelését ők vezették le azzal, hogy e célra följánlították kabátjukat.

Ferdinánd mindent végigloccsantott nagymosásának szennyvizével. De nem sikerült mindent kellemetlenné és csöpögővé tennie. Végre is, miért ne csüngethetné kabátján szorgalmának vagy tisztességének szerény jeleit. A hősiességről nem is beszélve. Az ember arra törekszik, hogy társai megbecsüljék és lássák, milyen rendes fából faragták őt. Lássák és kövessék a példáját. Ami őt illeti, nem tagadja, örömet okozna neki, ha egykor majd, megérdemelten természetesen, ráakasztanának valami ilyesmit a kabátjára. Apjának is volt néhány díszes kitüntetés. Igaz, csak pléhcsillagok voltak, a lövészegyletben nyerte őket, de őt ez is boldog-

gá tette. Megmutogatta a barátainak, s nagyon megbántódott, hogy a szép pléhesillagok látása társaiból csak irigységet és gonosz tréfákat tudott kiváltani. Mi sem könnyebb, mint az életet a tisztátlanabb és kellemetlenebb oldaláról nézni. Sivár képet vágni mindenhez, és fanyar bölcsességet köpni a mások padlójára. Mennyivel igazabb dolog bízni abban, hogy ha eltévedtünk is, vissza fogunk találni a helyes útra, s hogy végeredményben nem azért vagyunk itt, hogy minden nap valami gyönyörrel tömjük meg a bendőnket.

A gondolatai úgy követték egymást, mint az ábécé betűi. A végén mindig rendbejött magával és aggályai eloszlottak. Mindig győztesen és megkönnyebbülve mászott ki néma vitáiból. Az események bő fürdővizébe merülve, nemcsak teste veszített súlyából, hanem a kedélye is. A baleseteket könnyebben viselte, és a körülményei, ha nyomasztók is voltak, nem tudták elcsüggeszteni.

A Csarnokok közelében lakott, egy meglehetősen komor sikátorban. Nem került sokba. Az idő leverte az utca vakolatát, a házak hátsó falzugaiból és a kopár ablakokból szőnyegek, kimosott lábravalók és kalitkák csüngtek. A gyalogjárókhoz agyonhajszolt kerékpárokat támasztottak. Kiagyalt színpadnak látszott az egész, festett nyomorúsággal és felfordulással bedíszletezve. A kövér prostituáltak, elferdült ablaknyílások és lefelé himbálódzó alsónadrágok túl lelkiismeretesek voltak jelen ezen a színpadon, hogysem valódi lotyóknak, valódi ablakoknak és valódi nadrágoknak hatottak volna. A házak szorongtak, nyomkodták egymást, és kellemetlen szagokat böfögtek egymás orra alá. Az emberek itt alaposan megfélemedtek arról, hogy orchideákat szagolgassanak, és márványkádakban csobogtassák combjaikat. Káposztalevelek és délről hozott articsókák megfagyott testeik heverték az úton. A hulladékban kíváncsi macskák és megrakott tolókokcsik gázoltak.

- Majd elmesélem Papaverinnek - gondolta a rothadt káposzták és articsókák szemetje fölé emelkedve.

Gyűjtötte az adatokat és napok teltek el, anélkül, hogy szót válthatott volna valakivel. Egy este Bernard kopogatott rá egy apró vendéglőcske ablakából. Bement hozzá, mert közönye mögött rendes embert sejtett, afféle derék hangyát, aki robotol, lohol, menti a mások tojását, ha a bolyba belerúg valami csavargó balszerencse, és a végén káromkodások nélkül elpatkol kétes fényűzéssel megvetett ágyán. Nem, dehogy is tartotta ezt kielégítő sorsnak. Csak nem tudta elégedetlenségében az öklét rázni, sem a mások, sem a maga bajaiért.

Egy falábú ember billentyűs harmonikán játszott. Nem szerette ezt a hangszert, olyan nyüzött és kopár volt a hangja, olyan szegényemberi pityergések bújtak elő belőle. Mindig dohányfüstöt és valami ragacsos matrózkocsmát társított agya ezekhez a hangokhoz. Lehet, hogy tévedés volt a dologban, mint ahogy agya abban is tévedett, hogy amikor az Andalúzia szót olvasta, hullámzó zabtáblák és kanyargó patakok jutottak eszébe.

A gazda áthajolt a rézveretes asztalon és az újságárosok rikkantását hallgatta.

- Megint nem tudnak ülni a fenekükön - szólott oda Bernardnak.

Bernard fölemelte a vállát.

- Nem sokat törődöm vele - morogta. - Én már kimaradok a játékból.

Cigarettával kínálta a gyógyszerészt és arra kérte, tisztelje meg őt, és igyék meg vele egy poharacskával.

- Azt mondják - szólott koccintás után megtörülve gereblyeszerű bajuszát -, megint háború lesz.

- Ah - mosolygott a gyógyszerész. - Ne higgyen az újságoknak. Látja, én el sem olvasom őket. Miattam írhatnak, amit akarnak.

Bernard bólintott.

- Szó, ami szó - mondotta.

Aztán sóhajtott egyet és a derekához nyúlt. Azt kérdezte, mije van ott hátul az embernek. Sebestyén a megjelölt helyre pillantott és közölte, hogy a veséje.

- Nohát, aztán az úgy tud fájni?

Rossz színben volt, fakó volt a bőre, panaszkodott, hogy már nem tudja az éjszakai rakodást elvégezni. Sokat kell hajlongani, s minden hajlásnál úgy érzi, mintha konyhakést nyomnának a derekába. Tegnap le is kellett kucorodnia egy kirakatmélyedésbe, mert menten felfordult volna. Mutatta az ujjait is, duzzadtak voltak, kezefején megfeszült a bőr a sok víztől, amelyet rossz veséje feldolgozatlanul benne hagyott a testében.

- S ha nem megyek rakodni - mondta -, Bompárt úgy kirúg, hogy vissza se talállok arra a tájékra.

- Senkije sincs, aki pár napig helyettesítené? Amíg elrendezni a dolgait a betegségyőzónél?

- Mind helyben vannak. Nem kell nekik a Bompárt munkája. Veszekedős ember, mindjárt leharapja az ember fejét.

Sebestyén megnyomta a szemüvegét. Ennek a Bernardnak senkije sem volt. Hátha nem is olyan komoly a baj, néhány napi pihenő után munkába állhatna! Mi lenne, ha ő helyettesítené, hogy Bompárt el ne kergesse? Ami a munkát illeti, testileg lesoványodott ugyan, de a karjai még őrzik az ökölgyakorlatok kellemes emlékeit, izmai zokszó nélkül végeznék ma is a rájuk bízott munkát. Persze, a dolog egy kicsit szokatlan, s ha úgy vesszük, kalandos. De mi értelme volna azt mondani az öreg Bernardnak: kedves barátom, én segítenék magán, de nem tudok - amikor tud, amikor csak annyi kell, hogy egy-két napra odaálljon a zöldséges kocsik mellé és lerakja a káposztákat. Mi értelme volna a barátságos szavaknak, a részvét üres szólamainak, ha a valóságban sem barátságát, sem részvétét nem tudná bizonyítani?

Az öreg Zinkweisz gyógyszerész jókora szemeket meresztene, és Papaverin csüördögölőt járna kopasz fejével, ha őt rakodni látnák. Láta a csüördögölőt, és látta a Bernard megdagadt kezét.

- Mit gondol - kérdezte -, Bompárt beleegyeznék abba, hogy helyettesítsem magát?

- Hektor úr akar helyettem rakodni?

Mosolygott.

- Nem fog menni. Fene nehéz hivatal az enyém.

Azt mondta, hogy képzett, derék és kitanult izmok kellene hozzá. S aztán, tette hozzá gondterhelten, van itt más baj is. Herman. Mi legyen az egerével, amíg ő odalesz? Ki fogja karbantartani? Kényes jószág ám, szereti, ha érez maga mellett valakit, mivelhogy nagyon családi gondolkodású.

- És ragaszkodik hozzá Herman, hogy mindennapi sétáját az ember fején végezze el? - tudakolta Sebestyén.

- Nem. Beéri avval is, ha megszagolhatja az ember kezét.

- Hát nem bánom, Bernard úr, a Hermanját is vállalom...

Bernard töprengve figyelte a gyógyszerészt.

- Csakugyan?

Sebestyén figyelmeztette, hogy nem szokott senkit lóvá tartani és azt kérdezte, hol van az a rakodóhely, és mikor kell nekigyürkőznie.

Bernard felvidulva fogdosta a gyógyszerész karját. Látszott rajta, hogy Herman jobban aggasztotta öreg szívét, mint a Bompert-féle robot elvesztése. Elkérte a vendéglőstől a kalitkáját, amelyben Herman egy kopott sállal letakarva éjjeli pihenőjét tartotta. A gyerekjáték-szerű kicsi kalitka ott volt a pult alatt. A hóna alá vette, és a gyógyszerésszel elhagyta a vendéglőt.

- Reggel mégse jelentkezhetek a betegsegélyzőben egy fehér egérrel. Még őt is ott tartják kísérleti célokra - közölte nevetve.

A télvégi hajnal sárga lucsokkal öntötte végig az utcákat és házakat. A metrólejárat vasrácsán újságplakátok libegtek. Tele voltak a háború fenyegető nagybetűivel.

- Kezd kialakulni - vélte Bernard hunyorítva.

- Semmi okuk rá, Bernard úr - mosolygott a gyógyszerész vidám fölénnyel. - Azt hiszem, tizennyolcban alaposan jóllaktak vele.

- A disznóságokkal sose lehet jóllakni. A háború nem olyan dolog, hogy volt, aztán nem lesz többé... Mindig újrakezdik... A kutya is nyalogatja a sebét, és keserű pofát vág, de ha begyógyult, hát nézze csak meg, Hektor úr, hogy nekirúgtat megint a másiknak... Amíg kutya van és ember van, mindig meg fogják egymást tépázni. A többi csak szóbeszéd...

Sebestyén sértődötten nézett maga elé.

- Nem tud olyan békeszerződést elképzelni... úgy értem, olyan barátságos megállapodást a népek között, amely örökre lehetetlenné tenne a jövőben minden fegyveres torzsalkodást?

Bernard megigazította zsíros sapkáját.

- Mondhatnak s írhatnak, amit akarnak. Nem nyugszanak addig, amíg be nem verik egymás fejét. Hát én csak ezt gondolom, Hektor úr.

Szótlanul kocogtak a Rivoli utca felé. Bernard egykedvűen fogta a sálba bugyolált kicsi kalitkát. Tizennyolcban, jelezte, a kölykét, meg a feleségét összenyomta egy gránát, amíg ő odavolt. Hát nem sokat bízik már semmiben.

Aztán megálltak a Rivoli utca és a Chatelet sarkán. Bernard megmutatta az úttest aszfaltján a krétanégyszöget, amely a Bompert lerakodóhelyét határolta. Az egész utcarész aszfaltja tele volt rajzolva négyszögű mértani idomokkal. Minden gazdának megvolt a maga krétaterülete, amit éjfél előtt rajzoltak ki a városi vám embereivel. Bernard megmagyarázta, hogy a munka rendszerint csak két órát tart, egyet éjfél körül, amikor beérkeznek a rakományok, és egyet délelőtt, amikor vissza kell rakni a megmaradt árut. De jól fizetik. A fő, hogy az embernek jó kapása legyen, hogy puhán fogja el a kocsiról lehajított káposztát meg egyebet, és le ne törje a leveleit. A magyarázat után átadta a kalitkát is, s közölte a gyógyszerésszel, hogy amíg a munka tart, az a sarki ember, aki forró teát árul, szívesen vállalja a Herman gondozását. Aztán kezét fogott és megnyugodva indult a maga útjára.

- Csak mondja Bompertnek, hogy én küldtem - kiáltotta még vissza.

A sarkon hamarosan roppant gépkocsi-szörnyek fordultak be. Embermagasságú kettős kerekeik mindent eltipró méltósággal és egy komor látomás lassúságával gördültek be a Rivoli utcába. Kétemeletnyi magasságban húszezer kelvirág fejét hozták, majd újabb hadoszlop gördült elő tízezer kopasztott csirkével megrakodva. Tízezer tollas, véres csirkefej csüngött egy hatalmas függönyzet ritmikus rojtjaiként az emeletes kocsiszörnyek oldalán. A megölt kappanok és jércék ezrei után retek-menetek közeledtek, majd virágok, aztán halak és narancsok. A Bompárt szállítmánya is megérkezett. Sebestyén közölte a Bernard üzenetét. De micsoda ember volt ez a Bompárt! Ajkán lucskos cigarettavég csüngött, amely mögött két sor aranyfog látszott, összevagdalt képű ember volt, a fején neki is zsíros volt a sapka.

- Odaálljon - intett Sebestyénnek a kocsiról, s már hajította is le a káposztákat. Úgy jöttek gyorsan és súlyos röppenéssel, mint a lövedékek. Kettő a gyógyszerészt gyomorszájon találta. Ideje sem volt számot adni magának fájdalmáról, Bompárt már röpítette is a következő lövedéket. Sebestyén elkapta, lerakta őket a krétavonal mentén. Karjai, dereka valami ijedt, védekező gyorsaságba kezdett, hogy a sűrűn érkező golyókat eltérítse gyomrának irányzott röppályájukról, s megfékezve vad iramukat, lenyomja őket a földre. A káposztákról leröppent egy-egy levél s a gazda haragosan elmorogta magát. Sebestyént elkapta a láthatatlan transzmissziós szíj. Ez a gépies mozgás megfosztotta annak lehetőségétől, hogy felháborodását férfias szavakkal adja értésére a megvadultan lődöző embernek. Tőle jobbra és balra hasonló sebességgel röppentek a zöldségek és szitkok s a rakodó munkások egyformán kutyába vették mind a kettőt. - Nyisd ki a csipádat - ordította le Bompárt, amikor egy káposztafej kiröpült a gyógyszerész kezéből.

Sebestyén leeresztette a karját. Elképedve bámult föl a kocsira.

- Mondja, kérem, Bompárt úr - kérdezte. - Ön tulajdonképpen minek néz engem?

- Ne pofázzunk most - ordította Bompárt, és egy tekintélyes káposztával gyomron dobta a csodálkozó Sebestyént.

- Akarja tudni, hogy mi a véleményem az ön modoráról? Az, hogy sohasem volt úriember!

A gazda lemászott a kocsiról.

Belenézett a gyógyszerész arcába.

- Idegen vagy? - kérdezte. - Kapaszkodj fel a kocsira.

- Ez nem hang, Bompárt uram! Ez nem tónus.

- Kapaszkodsz? - üvöltötte Bompárt.

Az öreg Bernardra gondolt. No, hamar beütött az istennyila. Ez a megvadult ember azt fogja rikácsolni, hogy hallod, Bernard, jó szájas alakot küldtél magad helyett, kiadtam az útját s kiadom neked is, hogy ilyen önérzeteskedő, pöffeszkedő nagyurat akasztottál a nyakamba. Érezte, hogy ki kell tartania, mert Bernard jó előre figyelmeztette, hogy komisz munka vár rá. Szótlanul felkapaszkodott a kocsira.

- Paraszt! - szögezte le fennhangon. - Kannibál.

- Mozogj, ne aludj, - rikkantotta Bompárt most már alulról.

Dobálni kezdte neki a káposztákat. És miért tegezi ez a selejtes, durva fráter? Tud ő alkalmazkodni, lenyel egy-két szokásos formulát, mint „hé, odafenn, ne tátsuk a szájunkat”, de: „nyisd ki a csipádat”, meg „ne pofázzunk”, ettől felborzolódik az ember hátán a szőr, mint a macskának. Ezek messze túllépik a helyi szokásokat, a lenyelhető gorombaságokat. Az ígérete

most már kötötte, tartozik vele Bernardnak, hogy amennyit csak elbír, azt lenyelje. De vajon meddig bírja?

- Ki kell tartanom - villanyozta, kvarcolta akaratát -, nem szeghetem meg az ígéretemet.

De aztán beütött a baj. Bompart nem tudta elfogni az egyik káposztát, az jó messzire gurult a kezéből, és félrecsapott az útjából egy földre állított tejesüveget. Az üveg eltört és a tej szétömlött. Bompart most egy kurtát és igen csúnyát üvöltött. Akkor már körülbelül a két-századik káposzta körül tartottak. Bompart intett, hogy folytassa. Közben azonban a szomszédjához fordult, hogy még így, kerülő úton is ráakjon Sebestyénre néhány sűrű szitkot. De Sebestyén nem vett erről tudomást, s arról sem, hogy illendően be kell várnia, míg a gazda oldalvást is kikáromkodta magát, hanem a kapott jelre folytatta a munkát, s a kezében levő káposztát olyan ügyesen hajította a Bompart arcának, hogy két aranyfogát rögtön kitörte. Aztán lecsúszott hátul a kocsiról, és a nyirkos éjszakában búcsú nélkül továbbállott. A sarki árustól elkérte a kalitkát és visszatért szállására.

Másnap elindult, hogy felkeresse Bernardot, de csak napok múlva akadt rá a kórházban. Bernard megmosdatva és kipihenten feküdt az ágyon. A mulatságos közbűrt megneveztette, s eszébe sem volt, hogy haragudjék. Bompart kiállhatatlan fickó, mondotta, s ami meg őt illeti, hát hosszú időre el van látva fekvőhellyel és tejbegrízzel, mivelhogy a veséjének meglehetősen befellegzett. Azt mondta, nagyon örül, hogy Hektor úr megtisztelte a látogatásával. Aztán Herman felől kérdezősködött.

- Nagyon búsul szegény?

- Nem vettem észre - nyugtatta meg Sebestyén. - Én persze nem tudok vele társalogni, de egyebekben nem szenved hiányt.

- Szeretném, ha dugva behozná egyszer, Hektor úr - súgta Bernard -, ha nem esik terhére...

Sebestyén a meleg, öreg szemekbe nézett és megértette.

- Behozom, már holnap behozom.

Nem vihette be, mert Hermant, amíg ő távol volt, elfogyasztotta egy kandúr. A kalitka félig csukott ajtaját valahogy kifeszítette, és Herman eltűnt az élő fehér egerek sorából.

Bernard a lesújtó hírt férfiasan fogadta. Megszorította a gyógyszerész kezét. Azt mondta, tudja, hogy Hektor úr felelősségének tudatában most szemrehányásokat tesz magának. Nem, Hektor úr, semmiért sem felelős. Ennek előbb-utóbb úgy is be kellett következnie. Párizsban túl sok a macska ahhoz, hogy egy olyan szegény, idegen egér biztonságban maradhatna.

- Ez megnyugtat - bólintotta a gyógyszerész, viszonzva a Bernard kézzorítását.

Bernard olyan volt, mint a cipőmáz, dörzsölni kellett egy kicsit, s a piszkos máz alól ragyogva bújt ki a jelleme.

VII

Most ugyanabban a kórházban feküdt, amelyben Bernard feküdt két hónap előtt. A vállával hamarabb rendbejött, mint gondolta volna, de a karját vízszintesen kellett tartania éjjel-nappal, ami csak úgy volt lehetséges, hogy valami ravaszul és mégis kezdetlegesen rászerezelt deszka támasztotta alá. Úgy járt a betegek között aládeszkázott, kinyújtott karjával, mint egy gyümölcsárus. Mosolyogva néztek utána. Az éjjeli nővérrel jó barátságba keveredett és álmatlan éjszakáin még a Papaverin kopasz fejét is leírta neki. Természetesen a fogházlelkésről is beszámolt és sajnálkozva mesélte el utolsó találkozásának cudar és megbocsáthatatlan történetét.

- Azt hiszem, elítélendő dolgot cselekedtem - jelentette ki a folyosó lámpájába bámulva.

A nővér kötött a gyér villanyfény alatt.

Több ilyen hiba nyomta a lelkét. Nyugtalanul várta a Papaverin válaszát. Egyik nap aztán megjött a levele. A tűzoltó-história - írta Papaverin - az döfi. Az már igen. Ilyen általános, egyenlő és nagyszabású röhögés még nem volt B-ben, amióta a római légiók megvetették a város alapjait. (Mert azt bizonyára tudja Sebestyén, hogy a város alatt, a jelenlegi disznólegelön, egy római légió ütötte fel egykor a főhadiszállását, s az ásatásokból kitűnőleg, mézet, ürühúst ettek, és szájpirosítót ajándékoztak kedveseiknek. Lásd a b-i múzeum balsarkában a kis üvegszekrényt, ebben a mézesbödönön, ürücsontokon s pirosítón kívül egy biedermeier porcelán tintatartó is látható, alulírott dr. Papalmási Győző, okleveles gyógyszerész nemes ajándéka.) Igen, B. napokon át hempergett a nevetéstől, amikor a Sebestyén pompás balesetéről értesült, A francia újság, amelyet egy idegen úr felejtett a Kuzmás borbély koszvjáj és rágalomterjesztő üzemében, s amelyben a fogorvos pillantotta meg elsőnek a Sebestyén bekötött arcképét s amelynek szövegét Bányai kisasszony fordította le ötvenéves nyelvtudásának minden latba vetésével magyarra, még ma is kézzel írt, s jelenleg a Sörház utca páratlan oldalán teljesít szolgálatot...

Sebestyén idegenkedve olvasta a kisvárosi humornak ezt a sűrű és kínos termékét, A szavak úgy dagadtak ki a locsogó áradatból, mint a felfújott disznóhólyagok. B-be tehát eljutott balesetének a híre. Szinte elképzelhetetlen volt. Meggyújtotta a pipáját, kiült a folyosóra és elgondolkodott. Úgy határozott, hogy Papaverinnek megírja a tényállást. Másnap leszedték a kötését, kényelmesebben mozgott, papírt vett elő és írni kezdett.

Tisztelt Papaverin úr!

Figyelmesen elolvastam a levelét. Megvallom, minden botorsága ellenére visszaragadott régi hangulataimba. Soha ittlétem óta nem rajzolódtam ki előttem B. olyan hűséggel és honvágyra gerjesztően, mint amikor megpillantottam ezeket a szavakat: Kuzmás borbélyüzem, Bányai kisasszony, Sörház utca. Egy kórházból írom e sorokat. Az ablaknál egy Napoul nevű asztalos áll, s egy kis zsebtükörben odvas fogát nézi. Egy Boussole nevű köztisztasági alkalmazott éppen a legyeket szidja. Van itt egy Ton nevű levélhordó is a szobában. Töportyút kapott otthonról, vidékről, azt eszi. Miért írom ezt meg? Mert eddig ezek között az emberek között éltem. Jó ideje már. Egy éve. Egy éve vagyok Párizsban. De most, attól, hogy ezt a Kuzmás borbélyt olvastam, meg a Sörház utcát, megint B-ben vagyok. Csak ezt akartam mondani, s talán, hogy megmondtam, semmi értelme annak, miért mondtam el.

Idegenben jólesik néha az ilyen Kuzmás borbélyok előtt is megállni. Pedig Ön tudja, hogy Kuzmásnál két év előtt szörgomba-fertőzést kaptam. És azonkívül rosszul is borotvál.

De hagyjuk a honi lírát. Térjünk át Önre, Papaverin kollégám. Kárörömmel felveti újra a kérdést: - Nos, Sebestyén kolléga, érdemes volt? Meg kell mondanom Önnek, egy csöppet sem sajnálom, hogy nem lettem olyan ecetes lélek, mint Ön, aki üres zsebbel, hamisított tejként összement lélekkel áll ott unatkozva az Egyszarvú pultja mögött, szidja az időjárást, hogy nem mehet horgászni, szidja a borbélyt, hogy oly hamar végez kopasz fején a hajvágással, szidja a mosónőt, hogy rosszul hajtogatta össze gallérját, és mérgesen bámulja a piaci tehenek ülepét. Sub titulo, hogy a nőkkel nincs mit kezdeni, mert valamennyien zavaros borjak, szép időben szabad délutánjait a berek tócsái között tölti, ahol bőségesen kvárog a kecskebéka. Kértem Öntől, nagyra becsült Papaverin úr, micsoda öröm az, kecskebékát enni? Nem nyújtott-e Önnek a természet elég tartalmas étlapot? Nem akarok messzire menni, ott van a Kispipa étlapja. Csirke, ruca, disznó, őz, bárány, nyúl, pulyka, rák, vaddisznó, fogoly, ponty és a Kispipa pompás külsejű marhahúsa. Nem elég Önnek a húsok e végtelen skálája? Nem süttetheti a hasának a legpajzánabb szimfóniákat, még új szimfóniákra horgászik a berekben? Nekem is nevetnem kell, ha rágondolok, hogyan csüng a horgán valami kedves hal helyett egy szétvetett lábú kecskebéka...

Ami a balesetemet illeti és B. harsogó jókedvét, hadd mondjam el önnek, mi is történt tulajdonképpen. Látni fogja, hogy néhány kaján szó, amelyet szórakoztatni akaró újságírók hullatnak bele a történetbe, mennyire elgázolhatja minden nemes szándék értékét.

Vissza kell térnem Ferdinándra, akiről már tettem említést. Ferdinánd könnyelműen és felelőtlenül átadta a találmányomat egy meglehetősen közönséges ügynökfélének, aki a benne rejlő nemes elgondolást aprópénzre váltotta fel. Igen, Papaverin úr, a találmányomat, amelyhez oly lelkes várakozást fűztem, féregirtó szerként szabadalmaztatta, és szerény tökémm nagy részét különböző címeken kicsalta tőlem. Nem állítom, hogy Ferdinánd tudott volna ezekről a szélhámosságokról. Könnyelmű ember, a pénz talán nem is érdekelte. De kénytelen voltam őt is perbe vonni, ügyvédem ajánlatára, mint aki lelkiismeretlenül beledobott egy szélhámos hálójába, ítélethozatal után éppen az ügyvédeimtől jöttem, aki közölte, hogy alakilag most már minden rendben van, a legnagyobb rendben. Sikerült a bíróságtól marasztaló ítéletet kapnia. A hír jókedvre hangolt. Kellemetlen telet éltem át. Abból tartottam fenn magam, hogy mindennemű eladogattam. Nem épületes érzés az ilyesmi. De én semmivel sem törődtem. A bizalom szilárdan tartotta bennem a lelket. Ön azt kérdi, Papaverin úr, mit értek bizalom alatt. Nos, nem nehéz kitalálni. Az ember bízik. Bizonyára nem azért szállítottak bennünket ebbe az életbe, hogy haszontalanul a szemétre vessenek. Valami értelmünk van. Ha az ember erre gondol, nem engedi, hogy „egy sötét sikátorban leüssék a gondolatai”, ahogy Ferdinánd mondja. Az ember legyen résen, és ne engedje elhatalmasodni az érzelmeit. Az érzelmek nőiesek és felelőtlenek, jegyezte meg egyszer Ferdinánd. Átkozottul érdekes fickó volt, nagy kár, hogy becsstelenségre is hajlamosnak mutatkozott. Ő erre azt mondja: „saját rendszabályok”. Minden okos embernek meg kell csinálnia a maga rendszabályait, amelyek legjobban biztosítják a nyugalmit, más szóval azt, hogy a másoktól elrabolt zebracombot zavartalanul lerághassa a csontjairól. Igen, Papaverin úr, Ferdinánd dzsungelképekben gondolkozott. Úgy látja az életet, hogy egymás orra előtt ütik le a zebrákat, és egymás szájából tépjük ki a másoktól elorzott falatokat. Hogy keresztül-kasul nagy lopások folynak itt magas erkölcsi segédlettel. Az az ember volt, aki talán sohasem hajolt le, hogy letépjen egy ibolyát. Nem hitt, Papaverin úr és nem bízott, akárcsak Ön. Ha rágondolok, sajnálkozást érzek iránta. Engem sohasem hagyott cserben ösztökélő érzésem, hogy folytassam a magam szerény útját, s ne tekintsem magam soha elveszett embernek.

Az ügyvédtől vidám érzésekkel távozva, a Szajna partján egy zöldcipős, ősz hajú ember ragadta meg a figyelmemet, aki a Louvre közelében az alsónadrágját mosta a folyóban. Lenn, az alsóparton guggolt. Meglepett kissé ez a fesztelenség. A Louvre közelében, alsónadrágot

mosni, zöld gumicipőben! Észrevettem, hogy olykor abbahagyja a nagymosást és elnéz a túlsó partra, a Conciergerie tömzsi börtöntornyára, amelyben valamikor elefántcsontszínű márkinők és ijedt polgárok várták, hogy levágják a fejüket. (Philibert becsületszárára állítja, hogy az egyik alak, amikor a guillotine alatt lehullott a feje, utána hajolt és fölemelte!)

De hagyjuk a levágott fejeket. Amíg a zöldcipős ember elbámult a túlsó partra, a víz elkapta az alsónadrágot és elindult vele a Művészetek Hídja felé. A parton nagy tömeg ember gyűlt össze, izgalommal nézte a tovaúszó szürke vászonhólyagot. Legalább harmincan lehettek, s nagyrészüket talán sohasem volt kíváncsi a közeli Louvre-ra! A zöldcipős ember legyintett és továbbállott. Az alsó parton ment, követtem. Nem messze megállott egy hulladékhalom előtt. Leguggolt és üzleties komolysággal hozzálátott a készlet osztályozásához; balra rakta a kenyérdarabokat, nagyság szerint. Úgy látszik, ez lehetett a Kenyérosztály, kicsi, nagy és nagyobb kenyérdarabok száraz halmaival. Később észrevettem, hogy e halmokat is két részre osztotta. Egyik volt a Még Ehető Kenyérdarabok Osztálya, a másik a Végleg Elszáradtaké. A ruházati osztályban a figyelmemet egy rózsaszínű női haskötő vonta magára a gömbölyű has még melegnek látszó körvonaláival. Egy kávéval leöntött csipkegallérre is emlékszem, s a fényűzési tárgyak osztályán egy üres pezsgősüvegre, meg egy repedt hanglemezre. Azt kérdezte tőlem, hogy talán be akarok-e társulni az üzletébe.

A kérdés komoly s határozottan sértő volt. Vizsgálódva néztem végig magamon.

- A látszat csal, barátom - figyelmeztettem kissé gyűrött ruhámra gondolva. Erre a zöldcipős, szakállas alak azt kérdezte, hogy már az is csal? Mulattam a félreértésen és igyekeztem elnéző lenni. Azt mondta, ne adjam a pénzügyminisztert. Letegezett. Hogy volt ő is gázgyári pénzbeszedő egyszer. Igaz, tette hozzá, régen és rövid ideig. Ezért hát ne nagyzoljak, mert jól látja rajtam, ki vagyok.

Azt feleltem neki, hogy hagyjuk barátom a tegezést. Egy kicsit félreismer. Én...

Előbb kereken és röviden úgy akartam folytatni, hogy gyógyszerész vagyok. Én gyógyszerész vagyok. De rossz ruhám megállásra készítetett. Gondolkoztam. Lemérlegeltem magam a földi látszatok mázsálóján s úgy határoztam, hogy közbeiktatom ezt a szót: tulajdonképpen.

- Én tulajdonképpen gyógyszerész vagyok - mondtam neki. - Egy kis összeget várok.

- Ah, összeget? - nézett rám és belevakart a szakállába. - Összeget.

Volt valami szörnyen kételkedő abban, ahogy elhanyagolt szakállát vakargatta. Nem akartam közelgő sorsfordulásomról beszélni, pedig erősen kísértésben voltam. Az ilyen életből kiesett öreg csavargóknak már alig van érzékük a csatornafeletti dolgok iránt.

- Összeget - szólottam rá önérzetesebben. - Kétkedik talán benne?

- A fenét! - mondotta és füttyentett egyet. - Öcceget mondasz, elnököm? Nem rossz dolog az az öcceg.

Öcceget mondott, gúnyosan és úgy vettem észre, megvetően. Vigyorogva nézett rám, alulról fölfelé.

- Társba csinálod valakivel? - kérdezte hirtelen.

Hamarosan megértettem, hogy valami betörésre vagy fosztogatásra gondol. Mi tagadás, Papaverin úr, szabályos alvilági alaknak nézett. Figyelmeztettem, hogy tévedésben van, mert én csakugyan gyógyszerész vagyok, s valóban nagyobb összeget várok egy perből kifolyóan.

Rám nevetett. No, ő is csak azt gondolta. Kiderült, hogy ő ezt is csak olyan kirakat fosztogatás-félének tartja.

- S a salátát berakod a bankodba, mi? - tudakolta gúnyosan.

A felső partról egy kutya sietett le a lépcsőn. A víz mellett, a felszedett kövezet helyén heves mozdulatokkal lyukat ásott magának. A szájában egy csont volt, azt betette a gödörbe. El akarta éppen földni, amikor egy vontatógőzös haladt el a part mellett, kicsapta a partra a hullámokat, s a kutyát elkergette a gödör mellől. Amikor a kutya visszatért a gödréhez, a csontnak már csak hült helyét találta.

A szakállas a földön térdelt. Rávigyorgott a kutyára.

- No - mondta neki - látod, nem sokat ér a vagyongyűjtés. Ma már nincsenek megbízható bankok.

Az ügyvéd azzal biztatott, hogy hamarosan „pénz üti a markomat”. Arra gondoltam, hogy találmányomat egy megbízható szabadalmi irodára bízom s a pénzt addig is, amíg megfelelő összeg áll majd rendelkezésemre, hogy valahol gyógyszerért béreljek, bankba helyezem. Ez a kis parabola meggondolkztatott. Otthagytam az öreg semmiházit, s azon gondolkoztam, mitévő legyek majd. Az is eszembe jutott, hogy családot kéne már alapítanom. No, erre várunk még, szereltem le magam, majd ha meglesz a gyógyszerár. Tudom, Papaverin úr, hogy e sorokat olvasva, szokása szerint kerge gyógytári kukacnak nevez. Igazán nem adok sokat az elnevezéseire. A nevek és jelzők tapasztalatom szerint csak ritkán fedik a valóságot. Ficke János nagy gyarmatáru üzlet - jelzi otthon az Erdészeti Hivatallal szemben a jól ismert cégtábla. S mi az igazság e fickei nagy gyarmatbirodalommal szemben? Egy dézsa szilvaíz, egy hordó kocsikenőcs, egy hordó sózott hering, néhány kiló mosószóda és egy doboz sava-nyúcukor. És a patak mellett, a rozoga hídon túl, amerre ön békászni jár, egy másik cégtábla szürke és poros pléhbetűi azt hirdetik, hogy Kis Lajos bizományos. S mi az igazság e szürke por s e szürke bádogbetűk mögött? Hogy Kis Lajosnak harminchét hold szőlője van, amely ennek a vidéknek legpompásabb borát termi. Boraiért egy-egy idegen music-hallban vagyono-kat kér a pincér. Kis Lajos ezen kívül földrészünk leghíresebb darázsgyűjteményének a birtokosa, s neve minden darazsakkal foglalkozó külföldi folyóiratban előfordul. S végül milyen nemesen hangzó névjegye van például önnek, Papaverin kollégám: Dr. Papalmási Győző okl. gyógyszerész. S mi az igazság? Hogy semmi pap, semmi győzelem, éppen hogy valami kevés oklevél az unguentum zinci faskatulyába való ügyes bekenéséből. A nevét meg úgy írja alá, hogy Papaverinnek olvassa mindenki.

De ne folytassuk ezeket a b-i csipkelődéseket. Belátom, híjával vannak minden attikai sónak. A balesetemet akarom Önnek elmondani, minden szépítés nélkül, ítélje meg, van-e ok itt nevetőgörcsökre, Könnyed léptekkel igyekeztem át azon az öreg épülettömbökből és szűk utcákból álló negyeden, amely a Szajna és a Csarnokok között elterül. Égő rongyok füstje marta a torkomat. Fölpillantok, s az egyik ház második emeletén gomolygó füstöt látok. Jobban fölfigyelek. Itt nincs minden rendben - gondolom.

Jól sejtettem. Odafönn valaki szesz lángon melegítette a sütővasát - kiderült, hogy a ház tulajdonosnője volt, egy ötvenéves özvegy - s a láng belekapott a függönyzet lenge rongyába. A sárga füstöt nemsokára drámai gomolyagok követték, amelyeken komor lángnyelvek törtek át.

- Tűz! - kiáltottam el magam. Az utca szűk volt, kicsi és tökéletesen néptelen. A közelben valami enyvesületet láttam.

- Értesítsék a tűzoltóságot - kiáltottam be az ajtón.

Mire megfordultam, a ház második emeletének minden ablaka füstölgött. Az egyikben zilált-hajú nő sikoltozott. Láttam, hogy kétségbeesetten igyekszik felkapaszkodni az ablakra. Mögötte már lángokban állhatott a szoba. A túloldalon valami raktárfélét láttam. Berohantam.

- Kerítsenek hamar egy ponyvát - ordítottam. - Ég a szemközti ház! És néhány embert a ponyvához!

Egy pincehelyiségből poros, gyűrött ponyvát hurcoltak fel. Szétnyitották, lyukas volt, száz szakadás tátongott rajta.

- Ide! - kiáltottam. - Kétrét hajtani! Gyorsan.

Egymásra vettem a ponyva két szárát, a lyukak és szakadások alá így legtöbb helyen ponyva került. Megragadtam, a szélét, az ablak alá vonszoltam és rászóltam az emberekre, hogy keményen markolják meg a szegélyét.

Arcomról csurgott a veríték. A magasban a testes asszonynak sikerült az ablakra kapaszkodnia. Hadonászott, s kétségbeesésében már ugrani akart, mielőtt megfeszítettük volna a ponyvát. Elöntött az izzadság, ordítottam:

- Kitartás! Egy fél perc még! Megfeszíteni a ponyvát! Vigyázat! Mindenki teljes erejéből feszítse!

Mindezt pillanatok alatt ordítottam össze. Nem tudom, érezte-e már Ön a cselekvő embertársnak, a segítő felebarátnak, egyszóval a legszebb humánumnak ezt a nagyszerű verítékét. A másokon való segítség boldog izgalmát.

Belekapaszkodtam a ponyvába, és húzni kezdtem magam is. Igyekeztem megkettőzte az a tudat, hogy sok minden múlik most rajtam. Én vettem észre a tüzet legelsőnek, én kiáltottam el legelőször a ponyva szót, s némileg az én irányításomtól függ, hogy az a szerencsétlen nő odafenn rossz helyre ne ugorjék és szét ne locsantsa agyvelejét az utca kövezetén. Mondom, meghúztam a ponyvát és fölpillantottam. Megállapítottam, hogy a ponyva rossz helyen áll, az asszony aligha fogja tudni magát kifogástalanul belecélozni. Próbáltam hát visszafelé húzni. Túlerővel állottam szemben, az emberek rossz irányba húzták a ponyvát, s odafönn az asszony már túl volt azon, hogy higgadt célzással töltse az idejét. Elordítottam magam, húztam izombeli és szellemi erő kifejtésem maximumával vissza a ponyvát az ablak alá. Tisztában voltam vele, Papaverin úr, ha nem sikerült legalább egy méternyire visszarakadnom ezt a vak, szinte állatian hátrafeszülő csoportot, amely minden állatiassága ellenére is a legemberibb cselekedet végrehajtására merevítette meg izmait, úgy fáradásunk meddő és tragikus lesz. Tíz, vagy tizenöt emberrel állottam szemben, már nem is tudom. Egy méterről volt szó. Húztam a ponyvát megszakadásig. Az emberek üvöltöttek. S a sarkon már szólott a tűzoltók szirénája. Fölpillantottam. A fejem fölött egy sikoly hasította meg az ordítás egyhangú tömbjét. A sikoly nem szakadt meg, egyre közeledett. Egy gomba módra szétnyíló szoknyát láttam és két meztelen combot. Ismeri Ön a szabadesés törvényét? A zuhanás gyorsult, Kiáltani akartam, de már nem volt időm. Amint ön is olvasta, az újságban, a hölgy rám zuhant. A fejemre, írták az újságok, de ez nem igaz. Könyökével érintette a fejemet is, de súlypontja a bal vállamat és karomat érte.

Ez történt, Papaverin úr.

És most kérdem, hol itt a humor? Mi itt a nevetséges? Mi az a hallatlanul csiklandó ebben a balesetben, ami B. apraját-nagyját a hasgörcsig megnevette? Tudja-e, hogy nem is volt olyan humoros aléltan feküdni ott az utca kövezetén, vérző fejjel és összetört végtagokkal? Talán eltörött kulcscsontom, összezúzott balkarom és vérző fejem váltotta ki a derűnek ezt a ritka viharát?

Azt hiszem, nem mindig az a nevetséges, aki annak látszik. Az emberek hibás nevelésük, ferde fogalmaik és tájékozatlan érzékeik miatt vidám hahotával tévelyegnek e Nagy Szórákózhely csodapavilonjában, és meglepődve ütik bele minduntalan a fejüket valami tükörbe,

amelyet kijáratnak hittek. A vége mindig az, hogy amikor telenevették magukat a saját butaságukon, arra fanyalodnak, hogy más vezesse ki őket hahotáik börtönéből.

De még volna egy-két felvilágosító szavam ehhez a balesethez. Nem volt nehéz felismernem, hogy a zuhanó nő erősen lapos röppályája bizonyos kockázatot jelent rám nézve is. A röppálya ívét ugyanis gondolatban meghosszabbítottam önmagamig, s nem voltak kétségeim, hogy a nő a következő pillanatban a fejemre zuhan. Említettem, hogy bármennyire is húztam a ponyvát, túlerővel állottam szemben, a szükséges egy métert nem tudtam behozni, mindössze egy fél métert. Ezt a hiányzó fél métert én töltöttem ki. A röppálya vonala egyenesen a fejemnek tartott. Lett volna még időm elugrani.

De én nem ugrottam, Papaverin úr.

Ha ugrom, nem kétséges, hogy a szerencsétlen nő halálra zúzza magát a kövezeten. Tehát vállaltam, Papaverin uram, vállaltam ezt az ismeretlen asszonyt, vállaltam a balesetet, a nevetségességet, a bepólyált vállat, a gipszbe rögzített kart, fájdalmakat s mindent, ami utána következett: újságírókat, fényképezőket, kórházi ágyat és a Sörház utca, meg Kuzmás borbély röhögés-orkánját. Bolond voltam? Nem. Hős? Nem. Eszemben sem volt agyonzúzatni magam önfeláldozásból. Annak a pillanatnak a tizedrésze alatt, amely mérlegelés céljaira rendelkezésemre állott, arra gondoltam, hogy a fejemet biztonságba helyezem, s csak a vállamat nyújtom oda érintkezési felületnek oly módon, hogy a zuhanó test per tangentem, tehát csökkent súllyal ütődik hozzám, s onnan továbbítódik a ponyvába. A számításom, sajnos, csak részben vált be. De nagyjában túl vagyok már mindenen, és amint hallom, a nő egy kis ájulással és jelentéktelen zúzódással került ki a ponyvából, ahová az én kulcsesontom összeroppanása révén mégis csak sikerült bejutnia. Ami engem illet, én kissé hosszasan időztem az öntudatlanság pincéjében. A zuhanás ugyanis földre terített. Valami rugalmas tömeget éreztem az arcomon. Lélegzeni próbáltam, de levegő helyett valami szűkös szappanszag gyűlt össze az orromban. Légzőszerveim hamarosan elvesztették minden kapcsolatukat a külvilággal, és innentől kezdve néhány órai szünet ékelődött be az öntudatomba.

A kórházban tértem magamhoz. Orvosok és ápolónők állottak körül; kérdéseikre közöltem velük, hogy a magam részéről sürgősebbnek tartanék egy jó teát vajás kenyérrel. Teljesítették a kívánságomat. Utána megröntgeneztek, és rögzítő kötésbe tették a karomat. De alig vittek vissza az ágyba, fiatal emberek tolongtak be a terembe, leültek az ágyam szélére, és közömbös arccal, de meglehetősen követelő hangon kérdéseket tettek fel. Személyileg, amennyire megállapíthattam, alig méltattak figyelemre, jóformán rám se néztek, csak kérdéseiket és fényképező lencséiket irányították nekem. Egy kicsit nehezen ment a lélegzés, fájdalmakat is éreztem, hát csak nagyon hígán válaszoltam a kérdéseikre. Figyelmeztettek, hogy alapjában kötelességem beszélni. A balesetek és szerencsétlenségek, mondták, azért vannak, hogy az előfizetőknek legyen mit olvasniuk. Minden ellenkezésem hiábavalónak bizonyult, hideg és tapintatlan csákányaikkal nemcsak a baleset, hanem életem minden egyéb részletét is kibányászták belőlem, s amikor távoztak, még köszönetet sem mondtak.

A következő napon megjelent a képem a lapokban. De hogyan, Papaverin úr. Milyen lesújtóan, milyen igaztalanul! A fejem bepólyálva, s az arcomon valami ismeretlen, hülye vigyor, amelyről a lapok azt állították, hogy a nap hőséneke elégedett mosolya! Nem tagadom, megfordult többször a fejemben, hogy idővel talán én is bekerülök a lapokba valami sikerem révén, de nem így képzeltem el első hírlapi szereplésem! A képet eltorzították azzal a magnézium fénnel, a szavaimat kifacsarták. Sohasem tettem olyan kijelentést, hogy felfedezésemet egyetlen szenvedélyemnek, az aludttejfogyasztásnak köszönhetem. Az egyik lap ezt a címet adta cikkének:

„Hölgyeim, uraim, fogyasszunk minél több aludttejet - mondja egy feltaláló.”

Azt kérdezték tőlem, mi a kedvelt étel. Azt feleltem, hogy régebben, kerékpár-kirándulásaim alkalmával, kedvvel szürcsölgettem az aludttejet. Aztán azt kérdezték, voltam-e a Louvre-ban, és mi a véleményem a képeknek egy bizonyos csoportjáról. Közöltem velük, hogy nincsen készenlétben semmi véleményem, de annyit mindenesetre mondhatok, hogy nem rajongok azokért a bőséges ülőkével ellátott vastagtérdű hölgyekért, akiket a régebbi festők modellül választottak. És tudja, Papaverin úr, mivé torzult a faggatások gyűrűjéből menekülve odavetett válaszom? Hogy amíg az emeletről lezuhant özvegynek a súlya alatt nyögtem, Giorgione kövérhasú női jutottak szembe! Nos, mit szól ezekhez a lelkiismeretlen széltolókhhoz! A nevét sem tudtam addig ennek a Giorgionénak. Hiszen említettem önnek, lélegzeni sem tudtam, nemhogy kövér hasú nők képeire gondoltam volna. De ez nem minden! Hogy a mulatság teljes legyen, még ezt a kijelentést is a számba adták:

„Uraim, higgyék el, Newtonnak sem lett volna kedve feltalálni a nehézkedés törvényét, ha alma helyett egy nyolcvankilós özvegyasszony esik a fejére.”

Elhűlve bámultam ezekre a cikkekre. Nem hittem a szemeimnek. Ah, Papaverin úr, hogy hittem én a nyomtatott betűnek! Hogy mulattam azokon a tudatlan embereken, akik tudatlanságuknak valami fennhéjázó makacsságával legyintettek minden nyomtatott betűre: „Hazugság!” „Kitalálás!” „Áprilisi tréfa!” „Ne higgyen ezekben a számárságokban!” Megvallom, nemegyszer bosszantott ez a hengegő tudatlanság. Hogyan képzelik el ezek a kezdetleges bölcsek, hogy többemeletes újságpalotákban, komoly, családos emberek, komoly íróasztalok fölé hajolnak, vagy írógépeiken kopácsolnak, az asztalokon telefonok berregnek, szolgák futkároznak, felvonók szaladnak, zörögnek a szedőgépek, búgnak, fújtatnak a nagy nyomógépek, rikkancsok kiáltoznak - s mindez a gyors, drámaian komoly munka, szerkesztők, titkárok, szolgák, liftesek, szedők, nyomdászok, portások, újságárusok lihegő munkája arra szolgál, hogy a végén néhány hitvány hazugságot sózzanak a gyanútlan újságvásárlóra? Lehetségesnek találja valaki józan ésszel, hogy ez a rengeteg sok tökéletes és drága gép, ez a rengeteg sok komoly családapa úgy termeli a hazugságot, mint más üzem a csavart, vagy hajlított széket?

Úgy látszik, lehetséges. És most arra sem kérhetem Önt, hogy ne higgyen ezeknek a durván kiszelt locsogásoknak, mert hiszen én voltam az, aki mindig szembeszálltam Önnel és gyerekes meggyőződéssel keltem védelmére a nyomtatott szó komolyságának és hitelének. Nem kérem rá, de nem mulaszthatom el figyelmeztetni, hogy Ön sohasem hitt az újságok lódításainak, miért van hát az, hogy most kivételt tesz?

Egyébként ehhez az ügghöz tartozik az is, hogy a kórházba való beszállításomat követő nap levelet kaptam Ferdinándtól, amelyben késznek nyilatkozik igaztalan meghurcoltatásomért elégtételt venni. Érintetlen, komoly hírnevem és jövődő érvényesülésem forog kockán, írta. Megjegyezte azt is, hogy meghatalmazásom nélkül, de utólagos jóváhagyásomban bízva, már érintkezésbe is lépett az egyik lapvállalat vezetőjével, aki hajlandóságot mutat a félreértés békés rendezésére. Megüzentem Ferdinándnak, hogy nincs szükségem közvetítésre, és nem fogadok el semmiféle olyan elégtételt, amilyenre ő gondol. Nekem ne adjanak pénzt azért, hogy humorukat kidőzsölhették rajtam! A becsületet pedig hagyjuk. Úgy látszik, két különféle dolgot értünk alatta.

Minthogy a szokatlan kaland hőjét többen akarták látni, arra kértem az osztályorvost, hogy helyezzen el valami védettebb helyen, hogy ne kelljen hívatlan látogatóimmal érintkezésbe jutnom. A nagy betegszoba függelékében helyeztek el, amely sikátorszerűen elválk a terem-től, s ez visszaadta nyugalمامat.

Ez minden, amit tudomására akartam még adni. Holnap talán már elhagyom a kórházat. Köszöntse nevemben Ilonát, s az öreg forradalmárt. Isten Önnel, kaján és kopasz Papaverin uram.

Honfitársi és kartársi üdvözlettel:

Sebestyén K. J. H.

VIII

Ferdinánd megállott a hídon, elővette még egyszer a Jozefin levelét - két gúnyos sor volt mindössze, egy újságmargóra ceruzával odavetve -, néhányszor elolvasta, aztán átadta a szélnek, amely nyomban magával ragadta.

Jozefin a faképnél hagyta.

- Most, éppen most - csóválta hosszúkás fejét finom és keserves mosollyal Ferdinánd. - Amikor szakítani akarok pimaszságaimmal, amelyek annyi örömet szereztek nekem, s amikor új életet akarok kezdeni, mint egy meghatott fajankó!

A szárnyaló papírnylvet figyelte, amely átrepült a mellvéden és egy vontatóhajó farához ütődött.

Szédülést érzett, tüzes volt a szemgolyója. Szerette volna elhíttetni magát, hogy az a silány kolbász okozza rossz közérzetét, amelyet az este egy vidéki kocsmában fogyasztott. De hamarosan tisztázódott, hogy a gyomrában dülő szerencsétlenségnek is éppúgy Jozefin az oka, mint annak a különös és szomorú tisztaságnak, amely a szívében tátongott. Tisztának érezte magát, mint egy átmosott Augiasz-istálló. A szenvedés tisztít. A szenvedés a legveszélyesebb irodalmi műfaj, az ember leveti műveltségének és tapasztalatainak mocskos patináját, s meztelenül didereg visszeres pipaszárlábaival Isten szabad ege alatt.

A szerelem is szenvedés. Érezte, hogy Jozefin síkos angolnalelke kievickél a kezéből, ösztönszerűleg a gyermekkorát hívta segítségül, gyermekéveiről beszélt Jozefinnek. Meg akarta hatni, és nem röstellt irodalmilag szárnyalni hajdani évei fölött. Először életében törekedett festőiségre, amikor leírta régi otthonának szikláit és a tengert. Próbált néhány új színt kitalálni a tenger vizéről (s rájött arra, hogy nincsenek új színek) új hasonlatokat apja szakálláról, amelyet mindig szelek cibáltak (s rájött arra, hogy nincsenek új hasonlatok, mindent mindenhez hozzámérték már). Beszélt a napos halászatokról Jozefinnek, amikor apjával a vízre tolták bárkájukat. Fiatal, soványlábú kölyök volt, mindig mezítláb járt, feltűrt nadrágban. Apja lebocsátotta a hálót, ő meg egy nagy doronggal dörömbölni kezdett a ladik fenekén, hogy a hálóba ijessze a halakat. Benn a tengerben, a sziklák között, egy kolostor bújt meg az eukaliptuszok között. Leírta az esti harangszót a tengeren, és beszélt az öreg sirályokról. A hajóácsnak volt egy lánya, egy csodálatosan kóbor, szurokszagú teremtes, jóformán gyermekek voltak mindketten, amikor kedvesei lettek egymásnak. Úszkált a szavak hullámain, észrevette, hogy tud egyszerű és keresetlen lenni; azt ígérte Jozefinnek, hogy ezután mindig egyszerű és őszinte lesz, és nagy dolgokat fog írni. Nincs izgatóbb szépség az egyszerűségnél, mondotta megtérve. Nemes hangú regényeket fog írni, és magaslati levegőjű színdarabokat. Új életet fog kezdeni.

A vontatóhajót nézte; most, hogy Jozefin könnyedén elhagyta és búcsúüzenetében csak a mosásból beérkező fehérműről rendelkezett, a szívéből nem, megértette, hogy elpuskázta az életét, és nincs tehetsége semmihez, legkevésbé az egyszerűséghez. Cigarettára gyújtott. A Tüleriák kertjén ment át; a nagy vízmedence eszébe juttatta Sebestyént, akivel ezen a helyen ismerkedett meg. A szürkébe öltözött, tiszta és hiszékeny ember lelkesége megmosolyogtatta. Az együgyűség kagylójában nemegyszer talál az ember nagyszemű gyöngyöket. Mulattatta a különös kagyló, s valami irodalmi kíváncsisággal nyúlt az öntudatlan gyöngyszem után. Most, megcsalottan, és faképnél hagyottságának rikító fényében kegyetlennek látta kíváncsiságát, amelyet a gyógyszerész ellen elkövetett. Kíváncsisága komisz tett volt, cselekedetek

könnyelmű sorozata. Valósággal elgázolta, ezt a lelkes és tapasztalatlan embert barátsága ürügyével, aki mulatságos ügyefogyottságát annyi előkelőséggel és önérzettel párosította.

Hirtelen vágy fogta el, hogy kiengesztelje. Látni akarta. Meg akart vigasztalódni nemes együgyűségétől. Valósággal belekapaszkodott abba a reménybe, hogy egy Sebestyénnel való találkozás enyhíteni fogja, talán el is oszlatja könyörtelen sajtásait. Tudta, hogy kórházban fekszik. Megkönnyebbülve sietett le a földalatti villamoshoz. A kocsiban dülöngélve kapta el a lecsüngő fogantyút. A száguldó, kanyargó villamos centrifugális ereje néhányszor próbálta kitépni egyensúlyából, de ő görcsösen fogta a csüngő szíját. A szíj, úgy érezte, a gyógyszerész barátsága.

Sebestyén hidegen nézett végig rajta.

- Úgy látom - jelentette ki felháborodva -, ön megfedkezett arról, hogy szerfelett csúnyán rászedett.

Ferdinándot ennek a haragnak a nemessége, de különösen a „szerfelett” szó poros, irattári illata szinte egy csapásra kigyógyította szomorúságából.

- Mondja csak egyszerűen úgy, hogy rászedtem - javasolta még bágyadt egyszerűséggel, de már romlott paradoxonokra felajzottan.

- Hogyan? - méltatlankodott Sebestyén. - Ön ebből is tréfát űz?

- A tréfa űz bennünket - figyelmeztette Ferdinánd, mert nem tudott semmit elfogadni, ami egyenes és egyszerű volt, kivéve a rászedésnek azt a fajtáját, amelyről Sebestyén beszélt. - És végeredményben, hogyan képzei el, Hektor úr, az életet csalás nélkül? Állandóan csalunk; ha nincs elég tehetségünk ahhoz, hogy másokat csaljunk meg, akkor magunkat csaljuk hatravakra. De hát ez nem is olyan baj. A nyugtalanító inkább az, hogy vannak pillanatok, amikor szeretnénk megjavulni. Ennek mindig olyan csőd íze van. Le akarjuk rúgni magunkról régi formánkat, mint egy nadrágot. Vedleni akarunk, mint a hernyók. Ez fájdalmas, Hektor úr.

Sebestyén elfordította a fejét.

- Tulajdonképpen párbajra kéne hívnom önt - mondotta.

- Igen. De gondolja csak meg, milyen ostobaság volna. És azonkívül ne felejtse el, nem erről beszéltünk.

Hosszúkas lófejét oldalra billentette és kesernyésen mosolygott.

- Rabjai vagyunk erényeinknek, s innen van az, hogy nem élvezhetjük elég odaadóan bűneinket. Javítóintézetben élünk, Hektor úr, az erényről kell dolgozatot írunk, holott néhány nyomorúságos fegyencársunkon kívül ez senkit sem érdekel.

- Menjen - szólott rá a gyógyszerész dacosan. - Nincs szükségem a látogatására.

Ferdinánd bólintott. Lehet, mondotta. De neki szüksége van rá. Szüksége van arra, hogy Sebestyént egy kicsit kétségbe ejtse, mert ez enyhíti a saját kétségbeesését. És Sebestyénnek sem fog ártani. Hátha ez a sok kétségbeesés megérteti vele, hogy nem érdemes semmiért kétségbeesni.

- Ön nem ismeri az élet magasabb értékeit - intett a gyógyszerész lenézően. - Ön csatornában él. Mi lenne az emberiség sorsa, ha olyan elvek szerint élne, mint ön!

- Ne higgyen, Hektor úr az ígék maradandóságában - felelte csendesen Ferdinánd. - Semmi sem maradandó. Elvek? Ostobaság. Nem hiszek semmiben, csak abban, hogy egyszer mindnyáján pórul fogunk járni.

Sebestyén megrázta a fejét. Nem érti Ferdinándot, mondotta. Nem is akarja megérteni. Miért jött? Mit akar tőle?

Felkapta a fejét és haragosan nézett hosszú barátja fáradt arcába. Fölemelte a kezét, amikor látta, hogy Ferdinánd válaszolni készül.

- Ne feleljen. Ismerem már a válaszait. Meg akarja, nemde, magyarázni nekem, a tudatlannak, hogy mennyivel tisztességesebb dolog tisztességtelennek lenni. Csakhogy ez nem fog önnek sikerülni. Az apám beleőrült abba, hogy egyik hitelezője tisztességtelennek nevezte. Ami pedig többi veszélyes maszlagját illeti, azt tartom már, hogy azok veszélytelen zagyvalékok, még egy közönséges cigányhal sem fordulna fel tőlük.

Büszkén nézett Ferdinándra.

- Láthatja, Ferdinánd úr, vége a szép időnek, amikor szájtátva hallgattam önt. Amikor órákig tudtam tűnődni azon, mit értett ön például ezen a kifejezésen, hogy a „szeretet rémuralma”. Semmit, akárcsak Papaverin nevű kollégám.

- Talán az inkvizícióra céloztam, amely a szeretet nevében megpörkölte az embereket; talán azokra a nagy tévelygőkre gondoltam, akik azt hitték, boldoggá lehet tenni az embereket, s ezért leöltek belőlük néhány százezret.

Mutatós vesszőparipája addig csábította, amíg rossz hangulata ellenére felült a hátára. A vesszőparipa ficánkolt kettőt-hármat, aztán elporzott abba a távoli zagyvaságba, amelynek Költészet vagy Problémák Világa volt a neve. Azt mondta, hogy az embereket valaki félrevezette. Beledobta a köztudatba azt a szót, hogy boldogság, s az a sok tudatlanságra és mesékre hajló ember, aki mind boldogtalannak érezte magát, ásót, kapát ragadott és nekivágott az ismeretlen és ködös világrésznek, mint Klondikének a hajdani aranyásók, hogy megtöltse zacskóját a boldogság aranyporával. S az aranyásók, a kalandorok azóta is egyre özönlenek, gyalog és repülőgépen a legendás tájék felé, ahol csak elődeik kifehéredett csontjait kaparja ki az ásójuk...

A kórház kertjében állottak. Sebestyén végignézett rajta. Most neki is gyűrött a gallérja - gondolta. - És a hangja olyan, mintha valami betegség gyötörné.

- Menjen, Ferdinánd úr - szólott hozzá békésen s azzal a váratlan meggyőződéssel, hogy egy rokonszenves örültséggel van dolga. - Hagyjon magamra.

- Ahogy gondolja - vont a vállát Ferdinánd közömbösen. Nem volt szerencséje: egyszer gubancolódott bele a maga bábszínházának zsinórjaiba, s akkor sem tudott senkit sem kapni, akinek megmagyarázhatta volna, hogy szeretne kimászni belőle. Annyi borsót hintett a falra, hogy amikor végre termékeny földbe is hullathatta volna, kifogyott a borsókészlete. Szeretett volna magáról beszélni, s már nem volt mit s nem volt kinek. A tékozlók tanulságos drámája érte utol. Cigarettára gyújtott és azt kérdezte, merre van a kijárat.

- Arra - mutatta a gyógyszerész, s karja, amely a kórház kijáratát mutatta, könyörtelenül állott a levegőben, mint egy lángpallos. Mint egy angyal pallosa.

Ferdinánd összeszedte magát. Az a tudat, hogy nagyon gyenge bőrben van, erőssé tette.

- Szabad még egy tanácsot adnom, Hektor úr? - kérdezte. - Ne hamarkodja el ezt az üzletet is.

A gyógyszerész megkérdezte, hogy milyen üzletet hamarkodott még el. Azt - felelte Ferdinánd -, amelyet vele kötött. Vagy tagadja Hektor úr, hogy elhamarkodott lépés volt rábízni, őreá, Ferdinándra a találmányát? Most tehát nagyobb körültekintéssel kell eljárnia.

- Miről van szó?

- Könnyelműség volna, ha megengedné - figyelmeztette Ferdinánd -, hogy egy jómódú özvegy, aki oly csinos összegecskét fog zsebre vágni leégett háza miatt, csak úgy díjtalanul esett legyen a Hektor úr fejére. Figyelmezteti Hektor urat, hogy az ilyesminek meglehetősen komoly tarifája van. Nagy ügyetlenség volt visszautasítani a sértegető lapokkal való megegyezés lehetőségét, de kétszeresen hülyeség volna, ha Hektor úr az özvegyet is futni hagyná.

- Szóval megzsaroljam! - nevetett a gyógyszerész fölényes gúnnyal. Most, hogy Ferdinánd olyan gyöngének látszott, önmagában nagy erőket érzett. Sérült karját most egy fapolcon tartotta, amely a nyakába volt erősítve. Úgy vitte, mint ambuláns kofa a gyümölcsös kosarát.

- Megzsarolni? - csodálkozott Ferdinánd őszintén.

A vér, jelentette ki sértődötten, van olyan értékes folyadék, mint a veríték. Már pedig, - érvelt tovább - ha a verítékünkért pénzt fogadunk el, miért ne fogadhatnánk el némi ellenszolgáltatást azért is, hogy vért ontottunk másokért.

- Értesítenem kell - közölte a gyógyszerész keményen -, hogy csak az orromból folyt a vér.

- Lényeges ez?

- A vérontásnak ez a módja túlságosan közönséges ahhoz, hogy valami hősi jelzővel lehetne illetni - figyelmeztette Sebestyén gúnyosan.

Ferdinánd megrázta a fejét. Vér folyt, s az tökéletesen mindegy, hogy a Hektor úr melyik testrészéből. Nagyon veszélyes volna ezen a téren hajszállhasogató megkülönböztetéseket tenni, s azt mondani, hogy egy köbcentiméternyi orrvérzés jóval alacsonyabb rangú vérvesztés, mintha ugyanaz a köbcentiméter a lábszárunkból, vagy a homlokunkból folyna. Mert akkor az a katona, aki akkor kapta a halálos gránátszilánkot, amikor csajkáját odatartotta a levesosztogató tábori szakács elé, szigorúbb elbírálás alá esnék, mint az a katona, akit a lövészárokból ért a hősi halál. A testes özvegy legyen boldog, hogy Hektor úr odaállott alája forgalmi akadálnak, és meggátolta abban, hogy palacsintává zúzza magát.

A gyógyszerész méltatlankodva jelentette ki, hogy sohasem tudna tőkét kovácsolni embertársi kötelezettségei teljesítéséből. Ferdinánd nyilván azt hiszi, hogy a fogalmai eltorzultak a baleset következtében, mint az összeütközött gépkocsik.

- Nem, Ferdinánd úr. Sikerült fogalmaimat régi alakjukban megőriznem. És most Isten önnel, malmoznom kell az asztalossal.

Elfordult Ferdinándtól és megindult.

- Egy szóra még, Hektor úr. Magának ítélet van a kezében. Mik a szándékai velem s azzal a kakaduhajúval?

- Végrehajtást fogok kérni, Ferdinánd úr. Önök csúnyán bántak el velem.

- Nagyon helyes - bólintott Ferdinánd elégedett mosollyal. - Akkor hát őt is tönkre fogja tenni. A kakaduhajút. Nemde? Tudniillik elvette tőlem Jozefint.

A gyógyszerész visszafordult. Leült egy padra. Fölnézett a magas, furcsa emberre.

- Jozefin elhagyta?

- Igen.

- Nagyon sajnálom, Ferdinánd úr - mondta a gyógyszerész igen rendesen.

Ferdinánd rátaposott a cigarettájára. A sétálgató betegeket nézegette. S a padokon meghúzódó párokat.

- Igen - mondotta nagyon általánosan. Jozefint eleinte féréműnek tartotta. Görbék voltak a lábai. A vendéglőkben szalvétákat lopott. Aztán mégis úgy alakult...

Legyintett. Megsimogatta a haját. Mit mondjon? A szökés úgy érte, mintha valaki konyhakést döfött volna az oldalába. Igen. Pontosan ott érezte a nyilallást.

Megfogta a gyógyszerész kezét.

- Maga is úgy érezte, Hektor úr?

- Nagyon rossz volt, Ferdinánd úr - közölte Sebestyén részvétellel.

- A vibriókkal nem lehet vitázni, Hektor úr. Az embernek olyan érzése van, mint annak az orvosnak, aki kolerás vidéken dolgozik. Ügyet sem vet a halálra, hullák és haldoklók százai között jár bekötött szájjal, pulzusokat mér, adagolja az oltóanyagot, s egyszer csak érzi, hogy baj van, az ő testében is mozogni és úszkálni kezdenek a kolera-vibriók...

Meggörnyedve ült a kerti padon. Testének hosszú vonalai száz szögre roppantak össze. Semmi kedvet nem mutatott ahhoz, hogy megmentse romlottságának fölényes látszatát.

A gyógyszerész szánakozva nézte. Úgy látta, nem férfiatlan; földrengésének romjai alól kilátszott egy kis csücske az őszinteségnek. Mennyire igaz volt az, amit Ferdinánd a magafajta bűnügyi múzeumokról mondott! Úgy bánt az élettellel, mintha kártyanyereség volna. Dobálta feslett társaságban, s a maradékot játékasztalnál veszítette el.

Elpuskázott élet - gondolta. Semmi felelősség, semmi hit! Ő is szerette Jozefint, de íme most itt áll még teljes rugalmassága birtokában. Pedig minő emberfeletti bunkókat mértek a fejére, ő és Jozefin! Azt hitte, hogy Jozefin azon az álomszerű éjszakán megrendülve és hálásan hallgatja bátorító szavait s gyöngéd vallomását. S milyen szörnyű ütés volt, amikor néhány hét múlva bemutatta a társaságnak, hogyan térdelt le előtte a kerevet mellett, ő, Sebestyén és hogyan rebegte a fülébe a vigasztalásnak és a szerelemnek mókás, idejétmúlt szavait. Hogy megtántorodott e trillákkal és arcfintorokkal színezett előadástól!... És az Igazság sátra! És végül az utolsó bunkó: a kettőjük árulása!

- Ami történt, megtörtént - mondta ki következtetéseinek záró tételét. - Össze kell szednie magát, Ferdinánd úr. Vegyen példát rólam. Látja, itt vagyok az újrakezdés elszántságával. Az embernek rendeltetése van, el kell végeznie munkáját.

Ferdinánd felállott.

- Igaza van - mondta mosolyogva. - Holnapra reklámverset kell írnom valami könnyed női alsónadrágokról. - Megfogta a gyógyszerész kezét. - Jozefin különben elég gyakran megemlékezett magáról. Dicsérte. Azt mondta: szótartó. Hozzátette azt is, kár, hogy idegen. Azt hiszem, szerette. Isten vele, Hektor úr. Az együttlétünk megvigasztalt.

Benyúlt a zsebébe, néhány bankjegyet húzott elő és a Sebestyén markába nyomta.

- A nők pimaszsága jószágossá teszi az embert - jelentette ki. Aztán sarkon fordult és elhagyta a kórházat.

Sebestyén megnyomta szemüvegének nyergét. Idegen? - kérdezte magától, Ő nem érezte Jozefint sohasem idegennek. Nem feküdt kissé elhajolva mindkettőjük szíve a mellkasukban, nem volt-e csontjaik száma egyformán kétszázharminchárom, vérük sós fehérjeoldat, és lelkük nem áhítozott egyformán szeretetre?

Visszatért a nagy betegszobába. A sarokban kis gramofon nyikorgott. A betegek abbahagyták a nyögést, köpöcsészék tologatását és a fátyolos női hangra figyeltek, amely megviselten, de még mindig szerelmesen zörrent fel a himbálódzó forgó hanglemezeiről. Az asztalos a fejét vakarta.

- Mi lelte, ember, hogy nem jött be malmozni? - kérdezte rosszállóan.

- Egy barátom - legyintett Sebestyén. - Balszerencse üldözi. Kezdhetjük, kérem.

*

Amikor néhány nap múlva elhagyta a kórházat, az utcán az éjjeli ápolónővel találkozott. Élénk tavaszi ruhában volt, kabátján néhány friss ibolya illatozott. Sebestyén nem ismerte meg.

- El sem búcsúzik tőlem, Hektor úr?

Meleg volt a szeme. Nagy, de barátságos szája most egy magánő tartózkodásával ejtette ki a szavakat. Nem volt már ápolónő, aki mindenre bölcsen bólint, és humánus tömondatokban érintkezik a betegekkel. Lány volt, néhány szál friss ibolyával a mellén. Sebestyén nem tudta nővérnek szólítani.

- Megyek, kisasszony - mondta zavartan. - És mindent köszönök. Azt is, hogy meghallgatott.

- Maga nagyon jó elbeszélő, Hektor úr - ismerte el az ápolónő kedvesen.

A gyógyszerész megkérdezte, hogy küldhet-e neki néhány szál virágot.

- Igazán kedves lesz - mosolygott a lány.

Elváltak. S ennek az idegen nőnek egész múltját elbeszélte! Hálát érzett iránta. Ferdinándtól háromezer frankot kapott. Betért egy virágüzletbe és ötven frankot tett le az asztalra. A nevét sem tudta. A 126-os terem éjjeli ápolónőjének - írta fel a címét egy papirosra.

Kissé bicegve haladt az autóbusz állomás felé. Bernardot akarta felkeresni. Valami kaparászással teli irka-firkát kapott tőle a kórházba, mivelhogy a lapokból ő is értesült a „muris dologról”. Vidéken élt, egy távoli nőrokonánál. Beteg veséje miatt táppénzt kapott a betegsegélyzőtől s gazdaságosabbnak látta falura húzódni, ahol olcsóbb a tej s a bornak sincs olyan ára, mint Párizsban. Dohányt és egy öngyújtókészüléket vett az öregnek, meg néhány apróságot. Úgy döntött, hogy ha az ügynöktől megkapja a kártérítést, s találmánya felett visszanyeri rendelkezési jogát, Bernardot támogatni fogja. Ebben a találmányban pénz van - mondta neki a kórház kémikusa, Ő nemcsak a pénzre gondolt. Régebbi víziói a kórházi éjszakákon egyre gyakrabban ejtették lázba. Talán ki lehetne vele küszöbölni a sok fölösleges vérontást, gondolta az autóbuszra várakozva.

A nagy társasgépkocsi csillogó, meleg vidéken rohant át. Az április végi délelőtt csupa ragyogás volt. A nap sütött, s a zsenge vetések téglalapjai mögött nyárfák látszottak elszórtan. A nyárfák között ragyogott egyet-egyet a Szajna. A nyugalomnak és termékenységnek ezt a napban fürdő síkját messze hátul halovány dombok szegélyezték. Sebestyén sokszor látta ezt a megejtő szelíd képet festményeken és régi metszeteken. Szép volt, lágy és szendergő, nem olyan, mint az otthoni képek nagy tömbjeikkel, a láthatár vad csipkéivel és marcona völgyekkel, amikből folyók és patakok törnek egymásra. Elégedetten nézte a szelíd tájat. Az egyik szállodában két rend ruhája maradt s egy pár cipője. Kiváltja őket, s addig is, amíg az ügynöktől visszakapja a pénzét, valami szerény szobába hurcolkodik. A kórház kémikusa azt mondta, vigye el neki a találmánya leírását.

Megnyomta a szemüvegét. Úgy érezte, hamarosan rendbe jönnek a dolgai. Fontos azonban, hogy elővigyázatos legyen, s a széltolókat ne nézze barátoknak, a jóindulatú embereket pedig ravaszdí kújonoknak.

Öreg községben állott meg az autóbusz. Az évtizedek s az évszázadok sötétre szennyezték a házakat. Még a csűrök kövei is feketék voltak. S a sok fekete, mogorva kő zárkózottan tapadt egymáshoz, az egész községet valami bizalmatlan erőddé egyesítve. Sokszor kirabolhatták őket.

Azt mondták, menjen túl a községen, forduljon balra, kaptasson fel a dombon, s ott egy tanyán megtalálja Bernardot. Lassan, bicegve kapaszkodott fel a dombon, csomagjait cipelve. Élvezte a békét és a napot, mint hajdan, kerékpár-kirándulásain. Olykor hátrafordult, lenézett a lapályra s a háttér magas nyárfáira. A nap erős volt már, meglepően tüzelt a tarkójára. Dél felé járhatott az idő, s még mindig nem ért a tanyához. Ha megállott és kiegyenesítette a hátát, a gerincén gyorsan lefutott a veríték. Gyöngye is volt még, letért az útról, hogy megpihenjen az oldalt eső fészernél. Csupasz pajta volt, csak tetejét és négy lábát hagyta meg a pusztító idő. Az egyik oszlop tövében egymásra rakott köveket látott. Ülésnek használta valaki, s hogy puha legyen, szénát is rakott rája.

Leült az árnyékban, és felvidámodva nézett le a völgybe. A nyárfák fölött fehér gyapjú gomolygott. Jól ismerte már kirándulásairól az eső előkészületeit. Az ég alján haragos foltot vett észre. Kinyújtotta a kezét, és merev mutatóujját a felhő széléhez illesztette. Lehuntya egyik szemét és mozdulatlanul figyelte, merre moccan ujjá hegyéről a felhő.

- Erre jön - gondolta.

Lehuntya a szemét, a szokatlan gyalogút és a korai hőség elbágyasztotta. A fészernél árnyékában meghimbálódzott a levegő. Feltúrt földnek, serkedő virágnak, fakadó nedveknek az illata hessent tova a könnyű széllel. Távol, a fehér felhőpamacsok magasságában morgott néhányat az ég, mint egy lusta eb. Sebestyén már nem hallotta. A párák körüllegtek és elálmósították. Fejét a pajta lábához támasztotta és elszundított. Később egy vékony hangú dörrenésre kinyitotta a szemét, de az álom aztán sietve újra elnyomta.

Délután ébredt, talán már négy óra is lehetett. A pajta ködben állott, a fűszálakon eső csillogott. A pajta másik végében egy embert pillantott meg, aki előrenyúlt sovány állal, vastag bajusszal és elmerült mosollyal nézte a ködöt. A megmozduló Sebestyén láttára ujját vidám ívben emelte kopott sapkája ellenzőjéhez.

- Szolgája, uram. Hallja?

Nyájasan intett, s két keze ujjával könnyedén előrebillentette fülkagylóit. Hallgatódzott. Túl a dombon még dübörgött az ég.

- Vihar volt - jelezte a gyógyszerész. Az ember udvariasan nevetett.

- Volt? Van! Van vihar. Hallgasson csak meg, uraság a bumokat s a csinnadrattát! S most a kopácsolást... Sz... sz... Szegeznek, uraság, katt, katt, katt!

Nagyokat ugrott, aztán hirtelen megmerevedett s ujjá hegyével újra előrebillentette fülkagylóját.

- Szögecselnek, uraság! Szögecselnek, ha mondom. Jó lesz résen lenni.

- Mit ért ön azalatt, hogy szögecselnek? - kérdezte Sebestyén tárgyilagosan.

- Sacramento! - kiáltotta az ember s nagyot ugrott. - Hallotta ezt a tojást? Mekkora pukkant?

- Dörög az ég - nyugtatta meg a gyógyszerész.

- Az ég, véli uraság? Hoháhá, az ég? A tojás, uraság, a tojás dörög. S hallja ezeket a szegecselő morzegépeket? Ezek a gépfegyverek, ha nem veszi rossz néven.

- Miért volnának a morzegépek gépfegyverek? - tudakolta a gyógyszerész derűs elnézéssel.

- A háború okából, amely ma délután kezdetét vette, uraság. Surursúúúúóóó... Méltóztat hallani?

A fejük felett repülőgép üvöltött tova, s szinte a pajta tetejét súrolta örült viharával. Sebestyén a morzegépek kopácsolásában felismerte a gépfegyverek hangját, amik páni ijedelemmel szegecselték tele maguk körül a világot.

- Minő háborúról beszél ön?

A csavargókülsejű emberre nézett, aki vigyorogva hadonászott görcsös botjával. Nem értette a dolgot. Próbálta tisztázni a helyzetet, s visszafelé gombolyítani az eseményeket addig a pontig, amíg elnyomta az álom.

- A sertések - kiáltotta most az ember nagyokat ugrálva -, amott jönnek a sertések!

A ködből disznóorrú alakok rohantak elő fegyverrel a kezükben.

- Lássuk csak - igyekezett magát függetleníteni Sebestyén a zúgások, robbanások és kattogások nyugtalanító sokaságától. - Lássuk csak.

- Az elefántok - kiáltotta az ember most megrémülve, de azért nagyot ugrott most is -, amott csörtetnek az elefántok! Sacramento, uraság. Sacramento! Azt mondom, menjünk innen.

A gázálarcos katonák mögött két páncélkocsi ereszkedett lefelé a lejtős hepehupán bokrokat tördelve és dühösen dohogva, amint a gödrökből kimásztak. A bugyborékoló ködön, mint egy pamutgombolyagon a kötőtűk, átszúrtak a puskatűzek hegyes fényei.

- Mi történik itt? - kérdezte a gyógyszerész.

Az ember most újabb páncélkocsikat látott, s akkorákat ugrott meglepetésében és döbrent csodálkozásában, mint egy cirkuszi bohóc.

- Hu-hu... Tanácslom uraság, meneküljünk!

A fokozódó zivatar, s az ember eszeveszett ugráندozása megzavarta. Hirtelen eszébe jutottak az újságárosok kiáltásai, s az utcákön a katonaládát cipelő emberek menetoszlopa. És odalenn üres volt a falu, egyetlen férfival sem találkozott. Egy öregasszony igazította útba.

Az újságplakátok gépiesen elolvasott és gépiesen elfelejtett szavai most úgy törtek fel alvó emlékeiből, mint szennyvizek a megrepedt földalatti vezetékből. A nagy betűk ágyúcsövek-ként ontották a háború lángját és dörrenéseit.

Lehetséges volna? Az apokaliptikus lovasok dübörgése volna ez a zaj körülötte?

Minden dörrent és dübörgött a pajta körül, ijesztő hangos szelek megrázták a fűszálakat és reszkető izgalomba sodortak rovar, bokrot, embert és világot. A ködből katonák futottak ki, néhányuk elvágódott és nem kelt fel többet.

Az ember a pajtában még egyet ugrott, aztán megfogta a nadrágját és futásnak eredt. Sebestyén a gyomrában erős émelygést érzett, s ez most már végleg megfosztotta attól a képességétől, hogy a realitások síkjáról vizsgálgassa a meglepő eseményeket. A futó ember után pillantott. Feltűzött szuronyú katonák hömpölyögtek elő a ködből.

- Nem szabad könnyelműnek lennem - gondolta, és ő is futásnak eredt. Követte az ugrándo-
zó csavargót. Egy páncélkocsi közelében rohant tova. Oldalra kanyarodott, nehogy a tüzelő,
kattogó szörnyeteg elgázolja. Futott és menekülése közben nem érzett lábában semmi fájdal-
mat. De erősen lihegett. A fűvön heverő hullákat látott. Az izgalom vakká tette, egy három
méteres árkot akart átugrani sérült lábával, amelyet első, lázas elképzelésében egy robbanó
gránát tépett a földbe, de megcsúszott és beesett a tölcsérbe. A feje fölött most repülőgép
zúgott el, s gépfegyverével kegyetlen tüzelés alá fogta a rohanó katonákat.

Lekapta a fejét és összehúzódott. Pihegett, teste vad verítékben fürdött.

- Nincs menekvés - gondolta a hirtelen pokol százféle szörnyű lármájára figyelve. - Az apoka-
liptikus lovasok elindultak!

A hullák jutottak eszébe, s utána egy különös felirat, amelyet nemrég olvasott valahol.

„Ne engedjétek, hogy szenvedjenek, mielőtt megölik őket, és öljétek meg őket embersége-
sen.”

- Emberségesen ölni! Nemes gondolat, mondhatom.

Szeretett volna kegyetlen nevetésre fakadni, de az egyre fokozódó dörrenések elnyomták
íroniáját.

Úgy határozott, hogy összeszedi a gondolatait. De hasztalan igyekezett, a gondolatai
elszéledtek, szétszaladtak, mint villámcsapáskor a megriadt juhok.

A ködben iszonyú kattogás és robbanás remegett. A fűvek reszkettek. Gázálcáros katonák
rohantak el a gödör előtt. Néhányan elvágódtak, vergődtek néhány másodpercig, aztán mozdu-
latlanná merevedtek.

Gyomra egyre kellemetlenebbül émelygett. Csak nem kapta be a gázt?

Nos, hát szépen belekeveredett. S ő még ajándékcsomagot akart vinni az öreg Bernardnak.
Semmiről sem tudott, gyanútlanul belegázolt a háborúba. Milyen villámszerű sebességgel
csapott le! Szétnézett, a csomagja ott volt a gödör alján. Milyen sebesen szedte fájó lábát!
Pedig bátornak hitte magát. Haragos perceiben nem egyszer viselt háborút ellenségeivel.
Akkor nagyszerűen verekedett. Agyának hadműveleti osztálya repülőgépeket és rögtön ölü
gépszörnyetegeket vezényelt elképzelt ellenségei ellen. Igen, a koponyája sáncai mögül volt
bátorsága lövöldözni, de itt, ahol igazi harc folyt, s az ő testi épsége is kockán forgott, futott,
menekült, mint egy mezei nyúl. Ha Papaverin, ha Jozefin vagy Ilona látták volna, mint igyek-
szik férfiatlanul egérutat nyerni, ahelyett, hogy beállana a harcolók közé, ahogy férfiakhoz
illik! Sohasem lesz többé bátorsága az emberek szeme közé nézni, és azt mondani: bocsánat,
uram, én ezt nem helyeslem...

Kimászott a gödörből és fölállott. Nem messze tőle egy katona feküdt mozdulatlanul, mellette
puska hevert a fűben. Elindult a heverő puska felé. Az embernek meg kell állnia a helyét.
Nem - mondta magának -, nem vagyok gyáva. Csak megzavarodtam. Álomittasságomban rám
tört ez a pokol. De most minden rendben van újra. Tudni fogom a kötelességemet. - Elszántan
hajolt le a földre, hogy az eldobott fegyvert fölemelje.

A mozdulatlan katona fölnézett rá.

- Nem mondaná meg - kérdezte vidáman -, mik a szándékai ezzel a flintával?

A gyógyszerész megállott. Elképedve nézett le a derűs emberre.

- Ah, úgy... Hogy mit akarok... - kérdezte akadozva. - Hogy én mit akarok!

A katona flintát mondott. A fegyver tréfás megjelölése. Csodálkozva nézett a nevető arcra.

- Bocsásson meg... Azt hittem ugyanis... A pokolba is, beleestem...

Nevetni kezdett. Csuklott, kuncogott, nyomogatta a szemüvegét. Azt gondolta, hogy ez a dolog itt, nos hát, hogy ez a dolog ezekkel a szörnyű zajokkal, meg hullákkal egészen komoly dolog.

- Azt hitte, öregem, hogy mi ezt igaziból csináljuk?

A katona is nevetni kezdett. A gyógyszerész vele nevetett.

- Igen... kitűnő, nemde? S aztán tudja, eleget akartam tenni én is lelkiismeretem parancsának... Érti, nemde? Valami belső parancsnak... Föl akartam venni az ön fegyverét... Remélem, nem érti félre a dolgot...

A katona végignézett rajta. A veritéktől csöpögő becsületes arc újabb nevetésre csiklandozta. Kulacsából kiszedte a dugót, s a hideg rumos teát odanyújtotta a gyógyszerésznek.

- No, húzzon belőle a nagy strapa után...

- Köszönöm. Megengedi, hogy előbb megtöröljem?

Jólesett a hideg tea kiszáradt torkának. Megemelte a kalapiját, megköszönte a teát.

- Mulatságos história, nemde? - kérdezte kuncogva, mert még mindig restelkedett átkozottul botor félreértéséért. - Szolgálhatok egy cigarettával?... Persze, ott van a csomagban...

Visszabicegett a „gránáttölcsérhez”, kihúzta belőle a csomagját, a cigarettásdobozt átadta a katonának, megemelte újra a kalapiját, és elindult a domboldalon lefelé. A köd feltisztult s odalenn látszottak a község napsütötte házai. Lejebb az úton a szikár csavargót látta. Botjával keményen hadonászott.

- Sacramento - kiáltott vissza, a gyógyszerésznek. - Nem lőtték meg? Engem telibe találtak, uraság!

Sebestyén megkérdezte, mit ért ezalatt, hogy telibe? A csavargó a hátsó felére mutatott, aztán nagyot nevetve összekulcsolta mellén a karjait, s alattuk görcsös botját csüngetve elsétált egy keresztben haladó gyalogösvényen a közeli bozót felé.

- De nagyot csapkodna térdein Papaverin, ha látta volna, hogy loholok egy bolond csavargó nyomában!

S a ködöt gáznak nézte. Menekült, szelelt előle. Ő, aki maga is valami légnemű pusztító szerrel akarta megajándékozni az embereket. Mi több: az emberiséget! Dőreség, felette nagy dőreség. A mókás közjáték értésére adta, hogy ha az emberek egy kicsit pusztítgatni akarják egymást, akkor hiába ajándékozza meg őket riasztószerekkel. Száz riasztószert vonul fel ellenük, mégsem tudja őket semmi sem visszariasztani. Meddő próbálkozás, nagyon is meddő próbálkozás.

Bicegve ereszkedett le a lejtős úton. Az alkony békésen lebegett a távoli nyárfák felett. A község eperfái között lágy harangszó úszkált. Határozottan nem sok értelme van annak, hogy tovább folytassa kétes értékű találmányának ügyét. Ezerféle hasonló találmánnyal kísérleteznek ma a laboratóriumok. A pusztítást s a pusztulást egyik sem fogja megakadályozni, ellenkezőleg, mindenik a pusztulás szolgálatába fog állani. A véletlen hozzásegítette valami irtószert fölfedezéséhez, és ahelyett, hogy beérte volna azzal, hogy házi használatra fordítsa, mint áldatlan rovarok megfékezésére szolgáló hatásos szert hozta volna forgalomba, kis vagyongájával felpakolt és eljött Párizsba...

Köhécselt, hogy elnyomja gondolatainak kényelmetlen láncolatát. Nem akarta őket végig-gondolni. Elég volt. Most aztán véget kell vetnie mindennek. Veszteségszámlára kell írnia az egészet, és új lapot kell nyitnia.

Megnyomta a szemüvegét, és tekintetét végigjáratta a tágas, lágy síkon. Milyen szép lett volna ezt a vidéket kerékpáron bejárni! Mennyi hiábavaló hónapot töltött el Párizs szegényes szállóiban. Ha nem jött volna el B-ből, most tekintélyes tőkéje volna, és bérbe vehetne valami alkalmas patikát egy nagyobb községben.

A naplementében árnyéka hosszúra nyúlt, feje hosszúkás dinnyeként úszott az árokban. Madár énekelt a fiatal vetésben. A nyárfákon rézvörösöknek látszottak a levelek, s a folyó is vöröset csillantott a kanyarulatokban. Trágya szagát hozta feléje a szél. A Kék Golyó istállója és udvara jutott eszébe. Nagyot lélegzett.

Nem, semmi értelme, hogy tovább vesződjék a haszontalan találmánnyal. Teleszívta tüdejét trágyaillattal, s akadozva bocsátotta ki belőle a levegőt. Valami váratlan izgalom zavarta meg légző idegeit. Megállt és a szántásokat nézegette. Egy taraxacum officinale sárga virágján darázs dőzsölt.

B-ben volt egy berek magas és öreg nyárfákkal, amiken mindig varjak károgtak. Patak szelte át, s a patak fölött nagy vízikerek csikorgott. Gyakran áthaladt a berek gyalogösvényén kerékpárjával, föl a tágas országútra, amelyen szekerek zörögtek, s estefelé a sörgyár teherkocsija rontott tova rajta szörnyű port kavarva. Az almafák meszelt törzsei fél ívben kanyarodtak a domboldalra. A szekerek mellől tinók bámultak rá, s fenn a szekereken olykor rozszant hegedű cincogott. A vashídon túl, a kétpúpú tevehát árnyékában B. piros tornya látszott.

Nagyot lélegzett. Mi lenne, ha hazamenne?

*

Sietve folytatta útját a község felé, hogy elfogja a Párizsba visszatérő társasgépkocsit. A bokrokon verebek ugráltak, s a zsenge búzatábla szélén farkasfütejt és réti boglárka sárgállott.

Miért ne mehetne haza?

Az útiköltsége bőségesen megvan. Ferdinánd, a haszontalan, s mégis sajnálatraméltó Ferdinánd, visszatérítette pénzének egy kis hányadát. Semmi akadályja annak, hogy hazamenjen. Az öreg forradalmár egy év óta kínlódik egy kezdő gyakornokkal. Papaverin szerint nem sok eredménnyel. Daganatokkal teli lábai megérték a nyugalomra. Lassan topog már, amikor hátramegy a két decis üvegekért. Papaverin azt írja, a nők addig rendszerint megszülik törvénytelen csecsemőiket, s a férfiak visszaadják nikotintól sárga tüdejüket a teremtőnek.

Helytelen cselekedet volt otthagyni a Kék Golyót. A maga ura volt már, Zinkweisz nem sokat érdeklődött a gyógyszerház ügyei iránt. Télen a baglyai, nyáron meg a szőlője foglalták le minden idejét. Reggel a laboratóriumi szolga befogta a kövér kancát a kicsi kocsiba, Zinkweisz a kezébe vette a gyeplőt, s csak este látták viszont. Rendesen nagy kosarakkal tért vissza, amelyekről nyáron cseresznye és sárgabarack, télen hamvas szilva és jonatánalma gurult le a porba, ahogy leemelték a kocsikakijáról. A vevőket már csak ő szolgálta ki, a levelezést is ő látta el. Összeállította a hiányzó gyógyszerek és kötszerek jegyzékét, kifogásokat emelt a vatta és hőmérők minősége ellen, és engedményt kért az illatszerek árából. A kora délutáni órákban, amikor a gyógyszerház hűs nyugalma alig zavarta valakit, olvasással töltötte az idejét. Olykor egy gyerek gulárvízért jött, vagy szarvasbogarat akart eladni. Az ügyeletes szobában, ahogy az ember hátrament, hogy a kifogyott dugókat, pótolja, ropogott talpa alatt a leszórt kendermag. A díványra lehullott olykor a kalitkák rácsai közül a puha sárgarépa. A tengelicek ugráltak és daloltak, a hímgerle udvarolt. Búgó hangja úgy hatott, mintha valami

csukott skatulyából jönne. Az árnyékos udvaron dongott a nagy vasmozsár, s az istállóból szétaradt a megbolygatott trágya szaga. A gyógyszerertárban a nagy állóóra rézkorongján, ahogy jobbra, balra lengett, csillogva fordult ide-oda az X-alakú fény.

És délután, amikor a nap kissé a Kék Golyó háta mögé került, s a város éledni kezdett porából, kiülhetett a gesztenyefa alá. Fényesre kefélt sárga cipőjének orra önérzetesen és elegánsan himbálódzott. Nézegette a járókelőket, köszöntötte a hölgyeket. A túlsó soron az Egyszarvú gyógyszerertár előtt mézsfehér felkiáltójelként nyilalt bele az árnyékba a Papaverin vászon-nadrágja. Papaverin fölemelte a karját, ő visszaintegetett neki. A piactér piros virágú kánái, az ammóniákszagú bérkocsi állomás és a Szentháromság szobra választották el őket egymástól. Az Erdészeti Hivatal emeletén sokáig és hasztalanul zörgött a telefon csengője. S ha szabad délutánja volt, ilyenkor tért vissza kerékpárján az a-i zsilipektől, vagy az m-i komptól, áthaladva a város majorját átszelő úton, amelynek árkában kidőlt talyigák heverték. Aztán jött a püspök emlékoszló, aki karddal a kezében esett el egy Rücskös nevű városi iktató kertje mellett, de négyszáz évvel ezelőtt...

Megállott egy pillanatra s izgatottan megnyomta szemüvegének nyergét.

- Hazamegyek - mondta fennhangon.

Aztán elindult megint, sebesen szedve a lábait. Messziről látta már a társasgépkocsi sárga hátát. Ott állott a község utolsó háza előtt.

Holnap elrendezhetné függő ügyeit, rendbe hozhatná ruházatát, és délben már indulhatna is. Négy nap múlva már felülhetné újra fehér vászonköpenyét. A hét végén már ott állhatna a Kék Golyó márványpultja előtt, mint egy évvel ezelőtt. A karjával semmi baj nincsen, a kiszolgálást simán és fennakadás nélkül végezhetné. Behunyt szemmel tudta az ócska polcok barokkfáragásai között egymást követő tégelyek és üvegek rendjét. Tudta, mi van az Unguentum balsami peruviani polcán, mi következik az Oleum lavendulae után, s hátra sem kellett fordulnia, hogy az adeps lanae eltalálja a keze.

Lihegve érkezett az autóbushoz.

Egy asszonynak átadta a Bernardnak szóló csomagot és megkérte, vigye ki hozzá. Töltőtollával néhány szót vetett a csomag burkolatára. Szerette volna felkeresni, közölte vele, de az idő már túl rövid hozzá. Hazautazik, és kíván sok jót a derék Bernard úrnak.

Kétórás út volt Párizsig. Mosolyogva nézegette a gyakorlatról hazavonuló katonákat, Dombhajlásokból váratlan falvak elfeketedett kőfalai bukkantak elő. A síkon komor tanyákat látott.

B. környékén, gondolta, ilyenkor virágzik a kökény.

Határozott örömet érzett. Amikor egy ellenőr a jegyét kérte, a kezébe akadtak az iratok, amelyeket az ügyvéd nyomott a markába. Kártérítési igényeiről szóló ítélete is közöttük volt.

- Legjobb lesz, ha megszabadulok tőlük - gondolta.

Igen, megszabadulni! Eltépte az iratokat és kiszórta őket az ablakon. Kis vagyunkája értéktelen papírpelyhek alakjában kavargott a felszálló porban. Ettől valami kellemes nyugalom szállotta meg, a befejezettség derűs megkönnyebbülése. Most aztán tisztára törölte a táblát, amely számaival, összegeivel annyi izgalmat és szomorúságot jelentett neki. Előlről fog mindent kezdeni. Nagyon is előlről - tette hozzá gondolatban. De a pokolba is, hány éves ő tulajdonképpen? Hetvenhat? Ötvenhét? Nem! Mindössze harmincöt, pontosabban szólva harmincöt egész öt tized. Tíz év múlva újra együtt lesz egy kis összegecskéje, s bérbe vesz egy közepes forgalmú gyógyszerertárat. Patika a Kígyóhoz. Gyógyszerertár Szent Genovévához. Saját

készítményű orrcseppjeit fogja árulni. Két óra alatt gyógyítja a náthát. S a Hektor-féle fertőtlenítő szappan? A légsőhurut elleni inhaláció? Kenőcse a penészgombák ellen?

S vannak még megvalósítandó tervei. Elégedetten nézett maga elé. A Kék Golyóra gondolt, és arra a két tucát gumidugóra, amelyet elutazása előtt az ügyeletes szoba fiókjában hagyott. Szemközt vele egy kislány ült a sarokba húzódva, fiatal és ijedt csirkéjét szorongatva. Hogy a csirkét nézte, hirtelen az a felirat jutott újra eszébe, amely könyörületes ölésre figyelmeztette. Nyomban eszébe jutott az is, hol látta. Egy vásárcsarnok falán, a szárnyasok osztályán! Tyúkot és kacsát vásárló háziasszonyoknak szólt.

Pompás hangulatban nyomta orrához szemüvegének nyergét.

- A pokolba is, remek móka volt. Papaverinnek való falat. Kedvére kidőzsölhetné magát, ha hallaná. El fogja mondani neki. A végét természetesen nem árulná el mindjárt. Úgy adná elő a dolgot, drámai hangon, mint valami megdöbbenően álnok felhívást. Hadd ugrándozzon dühében a kecskebékák kopasz patrónusa.

- Igen, Papaverin kolléga úr, ami Párizst illeti, sok meghökkentő dolgot is tapasztaltam. Egy alkalommal gyanútlanul sétálok az utcán, elmerülve a város szépségeiben. Szórakozottan felpillantok az egyik épület falára, s tekintetem egy táblára esik. Elolvasom, s nem tudok hinni a szememnek. (Itt komoran leengedi majd a hangját, hogy ezzel is utaljon az elkövetkezendők drámaiságára.) Tudja, nagyra becsült Papaverin úr, mi volt ezen a táblán? Hallgassa meg, szóról szóra elmondom: „Ne engedjétek, hogy szenvedjenek, mielőtt megölitek őket és öljétek meg őket emberségesen”. Ez volt rajta, Papaverin úr! (Morgás, torokköszörülés. Hm. Furcsa felirat, Sebestyén kolléga. Furcsa. Emberségesen?) Igen, Papaverin uram. Hogy öljünk emberségesen. És most kérдем öntől, aki oly kíméletlen ostromozója minden álnok szemforgatásnak... (Hah! Ostromozója? Faronrúgója, Sebestyén kolléga! Érti? Folytassa.) Igen, kérдем, mi az ön véleménye erről a dologról, Papaverin kollégám? (Morgás. Köszörű. Hm. A véleményem. Az én véleményem, Sebestyén Károly Jakab Hektor úr!) Nos, semmi, hozzászólnivalója nincsen, Papaverin úr? Papaverin zsebre rakja a kezét. Anélkül, hogy kivenné cigarettáját a szájából, oldalt egy kis nyíláson fog utat engedni véleményének, amely kis hahotákkal és ugyanolyan kicsi köpésekkel kezdődik. Banda. Szemforgató banda! Emberségesen átlukasztani a hasakat! Jellemző galuska. Karakterisztikus knödli. Lesülhetne pofájukról a glaszékesztyű. Csuda jó helyen lebzelt maga egy álló évig Károly, Jakab és Hektor úr... S amikor szitkainak ormára érkezett, azt fogja mondani neki: Kétségtelen, Papaverin kartárs úr. Mire Papaverin: Mit? Kétségtelen? Csak azt akartam mondani, Papaverin úr, hogy önnek kétségtelenül igaza van. De tudja, hol láttam ezt a feliratot? (Itt műszünet következik. Aztán, bumm! Lecsapni Papaverinre, aki már annyi rossz tréfáját sütötte el rajta.) Egy vásárcsarnokban. Baromfira alkudozó háziasszonyoknak szólt!

Mosolyogva nézte a kislány ölében kuporgó csirkét. Egy kicsit visszaadja a kölcsönt a kopasz Papaverinnek. Élvezte a kitűnő jelenetet s eszébe sem jutott, hogy egy óra előtt ő is megjárta, alaposan belegázolt egy kínos tréfába. Megnézte a társaskocsi óráját. Holnap ilyenkor talán már a svájci határhoz közeledik a vonatja. Nézi majd a hegyeket, a távoli állatok apró pettyeit, s az állomások peronján a röhögő tehenek képeit, amiknek fülében kerek sajtdobozok csüngenek. Aztán majd a Rhone mentén fog szaladni a vonatja, s ő, mint utazásai közben legtöbbször, azt a kérdést igyekszik majd megoldani, hogy a vonat fülkéjében a menetiránnyal azonos irányban repülő légy minő sebességet fejt ki, a vonaton kívül ugyanazon irányban repülő légy sebességéhez viszonyítva?

Megnyomta szemüvegét, és elragadtatva simogatta meg a csirke fejét.

MÁSODIK RÉSZ

I

Kurkai körorvos és a felesége a leszálló utasokat nézegették. Nem ezt a vonatot várták, de Kurkainé szenvedéllyel turkált kíváncsiságának fürge tyúklábjával az idegen pelyvában. Szinte látszott, hogyan kapirgál, és hogyan rúgja tovább kemény és tárgyilagos lábával mindazt a hulladékot, amelyet a megálló vonat kiöntött eléje. Bársonyból és drótból alkotott vad gepida sisak ült a fején, kétoldalt öklelésre kész szarvakkal. A lányát várta, de igazában nem a nyugtalan anya hozta ki ilyen idő előtt az állomásra, hanem az a turkálni, kapirgálni vágyó szenvedélyes baromfi, aki sovány testében kotkodácsolt. A körorvos közömbösen köpködött rossz szivarja mellől.

- Ne köpködjön, Kurkai - adta ki utasítását az asszony, csak oldalról, az állomás peronja elé telepedő embereket vizsgálgatva. - Tulajdonképpen mit köp maga?

A körorvos megvakarta őszes, sercegő bőrét, amely csüggetegen lógott az álla alatt és azt kérdezte, hogy érti azt Kurkainé, hogy mit köp. Az okot akarja-e tudni, hogy miért köp, avagy a tárgyat, amit kiköp.

- Ostobaság - rúgott egyet az állhatatosan kapirgáló Kurkainé. Keményen lépegetett tovább az állomás szegényes tömkelegében, sebesen és szigorúan mindent szemügyre vett, falusi átalvetőt, tejesüveget, ládát, játéktrombitát, szoptató asszonyt, s egy kurta megjegyzés pelyvájával mindent eltemetett. Az alvó gyerekekre azt mondta: ótvaros, a gyerek anyjára: lusta tinó, a vizesüvegre: kimoshatnák, az átalvetőre: tűrhető minta, a tisztre: megbotlik a kardjában. Sebestyénre, aki a fali térképen gyufaszállal méregette hátralevő útjának távolságát, azt mondta: no, ez is a gyufájával!

A doktor Sebestyénre pillantott. Ujját hirtelen bedugta fehér pikémellényének a zsebébe és hevesen keresgélni kezdett benne.

- Nézze csak Fanny, nem találja ezt a szemüveges embert ismerősnek?

A körorvosné kétszer-háromszor szigorúan elsétált a térképet méricskélő Sebestyén mellett. Minthogy a gyógyszerész hátat fordított neki, megállt ő is a térkép előtt, ujját rátette egy vasúti csomópontra, aztán a Sebestyén arcába nézett.

- Nem - fordult a férjéhez, megrovóan. Aztán folytatta útját. A körorvos unatkozva kullogott mögötte.

- Nem megmondtam Fanny, hogy ne siessünk - dohogta, s nyugtalan ujjai már a zseb felett lebegtek. - Most itt van.

- Mi van itt?

A doktor belenyúlt pikémellénye zsebébe és megint keresgélni kezdett benne.

- Menjünk át ide a Három Pulykába - ajánlotta. - Megennék egy zónapörköltet.

- Vegye ki az ujját a zsebéből, Kurkai. - A Három Pulykát tudomásul sem vette. De a körorvos hamarosan újra előállott vele.

- No és az érzelmeszesedés? - vetette oda az asszony, továbbsétálva a várakozó utasok között.

Erre az érzelmeszesedésre különösen haragudott. Sértette a maga fiatalságába vetett hitét, s kellemetlenül figyelmeztette férje közeledő munkaképtelenségére. Hol a füle zúgott, hol a tarkója és lábai fájtak, hol meg láthatatlan legyek röpködtek a szemei előtt. Korholni kellett, hogy szedje össze magát egy kicsit, másszon ki az ágyból, ha éjszaka beteghez instálták, s ne

tétessen meleg hagymát a parasztok képére, ha nyöszörögve fogták az állkapcsukat, hanem húzza ki a fájó fogat! A vizsgálószéket is ő vette, hogy az elhanyagolt rendelőszoba valamilyen bizalomgerjesztő képet kapjon. Igaz, a széket kéz alatt vette, egy orvos özvegyétől, nem is olyan régen, de Kurkainak sohasem lett volna orvosi széke, ha ő nem jár utána.

- Érelmeszesedés ide, érelmeszesedés oda - jelentette ki a körorvos, megvakarta csüngő leffentyűjét -, én bekapok egy zónapörköltet.

A Három Pulyka az állomásépület mögött volt, az út túlsó oldalán. A frissen zsindelyezett eresz alatt három piros abrosszal leterített asztal állott. Az asztalokat vadpaszuly-sövény választotta el az országúttól. Zsenge élősövény volt, több volt még rajta a madzag, mint a paszuly. Kurkai mohón emelte ki tányérjából az élénk zsírban nevetgélő húsdarabokat.

Az asszony megvetően nézte.

- Maguk férfiak szeretik az ilyen házonkívüli moslétot.

- Hozzon nekem egy sört is - rendelkezett az orvos, ügyet sem vetve a féltékeny kitörésre. A pörkölt elvitathatatlan remek ízei felderítették. - Nézze csak, az állomási raktár mellett, mintha az Almirás nadrágját látnám.

Almirás, aki a község szövetkezeti boltját vezette, nyalka sonkanadrágban, fején békazöld kalappal már közeledett is feléjük.

- Kézcsókom, Kurkainé nagyasszony - kiáltotta, összekoppantva csizmája sarkát. - Két láda citromunk érkezett, s egy láda - mutatóujját nagy ívben betolta nyitott szája gyűrűjén - főséges koántró!

- Koántró? - mosolygott az orvosné egy pinyőke gyöngédségével.

- Legyen szerencsém holnap egy kis szakértői szemlére!

- Örömet, Almirás - biccentett a körorvosné, lényének minden kenyérre kenhető jóságával. Hol volt már arcának ráncos dühe és ecetes szatírája! Helyén egy anya mindenre képes nyájassága ragyogott. Igen, határozta el villámgyorsan, még egyszer lemérve mázsálóján a nyalka fiatalembert, ezt az ostobát össze fogom fércelni a lányommal. S újra biccentett. - Tudja, ugye, hogy Elza lányunk ma érkezik haza.

Hogyne tudta volna Almirás. Szívzakatolva várta a történelmi érkezés pillanatát. Ezt fejezte ki harsogó pillantása, csizmasarkának igenlő összekoppánása, s az a hősszerelmi mozdulat, amellyel felkapta csurgó söröspoharát.

- A tökéletes Elza egészségére - lelkesedett valami maga fabrikálta előkelő stílusban. - Prozit, kézcsókom, és alázatos bokázásom, doktor úr! - S minthogy sokat adott arra, hogy élvezetes fenegyereknek tartsák, kurjantott is söréhez egyet, inkább csak jelképesen, s kívágta szellemének legfenegyerekibb piruettjét. - Önrendelkezési jogot a cserebogaraknak!

- Nem bánom - emelte meg a poharát Kurkai is. - Nagy marha vagy, fiam - tette hozzá gondolatban.

A cserebogaraknak követelt önrendelkezési jogot Almirás eszelte ki. Alkotó szellem volt. Hátratul békazöld kalapját, s egy lélegzetre kiürítette a félliteres söröspoharat. A doktorné gyönyörködő pillantásokkal biztatta. Majd leszokod! - gondolta. Elza egy doboz játékkövet hoz, újságolta nyájasan. Almirás bedughatná kissé az orrát hozzájuk vacsora után. Almirás megint összekoppantotta sarkait és közölte, hogy vágtatni fog, mihelyt megpillantja a vacsora-csillagot. Hitére - tette hozzá -, ideje volt már, hogy Elzácska befejezze azt a céltalan kesztyű-készítő tanfolyamot és hazajöjjön.

- Kesztyű, kézcsókom? Városi pacsuli, kérem. Miért nem akarnak a hölgyek belekapcsolódni valami tevékeny gazdasági munkába? A falu ma rogyásig termi az öntudatos feladatokat! Méltóztat ezt osztani, doktor úr?

- Osztom - intett a doktor. - No, mit mondtam, Fanny. A kesztyűt, azt te kezelted.

- Azt a gazdasági bekapcsolódást fejtse ki egy kicsit, Almirás - kérte az asszony.

- Semmi, kérem. Szakavatott tyúktenyésztés. Méztermelés, kérem. Méz! Minő ára van? Hojjé! Gyümölcsexport! Bombaárak, nagyasszonyom! Bombaárak! És miért ne üthetnők nyélbe az ementáli sajtokat? Méltóztat látni a hollandokat? Milliárdok, kérem. Faszenet lehetne termelni, nagyban! S megcsinálni, mint Ghandi, a szövöszékeket. Egy barátom saját posztóban jár! Csak meg kellene szervezni...

Elöntötte a tyúktenyésztés, méztermelés, gyümölcskivitel és posztógyártás megszervezésének röpke láza. Az ormokon járt, bombákat hajított oda a doktornénak, amikből gyarak, üzemek és telepek pukkantak ki, s nyomban el is oszlottak, összeütötte a csizmasarkát és felhajtotta második sörét is. Hozzáfűzte illedelmesen: prozit, kézcsókom, alázatos bokázásom.

- No igen - billentett fején egy jó nagyot Kurkainé -, s mi a véleménye arról, hogy a lányok férjhez is szoktak menni... Ezt nem tartja kielégítő megoldásnak?

Almirás megértette. Harsányan nevetett. A szépségdíjat kétségtelenül ez az ötlet viszi el. Persze, ő megfélemedezett arról, hogy férjhezmenési intézmény is van a világon. Akad, aki bevágódik s akkor bikmakkot ér a többi.

- Méltóztat osztani? - fordult a körorvoshoz.

- Fontos, hogy meg tudja fogni a fakanalat - vont a vállát a doktor, akit untatott az Almirás vad locsogása.

- Ez az, nagyasszonyom, kafanál! Bizalom az ősi kafanálban!

Szerencsére ott volt a szekér, kihúzhatta lábát a veszélyes latyakból.

- No, de a szekér, instálom... Ugrom is...

Tréfás fogással leemelte fejről a békazöld kalapot, kutyakorékolts is záradékol egy kedélyeset és elsietett.

- Azt a fakanalat pedig már eleget hallottam, Kurkai - jelentette ki az asszony haragosan. - Fakanál! Sokra vittem magával! - Szétnézett, sóhajtott. - Hogy egy körorvos a mai világban még a fakanálnál tartson!

Kurkai vállat vont.

- Ne indulatoskodjék annyit. Árt a szívének. Hanem - és itt megveregette az asszony kezét - maga is tehetne ezután egy kis zöldpaprikát a pörköltbe.

Sebestyén gyufájával lemérte a távolságot, átsétált ő is a Három Pulykába. A vonatja csak két óra múlva indult. Légvonalban mindössze nyolcvanöt kilométernyire volt B-től. Délután már otthon lehet. Talán régi szobáját is üresen találja Kempelnénél. Kempelné nagyot fog nézni. „Hogyan, Sebestyén úr! Ön hazajött Párizsból? Ó Istenem, de izgalmas napom van megint...” Szegénynek mindig izgalmas napjai voltak, talán attól, hogy nem akadt senki, aki izgalomba hozta volna. „Hazajöttem, Kempelné asszony, eluntam Párizsban. Jó napot kívánok. No, mit szól hozzá. Kaphatnék egy kis vizet a mosdótálba, hogy megmossam a kezem?”

Háromnapos útja ellenére fürgének és tetre késznek érezte magát. Tagjait és kedélyét kellemes nyugtalanság serkentette. Otthonának, a Kék Golyónak közelsége okozta ezt, mint iránytű ugrálását a mágneses sarok közelléte. A mágneses érzékenységnak olyan fokára jutott, hogy már integetett is a kocsisnak, hogy az Apáca-sor felé hajtson, s lyukadjon ki az Egyszarvú mellett a piacra. Gondolatban benézett az Egyszarvúba. Kopasz kartársa, a gyógyszerészet kusza doktora, tudásának legjavával kente bele a fadobozba a fehér vazelint.

- Egy jó kávét kérek - fordult a Három Pulyka tulajdonosához feltűzelve és barátságosan. A tulajdonos köpcösen, gallér nélkül és orra alatt feszülő bajuszkötővel, a nemlétező morzsákat seperte le az abroszról.

Az ajtó mellett egy üvegszekrényen, amely túróstésztákat tartalmazott, macska nyalogatta kinyújtott hátsó lábát. Aztán leugrott az üvegszekrényről, és csíkos bundáját orvul a gyógyszerész nadrágjához kente.

- Eriggy a pokolba - hessegette el Sebestyén a megszokott szavakkal és megszokott utálkozó mozdulattal.

A körorvosné megfordult, ruhája ráncaiból előkereste teknőcfogantyús ócska szemüvegét, és szemügyre vette Sebestyént, aki kis angolpipáját szorongatva fogai között, arcát nagy derűvel fektette éppen a tenyerére, hogy átadja magát annak a langyos kád víznek, aminek otthon a neve.

Kurkainé megérintette lábával férje lábszárát.

- Nézze csak, Kurkai, nem ismerős magának ez az arc?

- Nem - kötődött a doktor. - Az előbb nekem volt ismerős s maga csak odavágta, hogy nem. Hát én ebbe belenyugodtam.

- Tudja, kihez hasonlít? Ahhoz a könyvügynökhöz!

Sebestyén derűsen pillantott a vendéglő belső helyiségébe. Az ajtó mellett egy csíkosnadrágú ember aludt, nadrágja szabásáról és csíkozásáról ítélve tanító vagy segédjegyző. A lélegzete mindig megakadt valami kiálló lemezben, amely az orrüregében lehetett elhelyezve. A lemez minden lélegzetnél pattant egyet. Befelé keményen, kifelé jövet meglehetősen megjuhászodva.

- Ördög vigye a lemezedet - gondolta a gyógyszerész -, hogy lehet nyilvános helyen ilyen önfeledten hortyogni!

Az alvó ember tovább kurrogott, mint egy vadgalamb. Egy légy körülsétálta a kurrogó lyukat. S a lyuk gazdája nem ébred fel! - állapította meg Sebestyén rosszallólag. Nem, vele ilyen vad és kezdetleges dolog nem történhetik meg. Nem szokott nyilvános helyeken aludni. Egyszer a Tülériák kertjében elszenderedett egy kicsit. Nos, de hát ez kivétel volt, amelyet ellenállhatatlan kimerültsége magyaráz. De a vonaton nem hunyta le a szemét, pedig Párizstól Velen-céig huszonnyolc órát is eltartott az út, Velencétől idáig ugyanannyit. És ha alszik, sokkal öntudatosabban alszik, sohasem zuhan bele az álom vastag s állatias masszájába, fejbeverten. Éber fegyelme rögtön lecsap, ha légy merészkedik az orrára. S arra is képes, hogy lecsukva tartja a szemét, anélkül, hogy engedne az álom öntudatrabló mesterkedéseinek.

De mire a kávét hozták, elaludt. A fejét leejtette, a pipa a kezében szorongott, szája helyén fűrészelő lyuk képződött és krr-hú... prr-szú... mit sem tudott arról, hogy a légy szemlekörútján az ő szájára is letelepedett, és ugyanazzal a fesztelen kíváncsisággal bámult bele az ő morgó kráterébe is, mint a csíkosnadrágú tanítóéba. Azután az orrába is belepillantott. De erre a gyógyszerész már elprüsszentette magát.

A szomszéd asztalnál a körorvos éppen azzal volt elfoglalva, hogy a sörében úszkáló dugómorzsát vadászta. Magasra emelte poharát és átnézett rajta. Sebestyén, akit tüsszentése váratlanul rázott ki álmának puha dunyhájából, félreértette a magasra emelt pohár jelentőségét, és barátságosan megbiccentette fejét.

- Köszönöm, uram. Önnek is egészségére - mondotta és meglazította szemüvegének szorongató karmait. - Remélem, jó hideg a söre.

A körorvos leeresztette poharát, és a feleségére nézett.

- Mit mond? - kérdezte kíváncsian. Sebestyén felvilágosította.

- Egyrészt egészségére kívántam a sört. Másrészt ama reményemnek adtam kifejezést, hogy itala jó hideg lesz...

- Hát hideg is - jelezte a doktor.

Kurkainé száját haragos bimbóba csomózta, amitől egy tucat ránc sugárzott szét a szája környékéről. Olyan volt, mint egy bevert ablaküveg. A pillantása pedig egy úszó jéghegyhez hasonlóan, szikrázó végzetességgel közeledett a gyógyszerész gyanútlan sajkájához. Az orvos átengedte a terepet a feleségének, és bicskájával újra belenyúlt söröspoharába, hogy a dugót kihalássza.

Sebestyén sejteni kezdte, hogy helytelen irányba lőtte ki jókívánságait. Mi itt a teendő? Levette a szemüvegét és megtörölte. De ez mit sem használt. Az asszony túhegyes pillantása, már a bőrét érintette.

- Kurkai! - kiáltott fel az asszony - ez szóta magára tavaly azokat a szentbeszédeket. Megismeri?

- ...szontalan könyvügynöke - tüsszögte az orvos harag nélkül, inkább elismeréssel.

- Ő volt az.

- Error in persona - figyelmeztette Sebestyén, barátságosan, visszaakasztva fülére a szemüveg kampóit. - Itt tévedés forog fenn, asszonyom.

Kurkainé könyökével kurtán oldalba bökte a körorvost.

- Hallotta?

- Nem - rázta fejét a doktor.

- Perszónát mondott.

Kurkai végre kihalászta a dugómorzsát.

- ...szontalan könyvügynöke - jelentette ki a fejét csóválva. S mert oldalát újabb és serkentőbb könyöklökés érte, végre belezökkent valami komoly méltatlankodásba, amely azonban letérve menetrendszerűen megállapított irányától, az asszony felé vette útját. - Ne mind lökögessen Fanny, amikor sör van a kezemben.

- Perszónát mondott, - makacskodott az asszony, haragosan megnyomva kalapja tetejét.

- Igen, de ablatívuszban - bólíntott Sebestyén előzékenyen. - Error tudniillik az annyi, mint tévedés, in: -ban, -ben és perszóna: személy. Tehát: Tévedés a személyben, ahogy a jogászok mondanák. Nem vagyok, kérem, könyvügynök.

- Mi az az ablatívusz? - förmedt a doktorné férjére.

- Már elfelejtettem - vallotta be az orvos. - Ne felejtse el, kilencvenkettőben érettségiztem.

- Nem tartozik ide. Megvédhetett volna.

Fölállt. Rendbe szedte ernyőjének ráncait. A lélekelemzés tudománya nyilván úgy értelmezte volna ezt a ráncbaszedést, mint egy Kurkainak intézvényezett váltót, amelynek lejáratí ideje „majd, ha otthon leszünk”.

- Fizesse ki, Kurkai, a zónapörköltjét és menjünk innen.

A futópaszuly alkotta diadalív alatt megállott, és tekintetével - ahogy Papaverin mondotta volna - egy zacskó gombostűt lövellt a gyógyszerészre.

- Törölje meg a bajuszát - szólt rá aztán a férjére, és kemény léptekkel átsietett az úton, apró bárányfelhőcskéket rúgva fel a porból.

Sebestyén megcsóválta a fejét, és kis angolpipáját visszatette a szájába.

- Micsoda kalapja van - gondolta. - Ferdinánd jó kis vígjátékot írhatna erről a nőről.

*

Volt még ideje bőven a szárnyvonat beérkezéséig. Felkapta utazótáskáját és elsétált a raktár barna faépülete felé. Zsongott egész teste az örömtől, hogy visszatérhet újra régi környezetébe, s megint azzá a rendezett életű, kifogástalan emberré válhat, aki azelőtt volt. A mocskos hullámok kissé odaloccsantak a nadrágjához, de most újra kezdődnek tiszta napjai és régi örömei. A szép vasárnap reggelek, kerékpárja nyergében, a józan olvasmányok, az egyenletes munka, s hetenként kétszer zenés vacsorák Papaverinnel a Kispipa különszobájában. Vacsora után a kis angolpipa, néhány játszma sakk s terefere Kispipáné orvosnövendék lányával olvasgathatlan receptekről s a női divat szörnyűségeiről.

B. rosszul kövezett piacát a honvágy csodálatosan megértő színekkel vont be, sőt illatokkal is elárasztotta. Ami a bérkocsi-állás „permanens ammóniák-forrásait” illeti - ez az elnevezés ki mástól származhatott volna, mint a gyógyszerészet kopasz doktorától - néhány bíráló cikk keretében szóvá fogja tenni a *Hegyalja* című lapban. A kérdés az, tisztelt olvasók - fogja írni -, hogy ne haladjunk-e mi is egy lépéssel s ne cseréljük-e fel idejétmúlt rozinántjaink - zárójelben: gebéink - ammóniákszagát a berautók benzinillatával, amiként ezt Párizs is tette ez évszázad elején? Gondolkozzanak, tisztelt közvélemény. A magam részéről már most bejelenthetem, hogy én a benzinszagra szavazok...

A mezőn egy sovány és borzas ember sietett az állomás felé. Haja szinte fél arcát eltakarta. Kalapja nem volt, kigombolt nyaka fénylett a sietség veritékétől.

- Bocsánat - mondotta udvariasan, megállva a gyógyszerész előtt -, milyen vonat f... f...

Megakadt, ajka rángatózni kezdett. Hunyorogva erőlködött, hogy felső fogsorát, amely oda ragadt az ajkához, újra szabaddá tegye. Sebestyén készségesen sietett segítségére.

- Ön azt akarja kérdezni, nemde, hogy milyen vonat fűtült az előbb?

A sovány, kalaptalan embernek kidagadtak az erek a homlokán. Foga még mindig görcsösen ragadt alsó ajkához.

- F... f...

A fűtülést tehát rosszul találta el. Azon gondolkozott, hogy a vonatok még milyen f betűvel kezdődő működést fejtenek ki. A fékezés valószínűleg nem érdekli a poros ismeretlent. Fűtés? Füstölés? F... futás?

- Hogy milyen vonat futott be, nemde? Valami csirkevonat. A gyors még nem érkezett be.

- Köszönöm - mondta halkan s kissé szomorúan az idegen, és gyűrött zsebkendőjével megtörölte a homlokát. - Nagyon siettem.

Sebestyén megkérdezte, hogy el akar talán utazni?

- Nem - rázta a fejét a borzas ember. - Várok valakit. Azaz: várnék valakit...

Néhány pillanatig azon tűnődött, mi lehet a különbség a várok és a várnék között. A várokban elszántság és határozottság van. A várnék? Tele van bizonytalansággal. Bátortalansággal. Barátságosan ránézett a dadogó emberre.

- Az ön baját sikerrel gyógyítják újabban - mondotta. - Bizonyára hallott már valamit a lélek-elemzésről.

- Pszichoanalízis? - kérdezte a sovány fiatalember. Hallott róla.

- Freud, ugyebár, kérem? - Sóhajtott. - Tudja Isten. Sok mindennel próbálkoztam már... - Elsimította haját az arcából és bemutatkozott. - Barta, tanító.

Sebestyén a kezét nyújtotta.

- Örvendek, uram. Sebestyén, gyógyszerész. Meg kell próbálnia.

A tanító hálásan nézett rá. Lehet, hogy megpróbálja majd. Nagyon fontos volna a számára. Aztán izgatottan bocsánatot kért, meghajtotta magát és folytatta útját az állomásépület felé.

A gyógyszerész részvétellel nézett utána, aztán a mályvaszínű hegyek felé fordította a tekintetét. A gesztenyefák között egy torony dugta ki a hegyét. Ott lehetett Borjómál, a község, amelyet néhány telefondrót fércelt hozzá a vasúti állomáshoz. A folyó, amely a raktárház közelében harsogó lármát csapott, füzek és jegenyék között loholt egy darabig, aztán vásottan otthagya kísérőit, megfordult s a mályvaszínű hegyeknek vette útját. A levegőt valami esőszakadás megtisztította a szúnyogoktól és szürke páraktól; a távoli község mögött egy kavicsbánya sárga foltja is látszott.

Visszafordult az állomásépület felé. Többször járt már ezen az állomáson fiatalabb éveiben. Egyszer, amikor a nagyapját temették, és ő sok görögdinnyét evett a vasúti étteremben. A nagy háború alatt sokáig várakozott itt az anyjával és öccsével. Kegyetlen tél volt, katonák feküdtek a padlón, s a váróterem közepén egy gépfegyver állott, mint egy kutya, a hátuljára ereszkedve. Az anyjuk elment, hogy valahonnan kenyeret szerezzen nekik, mert éhesek voltak. Nincs - mondta visszatérve -, forradalom van.

A háta mögött morogva és durrogva állott meg egy házsártos, öreg Ford kocsi. Olajos vászonfedele alatt Sebestyén egy szőke nőt pillantott meg...

- Sokáig tart még, Almirás? - kiáltotta a nő az elviselt vászonfedél alól.

A kiáltásra a sonkanadrágú fiatalember kibukkant a raktárból. Hevesen szívére nyomta bőséges tenyerét.

- Könyörgöm, Márta kisasszony - rebegte. - Még csak két kötés seprű. Egy láda cukor és rúgtathatunk, esedezem. Itt ne hagyjon, mert nem élem túl.

- Igyekezzék túlélni, Almirás - intett a lány a csuklóján lévő órára pillantva közömbösen. Megnyomta a gázpedált s a beteg motor, mint egy kehes ló, szomorúkat köhögött.

Almirás a fejéhez kapott. Tettetett drámaisággal hömpölyögtek belőle a szavak. Márta kisasszony, hallotta a gyógyszerész a bodzabokrok mögött ácsorogva, fontolja meg a dolgot, s ne pirítsa őt lassú tűzön, mint egy kappant. Amúgy is jó ropogósra sült már a Márta kisasszony tekintetétől. Aztán eszébe jutott, hogy a hasonlat rossz, mert ő nem kappan, ellenkezőleg, ő kakas, egy önérzetes kokas, akivel nem lehet csak olyan szívtelenül kukoricázni.

- Mérges kokas vagyok én, esedezem - jelentette be a mérget is, a kokast is jelentősen megnyomva. S mert úgy vette észre a lány közönyös pillantásának gúnyos villanását, hogy hetyke kokasságának palástolásában nem volt eléggé úriember, némi álbánattal vonta be a hangját.

- Nem vagyok eléggé gyönyörű magának, Márta kisasszony?

A gyógyszerész, aki figyelmesen hallgatta a párbeszédet, szemügyre vette a szerényen hivalkodó Almirást. Kék és kemény szeme volt, bajsza, szája meglehetősen kicsiny, arca piros és egészséges, csizmája karcsú és ápolat. Látszott a csizmáján, hogy fontos kelléke egyéniségének.

A lány türelmesen nézett végig rajta.

- Hogy nem elég gyönyörű-e? - kérdezte. - Nagyon is gyönyörű. Visszataszítóan szép. De én nem lelkesedem az ilyen kirakati hímekért.

A hangja hűvös volt, de roskadozott a vitaminok dévajságától. Az Almirás udvarlása lompos komondorcsholátnak tetszett mellette. Sebestyén előrehajolt.

- Remek - gondolta, s elragadtatva pillantott Márta felé. - Erőtéljes stílus! Ezt szeretem. A kirakati him itteni viszonylatokban elsőrangú. Nos, most ön következik, Almirás uram.

- Márta - szökkent most egy nagyot az Almirás szenvedélye -, bizonyísten belegebedek ebbe a mostoha bánásmódba. Mi az, könyörgöm, hogy kirakati him? Hát olyan kirakati alak vagyok én? - Panaszosan lehalkította a hangját, és nagyot lehelt bele a kocsiba. - Márta, maga nem méltányol engem. Pedig...

- Pedig Márta kisasszony a te eseted, Almirás barátom, nemde? - vetette fel a kérdést Sebestyén. - Nos, Márta kisasszony, most öné a szó.

A lány kihajolt a kormánykerék mellől. Közönyös szája szétnyílt és kilátszottak a fogai. Csinos fogsora volt, hibátlan porcellán - állapította meg a gyógyszerész lelkesen -, a legjobb krémmel és a legkiválóbb fogkefével ápolva. Te pedig Almirás barátom, meglehetősen csizmás alak vagy, annyi szent.

Feszült érdeklődéssel várta a Márta választ. A lány kinyújtotta meztelen karját a kocsiból.

- A várakozási idő lejárt. Isten vele, gyönyörű Almirás - intette derűsen.

- Remek! - vélte a gyógyszerész.

A rozoga kocsi rezegni kezdett a sárban. Sebestyén megragadta utazótáskája fogantyúját és folytatta sétáját a bodzabokrok mentén. Pompás nő, gondolta, nem sokat törődik kokas barátunk ágaskodásával.

Elnézett a mályvaszínű hegyek felé. Ezek a hegyek tulajdonképpen az ő otthoni hegyeinek nyúlványai voltak. A vízszintes nyírfadorongokból rakott kerítések is közeli elfajzásai voltak a B-környéki kerítéseknek. Később megfordult, és látta a piszkos kocsiból kivirágzni a lány rózsaszínű feltjét. Az előbb, ahogy elhaladt mellette, az arcát is megnézte. Közelebb lehetett a harminchoz, mint a húszhoz. Arca barna volt, s nyoma sem látszott rajta a kozmetika végzetes és nevetséges elötörésének. Hogy az egyiptomi királysírokban meg a b-i ásatásoknál, amelyeket a római castrum helyén végeztek, arcpirosítót is találtak? Nem érv. Ő mindig lebeszélte a Kék Golyóba betérő nőket, hogy kritikátlanul odadobják magukat a kendőzés elvadult szokásának. A ma kozmetikája elviselhetetlen papagájokat tenyészt ki az emberiség nőnemű részéből. Festett és eltorzított totemekhez hasonlítanak, fabáb istennőkhöz, amilyenek vadak kunyhói előtt ijesztik a civilizációt. Ami őt illeti, sajnálja ezt a botokud mázolásai dühöt, és lenézi a kék fabáb istennőit.

- A kéj fabáb istennői - ismételte lenézően. Több komolyságot és emberi öntudatot várt a nőktől. Mély tisztelet élt benne irántuk. A gyöngédség és tiszta szépségek nemes tartályai - jelentette ki egyszer, Papaverinnel vitázva.

A háta mögött csörömpölve közeledett a gépkocsi, aztán hirtelen elakadt a félméteres iszapban. Remegett, mint egy hideglelés eb. A lány rálépett a gázra és néhány egymást keresztező mozdulattal addig ingerelte gebemódra lezúllott lóerőit, amíg sűrű füst és vad nyerítés közepette a kocsi nagyot ugrott.

- Holla hopp! - kiáltotta fel a gyógyszerész.

Az előregedett jármű, amelyet az erélyes lánynak sikerült kihoznia sodrából, nem előre, hanem oldalra kanyarodva ugrott ki a degeszből, és pedig olyan alattomosan, hogy a gyógyszerész kezéből kiverte az utazótáskát, és nyomban össze is lapította. Utána még vonított egyet, aztán egy jókora kátyúban megvetette a lábát, mint ahogy fiatal vidéki disznóktól látta, akik sehogy sem akarták gazdáikat a mészároshoz követni.

Márta leszállott, megnézte a kocsit, aztán a szétlapított táskát.

- Mi volt benne? - kérdezte.

Sebestyén a levegőbe nézett. Gyors leltárt csinált.

- Elenyésző apróságok. Ne tessék kérem aggódni.

- Nem aggódom - jelezte a lány nagy könnyedséggel. - Törékeny tárgy nem volt benne?

Sebestyén fölemelte és megrázta az elnyomorodott útításkát.

- A kávéfőző azt hiszem, beadta a kulcsot - mondta megnyugtató nyájassággal.

- Kávéfőző ügynök?

Korántsem, mosolygott Sebestyén. Gyógyszerész. A kávéfőzőt magának vette, hogy majd téli estéken, ha szolgálatos lesz, alágyújtson.

- Szóval egy kávéfőző. Volt még valami?

- Egy hamutartó. Azt mondták, muranoi üveg. De nyugodjék meg, kisasszony, én nem ragaszkodom a tárgyakhoz.

Márta összefonta a kezeit. Meztelen karjának meleg rózsaszínjében a gyógyszerész egy kellemes kis fehér foltot látott. A himlőoltás helye volt. A szőke hajból lágy szénaszag áradt.

- Murano az valahol Velencében van. Nem?

Sebestyén odaadóan bólintott. Mily csodásan egyszerű és egészséges hölgy - gondolta. Hálásan és elragadtatva nézte. A hazai föld pompás üdvözlete - állapította meg. Igen, a hamutartót Velencében vette, két nap előtt. De igazán nem érdemes rá szót vesztegetni, tette hozzá megnyugtatólag.

Márta kíváncsian feltolta szemöldökét.

- A kávéfőzőt... azt hol vette?

- Párizsban, kérem. De mit sem jelent. Itt is dögvélvel lehet már kapni. Két egymásra ragasztott üveggömb.

Márta lenézett a kéregpapírból készült olcsó táskára, aztán a kiserkedt szakállú, úttól kissé összegyűrődött alakra. Egy szót sem hitt a velencei hamutartóból és párizsi kávéfőzőből. Cipője orrával meglökte az elszomorodott útításkát.

- Akkor hát valóságos műkincseket hordoz magánál. Fogadok - tette hozzá mosolyogva -, hogy ezt a disznóbőr koffert Londonban vette.

Sebestyén szeretetreméltóan pislogott, ő is mosolygott.

- Nem, kérem, nem jártam Londonban.

- Nem? Olyan tizenkét-próbás világiárónak látszik... Szóval mennyivel tartozom?

Nem, szó sem lehet róla, hogy Márta tartozzék neki valamivel. Elégedetten és nagyon kellemes érzésekkel nyomott egyet szemüvegének nyergén. Az embert ritkán éri az a szerencse, hogy oly kitűnő nővel találkozassék, mint Márta kisasszony. Az a kirakati hím, amellyel a hetyke Almirást illette, elsőrangú teljesítmény volt.

Márta felnyitotta a motorház fedelét, s a piszkos, vergődő gépezet fölé hajolt. Lehúzta a kesztyűjét és benyúlt a motorházba. A gyógyszerészt valami tódító, mulatságos vidéki írónak látta.

- Kihallgatta a beszélgetésünket?

- Így nem szabatos, kérem. Én csak hallottam. Olyan hangosan társalogtak, hogy lehetetlen volt nem hallanom, Márta kisasszony. Segíthetek valamiben?

Márta úgy vélte, hogy ha Sebestyén már a nevét is tudja, illő, hogy ő is megismerje kitűnő lovagja nevét.

- Valamennyit óhajtja? - tudakolta a gyógyszerész.

- Nem - mosolygott a lány -, csak a legszükségesebbeket.

- Sebestyén Károly Jakab.

- Van még?

- Van - bólintott a gyógyszerész. - Hektor.

Márta csavart szedett elő a kocsi ülése alól. Kíváncsian nézett a soknevű gyógyszerészre.

- Hektor? - kérdezte mosolyogva. - Tartok tőle, hogy semmi hektoros nincsen magán, S ha mindenáron némi lovagi szolgálatot akar nekem teljesíteni, hozzon ebben a bádogtartóban vizet... De nem, megálljon, van itt még víz.

Sebestyén azon a véleményen volt, hogy nyugalomba kéne már küldeni az öreg gépkocsit, mielőtt végleg megvadul, és még kárt tesz valakiben.

- Lehet, öregem, hogy igaza van, de engem éppen az mulattat, ha a motor megvadul, s olykor összetör néhány párizsi meg velencei lódítást... No és most forgassa meg szépen a hűtő alatt azt a vasat, és utána adja ide a címét, mert nem szeretném, ha kávéfőző nélkül maradna, pláne zimankós téli estéken.

Sebestyén letette a táskáját. A vas nehezen forgott, a motor mélyéből minden forgatásra kehes köhintés hallatszott.

- Nem tartok igényt kártérítésre. Ami pedig a lódításaimat illeti, sajnálom, hogy közlékeny voltam.

- Rajta, öregem - intett Márta - szeretném már valami hasznát is látni. Ne féltse az izmait.

A gyógyszerész felegyenesedett.

- Nagyon vonzónak látszott - mondotta tárgyilagosan, de az őszinte sajnálkozás melegével -, s íme, kiderül, hogy egy kissé faragatlan. Szétlapítja a poggyászatot, aztán belerúg, öregemnek nevez, mint egy favágót, s végül valami fecsegő semmiházinak néz. Kellemetlen, de meg kell mondanom, hogy nem sok lelki finomságot árult el. Egy hölgy, autóval, aki rúg. Aki belerúg a más szerény táskájába. És miért? Mert nincs disznóbőrből! Azt hiszi, nőies ez? Szociális gondolkodásra vall?

Lehajolt, s teljes erejével megforgatta a vasat. A gép dübörögni kezdett.

Megemelte a kalapját.

- Jó napot, kisasszony.

Aztán felkapta táskáját és visszasétált az állomás felé.

Márta bosszúsan fordult utána. Megvetette a férfiakat. Ezt a furcsa alakot nem tudta, hová skatulyázza. Láta, hogyan szedi nyugodtan a lábait, s milyen könnyedén lóbálja az elgömbült, behorpadt táskát. Elégedetlenséget érzett, mert megsértették, s mert nem volt elég kemény a sértések viszonzásában. Mint egy merész prérilovas, kiugratta toporzékoló kocsiját a kátyúból és nekivágott az útnak.

Melegen sütött a nap, Sebestyén megtörölte a homlokát. A pályaudvarra egy vonat futott be, s a kijáratban nemsokára megjelent a körorvosné feldúlt gepidakalapja. Élénken beszélt maga elé, de a lányához szólva, aki fanyar léptekkel haladt a háta mögött. A gyógyszerész hallotta, hogy Almíráról számol be élénk jelzők kíséretében és egy málnaszörp meggyőző édességével. A Kurkai lány ügyet sem vetett anyja magasztaló jelzőire. Unatkozva nézett körül. A háta mögött a körorvos a kicsi bőröndöt hozta tipegve s nyugtalanul. Szerette volna megkérdezni a lányától, hogyan utazott, nem kapott-e huzatot, de nem tudott szóhoz jutni felesége heves szózuhatagaitól.

- Azt a Bartát is itt látom, fiam. Érted jött ki a tökéletlen. Remélem, nem fogod vele fenn-tartani az ismeretséget.

A tanító lázasan és kuszáltan nézett utánuk. A Kurkai lány megfordult és feléje biccentett.

- Miért ne tartanám fenn, anyám?

A raktárház mellett beleütköztek a gyógyszerészbe. Sebestyén megemelte a kalapját, és udvariasan bocsánatot kért szórakozottságáért.

- Ez szóta ránk két év előtt a szentbeszédek - világosította fel lányát a körorvosné. - Két kötetben.

- Voltam már bátor felhívni a figyelmét arra, hogy semmi közöm a szentbeszédekhez.

A doktor a gesztenyefa alatt várakozó kocsinhoz sietett. Felrakta az utazótáskát, s a ló orráról leoldotta az átnedvesedett szénászsákot.

- ...szontalan könyvügynöke - tüsszögte harag nélkül. - Maga meg, Fanny, ne kezdje előlről. Ül fel, Elza. Maga is, Fanny, kapaszkodjék már fel.

A Kurkai lány csodálkozva nézett Sebestyénre.

- Tévedés, anyám. Nem ez az úr volt az - Sebestyénhez lépett. - Kérem, bocsásson meg az anyámnak. Félreértés volt.

Kurkainét haragos pír öntötte el.

- Ne kérj a nevemben bocsánatot. Honnan tudod azt, hogy nem ő volt az?

A lány intett. Felszállt a kocsira. Anyja haragosan kapaszkodott utána.

- No látja, Fanny? - diadalmaskodott a körorvos. - Mondtam én, hogy maga semmire sem emlékszik.

Kurkainé haragosan förmedt rájuk. Hogy ő nem emlékszik?

- Te és a holdkóros lányod! - kiáltotta. - Mire emlékeztek ti? Ez volt az. Megismerem.

A Kurkai lány legyintett. Nagyon jól ismerte ő a tavalyelőtti ügynököt. Másfél óráig sétáltak a folyó partján. Oldalt, a fél arcáig szőke szakállacskát viselt, inkább sportból, mint meggyőződésből. A szemei is tüzesebbek voltak, és az *r* betűt kellemes idegenszerűséggel ejtette ki.

- Nem vitatkozom - mondotta, és mosolyogva sóhajtott. - Kár ilyen rendes embereket minden ok nélkül sértegetni.

- Ez rendes ember? - dohogott Kurkainé. Messziről látszik, hogy valami agybaja van...

A doktor elindította a sárga járművet. A gödrös, sáros úton lassan döcögtek Borjúmál felé. A tanító is nekivágott a mezei gyalogösvénynek. Hamarosan Almirás is elintézte a raktár-irodában a dolgait, és elindította ő is áruval megrakott szekerét a község felé.

- Furcsa társaság - gondolta a gyógyszerész, elnézve a távozók után. - Úgy látszik, valamennyien bolondok.

De Borjúmál tornya barátságosan és meghittén ragyogott a napsütésben.

*

A forgalmi irodában közölték vele, hogy vonatja háromnegyed órát késik. Melege volt. Kisétált a folyópartra, egy árnyékos póznarakáshoz és leült. Párizs előtt nem tartotta volna rendes dolognak leülni egy útszéli farakásra, mint valami csellengő vándorlegény. Nemcsak nadrágjának kitűnő vasalása akadályozta volna ebben, hanem életfelfogása is. Mert azelőtt néhány téves, s mi tagadás, néhány meglehetősen üres szabály kormányozta életét és szabta meg ülőhelyét. De Párizs sok meghökkentő tapasztalattal gazdagította. Párizsban értelmét veszti nagyon sok szabály, és tarthatatlanná válik egy csomó életfelfogás.

Nagyot ásított, és hozzálátott, hogy csúffá tett táskájából kidobálja a zörgő üvegdarabokat. A muranói hamutartót össze lehetett volna ragasztani, de rövid habozás után azt is bedobta a folyóba.

- Ördög vigye - tette hozzá, előbb Mártára, majd Velencére gondolva.

Nem sokat gyönyörködött a lagúnák városában, annyi szent. Pedig készült rá szorongva és áhítattal. Ilonával többször emlegették Velencét. Ilona javarészt arról beszélt, hogy ha az ember piacra akar menni Velencében, vagy zongoraórára, csónakba kell ülnie, őt a paloták érdekelték, a márványablakok s a templomok; igazában nem is ezek, hanem a nagy és tanulságos kaland, a műtörténelem, és szerelem összeolvadó élménye. Felajzotta magát, mint egy íjat. A húr elpattant, de nem úgy, és nem akkor, amikor várta, s ő, kilőtt nyílvevessző, Velence ragyogása helyett Velence rossz szagú kulisszái mögé talált. Reggel indult el a vasúti állomás közelében lévő szerény szállodájából, és dél volt már, amikor végre kiérkezett a tengerhez. Sikátorokon ödöngött át, hidak lépcsőin ment föl, aztán mindjárt le kellett ereszkednie. Kapott valami kivonatot, de erősen híg és rosszízű kivonatot Velencéből. Zegzugokat, köveket és poshadó vízszagot. A szép velencei álmok rücskös visszája volt ez; olyan, mint amikor csámcsogva ízleli álmának remek marcipánját, aztán fölébred és bevágja fejét egy ostoba és nyomorúságos éjjeliszekrénybe. Az elméleti „utazás Velencébe”, és ez a gyakorlati kódorgás Velence kusza térképén, olyan viszonyban voltak egymással, mint a marcipán édessége, és az

éjjeliszekrénybe ütődő fej botor sajgása. Egy kapun írás csüngött: *pittura fresca*. Azt hitte, freskóképeket láthat a házban, belépett, de mindjárt össze is kente könyökét a kapualj friss mázolásán. Ez volt a *pittura fresca*. Friss mázolás. Fájt már a lába, amikor a városi kórház mocskos kanálisához ért. A kórház fala mellett egy keskeny és patkányszagú gyalogjárón kibotorkált a tengerhez. A forró napon szomjúság gyötörte. Aztán eleredt az eső, s lába túl fáradt volt ahhoz, hogy a zezugos utcákon gyalog visszatérhetett volna valami vendéglő vagy kávéház elé. Száraz és örömtelen vidék volt, amit látott. A falhoz húzódott, hogy az eső tönkre ne tegye ruháját. A vízen néhány bárkát látott, az egyiken fekete posztóval letakart koporsót. A bárkák a tengerből kiálló kis sziget felé tartottak. Ott volt a temető. És rajta túl Murano. Micsoda kietlen látvány volt a mocskos part, a szürke tenger, rajta az ázó koporsó s a mohó sziget, amely messziről tátja a száját a pezsgő Velence felé, s nem hiába: minden nap bekap néhányat a könnyelmű velenceiek közül.

Később megszólította egy gondolás. A gondola aztán pállott csatornákon vonszolta át. Esett az eső. Ha hátrafordult, a gondolás szőrös lábát látta. Menekülni szeretett volna az ócska csónakból. Megkérdezte az embertől, tudna-e egy húszlírát váltani. Majd felváltják - biztatta az ember -, s a tetejébe még egy kiállítást is megnézhet díjtalanul. Végre, gondolta, végre egy kiállítás is! Legfőbb ideje volt. Aztán hirtelen megállottak egy poshadt csatornában, egy ház piszkos hátuljánál. Egy üvegyár lerakata volt. Felváltották a húsz líráját, de csak ötöt adtak vissza, a többiért rákentek finoman és könyörtelenül egy hamutartót. Amikor kilépett a házból, akkor látta, hogy amit a ház hátuljának hitt, az az épület homlokzata volt.

Később aztán látta a Szent Márkot is, és bepillantott a börtönudvarra is. De fáradt volt már, lelkessége elillant. Megivott egy liter narancslevet, és visszavitette magát a szállodába, hogy a vonat indulása előtt pihenjen egy kicsit...

Becsukta utazótáskáját. Majd máskor - gondolta -, majd máskor nézi meg Velencét. És nem a tartózkodó takarékoság jegyében. Hirtelen öröm fogta el arra a gondolatra, hogy még az este beállta előtt otthon lesz. Aztán nagyot ásított. A hosszú út mégiscsak összeaszalta. A folyót nézegette, amely ott hömpölygött a lábai előtt. Az állomásfőnök konyhájából egy macska ugrott ki az ablakon, a kormos verebek közé, amelyek ott ugráltak az ablak alatt.

A folyó hátán csillogó napfény elálmosította, újra ásított. Távolról látta Borjúmál piros tornyát. Eszébe jutott az Almirás szekere, amelynek oldalán pléhtáblát látott ezzel a felírással:

„Fogyasztási és értékesítési szövetkezet, Borjúmál.”

- Határozottan mulatságos név ez a Borjúmál - gondolta álmosággal küzdve. - Micsoda fészek lehet?

Aztán rátámasztotta fejét a tenyerére, és lehunyta egy kicsit a szemét, hogy a folyóról visszaverődő fény ne bántsa. A folyó álmosítóan zúgott mellette.

II

Borjómál egy lopótök alakú poros főutcából állott. A lopótök elvékonyodó hosszú szárában laktak a falusiak, az öblös végében azok a falusiak, akik szerettek volna városiaknak látszani. Közül vizesárok csörgedezett. Fiatal és dőre bivalyborjak olykor megálltak előtte, és gyanútlanul hörpintettek a vizéből. Az öregebbek már kipróbálták: pálinka íze volt. A mezőgazdasági szeszgyár facsatornája eresztette útnak, egy kicsit még párolgó állapotban. Ettől éles alkoholszag árasztotta el a főutcat. A két ösztövé mellékutcában meg hínáros, öreg pocsolyák gőzölögtek a májusi napon. A gabonapálinkától bűzlő erecske fölött telefonpóznák vetették szét bogos lábaikat. A lomhán lehasaló drótokról sárkányfarkok cafatjai csüngtek. Az emeletes állami iskolában valami indulót énekeltek a gyerekek. Több emelet nem volt Borjómálon. Az emeletes iskola után rácsos kert következett, fehérre meszelt kerítéssel. Délelőtt volt, juhnyáj haladt az úton, közepén fiatal számár kullogott. Gereznájában nagy kopasztást vitt véghez a tavasz.

Sebestyén benézett a meszelt rácskerítésen. Pulykák sűrögtek, forogtak a fenyők alatt, dús kaláriszal a nyakukon. Egy öblös kerti székben fehérhajú férfi ült; egymásra vetette fehér bokavédős lábait és egy tükröt tartott a kezében. Előbb a fogait, aztán a nyelvét, végül a fülét nézegette.

A kert után a posta következett, utána a Balibán szűrszabó háza. A zsúpfedél eresze alatt cégtábla hívta fel a figyelmet a Balibán sokoldalúságára. Balibán Imre szűr- és úriszabó. Az *i* betűből elrugaskodott az olajfesték és lecsurgott a tábla aljáig. A szabó telke után alacsony parasztházak jöttek, faragott kapuval, kis pallóval, s a kapu mellett szakállszárítóval. A híd szomszédságában lakott a körorvos, tornácos házban. Ha szél furulyázott végig a lopótökön, a körorvosi fedélről mindig útra kelt néhány kunkora zsindelel és nyögött egyet-kettőt a fatornác.

A község csendes volt, barom és ember künn volt a tagban, serénykedett a gazdag eső után.

Sebestyén túl a községen átkelt a hangos folyón és szétnézett. Átkozottul éhes volt. A fák között egy kondás dorgálta disznóit. Amikor meglátta a közeledő idegent, vidáman és katonásan emelte furulyáját kalapja karimájához.

- Kérem szépen - kiáltotta nevetve. - Kérem szépen.

Az árokban kis, hályogos öregasszony ült. A lova is hályogos volt, ott harapta a csalán közé szorult füvet az árok szélén.

- Aszondom magának, kérem szépen - figyelmeztette a kondás Sebestyént -, aszondom magának, hogy óvakogyon ettől a nyűves Rebitől.

A vézna öregasszonyra mutatott, aki úgy gubbadt az árokban, mint egy száraz káposztatorzsa.

- Óvakogyon tőle, kérem szépen. Ez most menten beszalad az írrok úrhoz, és felaggya magát.

- Hazudsz - morogta Rebi illedelmesen üldögélve az árokban. - Te fegyháztöltelék... Lopod az uraság nyulát...

A pásztor süket volt, de a Rebi szájának mozgásáról, úgy látszik, le tudott olvasni egyet-mást. Röhögve mutatott neki hátat.

- Eriggyél Rebi, mert faron rúglak.

A gyógyszerész rendreutasítóan csóválta a fejét.

- Micsoda hang ez, disznópásztor uram? Így kell bánni a nőkkel?

- Jól mondja -, bólintott a pásztor elégedetten.

Arcának, fejének piros és sárga sörteje festői krétavonalkák sűrűje volt. Nyájasan nézte a gyógyszerész száját. Őt is Rebi adta fel... Rebi, ez a nyüves itt, feladta, s ő hat hónapig kotolt miatta.

Dünnögve odaszaladt az asszonyhoz, és a koszos furulyával fejbe verte. A furulya hűvösen és élesen koppant, mintha köhöz pengették volna.

Sebestyén rosszállóan emelt óvást a szabálytalan eljárás ellen.

- A furulya, az hangszer! - kiáltotta a kondás fülébe. - Érti? Nem arra való, hogy fejbe kopantsunk vele egy ilyen vézna öregasszonyt. Nem látja, hogy háltni jár belé a lélek?

- Jár az magába - morogta Rebi mérgesen, és elfordította a fejét. De egyebet is moroghatott, mert a kondás, aki figyelte a száját, hirtelen követ ragadott és hátba vágta. Rebi tompán dongott. Semmi melódia nem volt a testében, a kötől olyan hangot adott, mint egy megeresz-kedett marhahólyag.

- Eriggy oda, ahová az eső! - kiáltotta Rebi felszökve, és haragosan otthagya őket.

- Maga erőszakos fickó, disznópásztor uram - jelentette ki a gyógyszerész keményen. - Nem tudja, hol szerezhetnék itt valami ennivalót?

De mert elfelejtett kiabálni, a disznópásztor azt felelte neki, hogy igen, Rebi most biztosan az írrok úrhoz megy, hogy béaggya.

- Kérem szépen - kacsintotta bizalmasan. - Jó lesz - tette hozzá, ha Sebestyén elkerüli a kutyákat, meg az írrok urat, mert az „lofstritt béraktya az embert a gasztliba”.

Sebestyén derűsen bólintott. Megköszönte az aggódó figyelmeztetést. Az ő hátuljából - jelentette ez az önérzetes bólintás - egyik kutya sem fog semmit kiharapni. Ő békés, de egyben független ember is, aki nagyon jól tudja, mihez van joga egy kutyának meg egy írroknak. A kondás alighanem valami semmirekellő, lézengő borbélysegéddel tévesztette össze gyűrött ruhája miatt. Nem gondolt arra, hogy föllebbentse kilétének kabátszárnyait. Szórakoztatta a gondolat képtelensége és nevetségessége, hogy az írrok úr „béraktya lofstritt a gasztliba”.

Oda látszott a község, amely meghitten, és egyszerű golycsingben lubickolt a tiszta napfürdőben. Elindult. Az erdő alján magányos parasztházat látott, leereszkedett az útról, befordult az udvarára. Az üres istállóban egy fiatal lányt vett észre. Ült egy zsámolyon és a fejét fogta. Megkérdezte tőle, hogy talán beteg? Nem kapott feleletet, erre aztán rátért jövedele céljára és megkérdezte, kaphatna-e egy fél liter tejet és néhány tojást?

- Ott - intett a szalma felé a lány erőtlenül - talán talál egy-két tojást.

Sebestyén szótlanul megitta a tejet, a tojásokról leszedte a fedelüket, és tartalmukat nyersen kiitta, ahogy régebben kerékpár-kirándulásain szokta. S amíg a kenyeret rágtá, kiszámolta a pénzt a kendertörő padra, félszemmel a lány görcsös rángatózását és szederjes arcát vizsgálta.

- Nem vagyok ugyan orvos - jegyezte meg -, de magánál aligha mennek rendben a dolgok.

A lány a falnak dőlt, öklendezési ingerek kezdtek rázogatni. Gyomrának kíméletlen lökéseitől még a szája is elkékült. Sebestyén a tejesköcsöggel a kúthoz sietett, kiöblítette és vizet merített belé. A hányingerek néhány mohó korty után rövid időre elcsöndesedtek, hogy aztán teljes durvaságukkal támadjanak fel újra. A lány nyöszörögve és sajtszínűvé váltan dőlt újra a

falnak. Sebestyén leültette. Megkérdezte, van-e orvos a községben. A lány kétségbeesetten rázta a fejét. Nem kell orvos.

- Ha másállapotban van - figyelmeztette a gyógyszerész -, akkor talán csakugyan fölösleges. Ezek az ingerek együtt járnak a terhességgel, és hamarosan el is múlnak majd.

- Nem... Nem fognak elmúlni...

A gyógyszerész barátságosan nézett a szemébe. Megsimogatta a karját, és biztató szavakat intézett hozzá.

Együtt jár az anyasággal ez a kellemetlenség, mondta, nem kell félni. A kis méhmagzat most kezdi el rejtélyes életét, hogy aztán, mint kedves csöppség bukkanjon napvilágra és kárpótolja az anyát szenvedéseiért.

- Rebi főzött nekem valamit - kiáltotta a lány - attól vagyok rosszul.

Sebestyén meghökkenve bámult rá. Úgy? Ilyen kellemetlenül állnak tehát a dolgok. Ki hitte volna a töppedt öregasszonyról, hogy ilyen törvénytelen dolgokkal foglalkozik. Bizonyára nem érte be azzal a főzettel. Másfajta beavatkozással is kísérletezett, nemde?

A lány nem felelt. Lihegő szája sarkában könnyek gyűltek.

- Akkor hát ne vesztegessük az időt. Be kell mennie az orvoshoz.

- Nem... nem akarok - nyöszörgött a lány kérélelően.

Sebestyén figyelmeztette, hogy akkor maga megy doktorért. Erre elrakta a pénzt a tilolópadról, bezárta a kaput, a kulcsot a belső szögbe akasztotta, és félig aléltan követte a gyógyszerészt, aki bátorította, s néhányszor meg is fogta a karját. Vékony csuklóján égő forróság ütött át. Vékony volt az egész teste is, idő előtt elkókadott mezei virágként csüngött a Sebestyén támogató karján.

- Hogy hívják?

- Simon Rozál - sóhajtott a lány elgyöngülve. Arra kérte a gyógyszerészt, ne menjenek a falu felé, vágjanak át a mezei úton, és a kertek alatt haladjanak a doktor házáig. Ott most senkivel sem fognak találkozni.

A kertek alatt patak sietett tova fodrosan. Az orvos telkéhez palló vezetett. Rozál szédült, nem mert átkelni rajta. Sebestyén a karjába emelte, és átbillegett vele a himbálózó deszkán. A doktor valahol a szomszédban járt, egy kis cseléd vezette őket a rendelőbe, hogy ott várakozzanak, mert a doktorné nem szerette, ha a betegek a tornácon ácsorogtak. A meszelt, gerendás szobában mindössze csak egy széket találtak. Az asztalon vajaskenyér héja, szivarhamu, lópatkó, és néhány boritékról lenyúzott bélyeg tömkelegében poros kémlőcsövek állottak, legyek kiszáradt tetemeivel. A fal mellett üvegszekrény készült orra bukni. Néhány könyv volt benne, egy kard, egy kitömött mókusz, egy régi ezüstóra és egy vaddisznóagyar. Helyszűke miatt a vizsgálószéket a fal mellé tolták. Rajta vizelettel telt befőttesüveg állott.

Sebestyén rosszállólag csóválta a fejét. Botrányos rendetlenség! S mindezek tetejébe a sarokban egy köpőládát pillantott meg. Nem ismerte még ezt a patriarchális bútordarabot, amelyről már annyit hallott. A csipkés szélű újságpapíron fűrészpör képviselte a higiénia gondolatát.

Rozál sóhajtott, de úgy látszott, kissé megnyugodott. Sebestyén elérkezettnek látta az időt, hogy búcsút vegyen tőle. Az orvos nemsokára itt lesz, majd mindent elrendez, reá nincsen már szükség.

- Sietni tetszik? - kérdezte Rozál halkan és bátortalanul.

- Sietnék. Nem szeretném, ha az orrom előtt menne el az autóbusz.

Megkérdezte, hogy a társaskocsi mikor halad át a községen, aztán megszorította a könnyező lány kezét, és kilépett a tornácra. A rendelő ajtaján gombostűre erősítve orvosi recept függött, a betegnek szóló nagybetyűs utasítással. Hivatásszerű gépiességgel elolvasta a receptet.

- Megálljunk! Hogyan is van ez?

Egy adag altató, és ugyanannyi ébresztő is? Mi a ménkönek jó ez? A receptet igazi egyensúly jellemezte. Altatót írt elő a betegnek, de nehogy el találjon nagyon aludni, mindjárt gondoskodott róla, hogy fel is költse. Megnézte az aláírást.

- Dr. Kurkai?

Nem szívesen találkozott volna Kurkaival, de még kevésbé Kurkainéval. Az orvos még elviselhető volt komolytalan tüsszögéseivel, de Kurkainé! Sietve bicegett végig a tornácon, és elhagyta a házat. Rozáltól tudta, hogy az autóbusz a köhíd előtt szokott megállni. A köhíd ott volt néhány lépésnyire a körorvos kapujától, be is látott az udvarára, amint fölült a híd mellvédjére.

Elnézett az országútra. Heves és boldog nosztalgiát érzett. Négy óra múlva látni fogja a Kék Golyót és B. piacát. Egy kis baleset érte két nap előtt - ördög vigye az ilyen romantikus baleseteket -, lemaradt a vonatról! Most hát autóbusszal fogja folytatni útját. Nemsokára hallani fogja a nagy vasmozsár döngését, a vadgerlék bugását, és a pénztár gépezetének csöngését! Folytatni fogja szép, módszeres életét, tanulmányait, fizetésének jórészét félreteszi, és tíz év múlva együtt lesz a bérösszeg!

Sugárzó mosollyal nézett le a patakra.

Halk kis csermely folydogált tétován a híd alatt. Egyike azoknak az apró vizecskéknek, amik észrevétlenül elindulnak valahonnan, és névtelenül elérkeznek valahová. A sekélyes meder kavicsain zátonyra futott egy hal, és rémülten csapkodott apró farkával. Az árok partján ruca ereszkedett le, szemfülesen a hajótöröthöz totyogott és felfalta. A lopótök alakú utca öblös végéből odalátszott az iskola, nyitott ablakain át fisztulásan harsogott egy ének üteme.

Sebestyén látta a doktort hazajönni. A rugós csengő megbillent a kapu felett, de nem adott hangot. Az orvos öregesen végigment a füves udvar kitaposott ösvényén. Himbálózott, mint a ruca, amelyik az előbb felfalta a vergődő halat. Aztán két liba ereszkedett le a vízre, a csermely sekélyesében ők is találkoztak egy sütkérező hallal, de nem kaptak utána, és a hal sem inalt tova riadt cikkanással.

A gyógyszerész szeme kellemesnek találta az elébe táruló színeket, és a rucaszerűen totyogó világ szelíd mozgását. Tekintete hosszú hónapokon át ízetlen szűrkeségeken legelészett, és koponyájában ezer mozgás visszhangja kotyogott. Most úgy nyelte a hegyeket, a községet, a vékony füstöt, a nyírfákat s az eget, mint egy vegyileg tisztított, nemes és makulátlan világot. Egy kíváncsi malac röffenése, s egy galamb bűgása még gyarapították benne az örömet, amely lassan minden atomját üde zsongásra készítette.

Elégedetten nézett körül. Jólesett Párizs után az ősi forma, a kezdetlegesség, amelyben erőt, bölcsességet és tisztességet sejtett. Vidáman akasztotta le szemüvegét, hogy megtörölje. Egy kis közbizalom arra készítette, hogy megszakítsa az útját, de hamarosan besurrog a társaskocsi, és három óra múlva leteszi őt B. piacán. Pompás hangulatában a Papaverin balga verse jutott eszébe a téstát legelésző madárról. Kis madárka ott a réten mit eszen. Kis madárka ott a réten rétes téstákat eszen. Jókora sületlenség volt. Hamisítatlan papaverini móka.

Váratlanul valami hasító hangra lett figyelmes. Megfordult. A Kurkai ház tornácán feldúltan és jajgatva bicegett lefelé Rozál. Látnivalóan menekült valami elől.

A gyógyszerész leszállott a híd mellvédjéről és eléje sietett.

- Mi történt kérem?

A lány a karjába kapaszkodott. Ott állottak a nyitott kapuban, a lány remegve, a gyógyszerész tájékozatlanul. A tornácon megjelent Kurkai is, s a konyhából megbotránkozva igyekezett kifelé a körorvosné. Pápaszem volt rajta, a lábán elnyűt cipő, kezében egy tepsi. Mi történik itt, kiáltotta bösen és érdesen, mint egy házmesterné. Micsoda malacsivalkodás ez? - kérdezte. A doktor zavartan vonogatta a vállát. Gépiesen belekapott a mellényszabéba. Nohát, igyekezett lecsöndesíteni a feleségét, nem történt emberölés, nem kell mindjárt lármát csapni, hogy a szomszédok is felfüleljenek. A Simon lánya volt nála, hogy megvizsgálja. Felültette abba az átkozott vizsgálószékbe, s ahogy a lány hátrahúzódott a székből, hirtelen átbucskázott rajta, fejjel lefelé, és visítva kirohant a rendelőből.

Az asszony lekapta orráról a szemüveget.

- Kurkai - szólalt meg fagyosan -, maga elfelejtette hátul beakasztani a szék támláját! Miféle vizsgálat volt?

- Hát miféle lett volna - vonogatta Kurkai kelleetlenül a vállát.

Habozott, megvakarta a fejét, hümmögött. Miféle lett volna. Amivel ilyen fiatal lányok jönnek ma az orvoshoz. Rebi gyíkfarkok főzetet itatott vele, hogy segítsen rajta. A szerencsétlen megitta a kotyvalékot és megundorodott tőle. Ennyi az egész.

Nem vette észre, hogy zavarában pörére vetkőzött. Nem volt az ő hibája, hogy tőle idegen csalafintasággal kénytelen volt felmászni betegeit abba a szemfényvesztő vizsgálószékbe. A készüléket a felesége hozta a nyakára, s büszke garral fecsegte tele hírével a falut. Ő meg, engedve az asszony követelőzéseinek, szégyenszemre még a fogfájós betegeket is belekóstoltatta a szék hatásos és magasabb rendű varázslataiba. Röstelkedve sóhajtott. Kurkainé észrevette a gyógyszerészt, és mellette a lányt. Felbőszülve emelte fel a tepsit.

- Takarodjék. Mondtam, hogy nem veszünk több könyvet.

Sebestyén nyugodtan bólintott. Semmi kifogása ellene. Nem is volt szándékában könyveket eladni. Csak segítségére akart lenni ennek a pórul járt, szegény teremtésnek. Úgy látja, hogy a körorvosné önagysága rögeszméje már a büntetőtörvénykönyv margóját súrolja. A doktorné ijedten meredt a férjére.

- Hallotta, Kurkai? És maga még itt áll, és a mellényszabéban kotorász? Távolíttassa el innen ezt az embert. De azonnal.

Az orvos feje vörös lett, mint egy paradicsom. Felszólította a gyógyszerészt, hogy távozzon. Dühös volt anélkül, hogy akarta volna. Az asszony tüzelte, s megvetően hozta tudomására, hogy szégyennek találja együgyű lagymatagságát. Meg kell ragadnia a semmirekellő tolatkodót, és el kell kísérnie a csendőrségre. Mert íme, most is ott áll még a kapuban, és vidáman füttyöl a körorvosra. Sebestyén kijelentette, hogy eszébe sem volt füttyölni, de a doktor akkor már kénytelen-kelletlen megfogta a gallérját.

- Figyelmeztetnem kell a magas vérnyomás veszélyeire - mondotta a gyógyszerész. - És azon kívül köhögni is szeretnék. Tehát arra kérem, ne szorítson úgy.

- Kövessen az előljáráshoz - rendelkezett felhevülten Kurkai.

Sebestyén vállat vont.

- Mulatságos alakok önök - jegyezte meg könnyedén a felzaklatott orvos mellett lépkedve. - Gyermekkoromban egy hering csontvázával próbáltak ijeszteni. Úgy látom, ebben a faluban az írrok játssza a heringcsontváz szerepét.

Az előjáróság a szomszédban volt. Az irodában csak az írrokot találták. A doktor előadta panaszát a két év előtt vásárolt szentbeszédekkel illetőleg, majd rátért az újabb behálózási kísérletekre; azt állította, hogy ezek körmönfont ravaszság iskolapéldái. Közben sebesen keresgélt valamit pikémellénye zsebében, s végül annak a gyanújának adott kifejezést, hogy a panaszlott igen különös egyéniség. Valami nem kvadrál a dolgai körül. Az írrok szolgáltatás-készen intett neki, hogy bízsa csak rá az esetet, amúgy is van az ipsével más irányú elszámolása is. Az orvos megnyugodva távozott. Az írrok Sebestyénre nézett. Sebestyén is szemügyre vette. Nem, gondolta, heringcsontvázhoz egyáltalán nem hasonlít. Úgy festett, mint egy mázsa faggyú, szemei meg lencse alakú koxdarabokhoz hasonlítottak. Hirtelen azt kérdezte, hol a Sebestyén könyvügynöki engedélye. A gyógyszerész felvilágosította, hogy nincs, egyáltalában nincs, tekintettel arra, hogy sohasem volt könyvügynök. Az írrok boldogan kiáltott fel.

- Jól van, barátom. Nagyon jól van. Mindjárt sejtettem, hogy Kurkai úr téved.

- Önnek kitűnő érzéke van - ismerte el a gyógyszerész.

Az írrok egy csuporral a szoba sarkában álló fakártyushoz lépett. Kövér ikszlábait szétvetette, és két csupor vizet ivott meg, álmosan, szinte játszadozva, mint a gyerekek.

- No, raktárnok barátom - kiáltotta hirtelen, letéve a csuprot. - Megfogtalak, ugye? Megfogtalak kis cinege, mi?

A gyógyszerész megkérdezte, hogy cinegéhez hasonlít-e. S mit jelent a raktárnok megszólítás?

Az írrok leült a lócára. A két lencse alakú koxdarab vésztiósló ragyogásba kezdett. A combjai, ahogy leült, nem csukódtak össze, arcán a korai nyárelő ellenére szüntelen csermelyekben gördült lefelé az izzadság. Hirtelen rávágott az asztalra és nagyot ordított. Hogy képzelet az Sebestyén, hogy az írrok arra való, hogy az ilyen szökdécselő raktárnokok cinegéről társalogjanak vele! Beismeri, hogy megugrott a fatelepről, és elhozta a vállalat pénzét? Nem? És hogy érti azt, hogy nem?

- Hogy érti azt, hogy nem? - ismételte meg kiáltva a kérdést, majd felugrott, a kártyushoz lépett és újra ivott. Ivás közben váratlanul elmosolyodott. - Maga tulajdonképpen kicsoda? Mi baja volt azzal a telefonpóznával?

Az írrokban két ember folytatott egymással állandó és kegyetlen küzdelmet. Az egyik egy szívelzsírosodásban szenvedő lomha költő volt, aki az élet líráján kívül legfeljebb még a szalonnás dolgokat szerette. A lírában azonban megakadályozta a másik ember, a szigorú és asztaltdöngető írrok, aki megugrott raktárnokokra fente a fogát, nagyokat kiáltott, és mindig a legváratlanabb pillanatokban. A két ember szakadatlan harcában az egyik víz alá nyomta a másikat, s ebben a tüsszentő és élénken váltakozó föl-alábukásban egyik sem végezhetett el rendesen a dolgát. A tollat például még a szigorú írrok ütötte bele a kalamárisba, de a jegyzőkönyv szó álmodozó és madárcsicsergésre vágyakozó betűit már a kövér és szuszogó lírikus vetette ábrándozva a papírra.

- Ma szép időnk lesz - mondotta most lágyan kitekintve az eperfákra, és egy gilisztán marakodó jércéken mosolyogva. S aztán hirtelen nagyot rivallt. - Halljuk csak, micsoda álneveket használ!

Lencse alakú kox darabjai szigorú szikrákat szórtak. Fölugrott a lócáról, csipőre rakta a kezét. Aztán nyugodtan odalépett a vizescsöbörhöz, fölemelte a facsuprot és ivott. Most a másik alak dugta ki szelíd, s kissé panaszos fejét.

- Adja ide kérem, az igazolványait - mondta unatkozva és udvariasan. De néhány pillanat múlva megint az írnok tört a felszínre. Prüszkölve és káromkodva nyomta víz alá a másikat. Figyelmeztette Sebestyént, hogy holmi hamis igazolványokkal - amelyeken különben is gyanúsán szétfolyt a tinta, hiába is hetvenkedik, mert estére, de legkésőbb másnapra minden ki fog sülni... S hogy addig mi lesz, kérdi Sebestyén? Mi legyen. Ott fog maradni. Hogy el kell foglalnia állását a Kék Golyó gyógyszerertárban? Annak sincs semmi akadálya, de várnia kell egy kicsit. Egy-két napot, esetleg egy-két évet is. Minden attól függ, mi lett a favállalat elemelt pénzeszsákocskájával.

Sebestyénnek eszébe jutott a siket disznókondás, és megkérdezte, hogy az írnok talán be akarja dugni a pincébe? Egy kicsit mindenesetre bedugja - a rend kedvéért -, felelte aztán lágy ásítással az írnok.

- S ha én tiltakozom, írnok úr? Tisztában van ön a személyes szabadság alkotmányos biztosítékaival?

A kövér ember mosolyogva vont a vállát. De a másik mérgesen a víz alá húzta, s a maga dühös fejét tolta föl helyette.

- Tilt...? - Megállott, mintha nem hinne a fülének. Aztán nagyot ordított. - Mars!

Annyi erő és hivatali dölyf volt a nyakizmaiban, hogy a gyógyszerész céltalannak ítélte vitába szállani vele. Kíváncsian követte. A pincegádor ropogott nehéz hivatali léptei alatt. A lépcsőzet egyik deszkája be is szakadt.

- Önnek almanapot kéne tartania - ajánlotta neki Sebestyén jóakarattal. - Fogadok, hogy néhány hónap alatt lead egy negyed mázsát.

A szigorú írnok ezúttal sokáig tartotta magát a vízen.

- Mit járátja annyit a csőrét! - kiáltotta. - Nem látja, hogy most lecsukom magát?

Sebestyén az utóbbi hónapokban megszokta a váratlan kalandokat. Párizsban marconább dolgok is történtek vele.

- Szóval gasztli - jegyezte meg. - Figyelmeztetnem kell, írnok úr, hogy ön az államhatalmat önkényesen kezeli. - Aztán megkérdezte, hogy valami ülőalkalmatosságot nem kaphatna-e, mert semmi kedve nincs ahhoz, hogy ácsorogva töltse idejét ebben a rothadt zellertől bűzlő pincében. Az írnokot a kérdés felháborította. Azt kiáltotta, hogy a kutya-fáját az ilyen megugrott raktárnoknak, nem elég, hogy elemelik a mások pénzeszacskóját, még karosszéket is szeretnének a dutyiba? Aztán recsegve felsietett a gyenge lépcsőzeten, és a gyógyszerészre csapta a ferdefekvésű ajtót.

- Ördög vigye - bosszankodott Sebestyén. - Még csak ez a számárság hiányzott. Micsoda szagok és milyen élethű pókháló-díszlet. A pokolba is ezzel a kövér gödénnyel!

Kitekintett a pinceablakon. Az utca túlsó oldaláról egy sárga macska közeledett és egyenesen a szellőzőnyílásnak tartott. Nem szerette a macskákat. Elzavarta. Idegenkedett a hízelgésnek és ravaszságnak minden megjelenési formájától. Jól emlékezett nagyanyja macskájára. A temetésen minden vendégnek a lábához dörgölődött, s amikor a pap az udvaron a búcsúztatót mondta, dorombolva addig kezegette oda az oldalát a szónokló ember nadrágszárához, amíg a pap belesült a beszédjébe, s mérgében nagyot rúgott a hálátlan állat bundájába.

A macska után egy szürke, csontos alak közeledett a pinceablakhoz. Botját bedugta a rácson és zörgetni kezdett vele.

- Hé - kiáltotta le. - Ott van?

Leguggolt és úgy próbált tájékozódni.

- Hé, ha mondom... Itt dr. Répafi ügyvéd. Mit szólna, ha felajánlanám a szolgálataimat?

A pincéből csak az orra látszott, és öreg, kínosan ragyogó bakancsa. Ritka orr volt, meredek vonalban esett egy darabig lefelé, aztán éles elhatározással vízszintes irányba fordult, s csak nagy későre jutott eszébe, hogy visszaforduljon a Répafi arcához. Sebestyén megköszönte az emberbaráti érdeklődést. Az ügyvéd közreműködését azonban nem veheti igénybe.

- A jog és igazság - mondotta - automatikusan is utat fog törni magának a játszi törvénytelen-ségek e falusi bozótjában.

Az ügyvéd leguggolva azt kérdezte, hogy nem tartja-e szebb dolognak az azonnali szabadságot, mint a pincéből való hosszas jogvitákat.

- Nem, kérem. Én az ügyvédség intézményét túlhaladottnak találom.

- Hogyan?

Sebestyén legyintett. Párizs jutott az eszébe, a párizsi ügyvéd s a váratlan vereség, amely jogi küzdelmei során érte.

- Volna egy kérdésem, ha már itt van - mondotta. - Hány órákor halad itt át az autóbusz?

- Egy óra múlva - felelte az ügyvéd. - De azt maga már lekéste, barátom.

Éles nevetéssel szedte odább bakancsos lábait. A gyógyszerész közömbösen nézett utána. Aztán megfordult, hogy szemügyre vegye a csapóajtót. Végre is lehetetlen, hogy egy rendes embert csak úgy könnyedén megfosszanak cselekvési szabadságától. Nincsen talán már jog? Nem működnek a törvények? Lehet csak így packázni az emberi szabadsággal? Amely annyi tintába és vérbe került?

...Úgy látszik, az írnok úr is jámbor tévedésnek tartja a szabadságot, akárcsak a hosszú Ferdinánd. Odalépett az ajtóhoz és megvizsgálta. Emelt egyet rajta, s hirtelen fénycsík hasított be a pince pállott homályába. Az írnok elfelejtette rányomni a tolózárát. Sebestyén felemelte a vállával és besietett az irodába. A puffadt ember szétvetett lábakkal, szelíden állott a vizes-csőbőr mellett és ivott.

- Írja alá a jegyzőkönyvet - mondta közömbösen.

Sebestyénnek eloszlott a méltatlankodása. Két ujjá végével megfogta a tollat. Aláírás közben valami gondosan megírt kérvényre esett a pillantása. Figyelmeztette az írnokot, hogy kérvénynek ez a felirata: „Tárgy: kérelem három patkányfogó tiszteletteljes beszerzése iránt”, helytelen, mert miért kell a három patkányfogót tisztelettel beszerezni?

Az írnok indigókék zsebkendőjével kitörölte nyakából a verítéket. A szabályzatok előírják, hogy a felsőbb hatóságokkal való levelezésben a tiszteletteljes szót kell használni. Ehhez mit érthet egy állítólagos gyógyszerész.

Sebestyén arra is figyelmeztette, hogy az egyik mondatnak rossz a szórendje, meg kellene fordítani. Az írnokból erre a figyelmeztetésre velőtrázó bömbölés tört elő. Az ő szórendjébe senki pimasz ne dugja az orrát, legkevésbé pedig egy megugrott raktárnok és szabadkőműves. Egyébként kíváncsi, tette hozzá, hogy Sebestyén, mint afféle felforgató elem, hogyan fordítaná helyes irányba a mondatot. Sebestyén megfogta a toll végét s anélkül, hogy előrehajolt

volna, könnyedén felírta egy Almirás-féle szövetkezeti zacskóra a helyes szórendet. Aztán a patkányfogót is átjavította.

Tárgy: az előljáróság tisztelettel kéri három patkányfogó beszerzését.

- Persze - jegyezte meg, eltéve töltőtollát -, ezt ön nem tudhatja, hiszen még csak írnok. S talán a lecsukási szabályokkal sincs még egészen tisztában. Államérdek, hogy az embereket ne fosszuk meg meggondolatlanul szabadságuk illúziójától, mondotta nekem egy Ferdinánd nevű ismerősöm. Ami pedig vízivási szenvedélyét illeti, helyesen tenné, ha legközelebb megvizsgáltatná magát a városi kórházban. Alapos vegyvizsgálatra gondolok.

- Gondolja, hogy attól iszok annyit? - kérdezte az írnok gondterhelten. Sebestyén vállat vont. Nem tudja. Valami baj lehet a cukorkiválasztása körül.

- Addig itt marad a községben - figyelmeztette most váratlanul az írnok - amíg ezt a pózna-ügyet ki nem vizsgáljuk. Maga eltulajdonított egy telefonpóznát az állomásról. Át fogok írni az állomásfőnökségre.

- Nem lehetne telefonon megkérdezni?

- Telefonon? Minek az?

Megint a csöbörhöz lépett, de a csöbör üres volt. Kikiáltott az udvarra. Azt kérdezte, hányszor ordítsa már, hogy a csöbörben mindig víz legyen.

- Hátha tűz ütne ki! - bömbölte haragosan.

Sebestyén bosszúsán fordult ki a kapun. Láta az ácsorgó autóbust, de nem szállhatott fel rá. Nézte, hogyan porzik tova az állomás felé.

- A pokolba is az összes telefonpóznákkal - gondolta és elindult a Borsán-vendéglő felé.

III

Megebédelt és átment papírért a szemközti vegyeskereskedésbe. Péterfi, egy bágyadt, de jóindulatú kis zsírzsák volt a szatócsüzletecske tulajdonosa. Belülről éppen kirakatát rendezgette. A kirakat egy keskeny ablak volt, olyan, mint a szomszéd lakószoba ablaka. Péterfi szappanokat rakott belé, aztán egy nyitott zacskóban marószódát és a marószóda tetejére három piros színű cukortojást. A piros tojások frissé és vidorrrá varázsolták a kirakatot. Péterfi almaarca elégedettséget tükrözött. Fekete haja ragyogott, mint a holló begye. A gyógyszerész megvette a levélpapírt, és visszatért a kocsmába, hogy értesítse Papaverint a történetekről. A rend úgy hozta magával, hogy Zinkweisznak írjon, de az öreg forradalmár irtózott a levélolvasástól, napokig heverték a levelek felbontatlanul az asztalán.

Maga elé rakta a papírost, megnyomta szemüvegének nyergét és írni kezdett:

Borjúmál, május 14.

Tisztelt Papaverin úr! Velencéből írtam az öreg forradalmárnak, jelezve hazaérkezésemet. Kérem, siessen hozzá és közölje vele, hogy nem volt szándékomban félrevezetni, örömet elfoglaltam volna már helyemet a Kék Golyóban, de egy ostoba, s nekem igen kínos közjáték megakadályozott benne. Amint látja, egy Borjúmál nevű községből keltezem értesítésemet. Mi az, hogy Borjúmál, kérdezi ön. Mi a fészkes ördögöt keres ez a Sebestyén Borjúmálon, ahelyett, hogy végre hazakecmeregne. Rövid és drámai leszek: őrizetben vagyok itt, amíg a bevezetett nyomozás ki nem derítette, hogy nem vagyok sikkasztó raktárnok, és nem loptam telefonpóznát.

Ön most hegyezi a fülét, Papaverin úr. Micsoda pózna, veti fel a kérdést. Egy telefonpózna, amellyel Borjúmál község határában, egy Csigás nevű sziget mellett hajótörést szenvedtem. Igen, Papaverin úr, szabályos hajótörést szenvedtem, magányos szigettel, zsebkendő-lobogtatással és gyakori segélykiáltásokkal. Átkozott história! Toporzékolni tudnék. Egy visszataszító kis kocsmá udvarán írom ezeket a lázongó sorokat, egy féktelenül bűdös disznóól mellett. Kezemet összecepték a bolhák. Valószínűleg itt kell töltenem az éjszakát is, ebben a háborzongató fogadóban. Jogtíprás! Elegem volt már ezekből a rendetlenségekből. Higgye el, Papaverin úr, boldognak fogom nevezni magam, boldog Sebestyénnek! ha végre eljutok B-be. A vonatra várakoztam a Borjúmálhoz tartozó átszálló állomáson, elszundítottam egy póznarakáson, beleestem a vízbe, és az ár egészen a község határáig sodort. Vannak dolgok, Papaverin úr, amik akkor is lehetetlenek, ha megtörténtek. Nem bánom, ne kezelje megtörtént eseményként a dolgot, tekintse egy túlzaklatott képzelet erőteljes izzadmányának, álomnak, akárminek, csak ne közölje, kérem senkivel. Érzem magam is, cudarul mulatságos dologba keveredtem. Oly kevés kell hozzá, hogy elveszítsuk emberi méltóságunkat!

A póznarakás ott volt közvetlenül a folyó mellett. Valami vonatfüttyöt hallottam, s föluggottam. Tudnia kell, hogy harmadnapja nem aludtam. Mire igazában leszögezhettem, hogy mi történik velem, már a megduzzadt folyó közepén evickéltem. A part, meglepődésemre, jó messzire elrugaskodott tőlem. A rezgőnyárfa, amely a parton oly göndör és finom árnyékot kínált, most kajánul, és minden álnok poézisét levetve nézegette bukdácsolásomat. Azt is láttam, hogy egy sürgönydróton közömbösen vakaródzott egy szarka. Valamikor jó úszó voltam, főképpen bekerített fürdők medencéiben, fenéig tiszta és jól nevelt hullámok között. Ezekben a medencékben szabályok uralkodtak, s ha az ember a szabályokhoz tartotta magát, illúzióit az idők folyamán odáig tökéletesíthette, hogy kitűnő sportembernek érezte magát, fitogtatva összevonhatta karjait, és csak lábaival osztogatott ki néhány kemény rúgást

alattomos ellenfelének, a víznek. De ez az elkanászosodott folyó mindenféle mellékvizeinek piszkos tömegével fűtülni látszott a szabályokra. Karom egy párizsi baleset alkalmával megsérült, óvatosan a part felé vettem utamat. De a folyó sodra meglepő és otromba fölénnnyel verte vissza kitörési kísérletemet, érezhetően azzal a céllal, hogy alkalmas helyen végezzen velem. Kanyar következett, s én a part egyik hívogató fűcsomójához kaptam. A fű kiszabadult a laza földből, s én fogantyúmmal együtt elmerültem a rosszindulatú hullámok lármás tömegében. Orrom és nyelőcsövem megtelt a fulladás nyomasztó, sáros ízeivel. A parton túl, a vasúti töltésen vonat robogott. Az *én* vonatom, Papaverin úr! Az ablakoknál utasok nézték a tájat. Felemeltem a karomat és kiáltozni kezdtem.

- Segítség!

A jegy a zsebemben volt, Papaverin úr, hozzátartoztam ehhez a vonathoz, órákig vártam rá, terveket szőttem vele kapcsolatban, jogot nyertem ahhoz, hogy megrántsák az érdekemben a vészféket! Azt hiszi, megrántották?

Nem!

Egy piros ruhás hölgy megrázta kissé a zsebkendőjét, Egy emberéletről van szó! - akartam kiáltani - egy *emberéletről*! Nagy, harmincezer tonnás gőzhajók, repülőrajok indultak már útnak, hogy eltévedt magányos embereket megmentsenek! Jelentéktelen matrózok és eltévedt repülők magányos életét. Mert - olvastam és hallottam boldog megkönnyebbüléssel - emberéletről van szó.

Nos hát, a vonat elkanyarodott, bekapta egy alagút, s én ott maradtam a vízen, mint egy fölöslegessé vált káposzta. Később egy ballagó parasztot láttam a parton. Fáradt karomat megint fölemeltem.

- Hová, hová? - kiáltotta a paraszt vidáman, borját nógatva.

Pajzán evickélőnek nézett. Ahogy oldalra fordított fejjel rábámultam, valami kemény tárgyba ütdődött a halántékom. A telefonpózna volt. Valószínűleg velem együtt legurult a parti halomból. Egy mozdulat, s az evickélő boronát magam alá kényszerítettem. Tudnia kell, Papaverin úr, hogy sohasem ültem lovon, öcsém segítségével egyszer felmásztam egy rosszindulatú számárra, amely később egészen váratlanul és mondhatnám, minden logikus ok nélkül, beleharapott a lábamba. A nagy lomha oszlop is megvárta, amíg átadom magam a biztonság érzésének, aztán egy alattomos számár hirtelenségével fordult egyet a tengelye körül, s én bedőltem a vízbe. Mire orromban és torkomban az agyagos víz csípős ízeivel újra felbukkantam, a pózna hetykének látszó mozdulatokkal rugaszkodott tova nemtelen csínyjenek színhelyéről. Utána vetettem magam, Papaverin úr. Ezúttal óvatos voltam. Jól megkapaszkodva vártam, amíg meggyőződtem, hogy járművem semmi alávalóságot nem forral ellenem. A folyó harsogva sodort bennünket, szó sem lehetett arról, hogy partra ússzam. Sérült karom gyöngé volt, a part fala magas, alkalmatlan a kikötésre. Az ember átkozottul hajlamos arra a hitre, hogy ilyen rendellenes kalandok csak robinzonokkal történhetnek meg. Ferdinánd nevű párizsi ismerősöm azt tartja, hogy a lelkünk legalján, világos és szigorú tudatunk ellenére mindig van bennünk egy kis vad és kezdetleges hit arra, hogy a mi fejünkre nem eshetik téglá, velünk nem ütközhetik össze vonat, s a mi hajónk nem merülhet el, mert mi *mi* vagyunk, valamilyen védett lények, akiknek biztonságáért és az ilyen robinzoni kalandokkal szemben való immunitásunkért maga az élet vállalt titkos szavatosságot. Hogy alapjában valamennyien robinzon-jelöltek vagyunk, mondja Ferdinánd, rendkívüli vízbepottyanások és félelmetes hajótörések még tartalékban levő hősei, akiket egy magasabb parancsnokság bármelyik pillanatban a realitás síkjára vezényelhet, azt cethalak gyomrában talált töltőtollak, hamis fogsorok és közönséges inggombok eléggé bizonyítják.

Lábam és hátulsó részem fázott a hideg víztől. Sokat is nyeltem belőle, s nem bizonyult éppen aqua destillátának. Utazótáskámat természetesen elvitte az ördög, okmányaim és pénzem maradéka szinte felismerhetetlenségig elázott. Elöttem talán százméternyire bokrok és fák emelkedtek ki a folyó közepéből. A folyó sodra a kifli alakú szigetnek irányított. Amikor a sziget csendes vizébe érve, lemásztam a telefonpóznáról, egy apró öblöcskében megpillantottam a kalapomat, amely fadarabok, ágak, zöldalmák habzó tömegében vidoran ugrándozott. Levettem a ruhámat, egy faágra akasztottam és végigdőltem dideregve a fűvön, hogy hajótörésem fáradalmait kipihenjem. A nap bőségesen öntött le melegével, ruhám nedveit kiszikkasztotta, és engem, bágyadt hajótöröttet, álomba ringatott. Arra ébredtem, hogy valami cserebogár hullott a homlokomra. Nyilván egy vadászó veréb pottyantotta le. A folyó keskenyebb ága zöldellő nádist érintett. A másik ág szélessége lehetett százhusz méter is, és erőszakos, gyors vizeket tartalmazott. Felszínén fenyegetően karikáztak az örvények. Ruháimat összegöngyölítettem, a fejemre tettem, s elindultam, hogy átvágjak a keskenyebb folyóágon. Hamarosan rájöttem, hogy úszási tudományomnak, amely különben is felette csekélynek és értéktelennek bizonyult, sem sok hasznát vehetem. A folyó medre tele volt síkos fatetemekkel, kinyúló ágakkal, amik száz veszedelmes nyársat alkottak. Lábammal tapogatóztam tehát előre. Meglehetősen biztonságban haladtam már, amikor egy közelgő tüsszentés megzavarta biztonságérzetemet. A tüsszentést nem lehetett elodázni, a nagy csattanás lerázta fejemről az egyik cipőt, amely nyomban el is merült. Láttam már magam, amint mezítláb poroszkálok az úton, s a kutyák, a demokráciának ezek a megrögzött ellenfelei, megvetően vetik utánam magukat, hogy ádáz kaffogásukkal rendetlen külsőre figyelmeztessék a falut. Tüsszentésem nem akart alábbhagyni. Ha sokat tüsszent, a hülés előjele, tegyen tehát orrába Snuppe-vattát - hirdeti a Kék Golyóban egy bölcs tábla. Önöknél, az Egyszarvúban is láttam egyet. Mindig komolytalannak találtam ezt a Snuppe-vattát. Micsoda szó!

Lábammal a cipő után tapogattam. Persze, a harisnya is benne volt. Meg a harisnyakötő. Kalandjaimnak virgonc füzére úgy látszik, folytatódik - gondoltam. Poroszkálhatok majd mezítláb az országúton. Kneip páter, aki - amint régi füzetekben láttam - néhány évtized előtt a mezítláb járást feltalálta, nálam most termékeny talajra talált volna.

- Nos! Nos! - kiáltottam. Nem a cipő volt. Valami fadarab.

A mennydörgését! - gondoltam. Tehát mezítláb maradok. De hogyan is képzelte az öreg páter. Úgy látszik, kihagyta számításaiból, hogy a földön annyi a cipész, mint tejúton a csillag, s az mind azon lesz, hogy a mezítláb járást megakadályozza. A cipészek után a harisnyagyárosok is csatasorba állottak volna. Nemkülönb a bőrgyárosok, tímárok, kaptafaüzemek, fonalkészítők, szurokgyártók, dikicstermelők, enyvkészítők, kapocsipari vállalatok, faszegüzemek, gumisarokcégek, marhatenyésztők és ezek hozzátartozói és a tyúkszemtapasz-trösztök. Az élet ma bonyolult szerkezet rugóira mozog, mint a céllövő bódé nyulai meg dobosai - mondja Ferdinánd. Bonyolult minden, Papaverin úr, a fejlődés mindent összekavart, helyett, hogy egyszerűsített volna. A nagy összefüggések korát éljük.

Cipőm időközben megkerült, lábujjammal fogtam el, amint éppen szökni akart. Úgy ömlött belőle a víz, mint bőségszaruból. Partot értem, de nem volt köszönet benne. Lucskos és iszapos zsombék volt minden. Benn a zsombékban valami feltúrt nadrágú halászszerber ácsorgott. Vissza kellett fordulnom a szigetre. A folyó másik partján valami út porzott, s egy kettémetszett magas domb tetején egy furulyázó ember lógatta a lábait. A domb lementszett fele magas kavicsfalként szegélyezte a partot. Átkiáltottam a furulyázó alaknak, de ügyet sem vetett a kiáltásomra. Zenei törekvések hevítették. A tilinkó hangjához a maga gégéből is hozzáadott valami zsiros dünnnyögést.

- Idefigyeljen, furulyás barátom - kiáltottam neki a karomat is ide-oda lengetve. - Ehol ni, itt vagyok a csalitban.

Tudja ön, Papaverin úr, mi az a csalit? Hát a pagony meg gugyor? Ami engem illet, amint kiejtettem, rájöttem arra, hogy nem vagyok bizonyos az értelmében. Körülnéztem. Vajon csalitnak hívják az ilyesmit? Talán helyesebb és biztosabb, ha szigetet mondok.

- Holla hopp, itt a szigeten. Ide nézzen!

Az ember csak furulyázott. Vannak magánhangzók, állapítottam meg kiáltozás közben - úgy látszik az emberi agyvelő a lélek legnagyobb felhevülése közben is gyűjti megfigyeléseit -, amelyek a levegővel szemben tanúsított csökkent ellentállásuk következtében nem jutnak át a túlsó partra. Olyan magánhangzókat kell választanom, gondoltam, amelyek legyőzik a levegő ellenállását és nyílveesszőként fúródnak át rajta. Legkipróbáltabb magánhangzó ilyen célra az *ü* betű. Kirándulásaimon gyakran tapasztaltam.

- Üde fügyeljen, ember! Üsse kő azt az ütődött furulyázást! Süket maga?

Süket volt, Papaverin úr. Vidoran lógatta a lábát.

- Megint ott vagy, komám, Döblec? - kiáltotta elnyújtott hangon. - Mit csinyász?

- Nem megint! - figyelmeztettem. - Ma délután érkeztem.

Bozontos vigyorát is jól láttam.

- No, csak vigyázz, komám, Döblec. Az írnök úr azt mondta, hogy megint berak a gasztliba.

Figyelmeztettem, hogy semmi Döblec, nem érdekel az írnök, és egy csónakra volna szükségem. Azt hitte, hogy valami Rebi nevű néember felől érdeklődöm, és közölte velem, hogy Rebi éppen a napokban érkezett haza.

- Nem ismerem Rebit - ordítottam. - Egy csónakra volna szükségem.

Lohadni kezdtek a reményeim.

- Rebit mondja? - vigyorgott az ember, és belefűjt egy sikamlósát a tilinkójába. - Éccaka kimászott a spítál ablakán, s megszökött, hogy ne kelljen spítál-pénzt fizetni. - Botját hirtelen fölemelte a fűből, és néhány bakalódó disznó közé hajította. - Megint fajtátok egymást? Egyen meg a nyű...

Eltűnt a domb mögött.

- Párbeszéd egy sükettel - gondoltam magamban. - És mi az, hogy spítál-pénz? Népi nyelv?

A parti bokrok hézagai között sántító gebét láttam. Rossz lábaival kis felhőcskét rúgott fel a porból. A hegy árnyékában kolomp zörgött. Újra kiáltozni kezdtem. Később egy homokkal megrakott szekér csikorgott tova az úton. Kiáltoztam. Az utat szegélyező bokrok és fák hézagában megjelent egy suhanc, csattogtatott egyet az ostorával és nagyot kurjantott.

- Visszajöttél, Döblec?

Valami Döblec nevű csavargónak néztek. Átkozott szamarai!

Egyszer észrevettem, hogy egy repülni tanuló verébfióka beleesik egy esőlevezető csatornába. Hallottam koppanni, zörögni, segítségért csipogni és süllyedni, egyre kétségbeesettebben süllyedni a föld alá a könyörtelen csőbe börtönözve. Csak néhány milliméter bádogcső választotta el tőlem, és mégsem tudtam rajta segíteni.

Benne voltam hát én is a csőben. Hiába kiáltoztam, senki sem hallotta. Beesteledett. Sérült karomat alig tudtam emelni, nem sok esélyem lett volna, ha belevetem magam a vízbe, hogy úszva jussak a túlsó partra. A szigeten egy régi kunyhó gyér maradványait láttam. Inkább csak pincefalai voltak meg, alja sűrű mohával benőve. A magas fűben valami heverő faajtóban botlott meg a lábam. Ön tudja, Papaverin úr, gyakran töltöttem kerékpár-kirándulásaimon a szabadban az éjszakát. Kitapogattam a pincszerű mélyedést. A moha kövéren és rugalmasan borította benne a földet. Ha a faajtót magamra húzom takarónak, gondoltam, talán még le is hunyhatom éjszakára a szememet. Odaát kutyák vonítottak, hamarosan éjszaka lett. Befeküdtem a gödörbe. Holnap, gondoltam, rendbe jön a dolog. Lehunytam a szememet. Cudarul elfáradtam, amíg Párizstól egészen eddig a gödörig jutottam. Tudja, Papaverin úr, milyenek Párizsban az ágyak? Még a legszerényebb szállókban is szélesek és vendégszeretőek. Rugózatuk halk és tökéletes. Hol vannak a mi szállodáink roskadozó vaságyai e kitűnő és elringató alkotmányok mellett!

Nos és a tápanyagok! Csupa vitamin, csupa erő és csupa költészet! Meg kell jegyeznem, hogy a húсок kicsinyek és mellékesek, de annál zajosabbak a zöldneműek és saláták. Látnia kéne a zöldnek ezt a tündöklő és változatos felvonulását! Ön, Papaverin kollégám, fanyar lényéhez híven megveti a zöltséget, és öreg szarvasmarhák hangját utánozza, ha a b-i Kisipában, a szomszédja tányérján zöldféléket lát. Tudja, mit láttam egy reggel az egyik körúti gyalogjárón? Teknősbékákat. A gazdájuk ott állott a fal mellett, s egyre kiáltozta: húsz frank darabja! Csak húsz frank a levesnek való teknősbéka! A teknősbékák, mintha értették volna, hogy forró vízbe akarják dugni őket, hogy levest kényszerítsenek ki halálraítélt testükből, valamennyien az éjszakai pályaudvar felé kezdtek ügetni. A járókelők átléptek rajtuk, gazdájuk meg egy hosszú hálóval mindegyre visszahúzta őket. Meg kell vallanom, sohasem ennék teknősbékalevest. Meggyőződése, hogy boldogtalanságunknak egyik kútforrása rendkívüli-ségekre törekvő étvágyunk. Ha mindenki beérné például paradicsomlevesrel, a népek történelme, azt hiszem, több paradicsomléról és kevesebb vérről számolna be. Ön köhécsel, Papaverin úr! Micsoda képtelen zagyvaságokat szedett fel ez a Sebestyén Párizsban! - fogja közölni majd sörétesujjú fogorvosunkkal. Aggódó fejcsóválásai ellenére is kitartok ama gyanúm mellett, hogy sorsunk és a teknősbékaleves között összefüggés van.

Az összefüggések olykor pókháló-vékonyak, és az ön kötőhártya-gyulladásos szeme sok mindenről nem szerzett még tudomást. De hagyjuk, Papaverin úr. Meg kell vallanom, minden éles kritikám ellenére szívesen gondolok küszöbön álló találkozásunkra. Van az Ön rossz modora és ecetes mókázása mögött valami, ami elviselhetővé teszi kapcsolatunkat. Lényének kellemetlen nyíltsága. A nyílt embereket nevetlenségük ellenére többre becsülöm, mint kellemes álarcú felebarátaimat.

De hadd fejezzem be hajótörésem kellemetlen történetét. Sohasem hittem a csodákban és kalandokban, a képzeletnek ezekben a naplopó játékaiban. S most, íme szabályos hajótörőtként ott kucorogtam egy szigeten, egy tréfás olló elvagdalta mindama fonalakat, amelyek az emberi civilizációhoz és társadalomhoz kötöttek. Az álom, amely napok óta ólálkodott körülöttem, hirtelen megrohant, s orromhoz nyomta kloroformos kendőjét. Nagyot aludtam. Reggel arra ébredtem, hogy a túlsó parton ruhát sulykol néhány falusi asszony. Combíg feltűrt ruhában állottak a vízben. Átkiáltottam hozzájuk, hogy nem tudnak-e valami járművet, amivel átkelhetnék a túlsó partra. A sulykolás és terefere úgy elfoglalta őket, hogy hiábavalónak bizonyult minden kiabálásom és integetésem. Úgy határoztam, hogy magam fogok cselekedni. A telefonpózna, amely végével felfutott a homokos partra, segítségemre volt tervem kivitelezésében. Nagy nekigyürkőzéssel sikerült egészen partra vonszolnom. Gyűjtőkészülékemben érintetlen volt a benzin. A pózna alatt, körülbelül a közepe táján kikapartam a földet, tüzet raktam a mélyedésbe, és két óra múlva egy pózna helyett két, igaz rövidebb pózna volt a

birtokomban. Az ajtóban néhány rozsdás szöget láttam. Kivertem, aztán egy kövön egyenesre kalapáltam őket, s az ajtót rászögeztem a két gömbölyű falpra. Azt hiszem, tutajnak hívják az effajta vízi járműveket. Nem volt éppen tökéletes, de a vízben, ahová hosszas tologatások után sikerült lenyomnom, jól megállta a helyét. Egy fűzfáról letörtem egy meglehetősen hosszú és vastag ágat, és négy órai megfeszített munka után sikerült a tolórúd segítségével vízre kelnem. Nem részletezem átkelésem cikkcakkos történetét. A víz sodra ide-oda tologatott, lökdösött, s el is bánt volna velem másodszor is, ha nem ugrándoزم a tolórúddal jobbra-balra, mint egy megvadult automata. Odafenn, a kavicsbánya tetején a kondás nagyokat vihogott ugrándoزمásaimon. Nagyon elcsodálkozott, amikor a kikötésnél látta, hogy nem vagyok azonos Döblec nevű csavargó ismerőseivel. Útbaigazított a község felé, s a szívemre kötötte, hogy óvakodjam az írnoktól. Hát így zajlott le hajótörésem ügye, Papaverin uram. De ne higgye, hogy ezzel végeztem is. Bár úgy éreztem, hogy kalandszükségletem bőseges kielégítést nyert, akaratom ellenére újabb bosszúságokba keveredtem. Könyvügnöknek néztek, aki kétkötetes szentbeszédekkel csapta be Borjómál hiszékeny olvasóközönségét. Azután, azt sütötték ki rólam, hogy megugrott sikkasztó vagyok, aki elemeltem valami faraktár pénzeszacskóját. Utóbb aztán a telefonpózna ügyét is megpiszkálták. Hol tettem rá szert, s minő címen tulajdonítottam el? Most tehát várnom kell, amíg egyrészt kiderül, hogy nem vagyok azonos a sikkasztó raktárnokkal, másrészt nem azért vettem birtokba a telefonpóznát, hogy azt, mint idegen ingó dolgot jogtalanul elsajátítsam. S ezért most itt ülök Borjómál főkocsmájának úgynevezett lugasában, kies kilátással a kétméternyre fekvő disznóólra, felháborodva számolgotom kezemen a Borsán-féle fogadó bolháinak kerekded és rózsás csípéseit, és nosztalgiával gondolok B-re, a Kék Golyóra, a piaci virágágyakra, kétpúpú hegyünkre, Kempelnénél bérelt tiszta szobámra és a Kispipa piros abroszára, amelyen oly üdítőleg és vitaminoktól terhesen párolog a spenót és a rakott burgonya! S mindettől csak nyolcvan kilométer választ el, Papaverin úr, légvonalban! Meg tudja érteni indulataimat és nosztalgiámat? Háromezer kilométert tettem meg, s amikor már-már célnál vagyok, az orrom előtt leeresztik a sorompót! Micsoda agyafűrt kalandregény! Micsoda számárság! Én, aki oly elszánt híve vagyok a rendnek, belebonyolódok a rendetlenségeknek ebbe az együgyű tömegébe.

Kérem, beszéljen az öreg forradalmárral, és nyugtassa meg, hogy holnap, talán ezzel a levéllel egyidejűleg, otthon leszek. Kempelnének is írtam, hogy készítse elő a szobámat, s keresse elő a karvédő klottot, hogy holnap, ha elfoglalom helyemet a Kék Golyó márványos pultja mögött, kéznél legyen.

Nos, alaposan beesteledett, s a papíromnak is végére járok. Isten Önnel Papaverin kollégám. Bízom a hallgatásában. A közeli viszontlátás kellemes reményében:

Sebestyén Károly Jakab Hektor
gyógyszerész

A gyógyszerész méltatlankodva gyújtott rá kis angolpipájára. Kurta mozdulattal elkészönt az írnoctól és kilépett az utcára. Harangoztak. Az írnoct azzal nyugtatta meg, hogy átírt már a szomszéd órsre a raktárnok ügyében, sőt a telefonoszlop tárgyában is fogalmazott egy megkeresést a borjúmáli állomásfőnökséghez, de a fogalmazványt még le kell tisztázni. Átiratot fogalmazni és letisztázni, amikor naponkint kétszer is beszél az állomásfőnökkel? - csodálkozott a gyógyszerész. A kövér ember legyintett. Sebestyén nem ért hozzá! A szabályokat be kell tartani. Vasárnap volt, az írnoct lábán ragyogott a sárga lábszárvédő. Két csupor vizet ivott meg egymás után. A bőre hullámozott, mint a kenyértészta.

A kapuban a gyógyszerész mérges kiáltást hallott. Visszafordult. Az írnoct szelíd mosollyal azt kérdezte tőle, hogy mi az az appendicitis.

Egy begörcbülő zsákutcában, amely a patakig lejtett, gyerekek nézték a harangozó munkáját. A harangláb lenn volt, a templom alján a dombnak kapaszkodó cinterem végén. A csalán fehér virága mindent elborított, felkapaszkodott a templom támasztófalának repedéseire, s már a tető alól integetett. A harangozó ügyes és lány mozdulatokkal végezte munkáját, játszott a kötelekkel, fölnezt olykor az égre, és a pipáját szorongató gyógyszerészt is szemügyre vette.

- Hányadik? - kérdezte Sebestyén.

Csak második harangozás volt.

Sütött a nap, belövellt a templom törött ablakán.

Megfordult, és visszatért a lopótök alakú főutctára. Harmadnapja időzött Borjúmálon, és a helyzete meglehetősen kuszan festett. A tanító reggel a postamesternő udvarán arra kérte, hogy fejtené ki anarchizmusának alaptételeit, mert amiként hallotta, Sebestyén szélsőséges tanok szolgálatában áll. Aztán valami nyugalmazott százados is kiszólt egy kerítés mögül, s azt szerette volna tudni, ért-e a gyógyszerész a sakkozáshoz, mert a fakukacok mindig sakkmataadorok voltak. De ez hagyján, az éjszakája aztán valóságos pokol volt a nyomorúságos fogadóban. Majd felfalták a bolhák, a feje fölött egy polcon egerek labdarúgóztak valami papírgalacsinnal, aztán belevetették magukat a penészes csizmába, amely az ágy alatt kókadott. S a zugocska ajtaja előtt egy jó étvágyú fehérlép ölelkezett szemérmetlen neszek kíséretében. A gyógyszerész gyufát gyújtott és kinézett. Az ajtó mellett a földön szalmazsák feküdt, s a gyufalángnál egy takaratlan tömött női comb ötlött a szemébe. Az ivóban meg dongott a padló.

- Fészkes fene! - káromkodott megborzongva álmatlan éjszakájának kellemetlen élményeitől.

A harangszóra Rebi is felkerekedett. Gyorsan szedegette lábait, patkányfejét rosszindulatúan dugta ki fekete hárászkenőjéből, nem nézett sem jobbra, sem balra, összefogta a kezeit, és bicegő veréb módjára ugrándozott a templom felé. Senkinek sem köszönt, senkivel nem beszélt, de mindenkinek ismerte a titkát. Ablakok alatt, tornácokon meghúzódva szokott lámpagyújtás után hallgatózni. Most ájtatosan a torony gombját nézte.

Simonék is elindultak, még jóval az első harangszó előtt, mert időbe telt, amíg az erdő alól felérkeztek. Simonné lassan járt, dagadtak voltak a lábai, és csípője is munkát adott járás közben mázsás súlyával. Simon elől lépegetett, zsebre dugott kézzel, fakó csizmában, amelyet megtörtek a ráncok. Rossz szemével az út porát nézte, kócbajuszán gondok ültek és lehúzták. Állát megszabdalta a borotva, alvadt vércseppek feketéltettek rajta. Fölpislogott a pipázó gyógyszerészre. A tekintetében közöny, fáradtság tükröződött, ahogy emelgette csizmás lábát

a harangszó irányába, öt lépéssel hátrább a lánya jött: a bőre neki is beteg és szomorú volt, nagy, hústömb anyja mellett kicsinek látszott és száraznak, mint a venyige.

Sebestyén ügyetlenül odabiccentett neki.

Később Répafival, az ügyvéddel találkozott. Nádpálca volt a kezében, s ő is a templom felé vette útját. Magasra gombolt papi mellényt viselt, igen régi redingot-t, s az arca olyan volt, mint egy meddő, szögletes asszonynak. Nem a templom érdekelte, a kamarással szeretett volna az istentisztelet megkezdése előtt a cinteremben szót váltani az erdők dolgában. Néhány éleset köhögött és messzire köpött. Bízott a kamarás együgyűségében és a maga ügyességében. Bár az ügyessége, mi tagadás, kissé alábbhagyott az évek múlásával. Azelőtt huszonnégy óra sem kellett, és legmakacsabb ellenfelének is leharapta a fejét. Most kínozza a gyomra, görcs rángatja a lábát, agya kevesebb vért kap, fogsora is könnyen kijár, nem tud már olyan remekül harapni. De az erdőt ki kell venni a kamarás kezéből. Ha nem megy, éheznie kell. Éheznie, mint egy rongy, iszákos favágónak! Dr. Répafinak nincs betevő falatja, áruba bocsáthatja a kertjét, a házát! Ő, aki egykor ifjúsági vezér volt, lapot szerkesztett, párbajozott és színésznőt tartott szeretőnek!

- Jó napot - üdvözölte Sebestyén barátságosan.

- Ön kicsoda? - kapta fel a fejét Répafi.

- No persze, nem ismerhet meg - hajolt meg a gyógyszerész - legutóbb egy pince ablakán át beszélgettünk.

Répafi előkotort egy kerek üveget a zsebéből s a szemgödrébe szorította. Megnézte a gyógyszerészt, suhintott egyet nádpálcájával és folytatta útját a templom felé.

A lopótök alkoholos csatornáján kurta lábaival éppen Péterfi készült átlépni. A patakocska szélesebb volt, mint hétköznapi nadrágszára beleért a vízbe. Kockás nyakkendő volt rajta és fekete keménykalap. A templomba készült ő is, de a prédikáción túl nem maradhatott, mert az autóbusszal át akart menni a harmadik községbe, leánynézőbe. Neki is volt már egy kis pénzecskeje - igaz, egy kis szív baja is -, s úgy gondolta, nem árt, ha menyecske kerül a házhoz, kis tökével, aki felfejleszthetné, s nagyobbvonalúvá tehetné a szilvaüzületet, s délutánonként, míg ő pihen egy keveset, beállhatna helyette a pult mögé. Megfordult, hogy szemügyre vegye kis házának homlokzatát. Nagyobb kirakatot csinálhatna, a tetőről leszedhetné a zsindelet, és kétezer cserépet hozhatna, részletfizetésre. Nyakkendőjét, amely az öltözködés hevében kidugta szarát a mellénye alól, visszaigazította helyére, és lomha, idő előtt elfáradt lábaival, izzadva igyekezett utolérni Répafi ügyvédet, hogy adófellebbezése iránt érdeklődjék.

Nem messze az iskolától, a gyalogjárónak hagyott keskeny és letaposott ösvény közepén eperfa állott. Az eperfa a Mátéék tulajdona volt. Máté és a felesége három év után márciusban kerültek haza. Városban voltak, Máté szállodai szolga, az asszony ugyanott vasalt, takarította a kilincseket, réztárgyakat, szobákat. Amíg oda voltak, a vakolatlan, ablaktalan ház ablakrészét, ajtaját bedeszkázták, istállóját beszögezték. A szomszédok vigyáztak rá, félszemmel, inkább egymást ügyelve. Három év után együtt volt a pénz, hazajöttek, téglát, meszet hozattak, felrakták az ablakokat, befejezték a házat, s egy négyholdnyi legelőrészt vettek a kamarástól az erdő alján. Máté nagydarab legény volt, féloldalas, ha járt. A tehénen legelt a szemük, amelyet tegnap hoztak a vásárból. Kávészínű svájci tehén volt. Az asszony vizet adott neki. A nagy, feszes hasú állat egykedvűen lefentette a kútvizet. Borraalóból lett ez a tehén, ami garasonként hullott a kettőjük markába. Külön cserépperselybe is tették, s tehénpénznek nevezték. Most ott volt a tehén és lefentette szomjasan a vizet. Mátéék boldogan nézték. Kilencszáz-harminc hétköznapi és százötven vasárnapot robotoltak megszakítás nélkül. Máté szaladt a kofferekkel, kefélt a cipőket és táncolt a padlón, talpa alatt fényesítő kefével, és csípőre

rakott kézzel, mint egy lokálbeli fehérnép. Szégyellte is magát érte, ha a folyosóról valaki megpillantotta. Most süttött a nap rájuk, a kertben, a fekete földön úgy nőtt félénken a saláta, mint valami gyöngéd, zöld szalagcsokor, amit a templomba menő lányok az övükre varrtak. Mátéék nem mentek a templomba. Megitatták a tehenet, aztán Máté meszes nadrágban odaállt, hogy rendbe szedje a boronát. Sebestyén elhaladt a telkük előtt.

- Gyönyörű tehen - szólott be az alacsony kerítésen elismerően. - Festeni se lehetne szebbet.

- Köszönjük - bólintott az asszony.

Máté csak nézett s várta, hogy mit tesz az asszony. A felesége mosolygott, hát ő is elengedte a száját.

Két házzal odább a százados szólott ki a farácsos kerítésen.

- Heh, patikus komám! Megállást vezénylek!

Merev, tábetikus léptekkel közeledett. Kis, idejétmúlt szőrlegyecskét viselt az ajka alatt. A kezében valami fiatal palántát tartott.

- Egy kérdést, állítólagos pathikus komám, hegy kérdést! Mi ez?

A palántát odadugta a Sebestyén orra alá. Rebarbara volt. Sebestyén csodálkozva látta, hogy feleletének milyen dinamikus volt a hatása. Rebarbara! Nagyszerű! Telitalálat! Mindjárt gondolta. Vagy legalábbis aproximative!

Harsogó, szaggatott lármájából és lihegő szavaiból Sebestyén csak nagy nehezen vette ki, hogy ezek az ünnepies, az elismerés, a polgári jogokkal való felruházás pillanatai. Hogy tehát Sebestyén nem holmi tolvaj fakukac, hanem valóságos gyógyszerész! Hát ez más! Veszettül más! Alle Achtung!

- Érti, pathikus komám, allé Achtung! Tiszteletem! Az írónak gőze sincs a dologról. És a körállatorvosné...

Hosszú mutatóujját sebesen a szőrlegyecskéhez illesztette. Pszt. Bízhatik a gyógyszerész lovagias diszkréciójában? Rendben. Nos. Nos. A körállatorvosné, lásd Kurkainé, alias Kurkásné közismert nyelvművésznő! Igen, nyelvművésznő! - ismételte meg, és önérzetes vára-kozással nézett a gyógyszerészre. - Bin ich verstanden, Herr Apothekersgehilfe? Tud németül, nem? Nohát. Azt mondtam: nyelvművésznő!

Igen büszke volt erre a meghatározásra, s elvárta, hogy Sebestyén legalább egy mosollyal jelezze elismerését. A gyógyszerész kissé elbutulva igazgatta szemüvegét a heves kartácstűzben. A százados nem adott pihenőt neki: valamennyi régi s rozoga kartácsát eltűzelte; derék-szögben felfelé ragasztott, fekete bajsza megremegett, ötletei és szavai összefüggéstelenül pukkantak, olykor minden kitapintható ok nélkül győzelmes hahotába kezdett, de hirtelen abba is hagyta és szigorúan szemügre vette a gyógyszerészt.

- Semmit se törődjék a szemétdombról! Kurkásné? Seprűlovarnő! Jawohl: boszorkánynő! Ihre Hexzellenz! És Almirás barátunk? Csizma. Egy pár csizma. Sohase ült lovon. Woführ also diese csizmák? Tudja, pathikus komám, milyen tereplovas voltam én? Beugrottam egyszer egy kávéházba! Azok az újságbabrálok, diese Schweinskerle telefirkantották sajtapi-
rjukat! Ah szép idők! S a nők! Die zsolli Dámen!

A kutyamosója csak úgy ölben hozta a sok levelet, Egyszer beütött a repedés. (A gyógyszerész megnyomta szemüvegét: minő repedés? - akarta kérdezni, de a százados már messze ügetett, s valami ravaruskai áttörésről hajított el néhány durranó kézigránátot. Majd hirtelen megállott és Sebestyénre bámult.)

- Talán nem hallott még a ravaruskai áttörésről? - kérdezte rosszállólag, két ujjával merőlegesen fölfelé állítva bajuszát.

- Nem, kérem. Mit törték ott át?

- Törték? Gelungen! - Ő, ő, a százados saját személyileg törte át. Ez a szerény polgári ruhás egyén itt. Ez törte át. És mit tört át?

Hátul egy falusi suhanc virággumókat rakosgatott egy padra. A százados anélkül, hogy hátrafordult volna, rákiáltott. Jani, mit tört ő át tizennégyben? A suhanc vigyorgott. - A frontot - felelte engedelmesen. A százados bólintott. Voilá. Egy zászlóalj! Közismert haditény. Úgy benyomta a muszkákat, mint egy keménykalapot. A keménykalap régi és kipróbált hasonlata volt, még háborúban olvasta egyszer valahol. Hahotázni kezdett, de rögtön abba is hagyta. Egyrészt, mert levált fogsorának tapasztógumija a szájpadról, másrészt, mert Sebestyén nem követte. Megigazította a bajuszát. A festett szórderékszög úgy hatott, mintha egy gyerek mázolta volna egy kerítésre valami ügyetlen katonárc eltűzött díszét. Intett Sebestyénnek, hogy várjon rá. Aztán kilépett a kapun. Megfogta a gyógyszerész vállát.

- Akarja látni, hogyan történt?

Sebestyén bólintott. Mindig érdekelték a döntő fordulatok, a háború hőseire elismerése őszinte mozdulattal rakta rá a babérkoszorút. A bátorsággal párosult hadvezéri tudás először a termopülei szoros védelménél lobbantotta lángra bámulatát. A Napóleon tudása is megrendítette. Szívesen meghallgatta hát a százados, s hallgatásába sok tisztelet vegyült. A százados botjával hosszú vonalat rajzolt az utca vastag porába. Azt mondta, ez a felvonuló orosz hadosztály tűzvonal. Erre merőlegesen néhány újabb vonalat rajzolt. Ezek a zászlóalj biztosított menetben előnyomuló egységei voltak. Oldalt egy üteg tüzéség lopakodott fel a hegyoldalra. Ő kiadta a parancsot a harci alakulat felvételére. Magához vette a telefonistákat. Egy lovas járőrt oldalra küldött. Amoda.

- Érti, pathikus komám?

- Érdekes - bólintott a gyógyszerész figyelve az ügyes felvonulást és a százados izgalmas parancsait. Nem volt még háborúban, tudni szeretne volna, hol állottak az egészségügyi osztagok és gyógyszerészek.

A százados, aki éppen telefonáltatott az ütegparancsnoknak, hogy nyissa meg a tüzet, megdöbbenve eresztette le a botját.

- A gyógyszerészek?

Hol lettek volna? A kutya hátuljában, felelte elvörösödve. Minek kellenek oda gyógyszerészek! De hát nem bánja, tette hozzá megenyhülve, a maga részéről szívesen engedélyez egy egészségügyi málhásosztagot, de csak ötszáz lépésnyire a tűzvonalától. Néhány megvető vonalat húzott bele a porba, hogy aztán kiadja a parancsot az általános támadásra; de ahogy fölemelte botját, egy kecskenyáj hatolt be a tűzvonalba, s mire végigvonultak az úton, eltűntek az ütegek, eltűnt a százados zászlóalja, csak szemérmetlen fekete golyócskák pontozták a feltűrt hadszínteret. S ez nem volt minden, közben a házvezetőnője is visszafordult a templomból, hogy a zárban felejtett élekkamra kulcsát magához vegye. Meglátta az utcán a malacokat, amik a magyarázataiba elmerült százados háta mögött somfordáltak ki a nyitva maradt kapun. Rászólt a századosra, hogy jobban vigyázhatott volna. A százados két ujjával merőlegesen fölfelé irányította bajuszát, zavartan köhécselt, bocsánatot kért a gyógyszerésztől, és elindult, hogy a malacokat visszavezényelje az udvarra.

- A szakácsném - magyarázta röptében és letompított hangon Sebestyénnek. - Öreg szuka, azt hiszem, holnap kidobom.

Aztán emelt egyet a botján, és egy költőt sóhajtott. Ah, a régi női kellemek. A zsoli fehércselédek, die so nett und geistreich gewesen!

A szegényes varrólánykák és vidéki pincérlányok nagyot nőttek az emlékezete falán, mint távoli törpék árnyai. Behessegette a malacokat, és értésére adta a gyógyszerésznek, hogy a nők most sem hagyják nyugton, szagolják rajta a kitűnő orvvadász régi, s mesteri találatait. Ő hagyja, hogy szaglásszanak. Nemrég, pontosan szólva tavaly, augusztus második felében egy kis csibe belekötött a borjómáli állomáson. Holla, micsoda kis tünemény volt! De csitt, ezek titkok. Bizony, tette hozzá és megnyálazott egy cigarettát. Aztán két ujjával fölegyenesítette bajuszának két szárát, jelezni óhajtván, hogy a dolog őt sem hagyta hidegen. A krumpli is megérzi a ládában, ha megjött a tavasz.

A házból a gazdasszony valami értelmetlen nevet kiáltott. A százados intett, s tábetikus léptekkel befordult a kapun. Ott benn rákiáltott a malacokra.

- Bűdös csitrik, rúgok a pofátokba!

A körorvosné sietve közeledett. A gepidasisak volt a fején, rop-rop, csikorgott a cipője, szeme haraggal mustrálta a gyógyszerészt. Pedig ő is templomba igyekezett. Serdületlen cseléd követte, de nem tudott lépést tartani asszonyával, nagyokat szökött utána, mint egy zöldbéka. A kisebbik lányára gondolt, aki internátusban volt, s még „legalább” három darab női nadrágot kért, azzal a megokolással, hogy a többi leánynak is annyi van. De most, hogy meglátta a gyógyszerészt a főutcán lábatlankodni, a szentbeszédek jutottak eszébe, s felbőfögött belőle régi keserűségének gyomorsava. Két kötet szentbeszéd, s hozzá ők még nem is katolikusok! Megvetően fordította félre a fejét, amikor Sebestyén előtt elhaladt. Ugyanakkor arra gondolt, hogy templom után majd szóba ereszkedik Simonnéval - látta őket elhaladni a kapu előtt, ezért is határozta el, hogy ő is elmegy a templomba - s kiveszi az asszonyból a titkot. Ki is ejthette meg azt a sebor-sesava teremést - ezen töprengett tegnap óta. Községbeli legény nem ólálkodott körülötte, a rossz szemű veres Simon nem tűrt kant a kapu előtt. Kivel adta össze magát? Attól is tartott, hogy kitudódik az az ügyetlenség a vizsgálószékkal. Keserűen lélegzett. Almirásban keresett vigasztalást. Nem mintha a tervet gyönyörűnek találta volna. De ha zápor nincs, a csepegés is ér valamit.

Meggyorsította a lépteit. Már régen elharangozták a harmadikat.

Sebestyén kiverte kis angolpipáját és hirtelen azt kérdezte magától:

- Mi lenne, ha addig kimennék lakni a szigetre?

Az erdős hegyoldal, amely leereszkedett a folyóig, üdén mosolygott rá a májusi napsütésben. Kerékpár-kirándulásain megszokta a szabadban töltött éjszakákat. Megszabadul a fogadó vad, tömegben garázdálkodó bolháitól, a szállás költségeit is megtakaríthatja. Az írnok azzal biztatta, hogy még két nap is eltelhetik, amíg a szomszéd őrsről megérkezik a válasz. Borzadva gondolt a fogadóban töltött zűrzavaros éjszakára. Csak egy pokrócot kéne szereznie valahonnan, s a szigeten tűrhető éjszakai szállást rendezhetne be magának. Eszébe jutott, hogy reggel horgot is vásárolhatna a Péterfi boltjában. A horgászatot kellemes sportnak találta. Az ember a zöldben üldögél, szippantja a jó levegőt, élvezi a táj nemes vonalait s színfoltjait, és közben horgára akad a reggeli.

Felderülve igazította meg szemüvegét és elindult a tanító lakása felé.

*

A tanító a fiatal gazzal benőtt kert egyik almafája alatt állott és hangosan deklamált. A dadogása sok keserűségének volt a forrása. Az iskolában, s ha egyszerű emberekkel érintkezett, nemigen fenyegette a veszély, hogy belelép a folyamatos beszéd valamelyik alattomosan leselkedő kátyújába. De mihelyt maga fölött álló emberekkel került össze, elég volt a gondolata is annak, hogy elakadhat a nyelve, s máris működésbe léptek idegdúcában a gátló erők, s a bonyolult fékrendszer egyszerre lecsapott rá. Nyelve a fogsorához tapadt, pillái vergődtek, orrlikái a hasztalan küzdelemtől széttágultak és nyakizmai megmerevedtek. Megesett, hogy abba kellett hagynia mondatát, és le kellett tennie arról, hogy folytassa. Nem akarta dadogásával hallgatóját gyötörni, inkább eltávozott, s csak másnap fejezte be mondatát. A kert patak felé néző oldalán hangos és szenvedélyes szónoklatokkal próbálta legyőzni engedetlen nyelvét és idegeit. Máskor kivitte hegedűjét az almafa alá, és a körorvos lányára gondolva, néhány érzésekkel teljes tangódalt játszott. A felesége nyolc hónapi házasság után, gyöngye fizetésére utalva, elhagyta. A körorvosné szerint megszökött egy gépésszel, aki a szövetkezet cséplőgépét javította.

A szalmafedelű ház udvara tyúktrágyával volt teljes. A lompos kertben csigák százai lebzseltek a pöszmétebokrok alján, s kúsztak a fák korhadó törzsein. A tanító behunyt szemmel deklamált az almafa alatt. Fekete haja a homlokára hullott. Fiatal gyík lihegett az ágak között befurakodó napnyaláb fényében. A tanító arról szavalt, hogy a dolgok így nem csünghetnek tovább; a kiszarolt földön hitvány és rosszindulatú gaz üti fel a fejét, s ezt jó lesz, ha a föld gondtalan gazdáit, mármint a nagydarab földek gazdáit, emlékezetükbe vésik. A kiszarolt föld - olvasta szenvedélyes hangon az említett gondtalanok fejére -, a kiszarolt föld, amelynek elszedték a sóit, elszívták a nedveit és felfalták a hozamát, anélkül, hogy újat adtak volna helyette cserébe, egy nap megmakacsolja magát. Makacs lesz és követel. S akkor nem lehet majd kitérni előle.

- Osztom, preceptor uram! - kiáltotta a gyógyszerész. - Jó napot kívánok. Csak folytassa.

A tanító elvörösödött. Megakadt, nyelve a szájpadról ragadt. Szempillái kínosan repdestek.

- Tudom - nyugtatta meg barátságosan a gyógyszerész -, tudom magiszter uram. A régi görög szónokok mintájára. Vagy rómaiak voltak? Mindegy. Meg kell mondanom, hogy a trágyaszükségletéről egészen folyékonyan beszélt, sőt meggyőzően. Különben egy pokrócot szeretnék kölcsönkérni.

A tanító zavartan betessékelte az udvarra. Mi tagadás, dadogása sok csüggedt percet okoz neki. A községben a szemébe mosolyognak. Pedig az ő érdekükben emeli fel szavát, rajtuk szeretne segíteni. Mert rongyosak és elnyűttek, bűnösen lomhák, miként vétkesen közömbösek azok, akik tradíciók súlyával ráfekszenek, és lélegzeni is alig hagyják.

Egy kis szobát bérelt a gyöngülő házban. Viskó volt inkább, fakó zsúppal fedve, amiben verebek ütöttek tanyát. Az alacsony eresztől kinyúló keresztgerendán gyújtóványfű emelte fel a fejét. A fa korhadó pószlékébe eresztette bele gyökereit. A tanító félszegen és pirulva vezette be a szobába. A szeme értelmesen és hirtelen rajongásokra készen sütött rá a gyógyszerészre.

- Ne nézzon, kérem, körül - mondta és újra elvörösödött. - Itt minden nagyon szegényes.

- És rendetlen - mosolygott Sebestyén egy füzetre pillantva, amelyen különös feliratot látott. „Cudar emberek listája.” - Úgy - mutatott a füzetre -, belepillanthatok?

Felnyitotta a füzetet. Az első oldalon ezt a bejegyzést találta:

„Márta kisasszony. Foglalkozására nézve házvezetőnő, és a kamarás öméltósága köztiszteltben álló ágyasa. Egyesek szerint nem ad kosarat azoknak a férfi vendégeknek sem, akik megfordulnak a kamarás házában, s éjfélkor kedvük szottyán kocogtatni a kisasszony ajtaján”.

Sebestyén megütődve nyomott egyet a szemüvegén. Hogyan? Hetéra? Lehetséges volna? Milyen elszomorító! Kár, nagy kár ezért a nőért. A házvezetőnőket nagy és lomha hasú nőknek képzelte el, kulcsosomóval a csípőjükön. Olykor hagymaszagot árasztottak, és lopott pénzt tartottak a takaréokban.

Érdeklődéssel nézett a tanítóra, aki egy kicsi lábost igyekezett valami szakadozott kartonfüggöny mögé rejtteni.

- Kár érte - csóválta a fejét. - Értelmesnek látszik. Mi öröme lehet egy ilyen általános szajhaskodásban - tette hozzá gondolatban a kérdést. A tanító vállat vont. Értelmes, de szíve legalsó csücskéig romlott. Nem érdemes beszélni róla.

- Boldog vagyok, Sebestyén úr, hogy eljött hozzám - mondotta. - Ön nemrég még a Bastille-tér köveit taposta...

A gyógyszerész figyelmeztette, hogy a Bastille-teret már régen kiaszfaltozták, és megemlítette, hogy valami műről szerzett értesülést. Péterfitől hallotta, hogy a tanító valami művön dolgozik.

A tanító az ágyra mutatott. A mű egy része ott volt a takarón, elszórva. S egy karcsú ládán bámulatosan ócska írógép gubbasztott. Nemrég vette, közölte a tanító némi büszkeséggel. Két hét előtt hozta haza. A községben azt kérdik, mit akar vele. Minek egy tanítónak írógép, mit kapcsol rajta éjszakánként?

- Nehéz, kérem - legyintett mosolyogva -, nem néznek jó szemmel. Fel is jelentettek már. Azt hiszik, valami pokolgép, amiből majd kártékony igék fognak robbanni...

Nevetve takarta le az írógépet. Egy kicsit akadozik, jegyezte meg, de túrhetően ír. Aztán megkérdezte a gyógyszerésztől, hogy nem akar-e egy kis aludttejet? És nem érzi-e magát kényelmetlenül a fogadóban? Örömet osztaná meg szobáját. Ketten is elférnek benne.

Sebestyén vidáman köszönte meg a barátságos ajánlatot. Belemelegedett már abba a gondolatba, hogy a szigeten fogja tölteni az éjszakát. Szomjazott a jó levegőre, a békák hangulatos bölcsődalára; a csillagok fényére gondolt. Délután, ha felmelegszik a víz, meg is fürdik, gyakorlott turista, nemegyszer töltötte már pokrócba csavarodva az éjszakát, szabad levegőn. A tanító megkérdezte tőle, biztos-e abban, hogy csak egy-két napról van szó. Jól tudta, hogy az írnok nem szerette a gyors postamunkát, s nem volt bizonyos, hogy a szóban forgó átiratokat már el is küldte.

A körorvos lánya nyitott be kopogtatás nélkül a szobába. A hangjukat hallotta, s azt hitte, valami érdekes probléma fölött vitáznak.

Leült az ágy szélére, ölébe tette a kezét és rájuk nézett. A pillantása hosszú volt, mint a pillája, mint az ujja és a lába. Sütött a szeme, mintha harminckilenc fokos volna a láza. A szemei alatt szeplők rakódtak le, ajka vastag és mindig forró volt. Volt valami tompa drámaiság benne, elkeveredve egy kis lappangó tuberkulózissal.

- Magától bocsánatot kell kérnem - mondta Sebestyénhez fordulva. - Az anyám néha nagyon is elveti a sulykot.

Nagyot lélegzett, legyintett a cigarettájával és tüzet kért.

- Miről beszéltek? - fordult a tanítóhoz. - A föld, nemde? A falu...

- Persze, vissza kell térnünk a földhöz. - Sebestyénhez fordult. - Jó fiú - magyarázta -, hűséges lélek, és szörnyen becsületesen gondolja a dolgokat. Én utálok a falut. Túlságosan is utálok ahhoz, hogy érdekelnének az elméletei.

A tanító szeme nyugtalanul és forrón nyelte a kissé ködszerű lényt. Néhányszor lehunyta szemét, fuldokolt a lenyelt gyönyöröktől, amelyekben gyöngyvirágtól a keserű epéig minden volt. Tudott az Almirás esti látogatásáról, arról is, hogy a lány nem utasította vissza ezt a közeledést. Kis szűrésok járták át a mellkasát, mintha erős szódavizet ivott volna. Szerette volna a lány hosszú barna ujját az ajkához szorítani, és sokáig, a fájdalomig megfürdeni hideg tekintetében. De az igazát, a maga keserű és dacos elméleteit a lánynál is jobban szerette. A föld langyos lehelete vad, szerelmes virágokat fakasztott benne, a pipacs lángoló virágját, és a bogáncs kopár töviseit. Elszakadt a várostól, amely szemérmetlenül átadta magát egy olyan kultúra megteremtésének, amelyből a falu semmi hasznot sem húzhatott. Szétváltak az utak, és megnöttek a keserűségek. Nagyot lélegzett és megrázta a fejét. Az emberek az örömet keresik, mondotta, és elfordulnak a földtől. Pedig a föld sok mindenre megtanít, és bőségesen osztja az örömeket is. Igazi, belső tisztuláshoz talán ez a természetes élet fog elvezetni, amely a folyók mentén, fák alatt, barázdák között folyik...

A gyógyszerész kitekintett az ablakon. Ebben igaza lehet - gondolta. Belülről meglehetősen piszkosak vagyunk, belső tisztulásnak kell jönnie. De hogyan? Hogyan fogunk megtisztulni? Valami hajtó kimossa belőlünk a városi mótelyt? - kérdezte mulatozva. Sok könyvszagú dolgot beszélnek mostanában össze ezekről a kérdésekről. Mintha a falunak égetőbb problémái volnának, mint egy városi polgárnak, s mintha a vidéki lélek más füttyszóra táncolna, mint a városi. Nem sok különbség van közöttünk - gondolta. Hallgatta a lány és a tanító vitáját. A falu bajaiból igazán csak a szeszélyes időjárást, a skorbutot és a búza alacsony árát ismerte. Tisztatlansága, kártékony babonái és kezdetlegessége nem sok lelkesedést váltottak ki belőle.

Künn, a gyepes udvaron, papsajt és mályva között vadászatra indult egy apró csibe. Anyja, egy kicsi, nevetségesen kicsi növésű tyúk, talpig feketében aggódva követte. Gyászosan járkáltak ketten az elhanyagolt udvaron, nem ismerve a nagy család örömeit, s a giliszták okozta torzsalkodások édes izgalmaival. Az apró özvegy valami tavalyi pelyvában kezdett kapirgálni, aztán akkorát rúgott rajta, hogy a csibét nyomtalanul elborította vele.

A tanító a statisztika bőségszarujából egy csomó számot borított ki, amire a lány viszont azt jegyezte meg, hogy a tanító szociológiai törekvése körülbelül abban merül ki, hogy komor mennykőként bele szeretne ütni a kamarás házába. Mosolyogva nézte a cigarettáját, és ügyet sem vetett a tanító elsápadó arcára.

Sebestyén elálmosodva hallgatta őket. A tanító szenvedélyesen és szomorúan beszélt. Ahogy férfias hangját hallgatta, egy cselekvő, szívós erejű férfit látott maga előtt, aki semmiben sem hasonlított a dadogó, megverten kereket oldó tanítóhoz. Őt is nemegyszer elfogta a férfias alkotások vágya. Különösen komoly könyvek olvasásakor. De ahogy a könyvet letéve, nagy gondolatok kitalálására felajzottan körülnézett magában, lendülő sasok helyett alacsonyan röpködő verebeket látott. A zene hallatára is felszállottak a gondolatai. A zenét egyébként, elillanásáért, fájdalmas művészetnek tartotta. Semmiféle hangszerhez nem értett, de ha zenét hallgatott, dallamos, pompás gondolatok szállottak fel benne, s ez olyan volt, mintha ő maga is kifogástalanul értett volna a hangszerekhez. Ferdinánd egy ízben figyelmeztette, hogy a művészet a legnagyobb tökfilkót is abba a tévedésbe ejti, hogy semmi akadályja annak, hogy ő is alkotson valami művészt. A művészet okozta remek gondolatok hasonlítanak, mondotta, annak a pléhedénynek a zörgéséhez, amelyet egy nagy hegedűművész játéka rezegtet meg. Ilyen pléhedények vagyunk: azt hisszük, hogy ostoba zörgésünk maga is szárnyaló művészet...

Elbágyadtak a pillái és hunyorogni kezdett. Az ablak alatt egy cserépfazékban mély hangon kezdett döngeni egy darázs.

- Kitűnő akusztikája van ennek a fazéknak - jegyezte meg felriadva.

A tanító, aki éppen egy heves mondatba kezdett bele, hirtelen elakadt. Szempillái kínlódva rebbentek. A gyógyszerész sajnálkozva rohant a segítségére.

- Igen, preceptor uram, önnek tökéletesen igaza van... Mindenesetre gondolkozni fogok még a dolgok felett.

A Kurkai lány érdeklődve nézett rá.

- Megy már? - kérdezte. A hangjában sajnálkozás volt. Szürke és haszontalan dolgokról vitáztak, és elmúlt az alkalom, hogy Párizsról kérdezősködjék. Fölemelte álmodozó szemhéját, és kitekintett ő is az ablakon. A nyaka érzékenyen megnyúlt.

A tanító szomorú vággyal nézte. Mint egy levegőben úszó gém - gondolta az elszálló mozdulatra és finommá nyúlt nyakra meredve.

- Maga Párizsból jön, ugye? - kérdezte a lány hirtelen, s szinte bűnös nosztalgiával pillantott a férfire, aki Párizs levegőjét hozta magával ebbe a szörnyű faluba. - Hogy ízlik utána Borjúmál?

- Utána? Nem keresem, kérem, a hasonlóságot - szögezte le Sebestyén. - Ami természetesen nem jelenti azt, hogy Párizsról ne lenne érdemes beszélni. De Borjúmálnak is vannak kellemes vonásai. Néhány kedves emberrel ismerkedtem meg itt.

- Ha valaki elszöktetne innen - mosolygott a Kurkai lány, és a titkos vágyakozástól kitágultak az orrcimpái -, meg sem kérdezném, kicsoda, vele mennék. Az se érdekelné, hová visz.

- Csak el innen? Nagyon helytelen - vélte a gyógyszerész. - Mi az ön nézete, mágiszter uram?

- Nem értem - mondta halkan a tanító. - Itt is volna sok minden, ami betölthetne egy életet.

- Nem tud meggyőzni, Barta... - Nevetve nézett a tanítóra. - Azért ne haragudjék. Van egy tiszta pohara? Megszomjaztam.

A tanító elfelejtette keserűségét, és boldog fürgeséggel rohant ki a szobából. A lány jobb kezével átnyúlt a balkarjához, megfogta meztelen könyökét, és magához húzta. Megborzongott.

- Volt valakije Párizsban? - Kérdezte halkan, érzékeny kíváncsisággal. Lenézett a földre, nem is kételkedett a feleletben. - Mit is kérdezem... Ez a szegény ember belém szeretett... - Kelletlen mozdulattal mutatott körül a szobában. - Ilyen az én szerencsém. Egy dadogó, szegény tanító, akinek kifelé áll a rúdja...

- És ön nem akar mellé állani, kisasszony! Gondolja meg, milyen nemes és nőies feladat volna.

- Kételkedik a nőiességemben?

Sebestyén megigazította a szemüvegét. A szilárdan álló szemüveg keménnyé tette vonásait.

- Ez nem az a nőiesség, amelyre én gondolok.

A tanító belépett, és ott látta őket egymás mellett. Az arcuk egy arasznyira volt egymástól. Szótlanul tette le a poharat. De a lány intett, elköszönt tőlük, hozzá sem nyúlt a vízhez, és elhagyta a szobát. Elúszott méltóságteljesen, mint egy nosztalgia úzte nagy madár.

- Remélem, preceptor uram, ön nincs bodzafából. Folytatni fogja a feladatot, amelyet sorsa kijelölt önnek. Nem tudja, árulnak horgot Borjúmálon?

*

Némi élelmiszert és néhány szükséges tárgyat vásárolt Péterfinél és pokrócával elindult a sziget felé.

- Remek hely - állapította meg, szétnézve a kellemesen zöld völgyben. A patkolókovács a háza előtt ült egy fatönkön, s fogai között kis hangszert cincogtatott. Sebestyén megállott, hogy ellenőrizze a dallamot. Öccsének volt ilyen cincogó hangszere.

- Helyes - intette barátságosan -, egy ütemet azonban elhagyott a végén.

A kovács, akinek üvegből volt az egyik szeme - szikra égette ki -, kíváncsian nézett az ismeretlen alakra.

- Reggel óta próbálom - mondta ő is barátságosan.

Sebestyén elfütyülte neki az egész dallamot.

- Nos, próbálja tehát így el.

Ment a dolog, mindketten mosolyogtak. Sebestyén úgy vélte, szép idő van, a levegő telve illatos párákkal, majd rátért a lópatkolási ipar helyzetére, és tudni szeretne volna, százaléokban kifejezve, mennyire csökkentette a keresletet a gépkocsigyártás előretörése. A kovács nemigen panaszkodott. Nemcsak lovakat patkolt. Kerekeket is ráfolt, szekereket is vasalt. A katonaságnál a famunkát is megtanulta, ha kellett, küllőket is, löcsöket is faragott. Aztán megkérdezte, hogy kijöttek-e már a templomból.

Simonékat várta, pontosabban a Simon lányt, Rozált. Reggelenként, amikor a lány tejet vitt a nyugalmazott századosnak, mindig váltottak néhány szót. Szorgos és szelíd hajadon volt a Simon lány, táncba se igen járt. Egy kis földje is volt, meg erdeje is, nyíres. A nyírfa mellett termett másfajta is, szekérkészítésre alkalmas.

- Amott, mintha ők jönnének - mutatott Sebestyén az úthajlásra.

Aztán elköszönt és vitorán folytatta útját az útszéli vackorfák alatt. Láta már a szigetet, és mögötte a zöldellő nádat, csillogó higanytócsáival. Madár szaladt előtte a porban, és golya repült kinyújtott piros lábbal a feje fölött.

A tutaját ott találta a mogyoróbokrok alján. Betolta a vízbe.

Párizst és mindent, ami vele összefüggött, elnyelték a folyó távoli párái.

*

Márta az erdei irtásról jövet letért az enyhén lejtő kanyargóról és a vízmósasoktól harántgördözött erdei útra kormányozta a gépkocsit. A zörgő kocsi nagyokat zökkent. Ha a fékszalag elszakad, akkor utasával együtt bukfacezve ér le a meredek aljára. Márta szerette a nyaktörésnek ezt a leselkedő romantikáját. Kedvelte a veszélyeket, kedvelte belerohanni nagy porfelhőkbe, és feszült kíváncsisággal várni, mikor szalad bele valami szénásszekérbe vagy porból kibontakozó vásári ökrökbe. A kimerült és elöregedett gépkocsit is makacsságból tartotta életben. Huszonhét éves elmúlt már, olykor heves vágy fogta el valami szenvedélyes mozgás, valami kis örület után s ilyenkor nekirontott, szinte behunyt szemmel, az országút végtelenjének. A rossz rugójú kocsi egy óra alatt úgy összerázta, hogy szenvedélyét csendes melankólia váltotta fel. Lassú zörgéssel tért vissza, elszálltak névtelen vágyai, nem kiáltott rá a porban játszadozó gyerekekre, lányosan és bizonytalanul ment föl a tornác lépcsőjén, és sokáig elnézte virágjait.

A meredek út kísértetiesen ringatta. Mindig ezen az úton jött le, gondolta, miért tegye meg a lagymatag és unalmas kerülőt. Cserfák között botladozott a folyó felé ez az út. Láta a folyó szalagját, s a vágy, hogy mielőbb a vízbe vesse magát, csekély elővigyázatosságát is elfojtotta.

Viharként, füstölögve érkezett le a kavicsbányához. Levetette felsőruháját: alatta fekete fürdőruhát viselt. Lerúgta cipőjét, és fürdőcipőt húzott. A folyó alig loccsant, mikor lapos ugrással a vízbe fúrta magát. Fölfelé úszott kemény mozdulatokkal. A parti mogyoróbokrok csak lassan maradoztak el mellette. Tíz percig birkózott karja, lába, tüdeje és szíve a folyó jókora sodra ellen.

- A sziget tatjával egy magasságba kell érnem - határozta el, mikor megindult.

Hosszú és férfias tíz perc volt, megnyugodva fordult vissza. Végignyúlt a parti fővényen, szétvetette a karjait, és lecsukta a szemét. Lihegett.

A nap felé fordította az arcát, és nem mozdult tovább. Egy acélkék légy szállott a térdére, fölsétált a combja sima bőrén. Érezte, hogy megcsípi valami, de nem mozdult.

Az erdei tisztásra gondolt és a kaptárakra. Aztán - ugyancsak abból az okból, hogy ellensúlyozza a légycsípéssel kapcsolatos reakcióját - a Répafi sanda igyekezetére gondolt, amellyel a kamarást az erdő eladására akarta bírni. Nos, abból semmi sem lesz. Répafi úgy látszik, őt kifelejtette a számításából. Hogy tájékozni fog? Nem sok jelentősége lesz világtörténelmi vonatkozásban. Öreg, szomorú és rosszindulatú kecskebak.

Most Almirás bukkant fel benne, talán a kecskebak társító vonzásának engedve. Almirás többször megméretett már, s mindannyiszor könnyűnek találtatott. Könnyűnek és elbizakodottnak. Bár néhány szemrevaló vonás is akadt a külsején, amiket nem lehetett letagadni. A feje meglehetősen jó alakúnak látszott, alakja meg vitán kívül csinos volt. Csak ne beszélt volna annyi útszéli dolgot össze a vágyairól, s ne nyikorgott volna olyan melodikusan, mint egy kintorna. De erről talán le lehetne szoktatni. Minden férfit lehet egy kicsit nevelni és művelni.

Lecsukott szemhéja alatt a sütő nap meleg derengésében az Almirás meleg pillantását érezte magán. Volt egy önfeledt, gyermekesen kellemes pillantása. Ez volt az egyetlen dolog, amire szívesen gondolt Almirással kapcsolatban. És ezt a meleg pillantást néhány nap óta érthetetlenül újra és újra felidézte magában...

Kellemes érzések járták át. Úgy gondolta, nem szabad olyan ridegen elzárnia az útját. Meg kell hallgatnia, hadd beszélje ki magát. Hátha valami érdekes fog egyszer kisülni belőle...

Megint az Almirás meleg pillantására gondolt, és nagyot lélegzett. Aztán valami neszt hallott, kinyitotta a szemét, de már késő volt: Almirás föléje hajolt és száját odanyomta a két melle közé.

- Így - mondta aztán nevetve. Átkarolta a fölemelkedni készülő Mártát, és szájon csókolta. - Így, aranyom.

Márta fekve maradt, nem ellenkezett, és nem nyitotta ki a szemét. Almirás kedvére dőzsölhetett száján, arcán, félig meztelen mellén a szájával. Jóllakva szüretje bőségétől, boldogan igazított egyet nyakkendőjén.

- No, instálom - nevetett jóindulatúan - imádom azt az elsőrangú száját, hát még azt sem mondja nekem, hogy undok disznó vagyok?

- Nem - rázta, a fejét Márta. - Miért mondanám?

- Mert ez kijár... Vagy azt jelenti ez, hogy szeretni kegyeskedik néhány milligrammot?

Márta hátravetette a fejét, és mosolyogva nézett az arcába.

- Hogy kerül maga ide?

- Megmondom. Tudtam, hogy itt találom. Spekuláció az egész, esedezem. Vagy haragszik érte? Ha esze van, hát nem haragszik. S ha egy cseppet okos is... nohát, de veszettül jó volt megcsókolni magát - szakította félbe rábeszélő fejtegetéseit. - Mondja, kellek magának egy milligrammot?

- Maga mit gondol, Almirás? - kérdezte Márta figyelmesen.

Almirás kurjantó mozdulatot tett.

- Én kézcsokom? Én vertikálisan azt, hogy igenis, hogy igen. Csak dugdossa egy kicsit. Szenteskedni méltóztat egy pindurkát. Nem mondom, jól áll magának, emeli a szépségét...

Tenyerét rátette a lány meztelen hátára, és lassan magához húzta.

- Maga a legkülönb itt valamennyi között - mondta nevetve. - A legkívánatosabb. Az ember nem tud aludni, ha magára gondol. Bizonyisten, befurakszik az ember takarója alá... - S most sürgetően belenézett a szemébe. - Csinálja úgy, hogy ma este bemehessek magához.

Úgy látta, most már nem sok kell ahhoz, amit el akart érní. A Márta mindig kötődő hangja mögött a ravaszkodva illegő nőtényt látta, aki szerette, ha kissé stilizálódnak az esetek, s nem kell mindjárt odaadnia magát. Régen volt már a sarkában. Nem akarta a kamarástól elvenni; de legalább annyira a szeretője akart lenni, mint a kamarás futó vendégei. Ehhez jogot érzett. Ennyi megillette. És nem egyszer lobbant dühre, hogy Márta mindig úgy tett vele, mint betörőfilmekben a szemfüles rendőr: szinte lesben állott, s rögtön nagy szakavatottsággal csapott le rá iróniájának fúrge gumibotjával, ha kimerészkedett vágyainak odújából. Most aztán ellankadt szemfülessége, ellentállás nélkül tűrte a csókját s tenyerét meztelen hátán.

- Rendben van, ugye? - kérdezte áttüzesedve.

- Azt hiszem, nincsen rendben - közölte Márta mosolyogva. - Maga ma este a körorvosékhöz hivatalos.

Almirás fölényesen mosolygott. Hivatalos. De hát ez mit sem jelent. Van ugyanis egy azután is. Ő ezt az azutánt szánta Mártának, s az igazi szerelemnek. Éjfél előtt elköszön az orvoséktól és hajrá, Almirás! Kezdődik az igazi, kezdetét veszi a nagy boldogság, természetesen nagy B-vel!

Márta egykedvűen simogatta átnedvesedett szőke haját. Éjfél előtt? Nem fognak megnehezteni, hogy ilyen hamar megfosztja őket a társaságától?

- Ohó! - tiltakozott Almirás derűsen - örvendjenek, hogy kötélnek álltam.

Márta vele mosolygott, s ártatlanul tudni szeretete volna, hogy milyen kötélről van szó. Mert hiszen kötél, az nagyon sokféle van.

Van. Mindenfajta kötél. Olyan is, amilyenekkel a mennyekben kötözik a frigyeket. A jelen esetben affajta kötélről van szó. A nagyobbik leánnyal akarják összemadzagolni, azzal a rögeszmés álmodozóval, aki mindig röpködni szeretne, mint a libák. De ő majd elveszi a kedvét a röpködésektől. Liba ne röpködjék. Nem igaz? Persze a dolog még kissé távoli, s nem egészen bizonyos. Valami örökséget kell kívánni.

- Mert vetőmag nélkül - tette hozzá fölényesen, és egy kicsit gúnyosan is - nem szántunk.

A szántásnak és vetőmagnak ez a gyakorlati összefüggése vidám büszkeséggel töltötte el. Tele szájjal nevetett a maga ötletes ultimátumán.

Márta, aki közömbösen simogatta a haját, most egykedvűen fölemelkedett, és a vízhez lépett. Bemártotta a lábát a folyóba.

Almirás megütődve látta, hogy ugrani akar. Faképnél akarja hagyni.

Fölemelkedett ő is.

- Még nem felelt a kérdésekre!

- Gyönyörű Almirás - mondta a lány megfordulva, könnyed mosollyal - maga úgy látszik, kételkedni kezd magában. Csak jöjjön, Almirás. Úgy fogom várni, mint egy görényt. Söréttel.

Csinos ívben belevetette magát a vízbe, s onnan még egyszer visszamosolygott elképedt lovagjára.

- Tehát éjfél előtt, Almirás - kiáltotta figyelmeztetőleg.

Vadul csépelte a vizet, szinte gyűlölettel markolt bele a hullámokba. Ezt nem viszed el, ostoba, szárazon - határozta el. Megint szembefordult a folyó sodrával. Szégyellte magát, és megvetést érzett a férfiak iránt. S neki még jólesett, amikor ez a korlátolt és ifjú barom a mocskos száját az ő szájára nyomta!

Lihegve, minden mérsékletéről megfeledkezve rontott neki az árnak. Hamar elfáradt, meg kellett fordulnia. A víz most lassan vitte lefelé. Néhány könnyű mozdulattal a sziget felé kormányozta magát. A Csigás elnyúló zöldjével és magányával vigasztaló menedéknek ígérkezett.

*

A nádasban valahol dobosgém szólott, és vadkacsafiókák verdestek csonka szárnyaikkal. Benn a zsombékban combja tövéig feltűrt gyolcsnadrágban mozdulatlanul állott a piócahalász. Sebestyén a sziget bodzabokrai között üldögélt, és horgát figyelte. A folyó hátán nyugalmasan mélázott a zsinegre kötött sörösdugó.

Odaát erdő borította a hegyoldalt, rendezett alsószegéllyel, mintha csak borbély nyírta volna egyenesre a nyakát. A hullámzó parti úton ostor pattogott, és fekete bivalyfejek lassan mozgatták jobbra-balra a szekérmotort.

Az éjszakát tűrhetően töltötte a vastag pokrócba burkolózva. Délelőtt átevezett tutaján a túlsó partra, és elment a községbe, hogy dolgai felől érdeklődjék. Az alórmester távol volt, az írnok azt mondta, nem ajánlatos, hogy eltávozzék a községből. Péterfinél egy kis élelmiszerkészletet vásárolt, meglátogatta a tanítót is, aki izzadva és lángvörösre gyulladva kopácsolt írógépén. Az úton a vágató, lobogóhajú Mártával találkozott. Délután vetődött vissza a szigetre, és behajította horgát a vízbe. A disznópásztor vidáman üdvözölte a kavicsbánya tetejéről, s nyomban életrajzát kezdte előadni, kiáltozva és nagyokat hahotázva. Azokról az időkről beszélt, amikor még nyalka dolgokat vitt végbe a községben. Nem kellett neki háló, sem horog, ha halat akart enni, csak bevetette magát a folyóba, s a víz alá merülve kézzel kapta el a halat. Akkor még nem ismerte Rebit. Rebi csak azután kezdett utána járni, s hogy jóba lettek, mindjárt fel is adta az írnoknak az óra miatt, amelyet a vasutas zsebében talált, akit egy áprilisi reggel kivetett a víz a partra.

Sebestyén jól látta szőrrel borított veres arcát és széles vigyorát. A szél néha elszakította kiáltását, s mire a hang újra utat talált a szigethez, a kondás már a hetedik határban kószált történeteivel. Minden történet után megrázta furulyáját, és figyelmeztette a gyógyszerészt, hogy óvakodjék a nyüves Rebitől...

Sebestyén később látta, hogy kalapál valamit. Acélnek a csattanását is hallotta. Hátát egy korhadttal támasztotta, s átnézett a berekbe, amelynek fái alatt egy ló ide-oda csapkodott farkával. Ez az ide-oda csapkodás karmesteri mozdulatokhoz hasonlított. A lófark

mintha valami bőséges szimfóniát vezényelt volna hegedülő tücsköknek, fagottozó békáknak, furulyázó rigóknak és más zeneértő rovaroknak. A sziget bokrai felett ott lebegett még az elfogyasztott gomba és sült hal illata. Jó kövér halat fogott, meg is sütötte nyomban, s úgy határozott, hogy csak a felét fogyasztja el, de jó étvágya kellemes lendületében túlette magát a kijelölt határvonalon, s mire észrevette, már csak a hal farka mozgott az ajkai között, mint egy történet epilógusa. Más vacsoráról kellett tehát gondoskodnia.

Nézegette a csendesen mozgó sörösdugót. A hegyoldal kellemes kerékpár-kirándulásaira emlékeztette. A Kék Golyó előtt ilyenkor lassú léptekkel elsétál három kanonok, körüljárják a teret, kettő hátrarakja a kezét, a középső botot tart a kezében, s élesek szívat az orrán. Ez az éles hang a fogorvos szerint zergék fütytyére emlékeztetett. A piac kövezetén a délelőtti libák pihéit görgeti a könnyű szél.

Heves vággyal nézett a levegőbe, amely B. piacát varázsolta elé, a kanonokokkal, a sétálgató nőkkel, mint valami fata morgana. A megránduló sörösdugó hozta vissza a szigetre. A horgot sietve kikapta, s a gyepre csapta. A hal vad rugó módjára pattant ide-oda a parton, sikamlós teste minduntalan kievickélt az ujjai közül. Rá akarta vetni már magát, de tekintete megakadt a túlsó parton, s a hal jókora ívben ugrott vissza a folyóba. Volt a tartásában valami olyan hajlékony és húsos, mint annak a nőnek az alakjában, aki a túlsó partról most szép ívben a vízbe vetette magát.

Követte az úszó, szőke fejű nőt. Később látta kiemelkedni a vízből, és megismerte. Fekete, alaposan kivágott fürdőruhát viselt; olyan kicsi volt az egész ruha, mint egy sötét fügefalevél. Látta végigterülni a fővényen, s nem sokkal utána megpillantotta az óvatosan közeledő Almirást is.

Almirás Márta fölé hajolt. Sebestyén úgy érezte, nagyobb körültekintésre kell intenie a csókolózókat.

- Vigyázat - kiáltotta. - Ne folytassák nagyon. Tanúk is vannak.

Nem hallották a hangját. Almirás bűgött, Márta nevetett. Fölállott és integetéssel igyekezett megakadályozni őket abban, hogy kiszolgáltassák neki titkaikat. De Almirás háttal volt felé fordulva, Mártát meg elfedte az ölelés. Elfedte, és úgy látszott, menthetetlenül el is borítja. Sajnálkozva bocsátotta vissza horgát a vízbe. Fülét hirtelen tisztán kivehető hangok ütötték meg. Márta egy kis földkúpon állott.

- Úgy fogom várni, mint egy görényt. Söréttel - mondotta.

A kavicsbánya alatt elterülő kicsi öbölben állottak. A Márta hangját jól lehetett hallani. A domb levágott meredek fala labdaütőként verte át a szigetre a szavak játszi gumilabdáját.

Márta most a hullámok közé vetette magát, s hamarosan eltűnt a sziget kiszögellése mögött.

- Remek! Pompásan faképnél hagyta a tolakodó kurafit. A tanító Borjúmál köztiszteltben álló hetérájának nevezte. Mindegy, hogy mi volt. Most kitűnő volt. S kurafi úr szedi a sátorfáját. Egy sárga gebe várt rá. Ez volt hát az, amelyik farkával az alkonyi szerenádot vezényelte. Almirás eloldotta a kötőfékjét, s vereségének kellemetlen terhével felkapaszkodott paripájára.

A zsombék felől, a keskenyebb folyóágban a piócahalász közeledett. Alkonyatkor szokta bevégezni a munkát. Átjött a szigetre, mert meglátta az idegen horgászt, s tüzet kért tőle. Hóna alatt befőttesüveget szorongatott piócákkal.

- Almirás úr - mutatott át az útra. Kezével megdörzsölte egy kicsit visszeres, elkékült lábszárát.

- Rossz ember - tette hozzá a fejét lóbálva.

A piócák árai estek, kezdte bátortalanul magyarázni, mert az egészségügyi törvények úgy intézkedtek, hogy a gyógyszertáraknak tilos lábon fogott piócat venni. Pang az egész üzletág, senki sem fél már a gutaütéstől.

- Gondoltam, télen egy kis nádat vágunk, az talán hajt valamicskét - közölte nyomorúságos szerénységgel. A szegénység gúzsba kötötte, az volt az élete, hogy csak állott, s várta, mikor kapja meg elkerülhetetlen jussát, a taglót, mint vágóhídi borjak. Ebből a gúzsból nézett fel gyámoltalanul a gyógyszerészre. Pedig nem is volt alacsonyabb nála, de a szegénység ismeri azt az optikai lehetetlenséget, hogy a magánál törpébbre is fölnezzon, ha egy kicsit pénztől illatozik. Azt mondta, összeálltunk, kérem, négyen, kibéreltük a szövetezettől a nádlási jogot. Nem könnyű mesterség, világosította fel a gyógyszerészt, látva, hogy Sebestyén élénk figyelemmel hallgatja. A jég mindegyre beszakad, a havas nádról folyton a nyakába porzik az embernek a hó, az árak alacsonyak, be is kell fuvarozni az árut a városba. Két év előtt aztán átvette Almirás úr a szövetezet vezetését, és őket kitette a bérletből, hogy aztán potom pénzért magának szerezhesse meg, és mindjárt tovább is adja albérletbe. Ők pedig négyen, négy család, most itt állnak gyerekestől, s télen, ahelyett, hogy rendesen nádalnának, járják a falvakat a pióccal, mint a koldusok.

- Értem - bólintott Sebestyén, lenézve a piócahalász indigószínű, csontos lábára. - Monumentális gazság, piócahalász uram. A maga két lába két beteg felkiáltójel!

A piócahalász bólintott. Három gyermeke van, jelezte, egész nap csak állja a hideg zsombékot, nemigen ért ő az ilyen orvosi tudományokhoz. Odamutatta a befőttesüveget. Sovány volt a szüret, mindössze tizenhat nádalyt fogott, hát hogyan is legyen az embernek kitartása.

- Osztom a kifakadását - helyeselt Sebestyén hevesen. - Mint egyént, nem áll módomban megvigasztalni, de mint kategóriáról, az a meggyőződés, hogy egy szép napon a piócatermelés szervezetlenségének is véget vet majd egy céltudatosabb termelési rend. Sok kiküszöbölni való van itt, barátom. Megígérem önnek, hogy ha megadatik nekem, harcolni fogok a piócahalászok sorsának megjavításáért.

A halász meghatottan köszönte meg, s megkérdezte, hogy Almirással is fog-e beszélni.

A gyógyszerész bólintott.

- Beszélni fogok - és eltűnődve nézett az elégedetten távozó ember után, aki visszagázolt a zsombékos oldalra, hogy lekerüljön a gázló felé. Meglepte, hogy ilyen kéklábú, nyomorúságos piócahalászok is vannak a világon. Eggyel több kategória, amellyel egy tökéletesebb termelési rendnek számolnia kell majd.

Ferdinándnak igaza volt: amíg tőkét gyarapította, óvatos kis zacskójában, csak félszemmel látta meg ezeket a hibákat. Fejcsóválva tömte meg pipáját, s két lapos kő közé hevenyészett tűzhelyén tüzet gyújtott. Zsebkésével felvágta a halat, a folyóban kimosta, pikkelyét lekaparta, s kis nyárson az égő faágak fölé tartotta. A sziget fái alatt hamarosan meggyúlt a sülő hal illatos füstje.

Márta átúszott a szigethez, s a bokrok között leült a nedves fővényre. A sülő hal szagára megfordult, s a tűzhely mellett ingujjban, angolpipával a szájában meglátta a guggoló gyógyszerészt. Fölemelkedett, s a bokrokat megkerülve a tűzhöz lépett.

- Maga mit csinál itt?

Sebestyén kellemes meglepődéssel bámult fel rá.

- Nos - mondotta, hosszú szünetet tartva, barátságosan -, halat sütök. Szabad lesz megkínálnom?

- Azt kérdezem, hogy mit csinál itt a szigeten - kérdezte Márta állhatatosan.

- Lakom.

- És Borjúmálon?

- Semmit, kérem. Várom valami nyomozás befejezését. Azt mondják, telefonpóznát loptam.

- És nem lopott? - mosolygott Márta.

A gyógyszerész néhány csöpp citromlevet nyomott a halra. Ahogy nézte a lecsöppenő levét, látta a Márta barna lábát, meztelen combját.

- Amíg a halat sütöttem - jegyezte meg kissé felzaklatva -, önre gondoltam.

Márta nevetett, de nem éppen csillogó derűvel.

- Ma üldöz a szerencse.

- Almirás urat nem tartom olyan figyelemreméltó szerencsének. Ami pedig engem illet - legyintett -, azt hiszem, elhanyagolható mennyiség vagyok. - Elhallgatott, aztán hirtelen belenézett a Márta szemébe. A nap a láthatár vonaláról nyúlánk torpedót lőtt végig a vízen, a hegye a Márta szemét érte, és kékjét elöntötte valami meleg és csodálatraméltó ultramarinnal. - Kár önért, Márta kisasszony... Nekem tökéletesen mindegy, hogy Borjúmál mit fecseg az ön erkölcséről. Hallottam az Almirás úr hetyke cuppantásait, s csak helyeselni tudom, hogy erélyesen faképnél hagyta.

- Helyeselni tudja? - nevetett Márta. - Ez egyáltalában nem érdekes. És nem is fontos számomra. Tudja, mit tartok én érdekesnek? Hogy maga itt van. És hogy annyi tehetséggel tudja kiválasztani az alkalmat arra, hogy találkozzunk.

- Borjúmál kicsi község - figyelmeztette Sebestyén barátságosan. - Mennyi lakója lehet? Nyolcszáz? Ezer? Azt hiszem, nem kell különös mágnesség ahhoz, hogy egymásba botoljunk. - Mosolyogva legyintett. - Egy Ferdinánd nevű barátom ugyan azt állítja, hogy a véletlenek legtöbbször fáradságos, és nem mindig tiszta számítás eredményei. Szerinte a sors is csak közönséges lesipuskás, arra kell tehát törekednünk, hogy kijátsszuk. Ami engem illet, nem osztom ezt az álláspontot...

Kissé eltévedt gondolatainak kellemes zűrzavarában, ügyetlenül pislogott a lány meztelen, telt vállára, s nem mert lejjebb pillantani. A barnapiros arc, s a váll barna füstszíne a szépség meleg izgalmával töltötte el.

- Ön természetesen azt mondja: pontot osztani? Rossz szókép. Vannak végtelenül mikroszkopikus pontok, amik már elméletileg sem oszthatók...

Zavarában menekült ebbe a zsákutcába, ahonnan sehova sem lehetett tovább jutni. Lehajolt, hogy a halat leszedje a nyársról.

Márta hűvösen nézte. Sebestyén nemcsak kihallgatta, de nyilván látta is a durva öleléseket, amelyekkel Almirás legénykedve magához rántotta őt.

- Kíváncsi vagyok rá, hová akar kilyukadni - jegyezte meg ellenségesen.

- Bocsásson meg, csak a megértésemről akartam biztosítani.

- Nem sokat kezdhetek a maga megértésével.

Megfordult, átugrott a bokrokon és belevetette magát a folyóba.

Sebestyén megtörölte a szemüvegét.

Megkerülte a bokrot, és tűnődve nézett utána. A szőke fej lassan távolodott. Láta az előszivárgó alkony lágy árnyékában két világos karját, majd a lábait is. Az úton ostor pattogott, hosszú szekerek nyikorogtak, farönköket fuvaroztak. Nemsokára dudálva zörgött el mellettük az ócska gépkocsi.

Szemközt a feltört tagon Mátéék még mindig a szántással bajlódtak. Áprilisban már feltörték a gypes földet, most újra átszántották. Máté a lovakat nógatta, kérlelő, fisztulás hangon, az asszony piros blúzban lépegetett mellettük, a kantárt fogva, erélyesen.

Amikor megfordult, a nedves fővényben két kedvesen humorú mélyedést látott. Ezeket s a keskeny lábnyomokat is vigyázva elkerülte. Lehajolt, megnézte a Márta meztelen testének ottmaradt emlékeit.

- Különös nő - gondolta.

Az alumínium csuporban, amelyet Péterfitől vásárolt, teát készített. A túlsó parton elhalt a borjak csengője, s a község felől a szeszgyár gőzének lihegése. Levetette ruháit, magára burkolta a pokrót és lefeküdt. Hallgatta a folyó egyenletes pusmogását.

A Kék Golyó ilyenkor becsukott már. A kanonokok piros szegélyű reverendái is eltűntek a káptalansor árkádjai alatt. A cukrászda előtt néhány festő ült, borotvátlanul, Lavalliére-nyakkendőben. Van Goghról és a szobabékekről beszélgettek, s olykor aludtjeget kértek. A Kispipában ilyenkor már lágyan szólt a rádió, és sült a spenóthoz a tükörtojás. A sarokasztalnál a sörétesujjú fogorvos a kutyájával vacsorázott. „Kérünk, pincér fiam, két adag marhahúst. Nekem kövéret, Xerxes úrnak soványat. Nekem barna sört, Xerxesnek jól megédesített feketekávé... Halló, Sebkárjakhek úr, hogy állunk a szerelem síkján?”

Nagyokat szívott az üde hegyi levegőből, és a sikerült kirándulások vidor elégedettségével nézett fel a fölötte elterülő égre, amelynek sötétkék papirosán most tüzes lyukak támadtak.

Holnap B-ben lehet. Az autóbusz a vágóhíd felől érkezik be a piacra. Lejtősen leszalad a bognárok utcáján. Érezte a frissen készített hordók illatát, és vidáman fordult az oldalára. A hordókkal teli bognár utca után a káptalansor következik, s aztán ott van már a piacon az Erdészeti hivatal előtt. Leszáll, átvág a piaci virágágyak között, és belép a Kék Golyóba.

- Megjöttem, gyógyszerész úr!

Zinkweisz fölemeli a fejét. Orra végén a szemüveg billen egyet.

- Az ördög vigye a dolgát, hol késett annyit?

Mosolyogva aludt el. Azt álmodta, hogy Márta egy kétsövű vadászfegyverrel kilőtte a pipát a szájából.

IV

Reggel újra bement a községbe, hogy a telefonpózna ügyében érdeklődjék. A postára is el akart nézni, hátha válasz érkezett Papaverintől. Tutaját behúzta a mogyorócserjék alá és toló-rúdját is elrejtette. Gubacs, a kondás már furulyázva járt a pagonyban. Mereven emelgette ballábát. Olykor megrázta a fiatal fákat, s a sárga korcskutya mohó étvággyal szedte össze a lepottyanó cserebogarakat. Amikor meglátta Sebestyént, szegény ebek félénkségével bújt el gazdája lábai mögé. A gyógyszerész néhány barátságos szóval megnyugtatta, aztán kitért az útra, amely egy darabig az erdő szegélyén vezetett Borjúmál felé. A cserfák és nyírek között vörös sziklamedret vájt magának a lezúduló eső. A község felől Répafi ügyvéd homokfutója közeledett. A kerekei nyikorgó nyolcasokat írtak le. A járásbíróságra ment, ahol a régi tagosítási iratokat bújta. Nem volt haszontalan munka, mindig csurrant-cseppent belőle valami, csak ki kellett valami kis tévedést kaparászni a megsárgult egyességekből.

A májusvégi nap élesen csillant a zsombék olajos vizén. A part menti szántás kifordult rögei átvették az ekevas fényét. Máté féloldalosán ott lépegetett a barázdában, lófogú kukoricát szórt a földbe. Múlófélben volt a május, sietniök kellett. A tag erdő volt két évtized előtt, irtás után rét lett belőle, és Máté most feltörte. Néhány tuskó és kődarab hevert a tag szélén, csákánnyal, ásóval kellett kiemelni őket. Irtások helyén jól megterem a zab és a kukorica. De a föld meszet kíván, mert humuszát a hosszú erdei élet elsavanyította.

Sebestyén megállott és figyelte a Máté mozdulatait.

Ismerték már egymást Mátéval, tegnap is szót váltottak arról, hogy milyen jól hozna a mák és egynéhány gyógynövény.

Nem messze a feltört réttől volt a piros Simon háza, s szemben vele, de egy kicsit rézsútoson, az út túlsó felén az útkaparó telke és agyagviskója. A magas útról jól le lehetett látni a Simon udvarára. Egy hasas bivaly állt az itató mellett, kis méla nyöszöröket hallatva. Szarvát hátracsapta a nyakára és fölneézett a gyógyszerészre. A Simon lány háttal fordult az útnak, vizet mert a kútból a bivalynak. Ahogy húzta lassan a magasból a vödrös kútostort, egy-egy pillanatra megállt, s fejét kinyújtott karjára fektette. Pihent, ábrándozott és szomorkodott ezekben az ellopott percekben.

- Hogy vagyunk, Rozál - szólt le az udvarra a gyógyszerész.

Rozál riadtan kapta hátra a fejét, még a lába is elpirult.

- Jobban van már?

Látta a Rozál ijedt, zavart arcát, nem tudta mire vélni, meg akarta vigasztalni.

- Hétszázmillió nő van a világon - legyintett mosolyogva -, mindenik keresztülmegy rajta... Attól még elveheti magát az a bizonyos - fűzte hozzá, s kedélyesnek érezte magát, borjúmáli viszonylatban.

Rozálnak kitágultak a szemei. Meghökken pillái elárulták, hogy erre sohasem gondolt.

- Nem - monda halkan.

Anyja lassan jött a csűr felől, kezében teli vászonzacskóval, amelyet feszülésig megtöltött a sajtnak felvagdalt tejladának. A lány zavartan fordult a vödörhöz, Sebestyén megértette, hogy célszerűbb, ha továbbáll. Biztatóan ráhunyorított Rozálra, aki egy pillanatra még visszafor-dította arcát, aztán meggyújtotta kurta pipáját és folytatta útját.

Az út ott kétfelé vált. Az egyik ága a hegyoldal lábánál haladt a község felé és a folyót követte, a másik felkaptatott a hűvös erdőbe, és fél kilométeren át haladt a kellemes félhomályban, amíg a domb túlsó oldalán leereszkedve, újra egyesült a másik ággal. A májusi nap forrón sütötte a gyógyszerész fejét, otthagya a folyó menti utat, és elkanyarodott az erdő felé. A szálerdő magas boltozata alatt gallyhulladékok, erjedő és oxidálódó levelek párái lehették szembe. A gyéren álló bükkök szürke oszlopai között ellátott a hallgató csarnok mélyébe. Ez a csarnok fölfelé haladt, kilométereken át. A disznópásztor azt mondta, hogy túl a bükkösön tölgyerdő következik, s ott vannak az aranyzúzó. Amikor még nem volt süket, szép időben a tetőről hallotta a zúzó cölöpök tompa dobbanását.

Bokor, ág nem fogta el a kilátást. Az áttűző napnyaláb fényében acélkék legyek táncoltak. Jókora csend volt, szinte súlya volt, csak az avaron törtetett ismeretlen célja felé egy höscincér. Aztán egy korpafűszigetre ért, ott megpihent és megtisztította a csápjait. Egy kifeszített óriási pókhálóban - nagyüzem! gondolta Sebestyén - két légy siratta fiatalos botorságát. Fennről időnként valami meglazult követ indított el egy széncinke, a kő vidám ugrándozással csattant-pattant a néma erdőben, amíg aztán végleg elakadt egy fatörzsön. Lonc és kosbor dugta ki zöldjét a tavalyi levelek alól.

Odalenn, a Simon háza előtt kontyos madarat látott a porban fürdeni.

- A konty alighanem fölösleges - gondolta most eltűnődve.

Később egy görbenyakú gyerekkel találkozott, aki kecskéit legeltette. Hosszú bőrkucsma volt a fején, fülig lehúzza, s alóla piros sebek kandikáltak kifelé. Sebestyén leemelte fejéről a kucsmát.

- Minek az ilyen hőségben? - kérdezte barátságosan, az ótvartól véres fejet nézegetve. Valaki trágyalével kenhette be, barna és istállószagú volt.

- Ide ótvar elleni tapaszt kell, nem trágyalé - figyelmeztette a gyógyszerész.

A gyerek elkapta a kucsmáját és futásnak eredt. Görbe nyaka és feje mozdulatlanul ült a vállán, csak lábai mozogtak.

Az erdőszegélyen friss szellő csapta meg. Itt, az erdő és község között elterülő menedékes földeken nyár volt már, a pitypang bóbítát eresztett, ernyői már fűgén vitorláztak a magasban. Az árkok sárgák voltak a boglárkától, az őszi vetés arasznyi zöldje már halkan borzongott, ahogy elfésült felette a könnyű szél. A hullámos táblák felett fűj rebrent tova; kakas volt, pitypalattyal kereste a tojóját.

Az úton a Márta rozoga Ford kocsija szaladt. Bivalyok ringtak előtte, Márta rájuk túlkölt. A kocszi az erdő alá került, s a gyógyszerész látta is a lebegő szőke hajlobogót, és hallotta a lány énekét. Említette a tanító is: énekelni szokott a kormánykerék mellett, ha magányosan volt. A havas felé járogatott. A kamarásnak méhészete volt ott az irtáson.

A községből egy lassú számár bukkant elő, szörnyen nyikorgó talicskával. A vetéseken túl a szeszgyár málladozó fala következett. Egy résen át látszott a harangláb is, három pihenő haranggal.

Pipára gyűjtött, s most erősebb ütemet parancsolt magára. Remélte, hogy gyökeresen tisztázhassa a dolgait, és továbbállhat. Útlevele és iratai olvashatatlaná áztak a vízben, az írnok semmi megnyugtatót nem tudott kibetűzni belőlük. Úgy határozott, hogy ha szükséges, telefonon kér B-ből valami igazoló iratot.

Az öreg számár egyszerűen és végtelen könnyel kaptatott a lassú emelkedőn. Hordó volt a talicskára kötve, s a hordóban szeszgyári moslék loccsant. Egyedül végezte a fuvarozást, bágyadtan szedte elvénhedt patáit, fülét már a legyek szemtelenkedésére sem billentette. Napjában háromszor is megtette a hosszú utat a szeszgyártól a tanyáig.

Sebestyén érdeklődéssel állt meg egy pillanatig. Levert isten, tartották a régiek a számról. A szügye fel volt törve, a kötélhám mellett vereslett a nyers hús. Az ember sohase adja meg magát - gondolta a fáradt állatot nézegetve. A különös Répafi, a különös Márta jutottak eszébe, és a kontyos madár, amelyet az út porában látott. Hogyan függtek ezek össze? A furcsaságuk révén. Répafi is, Márta is valami értelmetlen kontyot viseltek a fejük búbján. Párizsban látott egy nagy, lusta madarat, amelynek csontkifli kunkorodott az orrán. Emberi szemmel nézve ez a csontkifli balul kiütközött ötlete a természetnek. Úgy látszik, szép számmal vannak ilyen csontkiflik és értelmetlen kontyok a természet raktárán.

A százados napernyővel, horgászbottal és hóna alatt összezsúrolható vadászszékkel a gát felé tartott.

- Hollálá, pathikus komám és barátom! - kiáltotta magasra emelve napernyőjét - maga még itt? Nagyon helyes. Este sakkozunk. Egy bástya előnyt magának, pathikusom. Remélem, az a lopási história...

- Tévedés, kérem - nyugtatta meg udvariasan Sebestyén.

- Rendben. Vigyázzon, ezek mindent elhisznek. Csűrhe. Jól jegyezze meg: csűrhet mondtam. A főpipa... bízhatok a diszkréciójában? - S be sem várva a gyógyszerész válaszát, tenyere mögött titkolódzva odasúgta: - Almirás! Jawohl! Almirás úr a főpipa! Gazdagszik, mint egy bankár. Honnan, kérdem magától. A kamarás gazdasszonyával... bízhatok magában?... viszonya van, s a doktor lánya... no, de elég, pathikusom.

Még elsorolt néhány felháborító dolgot, közölte, hogy a kamarás gazdasszonyával neki is lehetett volna egy kis közjátéka, de „Sie ist eine gefährliche Kuh” megjegyzéssel sebesen napirendre tért felette, hogy aztán megkérdezhesse pathikus komájától és barátjától, volt-e katona, és hallott-e valamit a ravaruskai áttörésről? Sebestyén emlékeztette az előadásra, amelyet a juhok szakítottak meg, és kifejezte azt az őszinte kívánságát, hogy az áttörés történetét megismerje.

Ez a kívánsága valóban őszinte volt. A keményen felszögelő bajusz és a recsenő parancsok mögött igazi és nevezetes katonát sejtett. A nagy haditettek mindig érdeklődést váltottak ki belőle. Az életben kevés hősiességre nyílik az embernek alkalma, holott ez egyik legszebb vonása a férfi jellemének. A századost érces jellemnek képzelte, még ha tévedett is abban, hogy Almirásnak viszonya van Mártával. Megvetette a feslett nőket, de az igazságtól nem lehetett eltérni akkor sem, ha az az ő javukra szolgált. Ezt közölte is a századossal, aki éppen azon volt, hogy az út porába felvázolja a ravaruskai felvonulást.

- Mit, pathikusom, hogy nincsen viszonyuk? Akkor nem tárgyalok magával. Jó napot. Vallja be, az a bestia magát is levette a lábáról! Vallja be!

- Ezt nem vallhatom be - szabadkozott a gyógyszerész.

A százados megfordult, és haragos léptekkel csapkodta az út porát. A csapkodáshoz haragján kívül tábesze is hozzájárult.

- Nem sakkozunk - intett elutasítóan.

A gyógyszerész megütődve bámult utána. Ugyan mivel bántotta meg? Csak nem azzal, hogy védelmébe vette Mártát? Kötelessége volt, ha már kihallgatta őket s meggyőződött róla, hogy Almirás úrnak kárba veszett fajdkakasi dürgése. Micsoda silány lovag lenne, ha szó nélkül hagyná egy nő igaztalan ócsárlását! S hogy Márta veszélyes tehén? Mosolyogva vette ki pipáját a szájából. Botor gondolat.

- Ön rémeket lát, hadvezér uram!

Most vette csak észre, amikor egy pillanatra megfordulva, a felhevült százados után pillantott, hogy a kondás sárga korcskutyája követi. Amíg a századossal beszélt az előbb, az eb gyámoltalan távolságban leste őt egy vackorfa alól.

- Nos, mi történik itt?

A kutya korcs származásának kushadt félelmével közeledett. Farka nyájasság és aggodalom között vonaglott.

- Jól jegyezd meg: irtózom a bolháktól. Tehát tartsuk be a három lépés távolságot.

Aztán folytatták útjukat a községbe. A Mátéék istállójából friss alom szaga áradt szét. Az iskola nyitott ablakából megint énekszó hallatszott. A postamesternő udvarán már kidugta piros és sárga virágját a portulák.

- Valami levelet várok, Sebestyén címre - szólott be a karbolla fertőtlenített szobába. Nem volt levele, s az írnokot sem találta a hivatalában. A postaszolga, hogy megmutathassa ezüst-óráját, megkérdezte tőle, mennyi az idő. Régi, kulcsra járó órát szorongatott a markában. Lejárt - mondotta, át kéne mennie Almirás úrhoz, hogy felhúzza. Az órát tudniillik Almirás úrtól vette, de kulcsot nem kapott hozzá, mindig egy kis csizmatakarítást, fahordást kellett végeznie, hogy Almirás úr felhúzza.

Sebestyén rábámult és nevetni kezdett.

- Remek - mondta vidám csuklással.

Minthogy vissza kellett térnie a szigetre, betért a szövetkezeti boltba, hogy kenyeret, cukrot és egy kis szalonnát vásároljon. A segéd a raktárban valami rothadt aszalt szilvával bajlódott. Két kocsirakomány aszalt szilvájuk penészedett meg a helytelen kezelés következtében, hallotta a szűrszabónál, amikor a nadrágját vasaltatta. Almirás kijött az irodából, hogy átvegye a vásárlások árát.

- Még mindig Borjúmálon? - kérdezte derűs érdeklődéssel.

- Igen, Almirás uram. És két dolgot szeretnék megmondani önnek. Az egyik az a kulcsra járó zsebóra. Kedélyesebb dolgot már rég nem hallottam. A másik már kevésbé kedélyes. A nádlási jog. Ön zord haszonlesésből elvette négy szerencsétlen flótás megélhetését.

Almirás bedugta sonkanadrágja zsebébe a kezét. Elsétált a kijáratig, aztán visszafordult és hahotázni kezdett. Nevetésének magánhangzóit sűrűn, és egyre viharosabbá váló vidámsággal cserélgette. Aztán megállt az ajtóban, a seprűs láda mögött, úgy, hogy Sebestyén már nem is láthatta, és ott folytatta csúfondáros hangversenyét. A hangja aztán hirtelen komorra fordult.

- Hallja csak, népboldogító úr... fáradjon csak ide a lépcsőhöz.

Sebestyént a kijáratnál kellemetlen meglepetés érte. A sárga korcskutya alázatos félelemmel pislogott fel rá az utcáról. A lépcsőn ott volt egyetlen viselkedésének felháborító nyoma.

- A magáé ez a mocskos kutya?

Nem volt az övé, de vállálnia kellett, minthogy átmenetileg mégis hozzá tartozott, őt várta az út porában, büntudatosan lecsüggedt fejjel. Almirás nagy és kegyetlen tréfákkal fűszerezett patáliát csapott. Hogy egy ilyen megugrott fakukac akar neki leckét adni szociális maszlagokból. No, tüneményes kis társaság a népboldogító fakukac és szennyes barátja.

Sebestyén elképedve nézett le a kutyára.

- A népboldogító fakukac almirási ostobaság - jelentette ki, szemrehányóan tekintve a kutyára -, de amit a barátomról mondott, hogy tudniillik szennyes, ezt aláírom.

Lába véletlenül beleütődött az illetlen kutyanyomokba, s koppanó hangot adott. Kiderült, hogy a szobrászatnak és ízléstelenségnek ez a bámulatos keveréke égetett agyagból készült, gyári kedélyesség volt, s Almirás lopta ügyesen a lépcsőre.

- Mi ez, Almirás úr? - csodálkozott a gyógyszerész. - Ön így bánik a vevőivel? Ez a micsoda itt méltó a fantáziájára. Magasröptű gondolat, meg kell vallani. Körülbelül ilyennek képzeltem önt.

Almirás derűsen vonta a vállát. Neki tökkel ütött mindegy, mondotta, hogy egy megugrott fakukacnak mi a véleménye róla.

- Tökkel ütött mindegy? - gondolkozott el Sebestyén. - Ön méltatlan ezen a helyen Almirás uram! Remélem, sikerül erről az illetékeseket is meggyőznöm. - Fölemelte a kezét és elköszönt. - Önrendelkezési jogot nemcsak a cserebogaraknak, de a kijátszott embereknek is!

Lenn az utcán megemelte kalapját a kutya előtt.

- Bocsánat, hogy gyanúba fogtam. Gyerünk. A három lépés távolság már nem kötelező...

- Nem - mondotta később a tanító lakása felé haladva -, Almirás ebben a magasröptűségben nem áll egyedül. Ott van a gyár, amely ezt a műtárgyat előállította. Az igazgatóság, amely a termelést irányítja, a részvényesek, akik a szükséges tőkét rendelkezésre bocsátják, a könyvelők, akik a hasznot és ráfizetést a nagy üzleti könyvekbe bevezetik, s az osztalékot kiszámítják. A munkások, akik a nyersanyagból a kész cikket előállítják. A csomagolók, akik csomagolják. A fuvarosok, akik fuvarozzák. Az ügyvédek, akik a hátralékos vételárat perlik. És végül a sok kitűnő fogyasztó, akik ugyanazzal a kedélyes nyugalommal lopják oda ezeket a műtárgyakat gondterhelt emberek lábai elé, mint Almirás...

Nem, nem tudott lelkesedni az ötletességnek e kitűnő termelvényei iránt. Kipirulva, lelkében a méltatlankodás és szomorúság parazsával elindult a lopótök alakú utca öble felé, hogy Répafi ügyvédet, aki vakolatlan házának ablakában üldögélt, a piócahalász ügyének képviselőjére felkérje.

*

Dél elmúlt már, a tanító egy szeszfőzőn rántottát kotyvasztott, s míg a sivár láboscában a szétfolyt tojások haragos péppé kérgesedtek, mint az élet mocskos szeszfőzőjén az egykor híg emberi lelkek, a tanító legépelt kéziratát böngészte. A füle örömtől égett, a szép alkotások csalóka örömetől. Készülő könyvének legszebb fejezetét írta meg az éjszaka. Lázás és szókimondó szépségeket vetett papírra, a meggyőződés lázadozó stílusában, sisteregve olykor a haragtól, hogy a legegyszerűbb igazságok is mily tehetetlenül megakadnak az emberi koponyák falán. Letette a fakanalat, ceruzát ragadott, és az ablakpárkányon, félre sem tolva onnan a hajfésűt gyerekesen csillogó szálaival, hevesen folytatta alkotásait. Ihletett sorok voltak. Boldogan lélegzett. Nem állhatta meg, hogy ne gondoljon az iskolaigazgatóra, arra a tudatlan és mekegő kecskebakra, aki gúnyos célzással illette munkáját. És a felesége, az irigység és gonoszság szorgalmas hangyája látni fogja, hogy kinek a dadogását utánozta oly arcátlanul. A

kemény ceruza felhevülten futkározott az irkalapon, és a rántotta odaégett. Elfojtotta a szeszlángot, és visszatért az ablakpárkányhoz; gondolatai lobogtak, most kellett, ebben az izzó állapotban kiformálni őket, mint a csattogó patkót. Ceruzája koppant olykor, s aztán továbbfutott. A tanító az ablakpárkány fölé hajolt. Sovány volt, a szeme már keresztben állott, mintha fejbe verték volna. Most jött az összefoglalás, az utolsó fejezet izzó muzsikája, a kicsendülő szózat a földről, amely az emberiség bölcsője és temetője. Valami végső kiáltásra gondolt, amely messze fog zengeni a világba. Nagy szivárványt akart kirajzolni az apoteózis mondatokból.

Alig aludt valamit az utolsó hetekben. Most már csak néhány oldal volt hátra. Semmit sem látott, csak saját gondolatainak szivárványát. Még halovány volt s talán nem eléggé ívelt. Színeket kellett hozzáadni. Pirosat, kemény kéket és lágy zöldet. S akkor minden betetőződik.

Sápadtan és megindultan eresztette le fejét a karjára. Az odaégett rántotta füstjében, s a maga lelkének füstölgésében elnyomta az álom. Elaludt. Sebestyén köhécselve nyomogatta a szemüvegét, amikor belépett.

- Mi történik itt? - kérdezte szaglászva.

A tanító zavart mosollyal túrt bele lecsüngő hajába.

- Ó, Sebestyén úr... Végtelenül örülök...

Túlzott boldogsággal kínált helyet vendégének az egyetlen széken. Kenyeret, vajat tett sebesen az asztalra, és elrohant, hogy mézet hozzon a háziasszonytól. A gyógyszerész vajat kent a kenyérre, s a kis lábosba pillantott.

- A régiek ökröket áldoztak az égő oltáron, ön tojásokat. Nos, hogy van preceptor uram?

A tanító nagyon jól volt. A tekintetében ragyogva úszkált az alkotás öröme. Elfogódottan engedélyt kért, hogy amíg vendége a szegényes ételekből fal néhányat, felolvasson befejezés előtt álló művéből.

- Az csak természetes - intett a gyógyszerész, és néhány zöldhagymát kért.

A felolvasás másfél órát tartott, s ez az álmosító körülmény nem maradt hatás nélkül Sebestyéne.

- Kissé elálmosodtam - mondta -, de azt hiszem, kitűnő lesz. Az elején némi stílushibák horzsolták a fületem, ezek azonban igen elenyésző dolgok.

A tanító elpirult. Eddig nem dadogott, most többszörös kísérlet után sem tudott kifejezést adni végtelen hálájának.

- Végtelen hála? Mire jó ez, kérem? Ismertem egy Ferdinánd nevű urat, aki azt mondta, hogy az író sohase hálálkodjék, ha a polgár kegyeskedett biccenteni. Egyébként rendetlen fickó volt. Akárcsak ön, magiszter uram, aki úgy látom, a tojáslábost a kalapomon tartja. De nézze csak, emitt közeleg Kurkai kisasszony.

A Kurkai lány jobban hasonlított egy levegőóceánban úszó gémhez, mint valaha. Nyaka, testének nosztalgikus vonalai, vékony karja mind egy küszöbön álló röpülésre vallottak. Még keserű tekintete is. Civakodott az anyjával, s otthagya az ebédet. Vadgesztenyevirággal legyezte magát. Ah - mondta leülve az ágy szélére. Nézte a két meglepett férfit. Reménytelennek látta a sorsát, és választani próbált közöttük. A tanító, arcába hulló hajával, piruló suhancképével és olthatatlan szomjúságával sehogy sem tudta ábrándba ringatni. Ringani valamin, hullámokon, az éterben, acélos férfikarokban, szavak szárnyán - tudata mélyén ennek az állapotnak az előidézését várta a férfitől. A tanító kócos és kezdetleges volt, komolytalan

pihék áztak a halántéka alatt szenvedélyének verítékétől. Néptanító! Gályarab falun! Mikor jut el egy tanító a világba, vonatra! Nem, nem. És a gyógyszerész? Különös ember. A ruhája már nem olyan gyűrött, haját is levágatta, világiasabban fest. A gondolatai olykor mulatságosabbak a kelleténél, lénye azonban sok érdekességet ígér.

Sóhajtott és cigarettára gyújtott.

- Láttam, az ügyvédnél járt.

Igen, hagyta rá Sebestyén, közügyben felkereste. A piócahalász dolgát szeretne volna megbeszélni. Micsoda bogarak! Répafi az ablakban ácsorgott, de amikor belépett hozzá, már egy vaskos iratsomóban volt eltemetkezve.

- Háromszor köhécseltem, amíg végre felbukkant gondolatainak mély tárnájából. Nagyon meglepettnek látszott. Közöltem vele, hogy mint a jog és igazság felkent védőjéhez fordulok hozzá. Megjegyeztem azt is, hogy a magam részéről minden ügyvéd címtáblájára egy mentőangyalt festenék. A közvélemény, amelyet félműveltség és félismeretek jellemeznek, mondtam neki, azt tartja az ügyvédekről, hogy haszonlesők, szőrszálhasogatók, s pénzért egy bolhát is meg tudnának patkolni. Répafi erre morgott valamit. Hogy igen, vannak ilyen disznók, ami arra késztetett, hogy megkérdezzem tőle: a társadalom, avagy az ügyvédi kar disznóira gondol. Majd áttértem jövelelem céljára, ecseteltem a piócahalász és társai ellen elkövetett súlyos jogfosztást, és annak a benyomásomnak adtam kifejezést, hogy a Répafi doktor kitűnő kezeibe megnyugodva tenném le sorsukat. Répafi erre büszkén bólintott. Úgy van, mondta. Az ő kezei nemcsak kitűnőek, de tiszták is, s abban az előnyös helyzetben vannak, hogy egy szorítással összeroppantathatják ellenfelének nyakcsigolyáját, csak mondjam meg előbb, mekkora összeget szántam előlegül erre az összeroppantásra. Mert ő, tette hozzá, olyan mentőangyal, aki megszabott költségtarifával dolgozik. A falon függő jogtudori oklevél nagy pecsétjére mutatott. Fájdalom, feleltem neki, nem áll megfelelő forgótőke a rendelkezésemre. Rám rivallt, hogy akkor miért háborgatom, és miért dugom bele az orrom a más dolgaiba. Kiáltozott, hogy elraboltam az idejét, s ragaszkodik hozzá, hogy elrabolt idejének ellenértékét haladéktalanul kiegyenlítem. Kifizettem. Optikai tévedés, mondtam neki, ön nem mentőangyal. Ügyvédi iroda a borsos előleghez.

- Répafi! - legyintett a tanító. - Kár vesztegetni rá a szót.

- Panaszt fogok emelni a szövetkezet központi vezetőségénél.

- Ah - sóhajtott a lány tréfásan -, mintha sűrűlókefével dörzsölnék a hátamat. Hagyják ezt a butaságot... Inkább beszéljen az utazásairól - fordult Sebestyénhez. - Látott már igazi pálmát?

A gyógyszerész tudta, hogy előkelő tengerparti sétányokról akar hallani, előkelő nőkről, fehér jachtokról, amikről női fátylak lobognak, s amiket a kaland csapongó sirályai röpködnek körül.

Igen, felelte tárgyilagosan. Neki nem voltak fátylas kalandjai, látott jachtokat, de éppen sűrűlták őket, az első pálmafát pedig egy kovács udvarán pillantotta meg, ha jól emlékszik, Génua közelében. A vonat a kovács háza előtt haladt el. Az udvaron füstölgő vasat kalapáltak a szurtos kovácslegények, s hátul, rozsdás gépalkatrészek között nőtt a pálma. Hatalmas, spontán pálmafa, szőrös törzsszel, óriási levelekkel.

Az udvaron megpillantotta a gyászos kis tyúkot s megemlítette, hogy Párizsban is látott tyúkot kapirgálni a Rue Chappe kövezetén, nem messze a Clichy bulvártól. Erről, mondta, eszébe jut, hogy egy előkelő étteremben volt egyszer egy Jozefin nevű nővel, aki kakastaréjt evett.

- Jozefin? - kérdezte az orvos lánya messzire nézve.

- Fréjus Jozefin. írd Fréjus olv. Frézsü - bólított a gyógyszerész. - Jozefin kakastaréjt evett, én meg lovagvárat.

- Lovagvárat? - ijedt meg a tanító.

- Milyen volt? - kérdezte a lány enyhe izgalommal.

- Veszett sok pénzbe került. Ott építették fel előttem.

Igen, az alkatrészeket libasorban hozták a pincérek, folytatta vidáman. Az egyik néhány rizs-csomót rakott eléje, kis üvegből folyadékot csurgatott rá, s egy sima csontkanállal, mint kőművesek a habarcsot, az egészet lapos koronggá kente. Erre aztán ráillesztett egy kerekre nyírt hússzeletet. Alig végzett az alapkőletéssel, tálakkal, metszett üvegekkel és számtalan szerszámmal felszerelve megjelent a következő pincér, aki olajba mártott ecsetet húzott végig a húslapon, barna habarcsot kent rá, fölébe ez is egy kerek húskorongot illesztett, s mindezt újabb habarccsal öntötte le. Helyét aztán átengedte a következő pincérnek, aki egy etruszk vagy régi gall kancsóból zöldes bort loccsantott a műre, s az egészet valami jótékony sűrű mázzal vonta be. Távozása után újabb szakemberek jöttek, akik burgonyából és spárgából keresztgerendákat majd bástyákat képeztek ki, a tetőszerkezetet lapos pulykamellel padozták ki, s néhány olajbogyóval a keresztgerendákhoz szögezték. Végül a tetőoszlopokat rakták fel, azután megjelent a főpallér, körüljárta a tornyos bástyát, a toronyba vaníliarúdon csüngő zászlót tűzött, s meghajolva átadta a művet rendeltetésének. Olyan volt, mint egy igazi lovagvár, mintha csak a falon függő hatalmas gobelinről mintázták volna. Középen állott az építmény magasba vesző csúcsaival, lábainál a növényzet: retkek és áthatolhatatlan salátabokrok.

Az orvos lánya, aki szenvedélyes figyelemmel hallgatta az előadást, most kitekintett az ablakon. Látszott, figyelme hogyan hagyja ott a társaságot, hogyan távozik el gondolatai közé, amelyek e pillanatban valószínűleg heliotrop színűek voltak. A tanító messziről s leverten követte.

- Ki volt az a Jozefin? - kérdezte a lány halkan.

Sebestyén megtörölte a szemüvegét. Jozefin? Nagyon szokatlan kis nő volt. Mondhatnám azt is, drámaian feledhetetlen. De rájött arra, hogy ebben az életben mindent és mindenkit el lehet felejteni. Nem, a lelkünk nem borostyánkő, amely évmillió évekig őrzi szerelmünk szűnyog-lábait.

- Van valakije? - fordult hozzá az orvos lánya nagy, vizsgálódó szemekkel.

- Valakim? Birtokos raggal? - Megrázta a fejét. - Nincs... - Fölállott, elköszönt a lánytól, és megrázta a tanító kezét. - A könyvének sikere lesz, meglátja, preceptor uram. Bizalom. Az igazságot nem lehet sokáig a víz alá nyomni, mondja Ferdinánd; ha megfojtják, fölszállnak a buborékjai s hirdetik: a disznók itt megint eltettek egy igazságot láb alól. Nos, Ferdinánd túl sok disznót látott közöttünk. Azt hiszem, sokkal kevesebben vannak, mint ahogy ő hiszi. És most jó napot kívánok, Isten önnel Kurkai kisasszony. A tanító úr megítélésem szerint derék jellem és kitűnő szív...

Elhagyta a házat és kifordult a községből, hogy visszatérjen a szigetre, horgászbójához.

*

A füvek, a vadrepce és a sóskacserjék páráját szétvitte a tavaszi szél, és elkeverte a szeszgyári moslék csípős szagával. Az erdő felől lassan baktatott az öreg szamár, s mögötte tompán dübörgött az üres moslékos hordó. Lassan, öreg gondolataiba merülve lépegetett a kihajló fatörzsek és lombok miatt keskeny váló úton. A háta mögött hirtelen feltűnt a Márta

haragos gépkocsija, és fülrepszto hamis gágogással igyekezett a közönyös állatot az út szélére terelni. A szamár ügyet sem vetett a türelmetlenkedő kocsira. Az elromlott tülöknek olyan volt a hangja, mint egy felzaklatott gúnárnak. Márta rákiáltott a nyugodtan baktató szamárra, aztán megeresztette egy kicsit a gépet, s a kocsi orrával szépen az árokba lökte a hordót, a kicsi kordélyt, s vele együtt a szamarat is.

Sebestyén összevont szemöldökkel nézte a jelenetet.

- Valami zeneibb figyelmeztetést kéne használnia - vetette oda rosszálló gúnnyal. - Talán szamár és ember egyaránt jobban engedelmeskedik neki.

Márta leállította a motort.

- Talán valamit a Bajazzókból - indítványozta finom, de sértő hanghordozással. - Megfelel magának?

- Indítványozom, Márta kisasszony, hogy mellőzzük az effajta zenei csipkelődéseket. Én csak azt akartam jóakaratólag értésére adni, hogy az ön rekedt huffa-huffája úgy hat, mint valami fonetikai önkényeskedés. Tele van idegességgel és semmibevevéssel. Türelem kell mindenhez, kérem.

Márta lenézett rá. A jóindulatú arcra, ostoba pipára és mulatságos okuláréra.

- Mondja csak... Maga mit papol itt, mint egy vándor apostol? Miért nem hordja már tovább az irháját?

- Irha? Irha... - Lenézett a földre. - Nem tőlem függ. Irhám fölött e pillanatban nem én rendelkezem. Mondja meg nekem, Márta kisasszony, miért vagyok én önnek az útjában?

Márta nevetett.

- Utamban? Csak éppen annyira, mint ez az öreg szamár.

- Szép hasonlat. - A szamárra nézett, amely az árokban, a felfordult hordó mellett átadta magát bóbiskoló sorsának. - Köszönöm.

- Nem ütődött maga egy kicsit?

- Mond valamit - hagyta rá fölényesen a gyógyszerész. - Egy barátom szerint olyanok vagyunk, mint a karszti házak, megrakva a butaság köveivel, nehogy elvigyen a szél.

- Kedves ember lehetett a barátja... - Rálépett a gázpedálra. - Nem tudná úgy intézni, hogy ne találkozzunk többet?

- Gondolkozni fogok rajta - nyugtatta meg szomorkásan a gyógyszerész.

Belépett az árokba, talpra állította a kordélyt, s a szamarat a fülénél fogva kihúzta az árokból. Ügyet sem vetett többet a tovaorzó kocsira.

- Hálát kell adnunk Istennek - mondotta -, hogy nem vette elő a puskáját, és nem eresztette beléd szeszélyének apró golyóit...

A tanítótól tudta, hogy a fegyvert mindig magával viszi a kocsiban, s időtöltésből varjakat és vércsétet lödöz.

A szamár megállott az úton. A tekintete nem irányult semmire, csak önmagába nézett. A szamarakat nem érdekli a világ sok apró-cseprő szamársága. Csak a nagy dolgokat kedvelik. S hol talál egy szamár nagyobb dolgot, mint a maga gondolatai között?

Sebestyén még egyszer megfogta a fülét. Valami rokonszenv töltötte el. A jövő termelési rendnek, gondolta, fel kell állítania a szamarak s mindennemű szolgálattelátok nyugdíjintézetét.

A szamár szügyét nyersre horzsolta a kötél. A kötelet egy kicsit magasabbra erősítette.

- Kitartás! - biztatta az állatot, aztán meglegyintette a hátát és elindította.

Harkály kopácsolt egy fatörzsön. Virágok nyíltak a folyó partján, s a magasban bíbic bukfenchezett, hogy elbájolja a tojóját. S ha valamilyen bukfencsel próbálkozna ő is, hogy Mártát elbájolja?

Nem, tudta, hogy Mártát sohasem fogja elbájolni. A gondolat, hogy holnap már otthon lehet, megvigasztalta és a Márta minden kegyetlenségéért kárpótolta.

Fütyörészve haladt a virágzó fák alatt. Láta a disznókondást, amint merev ballábával leereszkedett a kavicsbánya dombjáról.

VII

A körorvosné elképedve vette át a bárányfejet. A véres és mocskos kis falárában, amelyet egy kezdetleges tábla mészárszéknek nevezett, egy pállott májdarab, s egy félszárnyú tüdő csüngött a kampón.

- Ezt mondta? - kiáltott fel. - Egy ilyen semmiházi könyvügynök meri beledugni az orrát a község ügyeibe?

Ócska, hosszú fülbevalói hevesen rezzentek össze. Benyomta fejébe kétszarvú gepidakalapját, és bezörgetett a pap házvezetőnőjéhez. Egyrészt, hogy egy kis tárkonyt kérjen a bárányfejhez, másrészt, hogy tapogatózásának makacs művét folytassa. Izgatottan és egy borzéb szívósságával nyomozta, hogy a másállapotos Simon lány kivel szűrte össze a levét. Érdeklődésének egyik kisebb csápját a vizsgálószékkel történt baleset irányába is kinyújtotta. A Simon lányról nem sokat tudott meg. A patkolókovácsot emlegetik, vélte a pap házvezetőnője. Ez nem elégítette ki. Ő inkább a nyugalmazott századost fogta gyanúba.

Elégedetlenül rúgta tova.

- Oh - torpant meg hirtelen. A csellengő könyvügynökről elfelejtette leadni a gazdasszonynak legfrissebb értesüléseit. Elképesztő dolog volt. Belekötött a mészárosba, hogy miért nem takarja le orgántüllel az áruját. És miért engedi meg, hogy a szomszéd pöcegödörből odalátogassanak a legyek. Hát mi köze ehhez egy ilyen idegen semmirekellőnek? Mi joga avatkozik bele az egészségügyi hatóság, azaz a férje hatáskörébe. S ez nem minden. A patkolókovácsnak megjódózta és bekötötte a csuklóját, a századosnak meg azt ajánlotta, hogy áztassa korpás fürdőben a lábát. Hogy tűrhetik ezt? Nem látják, hogy valami gyanús szándékkal lábatlanodik a községben? A tanító a barátja. Mérget vesz rá, hogy valamit kotyvasztanak.

Hirtelen belenyilallt a gazdasszony szava. Azt mondotta, hogy kétszer is látták a lányát bemenni a tanítóhoz.

- Drága őrangyalom - rezzent ki belőle a hangos ijedelem -, csak nincs közöttük valami.

Megkövülten állott az út közepén, sápadtan bámulta az egyik kapu alól kicsordogáló istállólevet.

- Amilyen hóbotos birka, még képes rá - gondolta elkeseredetten. - Összejárni egy ilyen dadogó ágrólszakadttal, egy bolsevistával, akit héthónapi házasság után faképnél hagyott éjnek évadján a felesége! Ahelyett, hogy igyekeznék egy kicsit összeemelegedni azzal a helyes Almirással, aki olyan szemmel láthatólag tollaskodik, és első embere lesz maholnap a községnek. De a szerencsétlen teremtés mindig a maga kis birkaagya után indul.

Sóhajtvá folytatta útját. Eszébe jutott az elmúlt este meleg hangulata, amelyet Márta, ez a hívatlan törlőrongy olyan csúffá tett alávaló tréfájával. Ki hívta, miért jött? Talán megsejtette, hogy Almirás készül kirukkolni a mondókájával. És ő még abban a hiszemben, hogy összegereblyézi a lányával, azt indítványozta, hogy játszanak szembekötősdit. Ő is egy szembekötősdit ürügyével szaladt bele a férje ölelő karjaiba. De a lány, ez az ostoba lúd, állhatatosan elügyetlenkedte a dolgot, és átengedte a bekötött szemű Almirást Mártának, aki érzéki, bujtogató nevetésével át is csalogatta a szomszéd szobába. Ne hagyd, te fajánkó - súgta oda a lányának - menj utánuk! Ha a lány szót fogad, talán nem történik meg a csúfos baleset. Almirás nekiment az üvegszekrénynek, mindent összetört, és véres fejjel tántorgott vissza a nappaliba. Márta vezette bele az üvegszekrénybe, semmi kétség. Látszott a gonosz mosolyán, diadalmaskodó macskaábrázatán, hogy szándékosan tette csúffá Almirást és az estjüket.

Megint nyomott egyet gepidasisakja tetején és lázongó lélekkel szedte lábait.

- Bemegyek ehhez a pogácsaalmához - határozta el, amint Péterfi elé ért.

Rendesen a szövetkezetben vásárolt, de most, hogy az Almirás és nagyobbik lányának útját összeegyengette, úgy vélte, nem árt, ha kisebbik lánya esélyeit is előkészíti. Maholnap hazajön a városból, és itt fog csüngen a nyakán, mint egy hagymakoszorú. A Péterfi puffadt kis alakja és tulipiros almaarca nem bővölte el túlságosan, de nem volt mit válogatni. Puha lélek volt, buta egy kicsit. De ez a legjobb férjanyag. Más oka is volt annak, hogy betért most az üzletbe. Azt hallotta, hogy Péterfi a szomszédos község orvosával adatott magának valami injekciót. Ezzel is kezdte, óvatosságból. Az ember ne fogja meg kézzel a szalonnát, amit az egérfogóba tesz.

- Mily öröm, nagyságos asszony - köszöntötte Péterfi álmos nyájassággal.

Az orvosné a citromok fölé hajolt.

- Ezek nem citromok, kedves Péterfi, ezek kökények.

A szavakat úgy fújta ki csövé alakult száján, mint ausztráliai bennszülöttek mérgezett nyilaikat, egyenesen a megadóan mosolygó szatócs gyengélkedő szívpitvarába.

- Kezit csókolom - motyogta Péterfi szomorkás udvariassággal. - Néhány nap előtt kaptam őket.

- Mondja, Péterfi - kérdezte az asszony visszadobva a ládába a citromokat, amik amúgy sem érdekelték -, mit kér magától az az ifjú csodadoktor azokért a rozsdás injekciókért? - Nagyot fűjt, sajnálkozó hangon tette hozzá. - A múltkor vérnek nézett szegény egy gumidarabot.

Péterfi alázatosan pislogott fel vastag és bágyadt szemhéja alól.

- Gumit, nagyságos asszony?

- Gumidarabot, Péterfi. Egy ócska klisztírcsőről vált le. S azt mondta rá a boldogtalan: belső vérzés.

S most fölvette átmeneti arcát. A pillantása megenyhült. Áthidaló pillantás volt, amely szigorának kietlen szikláiról átevezett anyaszívének mosolygó mezőire. A kisebbik lányát akarta szóba hozni, de belépett a kis szatócsboltba Sebestyén, és az áthidalási művelet elmaradt.

- Három dekát a legfinomabb indiai teából, Péterfi uram - mondta a gyógyszerész szívélyes hangon, és udvariasan odabiccintett a körorvosnénak is, aki haragosan kapta el a fejét. - És kettő darab vadonatúj kanalat. S mindehhez csapjon, kérem, hozzá egy deci jamaikai rumot... Nincs valami teasüteménye is?

Nem, teasüteménye sohasem volt, s valószínűleg már sohasem is lesz Péterfinek. Fáradtan szállt le a létráról, és egy csomagból kibontott két fénylő pléhkanalat.

- Vendégeknek lesz, instálom? - kérdezte szelíden.

- Körülbelül... A jó társaság és a jó tea a legjobb gondolatokat sugalmazza. S el kell önnek is ismernie, hogy az embernek szüksége van olykor szép gondolatokra...

- Azonnal, kezeit csókolom - biccentett Péterfi a körorvosné felé, aki kemény bimbóba csücsö-
rítette a száját. Két kanál? - kérdezte Kurkainé magától. Ez valamit forral a tanítóval!

Beleszagolt a tehéntúróba és megrázta a fejét.

- Micsoda szemetet tart maga raktáron, Péterfi?... Sajnálom, de igazán nincs mit keresnem magánál.

A számítása zord volt és világos. Péterfi bizonyára bekopogtat majd este hozzájuk, hogy gyámoltalan korcskutya módján visszaalázkodják a jóindulatába.

- Egyébként - vetette oda, miután kapingáló mozdulataival mindent szétdobált - jól teszi, ha résen van, Péterfi. Mindenféle gyanús elem lábatlankodik mostanság a községben.

Mérgezett nyílvevő-pillantást röppentett a derűsen füstölgő Sebestyén felé, és fürgén kikop-pant az üzletből. A szatócs bánatosan nézett utána. A citromokat néhány nap előtt vette át Almirástól. Hogy megvizsgáltatta magát egy másik orvossal? Igaz, nem tagadhatja. De amikor olyan nyugtalanul működnek a szívbillentyűi. Kurkai folyton fokhagymával eteti, hiába mondta neki, hogy nem állja gyomra a fokhagymát. Sebestyén megveregette a karját.

- Ne eméssze magát, Péterfi úr. Láthatta, felém is rúgott egyet öreg sarkantyújával. De én füstölök rája, Péterfi uram. Hagyja, hadd menjen Almiráshoz. Becslésem szerint nem sokáig jár oda sem. Mert ha minden jól megy, Almirás úr egy félév alatt csődbe viszi a szövetkezetet. Azt mondom önnek, vétkes gazdálkodás folyik ottan...

A körorvosné sietett, hogy a bárányfejjel és tárkonnyal mielőbb hazaérjen. A Répafi vakolatlan háza előtt haladt el. A vén tolvaj jó borsos számlát küldött azért a csipetnyi örökségi ügyért. A kókler, azzal a gyertya-históriával! Mindenki tudott erről a gyalázatosságról. Az erős légvonat átszívódott a vakolatlan fal likacsain, s ha erős volt a szél, még a gyertyát is eloltotta a szobában. Ebből szedte meg magát egy időben. Igaz, azóta ebek harmincadjára került. Égő gyertyát adott babonás kliensei vagy ellenfelei kezébe, s ha az magától elaludt, bele kellett menniök szegényeknek a vásárba. A gondviselés intése - mutatott az elaludt gyertyára. Most meg a kamarást szeretné kiforgatni az erdőkből. Már ígéretet is egy-két embernek, ha a kezére játszanak.

A százados a kapuban állott és esernyőjével tisztelgett. Horgászásra indult.

- Ma potykán alól nem adom, Frau Oberärztin. Mitől áll olyan ferdén a kalapja? Hja, az ifjú temperamentum...

Mennyi bárgyúságot fecsegett ez az ember! A legkorlátoltabb férfi az egész járásban. Férfi?... Utálta ajka alatt azt az idejétmúlt szőrlegyecskét. Helyrenyomta fején ferde gepidasisakját, és folytatta útját. A cselédjével él együtt. Jól a nyakára ült az a lompos szénaboglya. „Kinn az utcán - kiáltozta neki nemrég is - maga lehet miattam százados, de a kapun belül tartsa a száját, mert magára öntöm a zaftját!”

A poros utcán Máténé jött vele szemben. Sok sáros cipőt keféltek ezek, amíg zöldágra vergődtek. Bivaly, föld, friss cserepek. Keserűen fordította félre a fejét. De Máténé kedvesen és illendően köszöntötte.

- Hogy van, kedves? - dobta oda hirtelen Kurkainé is kedvességének néhány opportunus rongyfoszlányát. Lehet, hogy most már ráadják magukat a szaporodásra is, gondolta, nem árt, ha egy kis leereszkedést mutat. A gyerek hurutos lesz, szembajt, difteritist kap, az ember legyen hát szívélyes.

Átment a hídon. Mindent összegezve, nagy elégedetlenség maradt vissza benne. Becsapta maga mögött a kaput. A kapufélfáról levált a doktor cégtáblája, s egyetlen szögön csüngve ide-oda kezdett himbálózni. A körorvos a pipáját fúrta. Azt akarta kérdezni, mit begyeskedik megint, de aztán meglátta a bárányfejet és ellágyult az arca.

- Tárkonyt hozott-e?

Ah, sóhajtott az asszony. Egész nap a tornácon sütteti a hátulját, nagyokat hazudik arról, hogy indiai ludat lőtt egyszer a berekben, ahelyett, hogy egy kicsit gyarapítaná orvosi gyakorlatát.

- Az a könyvvigéc még mindig itt van! - kiáltotta. - Tud róla? Maholnap elszedi a betegeit.

*

A gyógyszerész elalvás előtt hallotta az üres moslékos hordó szaggatott dübörgését. Az öreg számár, gondolta, úgy látszik, még nem ért haza a hordójával. Ez a dübörgés később egyre erőteljesebb lett, megsokszorozódott, és úgy hatott, mintha ezer moslékos hordó dübörögne le a hegyoldal kövesebb lejtőjén. A hordóba aztán hirtelen belecsapott egy tenorhangú villám, a dongák szétestek, és a híg moslék mind a gyógyszerész nyakába zúdult. Felugrott, magára kapta ruháját, és a pokróc védelme alatt a gyertyánfa alá menekült.

- A pokolba is - kiáltotta meglepetten. Az ember nyugodtan elszállásolja magát az üregében, mint pondró az almában, aztán egy váratlan fogsor beleharap az almába, s a pondró ott találja magát nedvesen, és a farkát kapkodva a szabad ég alatt.

Az eső hatalmas zajt csapott, zúgott, bőgött és sistergett, mint a forró zsír. Sebestyén később valami halk kottyanásra lett figyelmes. Lába alatt kottyant, sziszegett a víz. A folyó felnyomult a szigetre.

A sötétben valahogy felhúzódott a gyertyánfa egyik kiálló ágára. A pokróca már átázott, inge is nyirkosan tapadt a hátához. Megnyugtatta magát, hogy kutyabaja sem lesz. Kirándulásokon sokszor elfogta a zápor, mégse szedett fel soha hülést vagy náthát. A nedves pokróc ellenére hamarosan át fog fűlni a háta, testmelege feldolgozza a hozzátapadó nyirkosságot, s elszigetelt hő fog képződni a pokróc alatt.

A cipőjébe azonban beszivárgott az előbb a víz. A mennybolt változatlanul csurgott. Ha látná őt Papaverin a fán kotolni ebben a kietlen feketeségben, átkozott vakaródzást csapna. Mi az, ifjú kolléga? Ezt nevezem aztán rendszeretnek. Éjszaka egy fán csüngen, mint egy vizes rongy! Kellett magának Párizs? Ahelyett, hogy most az igazak álmát aludná a Kék Golyó ügyeletes szobájában, vagy hajszálhasogatásokkal teli lakásán, özvegy Kempelnénél!

Cipőjében zizegett a víz. - Szent József! - csapná össze a kezét Kempelné, hol járt ebben a lucskos időben, Sebestyén úr. Hamar, húzza le a cipőjét és harisnyáját! Egy teát s egy kis izzasztót!

A gyertyánfa alatt szabályosan cuppogott a víz. A folyó, úgy látszik, teljesen elöntötte a szigetet. B-ben is kiöntött egyszer a Tímár-patak és elborította a tenispályát. Ilonával együtt nézték meg az áradást. A patakban áztatott marhabőröket a víz sodra mind kirakta a tenispályára. Jól emlékezett az Ilona arcára. „Most egy félévig megint nem kapunk senkit, aki a pályát lehengetje”.

Alapjában véve írnia kellett volna néhányszor Ilonának. Az érzelmi cérna, amely összefűzte őket, valószínűleg végleg elszakadt...

- Érzelmi cérna? - kérdezte magától később. - Jó lesz vigyázni az ilyen költői metaforákkal. Az ember gyanútlanul követi őket, mint vadász a vadcsapást, s észre sem veszi, hogy zavaros degeszbe lépett. Ki látott már érzelmi cérnát? Ferdinándnak nyilván helyes megfigyelésen alapszik az a megjegyzése, hogy amint a kezdő kerékpárost sem az akarata, hanem a járműve irányítja, úgy a rossz költőt sem a tehetsége, hanem a tolla ragadja magával.

Megszokta az egysíkú embereket, s bűnökben is a simaságot, de Ferdinándnak szövevényesek voltak a bűnei. Valami villamosság megbontotta erkölcsi atomjainak töltését, a bűnök az ő morális légkörében plusz előjelt kaptak, az erények mínuszt.

Lehajolt, hogy hallgassa a folyóvíz hangját a fa körül. Elektromos töltés? Mit akart ezzel az elektromos töltéssel? Azóta, hogy elesett a laboratóriumban, többször megtörtént vele, hogy elindult valami gondolat hátán, s mire körülnézett, a gondolat hátsó fele cserbenhagyta, mint Münchausent lovának nyereg mögötti része.

A sötétben meg akarta nyomni a szemüvegét, de eszébe jutott, hogy a zsebében van. Micsoda hazug fráter volt az a Münchausen báró! Belovagolt egy várba, s csak a kútnál vette észre, itatás közben, hogy a vár legördülő láncos kapuja elvágta lovának hátsó felét. A szomjas paripa elől mind itta a vizet, s hátul csak zúdult belőle kifelé...

A moslékos hordók tovavonultak, a zápor is veszített vad erejéből. Az erdő megnagyította az égi lármát, de most ott is ellanyhult a zúgás.

A kanalai, meg a kölcsönkért csuprok, amikből délután a Kurkai lány és a tanító itták a teát, ott maradtak a tűzhely kövén.

Még halat is süttött délután a vendégeinek. A körorvos lánya mélán mozgatta a száját és a magasba nézett. Nem evett, csak örölte ábrándosan a falatokat. S a tanító majd kiesett magából, úgy bámulta. Többször is megkérdezte a lánytól: mire gondol, Elza kisasszony? Nos, hát mire gondolt volna. Nem a tanítóra. Hosszú pillái túlságosan is romantikusak voltak ahhoz, hogy egy dadogó, elvált tanítóra gondolhatott volna. Utálta Borjúmált. És a tanító csak faggatta: „Olyan rossz itt, Elza kisasszony?” „Mire várjak? - vont a vállát a Kurkai lány. - Hogy maga elvegyen feleségül? Vagy Almirás? A borjúmáli lehetőségek csimborasszója? Nézze meg anyámat, hogy elbánt vele a falu.” A tanító készülő könyvéről beszélt. És védelmébe vette a falut. Persze, mondta, aszfaltjárdát és filmszínházat nem nyújthat Borjúmál. Meg kéne értenie végre Elza kisasszonynak, tette hozzá szelíden, hogy nem rossz falun sem. Megvannak a maga üzemi szabályai, mint a városnak. A falu szénhidrátokat, fehérjéket és vitaminokat termel, a város nyersolajmotorokat és színműveket. Meg lehet szokni. Az a bajunk, magyarázta, hogy több kultúrát követelünk a falutól, mint amennyit nyújtunk neki. Mi jogon? Városiak szeretnénk lenni falun, és ehhez képest természetesen meg vagyunk sértődve és kétségbeesetten unatkozunk. De kérdezze meg Elza kisasszony ezeket az embereket, hogy unják-e boronálni a földjüket vagy megfekszi-e kedélyüket a bivaly egyhangú bögése...

A piócahalász ladikján jöttek át a szigetre. Alkony volt már, amikor visszaveztek. A lány azt akarta, hogy a tanító énekeljen. Énekelt is, de sem a hangja, sem az alakja nem hasonlított azokhoz a filménekesekhez, akik oly lobogó dallal szelik a velencei hullámokat...

Később újra kidugta fejét a pokróc alól. Szennyesen és ázottan csoszogott elő a hajnal. A felhők úgy szálltak le a folyóra, mintha inni akarnának, mint a tehenek. Lenn a fa tövével látszottak már a füvek. Leszállott az ágról, combja fájt, lába zsibbadt volt. A csuprok az elmosott tűzhely kövén voltak, de a cukornak csak hült helyét találta. Teáját is elvitte a víz, amely egy kis zacskóban ott maradt a cukor mellett. Lement a sziget tatjához, hogy megnézzze, nem vitte-e el a tutaját is a víz. A vizes fővényen nagy deszkahalmot látott. Valami összeomlott pajta vagy kamra roncsai lehettek. A hirtelen hegyi áradat lekapta valahol a partról és a szigetig sodorta. Ahogy ki akarta szabadítani a deszkahalom alól a tutaját, az egyik deszkafalon egy épen maradt széllámpát látott.

Nagy vesződéssel szabaddá tette megrongált tutaját. Időbe tellett, amíg annyira egymáshoz erősíthette a két oszlopot, hogy elindíthatta a megduzzadt folyón.

A nap már elhagyta a szeszgyár fedelét, és a kamarás kertjének jegenyénél kapaszkodott felfelé, amikor kikötött a túlsó parton.

Úgy határozott, hogy nem tér vissza a szigetre. Ha maradnia kell még egy-két napot, a tanítótól fog szállást kérni. És természetesen megfizeti.

A sáros parton a töpörödött Rebivel, majd a számmal találkozott. Az öreg állat az éjszakai viharban belesodródhatott valahogyan az útmenti árokba. Ott állott éjszaka óta elázottan, mozdatlanul. A hordó arasznyira megtelt csapadékkal, mint egy meteorológiai állomás tartálya.

*

A galagonyán és lóherevirágon csapzott lepkék ültek, ferde vitorláikkal. Hímporukat elmosta az eső, mint egy népünnepélyt. A keréknyomban barázdabillegető kóstolta az esővizet. Kapások és csebresek jöttek az aranyúzó felől. A kis mokánylovak kicsiket lépegettek, hátukon a csöbörjavításhoz szolgáló faabroncsokkal. A kapások beköszöntek Simonnak. Simon morogva cipelt valamit. Nagy kocka só volt, beeresztette a vízbe. Sok volt a kútban a salétrom, télen nem főtt meg a szárazbab, ami vizet meg tavasszal ráöntöttek a hagymára, mind otthagyt a fehér nyomát a földön. A kút öblöset cuppantott. Simon most, hogy a féket elengedte, haragosan fűjt.

- Az én házamban nem ellik fattyút a lányod! - kiáltotta nekikeseredő dühvel a felesége felé, aki a tornácról nézte remegve.

Simonné halkán jajgatott.

Simon betért a kamrába, hogy a berbécsszarv-fogasról leakassza a kalapját. A tornyos szalma-kalap ott volt a fogason, a fokhagymakoszorú és sózott oldalas között. De nem a kalapot akasztotta le, hanem a kolompot. A kolomppal megindult, hogy agyonverje a lányát.

Rozál a házból jött, salátáskosárral és vajjal, hogy bevigye a századosnak. Simon nagyot ordított rá.

- Megmondod?

A gyerekről volt szó. Simon este értesült a dologról, az útkaparótól, aki viszont Balibántól hallotta. A szűrszabó látta Rozált az idegen gyógyszerész karján betámolyogni az orvoshoz. Rázta a hányás. Simon egy szót se szólt, csak belerúgott a lányába, aki a tornácon már pihenni tért. Rugdosta vagy tíz percig. Üvöltözött, mocskos rongyot is mondott, aki odafekszik egy idegen úrfélével az árokba. Az ő lánya, a Simon lánya! Kurátornak választották, mert sohasem vétett az emberiség ellen. S akkor neki egy ilyen rongy kölyke van. Rozál didergett a vackán, túrta a rugdosásokat, a rongyot, csak tagadta, hogy az idegen a gyógyszerész lett volna. De hogy ki volt, az apja akkor sem tudta kipréselni belőle, amikor a nyakát fojtogatta.

Simont égette a szégyen. Ha parasztleány lett volna az illető, hát legfeljebb hátba vágta volna a lányát a vasvilla nyelével és kész. De úrfélével összeállni, s hozzá még egy idegennel, szajha dolognak számított. Elhajította a kolompot, az csörgött egyet a levegőben, aztán nekirepült a Rozál hasának, onnan a palánknak.

- Megmondod, hogy ki ágyasa voltál?

Az asszony jajgatott a tornácon, Rozál meg se moccant. Tartotta a salátáskosarat és sápadtan meredt feldúlt apjára.

Az útkaparó ott állt éppen a kerítés mellett, hallgatózva, amikor a kolomp nekicsapódott a deszkának.

- Ez talált - bólított kedélyeskedve.

Úgy tett, mintha újság volna neki a perlekedés oka, s azt mondta, hogy egyszer minden fehér-népnek megnő a hasa. Különben, tette hozzá tárgyilagosan, azért szólott be, mert a lovának pang a vizelete, tegnap óta sehogy sem működik. A Simon bivalyán bizonyára akad kullancs, ami kitűnő az efféle bajra.

Simonné hevesen elkapta a lányát, amíg férje az útkaparóval betért az istállóba.

- Menj, menj! - noszogatta szerencsétlenül - menj, mert még agyonver.

A lány sorsa, hogy megejtsék - mondta riadt, nedves pillantása. A nőtény galamb is hiába kapja félre magát tízszer, százszor a hím elől, a vége mégiscsak az, hogy gyámoltalanul odalapul a turbékoló unszolásnak. Nem is ez volt itt a baj, hanem az, hogy a lányát reménytelenül letaposták, mint a ló a kölest, ha telezabálta magát benne. Tudta, hogy nem a gyógyszerész tette a lányt szerencsétlenné. Nagyobb és gonoszabb ember. Sejtette, bárha Rozál a mennyországért nem nyitotta volna ki a száját, hogy elárulja.

Rozál mereven nézett maga elé. Vitte a kosarat és teste hangtalanul zokogott.

- Rozál - nézett rá az árokból csodálkozva a gyógyszerész - mi lelte?

Rozál csak a fejét rázta s összeszorította a fogát. Sebestyén kihúzta az árokból a szamarat.

- Baj van, Rozál? - kérdezte gyöngéden.

- Nem, semmi baj sincs - szipogta a lány.

Együtt haladtak a község felé. A lánynak duzzadt volt a szeme, megviselte a terhesség, a kegyetlen éjszaka. Nem bánt semmit, fojtogatást és átkot, szégyent és bizonytalan sorsot, csak beszélhetett volna a csábítójával. Egyszer, egyetlenegyszer cirógatta meg őt, amikor megéjtette. Pacsirtának nevezte. Három hónapja mindig a cirógató ujjakat érzi a keblén, és semmi mást nem hall, csak ezt a szót: Pacsirta. Alapjában nem is tudta, mi történik akkor vele. Percek alatt elszűnik az egész. Csak a gyerek maradt meg benne ezekből az értelmetlen percekéből. Néhányszor forrón gondolt rá, hogy szoptatni fogja a gyereket, az ő gyereket, mint ahogy egyszer egy talált nyúlfiókát vágyott vézna melléből megszoptatni.

- Lefogadom, hogy minden jóra fordul - biztatta Sebestyén. - A fő, hogy ne hagyja el magát. Jól kell táplálkoznia. Kevés fűszerest, kevés savanyúságot. A dohányzásról - tette hozzá tréfásan -, azt hiszem, nem kell leszoknia.

Lépegettek, Rozál rábámult oldalról. A zokogás megszűnt benne.

- Nedvesnek tetszik lenni? - kérdezte megfélelkezve gondjairól.

Igen, a ruháját csúnyán tönkretette az éjszaka.

- Úgy üldögéltem a fán, mint egy makimajom - jelentette ki derűsen hunyorítva.

Rozál sóhajtott és elmosolyogta magát. Hallgatta a gyógyszerészt. Jó ember lehet, gondolta, amikor Sebestyén a megáradt csermelynél átvette a kosarát és átugrott vele az árkon. Az apja azt mondta, fondorlatos ember, rosszban tőri a fejét. Nem olyannak látszott. Ő inkább becsületesnek sejtette. Valami szégyenkező meleget érzett iránta. Jólesett neki, hogy elvette a kosarát és mókázik vele, mert látja talán, hogy olyan nehéz a szíve.

- Egy kis vajam volna - mondta halkan és zavartan, amikor a községhez értek. Elpirult, s mint mindig, meztelen lábszára is vörös lett belé. - Nem tetszik elfogadni? - kérdezte és lesütötte a szemét.

A gyógyszerész megigazította a szemüvegét. Barátságosan fütttyentett.

- Értem. Köszönöm. Nem. Hanem... - megállott, aztán mégis kibökte, - ha nem találkoznánk többet, megírná nekem, milyen lett a gyereke?

Rozálnak csak most jutott eszébe, hogy a csípőjét fájlalja. A kolomp éppen ott érte, a vakbél közelében. Megijedt. Nem lehet ebből baja a gyerekeknek?

Lehajtott a fejét és szívdobogva sietett végig a lopótök alakú utcán. Szédülést, fullasztó izgalmat érzett. Tudta, hogy nemsokára látni fogja Almirást.

*

A csendőr-alőrmester közölte vele, hogy a megugrott raktárnokot elcsípték. A pózna ügyében pedig a telefontársaság, úgy látszik, nem tett panaszt. Sebestyén eltávozhatik tehát a községből. Az írnok megkérdezte még tőle, hogy mi az az exitus laetalis. Ott volt előtte a körorvos egyik jelentése.

- Halál, kérem - közölte a gyógyszerész boldogan. - És amit mondtam, uram. Szívére kötöm a vizeletvizsgálatot.

Fütyörészve sietett ki az utcára. Most megreggelizik. Utána dohányt vesz a derék, de szívbillentyű-elégtelenséggel küzdő Péterfinél. Tizenegykor befut az autóbusz. És holla, tizenegy óra két perckor már dübörög is hazafelé.

Jó nagyot lélegzett. Régen nem érzett ekkora és ilyen kellemes izgalmat. Délután, amikor hátrahajlik kissé a nap, már a b-i kövezeten lépeget. A postasoron már kihajlik az utcára az orgonavirág. Az öreg forradalmárnak meglibben lepkeszárnyú, kajsza szemüvege. „Maga az, Sebestyén úr? No, jól bennhagyott a vízben. Készítse el ezeket a recepteket...” S a régi, üres kaszárnya bástyájáról látni fogja a házsorokat, a rétet, amelyen diákok labdáznak... Az öreg Zinkweisznek azokról az önműködő pilulagépekről fog beszélni, amelyeket egyszer Párizsban látott... És ami Papaverint illeti, délután csak kiáll a Kék Golyó lépcsőjére, és átinteget neki: szolgálja, Papaverin kolléga úr! Hány óra van önnél?... Mintha mi sem történt volna...

Ez a gondolat lelkes mosolyra fakasztotta.

- De talán megnézném a postamesternél - jutott eszébe -, nem jött-e tőle valami levelem.

Jött. Meglehetősen hosszú levél. Az elején arról számolt be Papaverin, hogy Zinkweisz gyógyszerész elunta a hosszú várakozást, fagydaganatai is gátolják már a mozgásban, a Kék Golyót nem bízhatta a gyakornokra, kénytelen volt... (Sebestyén megnyomta a szemüvegét) kénytelen volt tehát más segédről gondoskodni. Fel is vett már egy kellő gyakorlattal rendelkező gyógyszerészt...

Sebestyén behunyta egy pillanatra a szemét. Aztán fordított. A túloldalon Papaverin egy örömhírt is közölt vele. Eljegyezte magát Ilonával.

A fehér rácsos kerítéshez dőlve még egyszer elolvasta a levelet.

A lopótök alakú utcán kacsák totyogtak.

- Hová pathikus komám és barátom? - szólította meg a százados. - Wohin des Ganges?

Összehajtogatta a levelet és betette a zsebébe. Igen, bármily ostobán is hangzik, wohin des Ganges? Most aztán hova megy?

A háta mögött, a kamarás kertjében megmozdult a málnabokor. Hátrafordult, a tekintete a Márta tekintetével találkozott. Némán és szomorúan bámult a lányra. A közömbös, figyelő arc most nem érdekelte. Szerette volna összeszedni a gondolatait, tanácskozni magával a levél felett. Sajgást érzett a tagjaiban, s az ötödik és hatodik bordája között.

Észre sem vette, hogy a nyugalmazott százados ott áll mellette. Locsog, s már húzogatja is az utca átázott földjébe zászlóaljának hadmozdulatait. Hallotta ezt a szót: túlerő és elgondolkodott rajta. De odaát az egyik malac kinyitotta orrával az ajtót és kilépett az utcára. Szőke pillájú, szemtelen orrú állat volt, egyenesen a patak felé tartott.

- A malac, kérem - figyelmeztette Sebestyén, aki eddig tisztelettel nézte az összekuszált sarat.

A százados haragra gerjedt. „Na, rúglak faron, bitang!” kiáltással elrohant, mint a múltkor. A malacok mindig belerőffentettek a ravaruskai áttörésébe.

A gyógyszerész a szövetkezet mellett letért a füves, bokros sikátorba, amely a patakhöz vezetett. Szívbillentyű-elégtelenség: milyen hosszú szó, gondolta. Legalább hat centiméter. S ha még egy ragot is teszünk hozzá, hét centi.

A szövetkezeti bolt udvarán meglátta Rozált és Almirást. Rozálnak könnyek gurultak az arcán, Almirás meg vékony fűzfavesszővel egy petróleumos hordót csapkodott.

Egyszer sem kérdezte meg a lánytól, hogy ki a kedvese. Almirás biztos szomorúságot jelent. Pökhendi uracs. Sajnálta Rozált. Fáradtan lépegetett a gyepes utcácskán, s a réten leült egy heverő fatörzsre. Tarkóját forrón sütötte a nap. A ruhája száraz volt már, de gyűrött, cipője sáros, szappana feloldódott a vízben, nem mosakodott. Éhes volt, de bágyadtság erőt vett rajta, amely marasztalta.

Tehát...

Összegezni szeretne volna rendszeretően a tényállást, megszámolni pontosan, az utolsó garasig, a rendelkezésére álló pénzkészletet és a tennivalókon gondolkodni. De oly nehéz volt beletörődni abba a gondolatba, hogy nincs már mit keresnie B-ben, helyét a Kék Golyóban más foglalta el, s esténként más fog ülni a vaspadon, hogy agya nem állott munkába, keze nem nyúlt be a zsebébe. Nézte a hegyoldalt, amelynek távoli zöldjét zsemlyemorzsák pettyezték.

- Legelő bárányok - gondolta.

Úgy érezte, mintha B. elrúgta volna magától. A hűtlenség sajgó érzésének visszhangja szólott benne. Egy kicsit elbóbiskolt a hőségben. Később evett valamit a kocsmában. Láttá elzörögni a tizenegyes autóbust a vendéglő előtt, B. irányába. Fröccsöt kért, felhajtotta és elment a tanítóhoz. Mielőtt betért volna Borsánhoz még arra gondolt, hogy elmegy B-be, ha egyébként nem, hát azért, hogy ott várja be, amíg alkalmas állást talál valamelyik vidéki gyógyszertárban. De B-ben kivárni ezt - esetleg hetekig is várnia kell - sokkal nagyobb költséget jelentene, mint amekkorát elbír. Rendes bért kéne fizetnie Kempelnének, a Kispipa nem olcsó vendéglő, és a ruházatát is rendbe kéne hozatnia. Mi marad majd az útiköltségre, ha valami távolabbi városba kell utaznia? Vízért kért a tanítótól, mosakodás közben meghallgatta a befejezett könyv utolsó oldalait, aztán ő maga is leült és egy lapot írt Papaverinnek, amelyben arra kérte kollégáját, hogy küldje el neki a Gyógyszerészek Értesítőjének legújabb számait. A lap mindig közölt néhány állás kínáló hirdetést. Úgy döntött, hogy Borjúmálon fogja pályázatának eredményét bevárni. Ez lényegesen kevesebb költséggel jár. Engedelmet kért a tanítótól, hogy ledőlhessen egy kicsit. Amikor kialudta magát, eszébe jutott, hogy a tanító pokrócát a szigeten felejtette.

- Érte megyek, magiszter uram - jelentette ki. - Ön írja csak meg a levelet a kiadónak, és vigye el a kéziratot a postára... A pokrócot magam hozom el, és előre is köszönöm szíves vendéglátását.

A tanító boldogan rendezgetett. Volt a háziasszonyának egy viaszkosvászonnal bevont díványa. A gyógyszerészt rokonszenvesnek találta.

- Mire visszajön a szigetről - mondotta lelkesen - mindent előkészíték a fogadására.

- Helyes - bólintott Sebestyén, és elindult a Csigás felé. - Össze fogunk barátkozni, magiszter uram!

*

Az éjszakai felhőszakadás tisztára mosdatta az erdőt, az útszéli vackorfákat, és ragyogó zöldre festette a rétet és vetéseket. A harasztban piros légyölő gomba tolt fel a fejét. Kapások haladtak feltűrt nadrágban, meztelen lábszárral az úton. Kapájuk csillogó vasába csorbát harapott már az évek munkája. Az erdő felől Márta közeledett, puskával a derekán. Mögötte jött a vizslája csüngő nyelvvél.

Egymásra néztek.

A gyógyszerész aztán elfordította a fejét, és kemény léptekkel igyekezett előre a sáros úton. Hallotta Péterfitől, hogy vaddisznókra is kijár néha. Csak a kocsist viszi magával. Semmitől sem fél, éjszaka gyakran kószál egyedül a kutyájával. Bogaras teremtés, folyékonyan megtanult visszafelé beszélni. Ha azt akarta, hogy ne értsék meg, így szokott társalogni a szakácsnéval.

Az erdő alatt a Simon lányt pillantotta meg; a folyóparton haladt, botladozva, bizonytalanul. Valami hangot is hallott. Megállt, fülelt. Rozál beszélt magában és zokogott.

Lekerült hozzá a folyópartra.

- Úgy tesz, Rozál, mintha keresne valamit - szólott hozzá. - Mit szorongat úgy a kezében?

A lánynak dagadt volt mind a két szeme. Kinyújtotta a kezét, kinyitotta a tenyerét.

- Krumplicukrot adott...

Keserűen, hitetlenül nézte ő maga is az ajándékát.

- Almirás úr? - kérdezte a gyógyszerész.

Sejtette, hogyan történt. A lány előhozakodott mázsás szerencsétlenségével, s a sonkanadrágú egy zacskó krumplicukor árán akart szabadulni a kellemetlenségből. S Rozál, bárha már késő délután volt, azóta cselleng cukrának és szívének kettős szégyenével a község határában. A gyógyszerész barátságosan kivett egy darab cukrot a barna papírzacskóból.

- Ehető - mondta a cukrot megkóstolva. - Azt hittem, ez is romlott, mint az aszalt szilvája... Hanem, Rozál, a folyót nem ajánlom. Menjen szépen haza. Szeretnék magának valami vigasztalót mondani, de - megnyomta a szemüvegét - nemigen értek hozzá. Egyébként most én is benne vagyok a kátyúban. De nézetem szerint nem kell kétségbeesni. Ha az ember igyekszik, mindenből szépen kilábolhat, higgye el nekem.

Igen, tette hozzá és elgondolkozott. Egyszer, folytatta aztán, egy különös vidéken utazott át. Egy csomó templomot látott, de mindenik egy-egy hegycsúcson volt. Ej, ej - csóválta a fejét akkor, milyen sok emberi furcsaság van a világon. Ezek az emberek itt nem is igen mennének talán templomba, ha nem kéne nekik egy kis turisztikát végezni.

- De most tudom, Rozál - mondta mosolyogva. - Az embernek előbb kínlódni kell, hogy imádkozni tudjon... Érti, Rozál, hogyan gondolom? Ez a dolog, meglátja majd, sok jóra is megtanítja magát. Nem mondom, a kolomp nem tesz jót az ember vakbelének, de ezt meg kell érteni. Egy apa hajította el, akiben összeomlott valami értékes. Azt mondják, nem éneklí jól a misét, aki nem éneklí egy kicsit hamisan. Micsoda apa az, aki lenyeli, hogy így bántak a lányával? Az apák is hibáznak... - Cigaretára gyújtott, elfújta messzi a füstöt. Az én apám is hibázott. Akkor bizony nem vettem tőle jó néven. Eltékozolta semmire, amit keserves harmincévi munkával keresett. De ma már tudom, hogy nem tehetett másképp. Ilyen volt: szorgalmas és könnyelmű. Ez a kettő együttvéve volt az apám... Vigyázzon csak, Rozál, bele ne lépjen abba a tüskés drótbába...

A lány szípigva baktatott mellette.

- Ne tessék velem jönni - szólalt meg gyöngé, de mégis féltő hangon. - Nem akarom, hogy lássák... És ne tessék emiatt haragudni - tette hozzá szenvedően.

Elvált a lánytól, s a folyó mellett haladt a mogyorócserjék felé, hogy előkerítse tutaját. A gáton halászok jártak, hosszú árnyékuk beesett a folyóba.

A szigeten a tűző nap felszikkasztotta a nedvességet. A pokróc a gyertyánfa ágán csüngött. A sziget tatján még egyszer meg akarta nézni az odasodort romokat. A deszkahalom tetején egy macska nyávogott. Meglepődve és idegenkedve hessegette el.

- Eridj - a pokolba...

Nem szerette a macskákat. Követ fogott és lekergette a halomról. Alighanem együtt érkezhetett ezzel a csomó lim-lommal. Kihúzgált az összetorlódott deszkatömegből néhány deszkát. Alattuk ajtót pillantott meg, s az ajtón odaerősítve egy kis levélszekrényt. A széllámpában, amelyet már reggel is látott, benne volt még a gyertya. Kihúzgálta a halomból a deszkákat, az épen maradt kisebb falsíkokat. Három sarokfa is előkerült a deszkákkal. A negyediket nem találta. Szeretett volna egy kis rendet teremteni a kusza halomban, hogy megállapíthassa, mi is lehetett épkezézláb korában. Két falsíkot vonszolt a före, huszonnyolc darab deszkát, három sarokfát, egy ajtót, és ezekkel együtt vagy három kiló rozsdás szöveget.

Beleizzadt, megtörölte a homlokát. Mi lenne, ha egy olyan kis hétvégi faházat szögecselne össze ebből a robinzoni ajándékból?

Fölnézett az égre. Kék volt, csak nyugat felé, amerre a nap készült leereszkedni a jegenyékről, égett minden az alkony aranszínében.

Levetette a kabátját.

A zsombékban rákezdtek már a fiatal varangyok. Később denevérek jöttek, és üldözőbe vették a cincogó szúnyogokat. Aztán kigyulladtak a csillagok.

VIII

Tisztelt Papaverin úr!

Eszembe jut az a Ferdinánd nevű párizsi ismerősöm, akiről már tettem Önnek említést. Ez a Ferdinánd mondotta nekem egy ízben, hogy a butaságnak van egy csiszoltabb formája, amelyet boldogságnak nevezünk. Azt tartotta, hogy az emberek sokszor maguk ragadnak oda ocsmány kis lépveszőikre, és maguk ülnek be olykor frissen mázolt székeikbe. Nos, Papaverin uram, Ön egy olyan székbe ült le szórakozottságában, amelyet előzőleg alaposan bemázolt. Gondoljon vissza rá, hányszor krúgatott Ön csúfolódó torokhangján, amikor Ilonával valami kerékpár-kirándulásra indultam vagy felhúztam világos szarvasbőrkesztyűmet, hogy eleget tegyek egy meghívásnak, amely Ilonához vacsorára szólított. És jusson eszébe, mily különös krákolást vitt Ön véghez, amikor lelkesen megjegyeztem, hogy Ilona magasröptűen játssza Chopint. „Óh, Chopint is tud az angyal?” - kiáltotta Ön borzongva. Igen, Papaverin doktor úr. A Kék Golyó előtt ültünk, a gesztenyefa sötét árnyékában. Éjfél volt, csak az Ön csúfolódó nevetése töltötte meg a piac öblét valami kaján gargalizálással. „Fogadok - kiáltotta -, hogy ez a hölgy naptári alapon csókolózik, vásár- és vörösbetűs napokon.” Ön megvetette Chopint és megvetette Ilonát. Azt mondta, kásás a bőre és ébresztőórát hord a szívében.

És Ön most ezt a kásabőrű, szörnyű ébresztőórát veszi el feleségül!

Vad csalódás ez nekem, Papaverin úr. Hát ilyen törekenyek a szavak, ilyen hitvány a tartósságuk? Én tudtam, hogy Ön egy anarchikus locsogó, mégis kedveltem, mert arra gondoltam, hogy e csobogó zűrzavar mélyén van néhány igaz szó, néhány férfias és megingathatatlan vallomás. Szodomában nem akadt tíz igaz ember, és Önben nincs tíz férfias szó, csak fölény, szavak miriádjai, amiket elsöpör a szél, Papaverin úr. Mennyire sajnálom, hogy az Ön iránt való kevés hitemet is lerombolta!

Talán mulattatónak fogja találni, hogy megint kitűztem magamra egy kis gyászfátyolt. Nem zavar a kacaja, Papaverin uram. Elviselem, könnyűszerrel. De szeretném, ha megértené, hogy nem Ilonáról van szó és nem is csak Önről, hanem a szavak, az emberi szó múlandó értékéről. A hazugságok mindig meglepnek, és nem állhatom meg, hogy ne csodálkozzam, ha ingatag jellemeket hoz a véletlen utamba. Valami fix pontnak kell lennie az életünkben, egy világító-tornyocskának, amely óv a hajótöréstől, és az utat mutatja az éjszakában. Nos, Papaverin úr, nem irigylem Önt. Átkozottul kellemetlen éjszakái lesznek, künn a tengeren. Mi fog önnek világítani? Ha minden hazugság és minden elvetélt fogadkozás kigyulladhatna, mint valami villanykörte, akkor nyert ügye volna...

Ilonának, kérem, adja át szerencsekívánataimat. Sajnos, személyesen ezt már nem tehettem meg. Nincs miért visszatérnem B-be. Nehéz óra volt, amikor rövid híradása értesemre adta, hogy B. már nem otthonom többé. Úgy éreztem magam, mint az az utas érezné magát, akinek még csak a következő hegyig kell mennie, hogy viszontláss a szülőhelyét, s a hegyre érve csak tátongó ürességet talál. Igen, Papaverin úr, halk kis földrengés volt, mégis elnyelte előlem a Kék Golyót, a piacot, a virágágyakat, a Káptalan-sort, a kétpúpú hegyet s mindazt, amit otthonná építettem ki magamban. Egy végtelen óráig hontalan volt a szívem, Papaverin kollégám. Kimondhatatlan szomorúságot éreztem.

Most már minden rendben van. Borjúmál, ha ideiglenesen is, némi kárpótlást jelent. A Gyógyszerészek Értesítőjét megkaptam, köszönöm. Már írtam is az egyik gyógyszerértárnak.

Levelének végén azt kérdi, mit csinálok ebben a bégető nevű faluban, és hogyan bírom ezt a vastag sarat és még vastagabb unalmat.

Elfoglaltságom megakadályoz abban, hogy unatkozzam, Papaverin úr. Házat építettem, és igyekszem magam hasznossá tenni a község javára. Ezt a levelet például egy magam szögecselte asztalfélén írom, kis faházam árnyékában. A nádasban madarak szólnak, túl a folyón egy disznópásztor fújja tilinkóját, s én elégedetten nézem írás közben kis angolpipám felszálló füstjét. Amolyan robinzoni elégedettség ez, Papaverin úr, annak a tudatnak kellemes reflexe, hogy a magam erejéből sikerült szerény otthont és békés, bár kezdetleges tűzhelyet teremtenem magamnak. Hogy megértse, miről van szó, el kell mondanom, hogy a folyó két hét előtt megdagadt és valami pajta, vagy kamra romjait sodorta a szigetre. Egy ismerősömtől - foglalkozására nézve piócahalász - baltát szereztem, és hozzáálltam a deszkahalom szétszedéséhez. Kivertem belőlük a szögeket, sarokfákat helyeztem el a földben, aztán deszkákat szögeztem rájuk. A munka nyolc napig tartott, s mi tagadás, a sok kopácsolás, döngölés kikezdte honalapítói erőimet. Táplálékom ezekben a napokban javarészt magamfogta halból és sült gombából állott. Takarékoskodnom kell, mert pénzkészletem aggasztó módon megapadt. A legnagyobb nehézséget az ajtó beillesztése és üzembe helyezése okozta. Minő gondokat okozhat egy istállóajtó? - kérdi Ön, aki ott áll majd e levéllel a kezében az Egyszarvú gyógyszertár nesztelenül csukódó, porcelánkilincses ajtajában. Nem olyan egyszerű a dolog, mint ahogy hiszi. Mert nem elég az ajtót úgy odaerősíteni a nyíláshoz, hogy azt be lehessen csukni, hanem, hogy ki is nyithassa. De ez sem minden. Úgy kell kinyitni, hogy be is tudja aztán csukni, és úgy kell becsukni, hogy közben ne essék az ember fejére, ami egyike a legbonyolultabb feladatoknak. Mert az én ajtóm eleinte becsukódott ugyan, de nem lehetett kinyitni, amikor meg engedett erélyes fellépésemnek és kinyílt, egyenesen a fejemre esett. Hogy lehet az? - kérdi Ön. Úgy, felelem én, hogy az ajtónak nem volt sarokvasa. Két ócska és laza kofferfül helyettesítette rajta a vasakat. Mondhatom, életem egyik legfogasabb problémája volt. Két napig kínlódtam vele, s még az éjszakáim is azzal teltek el, hogy különböző megoldási módokon törtem a fejemet, és álmatlanul hallgattam a távoli kutyák csaholását, és az álmukban felsíró lápi madarak hangját. Végre megoldottam a súlyos feladatot, s apró fakunyhóm kifogástalanul felszerelve fogadja a parton tovakullogó juh- és disznópásztorok csodálkozó s kérdő pillantását. Belvilága öt négyzetméter. Van benne egy deszkaprccs, mohából és sarjúból való derékaljjal, egy kis párkány, fogkefém, szappanom, edényeim számára. Ablaka nincs ugyan, de tetején, amelyet tavalyi náddal és vesszőkkel fedtem be, áttör a fény, és átszűrődik az éjszaka friss levegője. Van egy vödröm is, ivóvíznek. Birtokosa vagyok egy széllámpának és egy levélszekrénynek. Kitűnő hangulatomat csak egy macska jelenléte zavarja. A deszkarakománnyal érkezett a szigetre. Elüldöztem volna, de inkább felmászott a gyertyánfára, hogysen elhagyja a szigetet. Most itt nyávog a fejem felett, s csak akkor merészkedik le az ágakról, ha távol vagyok, vagy betérek a kunyhómba pihenőre. Ilyenkor lemászik, elfogyasztja az ételmet, amelyet kikészíték neki, és elcsípi a gyíkokat vagy nézi a partról a kis öbölben úszkáló halakat. Tudnia kell, Papaverin úr, hogy nem szeretem a macskát. A nagyanyám macskája a temetésen vidám dorombolással kente oda a hátát a várakozó koporsóvivő emberek lábához. Hűtlen dög, gondoltam akkor magamban. De ez nem volt minden. A pap nadrágszárához is odadörgölődött s addig folytatta kegyeletet nem ismerő játékát, amíg a pap belesült a beszédébe.

Gubacs disznópásztor, aki a szemközti kavicsbánya tetején lógatja naphosszat a lábát, félreértve magányosságomat és alkotókedvem heves kopácsolásait, azt az indítványt tette, hogy éjszaka fejjük meg együtt a piros Simon bivalyát. A szóban forgó bivaly ugyanis néhány nap óta egy mezei vackorfa alatt éjszakázik, mert az istállót fertőtleníteni kellett. Ehol a sajtár - kiáltotta át a kavicsbányáról, előhúzza gubája zsebéből egy befőttesüveget. Erélyesen kioktattam, hogy ilyet nem tesz rendes ember, még ha disznópásztor is az illető. Értelmetlenül csóválgatta a fejét. Vannak ilyen ártatlan bűnözők. Gubacs úr a legnagyobb lelki nyugalommal gyűjtötte fel tavaly az egyik szénaosztagot, a tulajdonos óhajára. Két liter szilvapálinkáért.

Egy kicsit piszkos, de különben nem ellenszenves ember. Ő tanított meg rá, hogy fenyőgyantába mártott ágból fáklyát csináljak, és éjszaka világítsak rá a sekély vízre. Mert sötétség beálltával a rákok kimásznak rejtekhelyeikből, és lustán elnyújtóznak a víz fenekén. Tucatszámra fogom őket. A tűzhelyemen mindig izzik a parázs, melegszik a víz, teának, ráklevesnek, halpaprikásnak. Esténként rágyújtok, olykor benéz hozzám a piócahalász, vagy meglátogat a tanító, és elbeszélgetünk a község égetőbb problémáiról. Ha magamban vagyok, kimosom fehérneműmet, vagy horgászok, és hallgatom a kavicsbánya alatt bemélyedő kis öbölből a fürdőzők lármáját és a szerelmesek csacska suttogását. Olyanok ezek a csacska-gok, Papaverin úr, mint a méz. Édesek és csillogók. Hallgatom a dialógusaikat; csiszolatlanok, szörnyen kezdetlegesek és telve vannak logikátlansággal. De az élet ügyetlenkedik bennük. S ez elég arra, hogy megbocsássuk mondatszerkezeteik hibáit...

Őn azt kérdi, nem unom-e a falusi degeszt, a nagyszerű Ősállapotot, amelyre most kezd a korszellem olyan büszke lenni. Igen, Papaverin úr, néhány rövid hét előtt még értelmetlennek találtam ezt a létet. Trágyalétől hangos idillek - mondotta. - Végy egy kis sarat, gyúrjál belőle egy kuvaszt, egy tehenet és egy embert, és kész a falu. Nem osztom a véleményét. Sőt nem szégyenlem bevallani, kedvesek nekem ezek az egyszerű házak és hiányosan képzett emberek. Úgy érzem, érdemes a lelkükbe nézni, és bajaikkal megismerkedni. A napokban a piócahalász ügyében felkerestem a kamarást, hogy valami nádvágási ügy miatt kérjem intézkedését. Ő a tulajdonosa annak a jókora zsombékosnak, amelynek nádvágási jogát szerettem volna visszaszerezni a halásznak és inséget szenvedő társainak. A kamarás elutazott, a házvezetőnője fogadott. Kifejtettem előtte jövetelem célját. Azt kérdezte, mit ártom magam bele idegen létemre ezeknek az embereknek a dolgába. Úgysem tudok rajtuk segíteni. A bajok, intett a kezével igen jellegzetesen, faluhelyt úgy szaporodnak, mint a mezei egerek, nem lehet őket holmi okulás és jóindulattal agyonverni. Az okulás jóakarata rám vonatkozott.

(Letette a töltőtollát és megnézte, fogott-e halat a horgászbotja, amelyet önműködő munkára beállítva száránál fogva egy kő alá erősített. A sörösdugó békésen lebegett a zöld folyón. Fenn a hegyen egy havasi dudát fújt a görbényakú pásztorgyerekek...

Megtörölte szemüvegét, amelyre a halasgödör egyik hala vizet fröccsentett virgonc farkával. Igen, Márta a látogatáskor ott ült fesztelenül a tornác párkányán, lába hegyével a vízslája hátát vakargatta, és az ő szemüveges fontoskodásáról beszélt. Közben füttyentett a rigójának, amely egy kalitkában nyugtalanul ugrándozott.

Figyelte a lány hangját, gúnyos, közönyös, hitetlen szavait. A parasztokról beszélt. Ostobaság, jelentette ki félvállról és ásítózva, hogy minden felajzott városi irodalmár nekigyürkőzik a parasztszabadításnak. Szeretné, ha a falusi háztetők marcipánból volnának, és az ablakok rózsaszínű cukorból. A trágya persze műtrágya volna, és a bivaly előtt ismeretlen fogalom volna az anyagcsere. Gyűjtson rá - szólott aztán rája meglehetősen barátságatlanul.

Ő, elutasítólag intett. Hál' istennek, van még egy kis dohánya, és semmi köze az irodalomhoz. A piócahalász dolgában szeretne valami emberséges megoldást, és nem meddő vitát a bivalyokról. Sajnálja, hogy Márta kisasszony ilyen foghegyről, és pedig egy romlott fog hegyéről nyilatkozik a földműves ember nyomorúságos életmódjáról.

Márta ezekre a szavakra leugrott a tornác könyöklőjéről.

- Mit akar? - kérdezte fojtottan, és a szemébe nézett. - Hogyan beszéljek a parasztról? Mint egy új istenségről? A paraszt, paraszt. Kicsinyes, ostoba, kapzsi, irigy, és ha arról van szó, épp úgy megrövidíti szomszédját, mint más. Közöttük élek gyermekkorom óta. Semmiben sem különböznek más emberfajtától. De van egy erényük, hogy dolgoznak. S ez mindennél többet ér. Azonban...

Egy kockacukrot dobott oda a kutyának és Sebestyénre mosolygott.

- Azonban... magára itt semmi szükség nincsen.

Nyugodtan mondta, szemei derűvel voltak tele.

- Lehet. De valakire szükség volna, aki ezt a sok piszkot egy kicsit eltakarítaná innen. Ezek az emberek fuldokolnak a mocsokban és a szegénységben. Egy lélek nincs itt, aki a hónuk alá nyúlhatna?

Igen, előntötte valami hevülés. Lekapta a szemüvegét. A magasba nézett. Senki sincs, aki megmondhatná nekik, hogy Almirás például visszaél a bizalmukkal, Répafi a babonás hitükkel, a kamarás a közönyükkel és Márta kisasszony a fatalizmusukkal? Mért ne mondhatná meg nekik ő, hogy be vannak csapva, és könnyen segíthetnek a bajaikon, ha maguk veszik kezükbe az ügyük intézését?

Márta nevetni kezdett.

- Miért? El fognak bánni magával. Semmi haszna belőle.

Elfogta valami dölyfös biztosság.

- Nem értjük meg egymást, kisasszony. Az, hogy velem mi történik, az az éremnek csak egyik fele. Engem a másik fele érdekel. Segíteni akarok ezeken az embereken. Végre mégis csak kötelez valamire az, hogy embertársuk vagyok.

- Nyaraló műkedvelő. Valami apró oknál fogva itt rekedt, s most szép nyári élménynek képzelet ezt a dolgot. Azt hiszi, olyan könnyű a paraszton segíteni?

- Ön, kisasszony, megkísérelte valaha?

Márta bólintott.

- Megkíséreltem... De ez már nem tartozik ide... A piócahalászában nem segíthetek. Almirás öt évre vette bérbe a jogot.

A fejük felett zúgott a fenyő. Álltak és vizsgálták egymást. Ő hirtelen megkérdezte Mártától, tudja-e, hogy a Simon lány kinek az áldozata? Márta csak a szempilláját rebbentette meg. Igen, tudja, mondta ez a rebbenés. Hát azt tudja-e, Márta kisasszony, hogy Almirás titokban arra bűjtja az embereket, hogy vegyék erőszakkal birtokba a kamarás erdeit?

- Tudom - mosolygott Márta.

Mindent tudott. Nyugodtan állott ott a kerti úton, fehér ruhájában, meztelen karjával, amelyen most oly háziasan és vonzóan fehérlettek az oltás kerek hegei. A mellén egy kicsi zöld hernyó riadtan menekült valahová. Márta lenézett rá. Sokáig figyelte.

- Maga tudja... Mi mozgatja? - kérdezte érdeklődve.

Ő a kis állat fejében lévő mozgatóidegekről kezdett beszélni. Márta mosolygott.

- Hát érdemes? - kérdezte közönyösen.

Mennyi nemtörődömség volt ebben a kérdésben, és lenézés a természet iránt, amely ilyen haszontalan lények létrehozásával fecsérelte az idejét.

- A hernyó is kérdezhetné: érdemes volt-e a természetnek egy olyan falánk, ártalmas és kegyetlen óriás megteremtésének komplikált művével foglalkozni, mint amilyen némely ember...

- Olyan haszontalannak tart? - nevetett Márta.

- Meglehetősen. És hogy őszinte legyek, irtózom az erkölceitől...

Meghajtotta magát és elsietett. Szeme égett, szomorúság fogta el, hogy a piócahalász ügyében oly sivár eredménnyel kellett hazatérnie. Pedig Répafi megsúgta a halásznak, hogy jó pénzért eljárja, hogy megsemmisítsék az Almirás bérleti szerződését. Mert Almirás a szerződés több pontját is megszegte.

De Márta minderről tudni sem akart. Ott állt a tornácon és gúnyosan nézett le rá. A szökesége, fehér ruhája, hajának kölnivízillata fajtalanságának hírére juttatták eszébe. Mit is várt ettől a különös és merészen vétkező teremtetstől. Szociális megmozdulást, támogatást egy férfias vállalkozáshoz, segélycsapatokat egy elszánt küzdelemhez?

Nevetségesen túlbecsülte. Megszerette szép karja, szép haja, szép tekintete miatt. Most elnyomta magában ezt a hármassá vázolt, mint ahogy az ember egy égő cigarettavéget tapos el, nehogy meggyulladjon tőle valami. Ahogy elhaladt a fehér rácskerítés mellett, Márta utána szólt. Nem állott meg, nem fordította oda a fejét.

Néhány percig most Mártára gondolt. Odament a parthoz, s lenézett a kettős félgömbre, a Márta látogatásának emlékére, amelyet az áradat alig érintett. Aztán visszaült kezdetleges asztala elé, fölvette a tollat és folytatta beszámolóját.)

Eredménytelen látogatásom lehangolt ugyan, de nem törte meg kitartásomat. A szomszéd községben néhány tifusz- esetet jelentettek. Elmentem az előjárósághoz, s felhívtam figyelmüket a kutak környékének tisztatlanságára és kértem, akadályozzák meg, hogy a szövetkezet az istálló eresze alatt tartsa áruinak egy részét, s a kifolyó trágyalé átitassa a teli zsákokat és ládákat. Megemlítettem, hogy a nagyvásárt sem ártana megrendszabályozni. Tudja, miből áll ez a nagyvásár? Baktériumok végtelen miriádjaiból. Az asszonyok és gyermekek egy ragacsos, mocskos pohárból valami piros vizet iddogálnak és légyrajoktól ellepett süteményt majszolnak, amelynek keresztmetszetén a mák hajszálvékony csigavonala látszik. A tanító, aki lázongó, keserű lélek, azt mondja, a mák a gazdagoké, a szegényeké csak az illúzió. A kocsmáudvarán községbeli emberek iddogáltak. Az egyik szóba hozta a kutak miatt tett panaszomat. Lefestettem neki azt a veszélyt, amelyet a szövetkezet áruraktárának tisztátlan kezelése jelenthet a községnek. A többi is figyelni kezdett, mire szóba hoztam a szövetkezet üzletvezetése körül tapasztalt disznóságokat is. Valamelyikük megjegyezte, hogy a gyufaskatulyából is mindig hiányzik néhány szál gyufa. Ezek, mondtam, elenyésző mulasztások az Almirás káros fondorlataihoz képest. Íme, a romboló erők hipnotikus garázdálkodása! Hát nem követett el Almirás egy rakás szabálytalanságot? És kinek az engedélyével? A vakok, a süketek s a némák engedélyével. Nos, én szeretném kinyitni a szemeiket, a füleiket, s meg akarom oldani a nyelvüket! Almirás lelkiismeretlen sáfár!

Az udvarra egyre többen gyűltek, valaki azt ajánlotta, álljak fel a székre s onnan szónokoljak. Megtettem, Papaverin úr. Szónokoltam! Sohasem beszéltem azelőtt nyilvánosan. Édes és fölemelő érzés látni a csillogva figyelő szemeket, hallani a helyeslés egyre fokozódó moráját, látni gondolataink felgyulladó száz fáklyáját a sötétben. A közérdek mélységes tisztelete vezérel, mondtam nekik; nincsenek abszolút igazságok e földön, de vannak igazságok, amelyek nélkül anarchikus disznósorda foglalná el helyünket a társadalomban, az anarchia kövér mangalicái. Megéljeneztek, Papaverin uram. Leejtettem a szemüvegemet, nem láttam az arcok helyeslő lelkességét, de éreztem hangjukon, hogy megnyertem őket magasabb etikai szempontjaimnak! Beszéltem a nádvágási bérletről s követeltem, hogy vizsgálják meg a szövetkezet üzletvezetését. Mondhatom, Papaverin úr, régen nem láttam ilyen szónoki sikert. Azt kiáltották: „ez már beszéd!” Nem engedték, hogy abbahagyjam, s ez a hízelgő elismerés tovább fokozta szónoki hevemet. Fölemeltek a magasba. (Amikor onnan fennről, a népszerűség gyönyörű ormairól kitekintettem a nyitott kapun, az Almirás sonkanadrágjának körvonalait véltem megpillantani.) Legjobban a szűrszabó és egy Simon nevű fiatal legény lelkesedtek a

beszédemért. Az utóbbi a napokban érkezett haza a katonaságtól néhány heti szabadságra, s azt indítványozta, legyek a szószólójuk, szerkesszem meg a panaszíratot a szövetkezet központjához, majd köszönetet szavazott nekem a hallgatóság nevében, s annak a reményének adott kifejezést, hogy Almirásnak és titkos cinkosának, Répafi ügyvédnek mihamar sikerül kitekerni a nyakát. Erre figyelmeztettem, hogy a nyakkitekerés nincsen benne a programban. Megjegyzem, ennek a Simon nevű legénynek a húgát nemrég csábította el Almirás.

Sikerem büszkévé tett. Másnap megszerkesztettem a panaszíratot és postára is adtam, egyben hozzáláttam, hogy a község értelmesebb embereivel megbeszéljem a további teendőket. Márta azt mondta nekem, hogy itt mindig volt mocsok és nyomorúság, s bármit tegyünk, ezután is lesz. Nem áll! A nyomor és szenny nem a természet, hanem a tudatlanság ajándéka.

Az igazság az, hogy nagyon kevés fogkefe fogy itt el, kevés szappan, de veríték hordószámra. A föld mostoha ezekhez a hűséges emberekhez! Figyeljen csak ide, Papaverin úr: trágyázás, gyűjtés, kihordás, szántás, boronálás, vetés, aratás, cséplés, behordás s marad néhány zsák búza. Ebből a fele elmegy talpbőrre, gyógyszerre, adóra, pár szál deszkára, ami a pajtához kell. Ott a borjú, mondja Ön, megnőtt, pénzzé lehet tenni. Lehet, de abból petróleum kell télire, csizma a gyerekeknek, új kasza, mert a fenőkö immár az egész pengét megette, esetleg néhány véka krumpli is, mert valami dúvad az egész tagból kiette a krumplit. Megesik, hogy a nap kiegészíti a sarjút, nincs a tehénnek mivel áttelelni, le kell oldani és el kell kullogni vele a vásárra. Ha meg otthon marad, száj- és körömfájástól kell féltetni, s a fecskétől is, nehogy átröpüljön a tehén hasa alatt, mert attól megzavarodik a teje. Esőt kell kérni, de nem túlságosan sokat, napot, de nem túlságosan keveset, fagy előtt hóbundát, hogy betakarja az őszi vetést. S ha mindez megfelelő adagolásban megadatott, az ember s az asszony kapát ragadnak, vagy vállukra vetik a kaszát, rákötik kis csepűzsákban a barnakenyeret, sót s hagymát. Mondjuk, hogy kaszálni mennek. Egy helyütt szikes a föld, máshol a széna gyenge. Folyik a kaszálás, serceg a fű, forog jobbra-balra a derék, mint egy gépezet. Lehull a sok zsálya, szarvaskeper, vadmuhar. Ha megszáradt, összegyűjtik, ha megázik, újra szétvetik, s megint összegereblyézik, fiókba rakják s aztán boglyába hordják. Aztán behordják, a pajta padlására dobják a villával. S mindez a munka nem a gazdának, hanem a tehénnek szólott, hogy legyen mit ennie télen. A tehénnek, aki a legmagasabb személyiség a házban. S mindezt a sok munkáért mit nyújt a tehén? Egy fél sajtár tejet, amit fagyban, esőben, rekkenő melegben be kell vinni a városba, nyolc kilométerre. Mit kap érte a paraszt? Egy kis szalonnának valót, egy kis golyvaport, fenőkövet, szitát és egy kis dohányt. Végeredményben a tehén kizsákmányolja a parasztot. Nem spekulatív jövedelmi forrás. Nem irigylésre méltó sors, de becsületes sors. Ahogy most elnézek kékes füstjén át a község felé, valami kellemes érzés száll meg. Annak az embernek a jóleső érzése, aki valami hasznos dolgot cselekedett...

Fogytán van a tinta a töltőtollamban, búcsúznom kell, Papaverin úr. Ki tudja, találkozunk-e még. Gyakran gondolkodom B-re, a piac piros pelargóniáira, az esti korzóra, a kétpúpú hegy lilás árnyékára. Nehéz napom volt, amikor megtudtam, hogy nincs mit keresnem B-ben, s nem térhetek vissza a Kék Golyóba. De itt új otthont találtam, Papaverin úr. Kellemes kis födelet, ha csak átmenetileg is. Vannak már vékony szálak, amelyek Borjúmálhoz kötnek. Nem fáj már nagyon, hogy nem lehetek ott. Panta rhei, mondja a görög bölcs. A dolgok tovább folynak. Isten Önnel, Papaverin úr.

Sok jóakarattal:
S. K.

*

Összehajtotta a két ív papirost és borítékba tette. Alkonyodott már. Feje fölött lomhán szárnyalt egy korai bagoly. Valami kizavarhatta az erdőből. Hogy utálta ezeket a baglyokat! Mennyit szagolta megnyúzott tetemüket az öreg forradalmár laboratóriumában. Most aztán más szagolja őket. Talán egy fiatalember...

A levelet a zsebébe tette, és leült a sziget öbléhez s kezébe vette a horgászbótot. Lustán és lassan folyt a víz. A háta mögött a nádasban seregélyek tértek nyugovóra. Túl az útkanyarodón látszott a kamarási ház jegenyecsportja és a szeszgyár fedelének míniumvörös bádoggja. Elégedetten pislogott a község felé. Meg volt elégedve magával, és meleg jóindulatot érzett a falu iránt, örvendett, hogy sikerült az Almirás jól elfüggönyözött gazságai mögé látni. Úgy határozott, hogy holnap egy kis megbeszélésre hívja össze templom után az embereket, hogy felhívja figyelmüket a községi legelő végén fekvő iszapos terület jódtartalmára. Ajánlani fogja, hogy vegyelemeztesék az iszapot, mert könnyen lehet, hogy elsőrangú gyógyhatású anyagokat tartalmaz. Micsoda felvirágzás lehet belőle, ha ez az iszapmedence, langyos vizével, kénés, jódos kipárolgásaival valami jól szervező kézbe kerül!

Megtelt lázzal és tettvággal, nem is figyelt a sörösdugó nyugtalan fickándozására. Odaát egy szekér nyikorgott, és egy bivaly mélyen elbőgte magát. Cserebogarak jöttek át zúgva a folyó felett.

Mosolyogva nyomta meg a szemüvegét. Ferdinánd jutott eszébe. Ide-oda ugrálunk, mondotta Ferdinánd, kerüljük a sorsunkat, mint kávébab a masina őrlőjét. De a kávéőrlő úgy van megszerkesztve, hogy előbb-utóbb minden babszem belekerül az őrlőjébe. Nos, ő még jó messzi van attól a kávéőrlőtől. Kedvtelve és furge tettvággal telve ugrándozik még. Messze van még a sors, az ember végezze feladatait, és ne gondoljon rá. Költőknek és letört semmirekellőknek való mulatság arra gondolni, hogyan fog majd a babszem összeroppanni!

Kicsapta horgát a gyepre. A végén tekintélyes nagyságú hal ugrándozott. Sebesen megtakarította és nyársra húzta. Szállt a füstje a kellemes, derűs alkonyban. Gubacs, a kondás, hazamenőben tisztelegve lobogtatta a kalapját. Jó éjszakát, kérem szépen - kiáltotta. - Meglesz, intett vissza a gyógyszerész.

IX

Sebestyén látta Répafi ügyvédet megállani az útszélen és lekászálódni rokkant homokfutójáról. Egy ügyetlen gonosztevő félszeg óvatosságával sietett le az iszapos tavacskához; lopva körülnézett és hirtelen letérdelt. A pocsolójából kimarkolt egy tenyérnyi fekete iszapot és sokáig szaglászta. Miután teleszagolta magát az undorító sár záptojásillatával, a szemgödrébe nyomta monokliját, és hosszas vizsgálatnak vetette alá a kísérleti anyagot.

Sebestyén meggyorsította lépteit.

- Nos, Répafi doktor úr! - kiáltotta vidáman. - Vallja be, hogy tévedett, s nekem igazam van. Meg fogom ajándékozni Borjúmált a virágzás praktikus áldásaival!

Répafi megmerevedett, mint egy támadásra váró bagoly. Egyik szemét lehunyta, másik szeme rideg és mozdulatlan karikára nyílt, s ezzel a karikával meredt a közeledő gyógyszerészre.

- Jód, kén, s ha nem csalódom, rádium is, Répafi doktor úr! Mit szól a felfedezésemhez? Hallom, Almirás úr is belekapott már a horogba! - Nevetve és boldogan emelte meg a kalapját. - Akármit mesterkedik, ebből az iszapból nem fog enni! Még ha összefognak is ketten, Répafi uram! Ez közvagyon lesz, és arra alkalmas emberek fogják igazgatni. Megértettük, nagyra becsült uram?

Répafi megrázta magát, mintha bolhákat akarna lerázni magáról. Rideg léptekkel, sötéten visszasétált a kocsijához. Morgott a lónak, s az elindult.

Sebestyén győztesen mosolygott utána.

Fürgén szedte a lábait, vidáman füttyörészett. Kellemes, mozgalmas napok voltak. Az egész községet lázba hozta. Az asszonyok bödönökben s káposztásfazekakban hordták haza az iszapot, hogy csúzos lábaikon vagy vállukon kipróbálják. Egy edényben már elment egy kis vizsgálati anyag a vegyészeti intézetbe is. Sebestyén csomagolta, ő adta postára a kísérőlevéllel együtt, a maga költségén. Az emberek felcsigázva dugták össze a fejüket, tanakodtak, s a földjeik emelkedő áráról vitáztak. Almirás is forralt valamit, jött, ment, lehalkított hangon tárgyalt az emberekkel.

- A tények előtt meg fogsz majd hajolni Sonkanadrágú Alvilági Szellem - legyintett a gyógyszerész rózsás derűvel.

Füttyörészve szedte a lábait. A tanítóhoz ment, hogy néhány fontos kérdést megbeszéljen vele. Nem is jutott eszébe, hogy a postára is el kéne mennie, hogy megnézzé, kapott-e választ ajánlkozó leveleire. Most csak a fürdő problémája izgatta; úgy határozott, hogy bevárja a dolgok megnyugtató kialakulását. S ha minden egyenesbe került, ráér majd valami elhelyezkedést keresni.

Rozál egy szénaboglyán állott, bátyja vasvillával adta fel neki a szénát.

- Jó napot, Simon barátom! Pompás időnk van! Tudja, festői dolog ez a szénagyűjtés! Azt mondják, húszezer festő is megörökítette már...

Észre sem vette, hogy Rozál elsápadt, s bátyja morogva húzza szemére a kalapot.

- Nos, száguldok is, mindössze csak azt akartam közölni, hogy virradnak a dolgaink, Simon barátom. A szövetkezeti központ elrendelte a vizsgálatot, hála az összetartásunknak.

A Simon fiú, aki a vendéglő kertjében olyan nagyszerű hévvel állt a zászlaja alá, most mogorván lesett ki kalapkarimája alól. Nem szólt, csak szürogatta villájára a szénát.

- Még egy kérdést - fordult vissza indultából a gyógyszerész -, megellett már a bivaly?

- Meg - felelte halkan a lány.

Ijedten nézett a bátyjára. Rossz bőrben volt, sokszor kapott émelygő gyomrához. A bivaly eszébe juttatta keserves éjszakáját. Bátyja a községben volt, Almirással tárgyalt, neki kellett az ellésnél segédkeznie. A bivaly kínlódott, apja csitíttgatta. Aztán látta a kis borjú fejét és kocsonyás körmű lábait megjeleni a gyertya világánál. Apja két kézzel húzta a még élettelen, lucskos magzat lábait. Az elferdült, kicsi test elképzelhetetlenül szétfeszítette az anya vonagló testét. Reszketve nézte az állat kínjait, a szülés feszítő, roncsoló és szörnyen durva folyamatát. Szeretett volna kirohanni az éjbe, futva menekülni a maga fenyegetve közeledő kínjai elől. De nem tehetett. Csak állt ott remegő térdekkel, kibírhatatlan émelygéssel. Apja egy tégladarabot kötött a bivalyból kicsüngő burokra, hogy a súly megszabadítsa az anyát a veszélyes lebernyegtől. Most borzongva és szédülve gondolt a kicsüngő burokra, s a végén a lógó téglára. Bátyja meglökte.

- Mi lelt? Nyúlj utána. - Feladta a szénát, és Sebestyén után fordult. - Igaz, amit Almirás mond? Ezzel szűrted össze a leveket?

Rozál elképedve bámult le a boglyáról.

- Almirás mondta? - kérdezte kínlódva.

Sebestyén továbbstietett. A part menti fiatal kukoricásban megvillant a Máténé piros blúza, s kapáján vidámat csillant a nap. Az erdő alól úgy látszott, hogy a község gőzölög a júniusi melegtől. A táblák zöldjében már sárga árnyalatok olvadtak. Pipacsok vércseppjei fröcskölték teli a sárguló abroszt, fűj dalolt a völgyben, s búzavirágok kék szeme mosolygott a gyógyszerészre, aki énekelve szedte lábait a vackorfák árnyékában. A község felől a moslékos kordély nyikorgott. Sebestyén megfogta a számár fülét.

- Mit szólnál, ha megsürgetném a nyugdíjaztatásodat?

Derűsen indította tovább az állatot, s bíráló szemmel nézegette a kibontakozó Borjúmált. Most nagyon szerette. A folyóját, amelyben mindennap megfürdött és horgászott, hullámozó útját, amelyen annyi kellemes gondolata támadt, a házakat, amelyeknek kerítése mögül bátor-talan érdeklődéssel nézegették az emberek. Már köszöntek is neki néhányan, s volt már közöttük néhány kedves ismerőse is.

A tanító a szilvafa alatt hegedült.

- Semmi hír a kéziratról, preceptor uram? Jó napot kívánok...

- Semmi - felelte a tanító. - Nem tudom, mire véljem.

- Ne vélje semmire. Ön be fog vágódni! Ki-tar-tás! - tagolta rábeszélően. - Hallotta, hogy Almirás is puhatolozik már, hogyan furakodhatnék közénk?

- Almirás, azt hiszem, más gondolatokat forgat a fejében - jegyezte meg a tanító fanyarul.

- Ugyan! Vannak tehát gondolatai?

- Figyelmeztetni szeretném valamire - mondta a tanító sokáig nyálazva cigarettáját. - Nem észlelt a községben valami nyugtalanságot?

- Ellenkezőleg! - kiáltotta a gyógyszerész vidáman. - Valami derűs reménykedést tapasztalok. Valami nyüzsgő érdeklődést.

A tanító megrázta a fejét.

- Téved.

A nyüzsgő érdeklődés nem a Sebestyén szép terveinek szól. Valaki elvetette lelkükben a bizalmatlanság konkolyát. S az a valaki nem más, mint Almirás. Elhitette velük, hogy a szövetkezetet el szeretnék buktatni, hogy a közérdek ürügyével duzzadtra tömjék a zsebeiket.

- Ki hisz ezeknek az ócska, erőtlen szavaknak? - Derűsen nyomta meg a szemüvegét. - A bizalmatlanság konkolya, preceptor uram! Gondolja csak meg, milyen lehetetlen ma már ez a szókép is!

- Megengedem. De önt el akarják gáncsolni, s ehhez nem fér kétség. Kurkai doktorral szövetkezve, Almirás elhitette az emberekkel, hogy az iszapfürdőről forgalomba hozott hírek hamisak, s semmi más céljuk nem volt, csak hogy felverjék a környező földek árát, amiket a község a maga részére akart megszerezni. Idegen érdekek kúsztak be alattomosan a községbe, hogy megszédjék magukat a község veritékén és eltereljék az embereket igazi érdekeik védőállásaiból.

- Remek! - tapsolt a gyógyszerész kedélyesen. - A nép tisztában van vele, preceptor uram, hogy antik dajkamesével van dolga. És Almirás szerint mi volna az igazi érdek?

- Például a kamarási erdők birtokbavétele - világosította fel a tanító. - Almirás ügyesen végzi csatornázási munkálatait, összegyűjti a szenvedély vadvizeit, hogy alkalmas időben és alkalmas helyen nagy robajjal levezesse őket és elsöpörje útjából mindazt, ami neki kellemetlen. Igyekszik szervezetbe tömöríteni a butaságot. Mert semmit olyan sikerrel nem lehet megszerezni, mint éppen ezt. A butaságnak széles e világon mindenütt szervezetei vannak, alapszabályok jelölik ki tevékenységét, és fényképes tagsági igazolvánnyal látja el híveit.

- Bravó! - bólintott a gyógyszerész nevetve - ezt jól mondta. De ne feledjük el, preceptor uram, a butaságok nem azért vannak, hogy megadjuk magunkat nekik, hanem, hogy megsemmisítsük őket. Én átkozottul bizakodó vagyok, preceptor uram. A fejlődés útja semmirekellő gáncoskodók sorfala között vezet előre. Nézzen rám: sok mulatságos balsikernek vagyok az áldozata, de egyben győztese is. Mert sohasem ültem le siránkozni Máriusként a magam romjain. Megesett, hogy a hideg vasat is addig ütöttem, amíg meleg lett. Fáklyám a kitartás. Jelszavam, hogy a jó dolgok nem bukhatnak el. Elfogyaszthatom ezt a pohár aludt-tejet? Köszönöm. Cserébe gyűjtson rá erre a kitűnő szivarra.

A tanító nyugtalan volt. Ő jobban ismerte a dörgést. Azt mondta, hogy a községben kellemetlen szóbeszéddek kaptak lábra. Jelesen, hogy Sebestyén hamis pénzzel fizetett, amikor kivasal-tatta Balibánnál a ruháját. A borbélynál is hamis pénzt adott a hajvágásért a mendemonda szerint. S hogy a postamesternő kellemetlen gyulladást kapott a gyújtóványfűtől, amelyet Sebestyén a szemölcssei ellen ajánlott.

- Meddő kis konkolyszemek - intett a gyógyszerész derűsen. - Én fecskefű levelét ajánlottam a postamesternőnek.

Barátságosan megveregette a tanító hátát.

- Mi erős búza vagyunk, barátom, mi nem félünk a konkolytól.

Ahogy később a sziget felé tartott, portölcsért pillantott meg, amely könnyedén perdült végig a lopótök alakú főutcán. Amikor már a végére ért, teljesen felkavarta az út porát, felbolygatta a csűröket, szalmát, papírt és szennyes hulladékokat kapart elő a sutból, és diadalmasan a magasba röpítette. A piszok kéjelegve úszott a magasban, és foghegyről került meg néhány-szor a torony gombját.

Sebestyén tárgyilagosan követte a szálldosó szennyet.

- Kitartás - intett oda a toronynak biztatóan.

*

Másnap a vendéglő elől is elindult egy kis forgószerű. Vasárnap volt, Almirás behívta a kocsmá udvarára az embereit, hogy annyi ravasz dolgot súgjon a fülükbe, amennyit csak össze tudott szedni a bátorításukra. Főképpen az erdővel izgatta őket. Arról beszélt nekik, hogy a kamarás azon van, hogy idegeneknek adja át kitermelésre az erdőket. Ha idegenek befurakodnak ebbe a dologba, érvelt Almirás fojtott hangon, akkor lőttek a községnek, az embereket felfalja a szegénység, gyerekeiket megeszi a tetű. Érveit valami laza fércel fércelte össze, de ezt senki sem vette észre, csak azok az ingerlő szavak munkáltak a lelkükben, amik az erdőről és az idegen himpellékről szólottak. Almirás rossz szónok volt, fütttyentésekkel jelezte a drámai fordulatokat, és a gondokat például úgy fejezte ki, hogy lekapta békazöld kalapját és keserveket vakart a fején. Egy szakácsnének volt a fia, aki évtizedekig aprította merőleges mozdulatokkal a laskát, hagymát, fejkáposztát. A mozdulatok öröklődnek olykor. Almirás merőleges tenyérrel vagdalkozott, hogy egy szakács alattomos hirtelenségével aprítsa fel ellenfeleinek hagymafejét. A kamarást csak messziről kerülgette, valahányszor a nevét emlegette, mindig kidugta a nyelvét, s az emberek nevetve értették meg, hogy a kamarás unatkozó, here életére céloz. Még a tenyerét is maga elé tartotta tükörnek. A Márta nevét nem említette, de értésére adta az embereknek, hogy a kamarást könnyű volna meggyőzni, ha a háttérben nem lappangana egy bizonyos személyiség, aki elgáncsolja a község érdekeit.

A fiatal Simon is beleszólt a vitába. A mozdulatai neki is atavisztikusak voltak, egy láthatatlan kapával kapált bele a vitába, hogy kikapálja a községből az ártalmas gyomot. A gyom a kamarás volt, meg a szeszgyár bérlője és nem utolsósorban a gyógyszerész.

Almirás elégedetten kacsintott. Ő nyergelte meg a fiatal szamarat, ő hitette el vele, hogy a húga bajáért a gyógyszerész körül kell az okot keresni. Az iszapfürdő dolgát is ő tolta holtvágányra.

Keresztül-kasul zajongtak még egy félórát, s minthogy mindenikben volt már egy deci gabonapálinka s egy csomó megpiszkált méreg, az Almirás sűrű integetéseire (a kamarási ház felé integetett a fejével) küldöttségbe verődtek és elindultak, hogy a kamarást az erdők ügyében jobb belátásra bírják. Egy kicsit zajongtak is, hogy fokozódó zavarukat leplezzék.

Márta a tornácon várta őket. Az emberek megálltak a kapuban. Almirás azt mondta az embereknek, hogy ő is jön nyomban, csak lépjenek be az udvarra.

- Nos? - kérdezte Márta fojtott nyugalommal. Mindenről értesült már, hallotta azt is, hogy Almirás ellene izgatta az embereket.

- A kamarás urat keressük - közölte az egyik.

- Bement ma reggel a városba. Egyébként - lassan leszállott a tornác párkányáról, előrelépett - nem szégyellik magukat? - Várt, rendre vette az arcokat. - Almirás valami ostoba mesével áztatja magukat, s maguk most idejönnek követelőzni!

A Simon fiú azt kérdezte, hogy nem igaz hát az erdő?

- Igaz - nézett rá Márta hidegen. - Igaz. No és? Nincs joga hozzá a kamarásnak?

Megmondhatta volna nekik, hogy a község is csak jól jár a kitermeléssel, a sok napszámmal, fuvarral, s nem esik senkin sérelem, de kinek magyarázkodják? Ennek a néhány suhancnak s néhány községajánának? A Simon fiúnak, vagy Balibán szűrszabó segédjének vagy annak a csapott vállú parasztnak, aki falopásért már kétszer ült?

- Menjenek - intett nekik.

Akkor már hátul kifarolt néhány, csak öten-hatan ácsorogtak sután és lépre menten. Simon fejtegetni kezdte az igazukat, de Márta rázta a fejét.

- Megcáfolhatnám. - Vállat vont. - De fölöslegesnek látom. Küldje ide Almirást. Meglátja, milyen nagyszerűen meg fog érteni engem Almirás úr.

Nos, itt vége volt mindennek, a küldöttségjárás dugába dőlt, vissza kellett vonulni, s nem minden szégyen nélkül. Egy kicsit morogtak, aztán hamarosan morajlani kezdtek. Almirás is megérkezett, s megmaradt olaját ügyesen a tűzre öntötte. Hangok, formátlan szándékok kezdtek lábra kapni.

A szavak tétova zűrzavarában többször felbukkant az Almirás hangja. Lehordta az embereit, hogy nyulak módjára ülepet mutattak a kamarási háznak. Aztán megint tanácskoztak, s Almirás azt mondta, nem fárasztja tovább a torkát ilyen határozatlan népséggel. A Balibán segédje bedugta két ujját a szájába és egy éleset fütttyentett. Ez az éles füttyszó villámként nyilallt bele a szenvedélyek puskaaporos hordójába. Kiáltások szakadtak fel. A füttyszó megismétlődött, s most már olyan volt, mint egy vészajtósló sziréna. Valaki követ kapott, és beverte a szeszgyári istálló egyik ablakszemét. A következő percben csörömpölve hullott a földre a szeszgyár valamennyi ablaka.

*

Sebestyén megborotválkozott, és vidáman kelt át a folyón, hogy a vendéglő előtt sütkérező emberekkel közölje pompás terveit. A tettvágy pirosra mázolta az arcát, szemei bölcsen és derűsen csillogtak.

- Honnan, kondás uram? - kiáltotta Gubacsra, aki disznók nélkül közeledett a község felől.

A pásztor vigyorogva nyitotta ki a száját, s szeme sarkából leste Sebestyént.

- Látom, elmúlt a daganat a térdéről - kiáltott a fülébe a gyógyszerész. - Nem sántít már.

- Kérem szépen - rázogatta a fejét a pásztor. - Nem sántítok. Rebi szegény dögrováson van...

Tarka sertékkal körültüskézett arcát valami ravasz figyelem és várakozás mozdulatlaná rögzítette. Nyitva volt a szája, s oldalról pislogott Sebestyénre.

- Nem tetszene megnézni egy kicsit?... - Várt, szeme sarkából lesett. - El van hagyatva szegény.

S nem tudta, mitévő legyen vele, érdemes-e az orvost kihozni?

Sebestyén ellenkezett, hogy nem ért hozzá, de végül mégis engedett, követte a kondást, aki fürge léptekkel és dűnnyögve haladt előtte a vörös hasadék felé. A kunyhó ott volt a bevágásban. Nagy köveken állott, s alatta egy csermely iszapos vize csordogált. A vastaglevegőjű szoba sarkában friss almon feküdt Rebi, rongyok között. Egy lóca volt a szobában az egyetlen bútordarab, azon két öregasszony üldögélt. Időnkint motyogtak valamit és sóhajtoztak. A halálra és valami ennivalóra várakoztak. Rebi nem mozdult, s úgy látszott, nem is szedi már a levegőt. Gubacs fölője hajolt.

- Elhordta magát - intett nyájasan.

De a mozdulatlan, száraz rongy és csonthalom helyett, hogy visszaadta volna lelkét a teremtőnek, hirtelen beleharapott egy zöldalmába. Gubacs nem hallotta, boldogan integetett vendége felé.

- A papért vótam az elébb. Gondoltam, ha megkapja az utolsó kenetet, nem gyön vissza többet.

A gyógyszerésztől is csak azt akarta kitudni, bízhatik-e abban, hogy Rebi végleg elpatkol? Most aztán nem kell a puskacsövet, amiből valami fegyverfélét kalapált, a nadrágszárában hordani. Emiatt sántított. Mert Rebi már ezért is feljelentette. Hogy lövi a nyulakat. Háromszor ült már miatta. De most megy, és kikotorja a kéményből a pénzt, amit Rebi eldugdosott előle.

Rebi abbahagyta az almarágást, fölemelkedett. Kicsi csontvázfejéből vad ugatás tört elő.

- Tolvaj, ne nyúlj a pénzemhez!... Feladlak... Feladlak, tolvaj!

Sebestyén elhagyta a bűzös lyukat. Felháborította a kondás érzéketlensége és ravaszsága. Nem ember, gondolta. Mocskos állat. Nem hoz orvost, nehogy meg találja gyógyítani a beteget.

Meggyorsította a lépteit, hogy az embereket még a vendéglő előtt találja. Vasárnap volt, nyugalom volt a földeken, csend szállt ki a házakból, csak a főutca felől kavargott elő valami izgatott zshivajgás. A szeszgyár felől emberek jöttek fütykösökkel, kiáltozva, gyanús és tisztátalan csoporttá kavarodva. Úgy jöttek, mint egy portölcser, magukkal ragadva a község minden hulladékát. Sebestyén kíváncsian igyekezett feléjük, s nem értette meg, miért fogadják olyan elégedett ordítózással, holott az Almirás emberei voltak. Almirás is ott volt, de lóháton, távolabb, a csoport mögött, s mosolyogva nézte, hogyan fogják körül a gyógyszerészt.

- Éppen magáért indultunk - világosította fel a Simon fiú.

Megragadták, s már hurcolták is diadaltól ittas ordítással kifelé a községből.

- Nem kaphatnék valamelyes magyarázatot? - fordította hátra a fejét a gyógyszerész a csoport mögött lovagló Almiráshoz.

- Ha jól tévedek - nevetett Almirás - ezek a jó emberek el akarják kísérni a község határáig.

- S milyen célból?

- El fog füstölni innen...

Az egyik karját a fiatal Simon szorította, a másik egy félkegyelmű, hórihorgas alak hatalmas markában készült összeroppanni. Egy kéz hátul úgy meghúzta a kabátja gallérját, hogy lélegzeni is alig tudott.

- Nem lazítana egy kicsit a galléromon? - kérdezte harag nélkül. S aztán Almiráshoz fordult. - Ön ezt jogosnak tartja?

- Ha a maga bőrében volnék, most nem cincognék jogokról.

Az emberek kitódultak a kapukba. Nézték a különös menetet. Sebestyén látta a kapufélfának támaszkodva és mosolyogva az egyik ismerőst, akit legmegbízhatóbb emberének gondolt. Ez még utánuk is kiáltott derűsen:

- Hová viszik?

A tornácról Kurkainé nézte őket. Később Péterfivel találkoztak. Meghökkenve, szomorúan húzódott a kerítés mellé, hogy utat engedjen a zajongó csoportnak. Máskor piros arca halvány volt.

- Hová viszik? - kérdezte a tekintete megfélemlítve.

Később a patkolókovács is ezt kérdezte, amikor a műhelye előtt haladtak el.

- De hát mit vétett maguknak? - förmedt rájuk a kovács. - Mit nyomorgatják úgy?

Almirás lovaglóbottját a szájához emelte.

- Pszt! - mondta rendreutasítóan. - Ne dugja bele az orrát.

A kovács a szorongatott gyógyszerészre nézett. Hallgatta értelmetlenül a kiáltásokat és szitkokat. A gyógyszerészt jöttment csalónak nevezték. Dühbe jött.

- Nem sül le a képetekről a bőr, disznók! - kiáltotta magából kikelve.

Sebestyén feléje biccentett.

- Köszönöm, uram. Önnek csak egy szeme van, de meglátja az emberben a sertést.

- Ne ugass, patikus - kiáltotta a Balibán segédje, amitől általános derűtség támadt.

- Azt hiszem - közölte Sebestyén a kísérőivel -, maguk most alaposan beleütköznek a büntető-törvénykönyvbe. - Almirás most ott lovagolt oldalt az út szélén. A községben még úgy tett, mintha nem tartozna a menethez, de most, hogy az országúton voltak már, mellettük haladt. - Önnek mi a véleménye, szövetkezeti üzletvezető úr? - kérdezte a gyógyszerész.

- Hallotta az előbb - intett Almirás. - A Balibán segédje megmondta.

- Értem. Hogy ne ugassak. Ez tehát az ön véleménye is. Remek... Hallja csak, maga hórihorog, ne szorítsa a karomat. Úgy látszik, sejtelve sincs az anatómiáról... - Almirás felé fordította a fejét. - Ön csodálatosan magasröptű lélek, Almirás úr. Ne ugassak. Még csak az hiányzik, hogy az emberei hátulról belém rúgjanak. Akkor tökéletes volna a kép.

- Gondolja? - nevetett Almirás.

- Igen. Méltó egy nagy és patetikus festő ecsetjére. Volt ön már múzeumban?

A Simon fiú kegyetlenül belemarkolt a bicepszébe.

- Hohó, fiatal barátom - mondta neki -, maga kissé impulzív. De láthatja, hogy a kabátom alatt nem hordok nyeszlett húscsapatokat, mint maga.

Almirás figyelmeztette, hogy ne locsogjon túl sokat, mert a por a tüdejére megy. Ezen nevettek, s a félkegyelmű megkérdezte Almirást, hogy belerúghat-e az idegen semmiháziba. Még ne, csitította Almirás, de a határkőnél nem bánja, ha adnak neki egy útravalót. Egy adag hamuba sült pogácsát, tette hozzá vidáman.

- Maga nagylelkű, Almirás úr - biccentett a gyógyszerész. - Egy amerikai író az elmúlt évtizedeket mályvaszínű korszaknak nevezi. Tudja, minek lehetne ezt a korszakot nevezni? Az Almirások korának. S mit jelent ez más szóval?

- Ne locsogj, öreg - pukkantott el hátul megint egy neveltetű rakétát a Balibán segédje.

- Ez azt jelenti, Almirás úr, hogy az iskolázott durvaság és a bestiális gyávaság korát éljük. Ön azt hiszi, hogy a hegyen túl nincsen már semmi. Van. Új hegyek vannak... Mondtam már, ne szorongasson, Simon... Igen. Más hegyek következnek. S e bestiális szellemi magaslatok után másfajta magaslatok jönnek. Például: a tisztesség és megtisztulás hegyei. Az újraértékelés szép zöldes dombjai. A mocsoktalan szépség ormai.

- A lábára lépjek? - kérdezte a Simon fiú.

Ebben a fickóban átkozottul csalódott. Nem mondhatta meg neki, hogy hallod-e, te ostoba fajankó, ez a sonkanadrágú semmirekellő taposta sárba a húgodat. Megígérte Rozálynak, hogy nem árulja el. Túrta a gyanúsítást, hallgatta a szitkokat, és katonás egyszerűséggel lépegetett poroszlói között. Mindössze az zavarta, hogy nem nyomhatta meg időnként szemüvegének a nyergét. De egyszer meg kellett állnia, mert hátulról igen feszítették a torkát.

- Megengedi, szövetkezeti üzletvezető úr, hogy köhögjek egyet?

Almirás kurta mozdulattal megadta az engedélyt.

- Hadd köhögjön a kegyelmes úr - toldotta hozzá a Balibán segédje.

Sebestyén köhögött, sőt a szemüvegét is megnyomhatta. Aztán megkérte kísérőit, engednék át néhány percre a szigetre, hogy jelentéktelen apróságait magával vihesse, de erről hallani sem akartak. Karon ragadták és szitkozódva cipelték tovább. Elhalmozták csúfnevekkel s jött-ment idegennek nevezték.

- Idegen? - kérdezte Sebestyén. - Azt hiszik, magukat, s magát, Almirás úr, különb anyagból kotyvasztották? Fogadok, hogy például a szövetkezeti üzletvezető úrban is pontosan csak annyi oxigén és víz van, mint bennem, ez pedig csak éppen arra elég, hogy egy kilométeres hosszú utat egy órán át megvilágíthat világítógázzal. S csak annyi glicerín, amennyi tizenöt kiló robbanószerhez kell, mindössze csak két kiló asztalosenyv és harminc kanál konyhasó. Természetesen kávéskanalat gondolok.

A zabtablán át rövidebb átjáró vezetett ki a községből. A pipacsos zab között a fiatal pap közeledett. Előtte ministránsgyerek haladt csengővel. Almirás intett nekik, hogy álljanak meg, engedjék a szentségvivő papot áthaladni az úton. A félkegyelmű elengedte a Sebestyén karját, s levette a kalapját. A példáját a Simon fiú is követte. A csoport már nagyon leapadt, már csak a Balibán segédje, s néhány mulatságra vágyó suhanc csüngött még a menet végén.

- Rebihez megy - mondta a Simon fiú, az úton áthaladó pap felé intve. A pap letért újra az útról, és a mezei gyalogösvényen haladt tovább a szakadék felé.

Almirás visszatette fejére békazöld kalapját.

- Folytatjuk, nemde? - kérdezte Sebestyén tárgyilagosan. A távozó lelkész felé intett. - Elment már, s így semmi akadálya annak, hogy folytassuk gazságainkat ott, ahol elhagytuk.

Kísérői nem fogták meg többé a karját. Valami észrevétlen megzavarta őket. Egy vastag fűzfapálca feküdt a gyógyszerész lábai előtt, lehajolt és fölemelte. A község felől a tanító loholt utánuk lihegve. Sápadt volt ő is, mint Péterfi.

- Micsoda joga alkalmaz ön - kiáltotta Almirásnak - karhatalmat egy f... f...f...

A felháborodás vadul odanyomta felső fogsorát az ajkához. Aztán egy *l*-betűs szóval próbálkozott, akkor meg nyelve tapadt a szájpadlásához. Úgy feszült, remegett tehetetlen keserűséggel a szájában, mint egy szűk ketrecbe kényszerített állat. Csak karjai kelepeltek féktelen sértődöttséggel.

Sebestyén kabátja kivágásába tette a kezét. Minthogy a tanító miatt meglassult a menet, az ő léptei is lassúkká váltak. A tanítónak pillanatig az volt a homályos érzése, mintha a gyógyszerész valami gyászinduló ütemére lépegetne.

- Ne zavarja a gyászmenetet, magiszter uram - szólott neki a gyógyszerész sűgva. - Nem látja, hogy temetésen vagyunk?

- T... temetésen?

- Igen, jól hallotta. A becsületességet temetjük. A megértést s a testvériséget. Tömegtemetésen vagyunk. Kérem, forduljon vissza. Ön megtette kötelességét, szót emelt az erőszak és önkény ellen. Ez ma bőven elég, magiszter uram, nagyon is elég. Üdvözlje nevemben Kurkai kisasszonyt, s közölje vele, hogy Almirás úr volt szíves elkísérni a koporsót a község határáig.

Az útkanyarodónál a görbényakú gyerek, aki már néhány perce követte őket, lótrágyát hajított feléje. Sebestyén a kezében levő fűzfapálcával, mint egy teniszütővel, fűrgén és könnyedén elütötte magától a gömbölyű tárgyat.

Ott voltak már a község határkövénel. Almirás ügyet sem vetett a tanító felháborodott kifakadásaira. Megfordította lovát.

- Szerencsés utat! - kiáltott nevetve.

- Takarodjanak - szólt rá a tanító a Simon fiúra s a félkegyelműre. A Simon fiú félszeg önérzettel igyekezett még tartani magát, de nem volt már senki mögötte, a suhancok hamarabb lemaradtak. A két ember gyámoltalanul megfordult és elkotródott a község felé.

- Szabad a véleményét tudnom, magiszter uram? - kérdezte a gyógyszerész, leakasztva füléről szemüvegének szorongató karmait. - A tömeg, nemde? Ne higgye, hogy hibáztatom őket. A haltól sem kívánhatjuk, hogy mindig résen legyen, és ne kapja be a vízbeszórt maszlagot.

Visszatette fülére a szemüveg kampóit.

- A dolgokat sohasem szabad tragikusan felfogni - jelentette ki.

A tanító beletúrt csüngő hajába és sóhajtott.

- El fog jönni az idő, Sebestyén úr. Szörnyű dolgok ezek. A f...f...

- Tudom - segítette ki nyájasan a gyógyszerész. - Tudom. Az idő el fog jönni. Mindenkinek el fog jönni az ideje. Mindennek és mindenkinek... - Elnézett szomorúan a sziget felé. - Ferdinánd azt mondja, hogy a dolgok sem jobbak, sem rosszabbak nem lesznek. Az idők eljönnek, de az ember változatlan marad. Nos, én ezt nem hiszem. Az általános, egyenlő és mindenkire kötelező fejbőséget - mondja Ferdinánd - egyesek szeretnék az egész világon ötvenhét centiméterben megszabni, így aztán szerinte mindnyájan egyforma fejűek leszünk, és egyenlően boldogtalanok vagy boldogok. Sok nagy szellemről fog kiderülni, teszi hozzá Ferdinánd, hogy a dolgot nem is kell erőszakolnia, fejbősége az átlagos köbtartalmat sohasem haladta meg... Nos, én nem hiszek Ferdinándnak. Én azon a nézeten vagyok, hogy a mi ügyünk egyszer még rendbe jön... A csúnya viharoktól nem kell megijednünk.

A kezét nyújtotta a tanítónak.

- Nos, én itt átkelek a szigetre, Isten önnel, tanító úr. Kissé iskolázatlan a filozófiám, talán rendszer sincs benne, de azt hiszem, ön megért engem. Az igazat megvallva... - nagyot lélegzett - a szolidaritásnak ez a hiánya meglepett egy kicsit. Az a Simon fiú még a nyakamat is megszorította... Nyápic siheder...

- Mik a szándékai? - kérdezte a tanító leverten. A fejbőség-elméletet kissé zavarosnak találta, de határozott sajnálkozást érzett a gyógyszerész iránt. Milyen lelkesedéssel és derűlátással dolgozott, jött, ment! Vidám lázában észre sem vette, hogy a kerítések mögül megdobálják, s a hasadékokon át gyanakvó szemek lesik minden gyerekes mozdulatát. Rosszul esett búcsút venni tőle. A csúnya és kegyetlen összeröffenés az emberek hálátlanságára és könyörtelenségére figyelmeztette. A nyelve béna fogoly volt, elítélő szavai csak kinnal és elrongyolódva szakadtak ki a száján.

Sebestyén derűs igyekezett lenni. A tervei? Ezer terv hemzseg a fejében. Mindenekelőtt továbbáll innen. Az ember jól teszi, ha továbbáll onnan, ahol nem örvendenek a jelenlétének. A kölcsönkapott pokrócot köszönettel leadja majd az útkaparó házában, künn, a tanya előtt bevárja a délutáni autóbust, és illa berek! búcsút mond Borjúmálnak.

- Hallott valamit a tintahalról? - kérdezte. - Kibocsát egy fél liter tintát, s a zavarosban el-szelel. Ferdinánd azt mondja, a gázság is olyan, mint a tintahal: kibocsát egy csomó homályos jelszót, s a hangzatos mocsokban ő maga ügyesen meghúzza magát...

Megrázta a tanító kezét.

- Jó napot kívánok.

Tutaját kihúzta a bokor alól és a folyóra tolta. A rúd, amely máskor fürgén mozgott a kezében, most bágyadt álmodozással merült a vízbe. Halászsas keringett a zsombék felett, tűnődve nézte. Hát igen, elhagyja a Csigást, elhagyja kunyhóját, a kis halasgödröt, a terveket, az álmokat, s a két gyöngéd félgömböt, a Márta szép testének negatív emlékeit.

A sziget mellett, az elsekélyesedő vízben egy tántorgó, bukácsoló női alakot látott. Jajgatva és erőtlenül igyekezett a derékig érő vízben a sziget partját elérni, de a síkos köveken újra és újra elcsúszott, és tehetetlenül hanyatlott a lassú mozgású hullámokba. Föltápáskodott néhányszor, de az ereje végül is elhagyta, és feje eltűnt a vízben.

Sebestyén leugrott a tutajról, néhány úszómozdulattal ott termett, és hajánál fogva a felszínre emelte az alélt nőt.

- Rozál! Az ördögbe is! Mi lelte?

A lány eszméletlen volt már, feje belehullott a Sebestyén könyökhajlásába. Átfogta a vézna testet, a hátára vette, és csúszkálva, botorkálva kivitte a partra. Izgalom nélkül, higgadt gyakorlatiassággal élesztgetni kezdte. A szürke arc megvonaglott, a viaszsárga fülkagylókba lassú vér költözött. A tüdő nagy sóhajjal csendes munkába kezdett.

- Rendben van - intett magának a gyógyszerész és felállott. Eszébe jutott, hogy a tutaját a mozgó vízben hagyta, s nélküle nem térhet vissza a túlsó partra, hogy elfogja az autóbust. Futni kezdett, s a sziget tatján sikerült is elfognia a szökevényt. Lerázta magáról a vizet, kabátját kirakta a tűző napra száradni, és visszatért Rozálhoz.

- Jól vagyunk?

Rozálnak nyitva volt már a szeme. De a gondolatai még valahol a nemlét határán úsztak a Semmi boldog zsongásában.

- No, fel tud kelni? Próbáljuk meg szépen...

A lány sokáig nézte. Aztán felbámult az égre.

- Nem tudok felkelni - sóhajtotta. Lecsukta a szemét. Fakó száján a készülő sírás vértelen ráncokat vetett. - Nem is akarok felkelni.

- Ennyire komoly a dolog?

Kezét a lány feje alá tette s fölemelte.

- Ne főzzek magának egy csésze forró teát?

- Minek az? - sírt fel a lány és csapzott, nedves teste görcsösen megvonaglott.

- Értem! Maga felszámolt, Rozál. De én mégsem hagyhatom itt. Viszont itt sem maradhatok már. Másfél óra múlva átporzik itt az autóbusz. Addig készíték magának teát. Rumom is van... A térde úgy rezeg, mint a kocsonya...

Besietett a faházba, kihozta a pokrócot, betakarta vele a lányt, és a két lapos kő között tüzet gyújtott, hogy a csuporban vizet melegítsen.

Sajogva nézett a község felé.

Idegen?

Sokszor hallotta ezt a szót az elmúlt hónapokban. I-de-gen - tagolta fennhangon a szó értelmét keresve. Fölemelkedett a tűzhely mellől. A faház külső falán olcsó borotvázó tükrök lógott, megnézte magát benne. I-de-gen... Bél-pok-los. A-pa-gyil-kos. Árvapénzek sikkasztója. Arkangyal. Derék vitéz. Igen, minden a muzsika. Az arkangyalt is lehet úgy kiejteni, hogy váltóhamisítót értsen alatta az ember.

Nézegette magát a tükörben. Nézte az idegent, és maga is kezdte idegennek látni a képét. Mintha orrműtétet végeztek volna rajta, vagy üvegszemet tettek volna az egyik szeme helyére.

- Tehát idegen vagyok - gondolta.

Itt már volt egy kis otthona. Priccse, amelyen aludt, célja, amely vidor hévvel töltötte el; voltak társadalmi kapcsolatai és élelmiszerforrásai. S most tovább kell hordania magát, mert idegen.

A teát odavitte a didergő lánynak.

- Rajta, Rozál - mondta biztatóan -, ez pótolja az elvesztett hőt. Ne felejtse el, estére talpra kell állania és meg kell fejnie a bivalyt.

Rozál megrázta a fejét. Bágyadt volt és szomorú. Sebestyén megkérdezte, hogy miért rázza a fejét? Nem akar talán hazamenni? Nem, felelte halkán a lány, nem fog többet hazamenni. Elhagyja Borjúmált, örökre. És arra kéri a gyógyszerészt, aki már egyszer olyan tisztességgel a segítségére volt, hogy ne árulja el senkinek. Mihelyt összeszedi magát, elmegy innen...

Fölemelkedett, de fájlalta a hátát, s feje is fáradtan csuklott előre.

- Nem tudok még lábra állani - mondta elgyötörtén.

Sebestyén fölsegítette. A faházból kihozta a priccset, és a lányt ráfektette. A pokróccal újra betakarta. Talán elűzték otthonról? - kérdezte.

- Az apám nem tűr meg a házban - felelte a lány csendesén, és sírni kezdett. - Hetek óta szidalmaz... Elmentem Almiráshoz, amikor találkoztunk volt, gondoltam, talán mond majd nekem valamit, amitől megnyugszok...

Mondott is, de abban nem volt köszönet. Azt mondta, mit jár olyan csüngő orral, örvendjen, hogy a Rebi szere kisegítette a bajából. S ő nem merte megvallani, hogy a Rebi szere csak beteggé tette, de semmit sem segített rajta s hogy ő már nem is kívánja, hogy segítsenek rajta. Ő szívesen látja a gyereket, az Almirás úr gyerekét. De ezt nem merte szóba hozni, csak állott ott Almirás úr előtt nehéz szívvel, s nem bánta volna, ha az Isten rögtön magához veszi. Almirás úr krumplicukrot nyomott a kezébe, aztán megfogta a vállát, és kituszkolta a szövetkezetből. Menj! - szólott rája -, s ne vergődjél itt, mint egy döglődő veréb. Nem akarom ezt a kisírt, szeplős képedet látni...

- Jellemző - intett a gyógyszerész. - Azelőtt pacsirtának nevezte.

Egyszer diskurálgattak csak a raktárban, Almirás úr megkérdezte, hány éves és szereti-e a töltött csokoládét. Aztán csak átfogta a derekát, ott a zsákon...

A fecskéket nézegette, amik a feje fölött röpködtek. Arcán szétfolytak a könnyek, öklét a melléhez szorította.

- Nem is gondoltam, hogy ilyen hamar megteszi velem... Néha azt gondolom, hogy nem is volt semmi... nem tett velem semmit, csak átfogta a derekamat ott a zsákokon...

- Igen - bólintott Sebestyén -, bement olajat venni, s amire kijött, a gyönyörű, rezedaszagú Almirás anyává tette. - Nézte a lány foltos, semmitmondó arcát, amelyen a szerencsétlenség szegényes könnyei száradoztak. - Nem hagyhatom itt - gondolta.

- Az én esetem is, hogy úgy mondjam, az olajjal függ össze - közölte. - Olajjal, amelyet rákentek egy képre...

- Ne tessék rám haragudni - szólalt meg később a lány szégyenkezve. - És ne tessék senkinek elárulni... Ha megtudják, megint nekimegyek a víznek...

Odaát dudált az autóbusz. Sebestyén felállott és az elnyúló, hosszú porfelhőt nézte.

- Akkor hát holnap - gondolta. - Holnap korán kiállok az út szélére, és integetni fogok, ha közeledik az autóbusz.

Megnyomta a szemüvegét és rámosolygott a lányra.

- De maga bizonyára megéhezett, ha már tegnap eltávozott otthonról. Átmegyek az útkaparóhoz, és szerzek tőlük egy kis tejet... Nem, ne féljen, hallgatni fogok.

Rozál ijedten nézte, hogyan halad tutaja a túlsó partra.

*

Az útkaparóék háza zárva volt. A kamarási tanya közelében egy trágyarakáson fehér foltokat pillantott meg. Három tojás volt, nyilván a tanya egyik tyúkjá tojta a trágyarakásra kirándulás közben. A tojásokat a zsebébe tette, elővette töltőtollát, leszakította egy levélboríték hátát és ráírta:

Elismervény 3 darab, azaz három darab tyúktojásról. Bemutatáskor készpénzben kiegyenlíti.

Sebestyén Károly Jakab Hektor
gyógyszerész.

A kötelezvényt egy vesszőre tűzte, a vesszőt beszúrta a trágyarakásba és sovány zsákmányával visszatért a szigetre. Volt még egy kis száraz kenyere, azt megpirította, a tojásokat megfőzte, s odavitte Rozálhoz. A priccs lábánál meglátta a macskát, amint békés dorombolással nézte a lányt. Idegenkedve elűzte a priccsről, a tojásokat betörte az alumíniumcsuporba, megsózta, kenyeret aprított belé és átadta Rozálnak, aki vonakodva, szégyenkezve és étvágytalanul kanalizni kezdte.

- Én majd halat sütök magamnak.

Az alkony hosszú volt, de aztán feljöttek a csillagok, és ezer fényes tekintet hunyorított le a szigetre. Sebestyén egy kötés száraz szénát hozott előző nap Mátééktől, hogy felfrissítse a derékalját. Maradt belőle még annyi, hogy magának is teregethetett belőle fekvőhelyet a faház közelében. Arcát, kezét bekente valami szalmiákos folyadékkal a szúnyogok ellen, s a lánynak is odaadta, hogy az is dörzsölje meg vele a bőrét. A priccs ott volt a faház előtt, ő meg a régi mélyedésben feküdt magára teregetve a kabátját.

- Gyermekkoromban, tudja Rozál, gyűjtöttem a csillagokat - közölte vidáman. - Persze, csak pléhcsillagok voltak, az apám nyerte őket a Lövészegyletben. Jó lövő volt, Tell Vilmosnak nevezték. Wilhelmus Tellus, a kecske...

- Így hívták? - kérdezte Rozál egy kis küszködő szünet után bátortalanul.

- Így csúfolták. Engem is sokféleképpen csúfoltak már. Néhány órával előbb semmirekellő idegennek neveztek.

Rozál habozott.

- Ne tessék az ilyesmit felvenni... - mondta halkan és szakadozottan.

- Nem veszem fel. Egyáltalában nem. Inkább nevetek rajta.

Nevetni próbált, s ebből valami suta csuklás lett, kibicsakló hangok kedves anarchiája. Igen, ő nevet minden himpellérségen. Segíteni akart rajtuk, vigye őket az ördög, ha megugatják. Vannak tudatlan emberek, akik bármi történjék ebben az életben, tudatlanok maradnak. Az ember nem is hinné, ezerszámra halnak meg ma is emberek, akik nem mosnak soha fogat, és nem néztek meg soha egy képet. Párizsban volt egy ismerőse, egy Bernard nevű igen derék lélek, szegénynek átkozottul görbén mentek a dolgai. Nos, ez a Bernard húsz évig lakott Párizsban, s csak egyszer járt a Louvre-ban, akkor is csak napszámos minőségben, hogy az udvaron segédkezzék a felbontott vízvezetéknel. Ami őt illeti, eleinte maga sem csinált nagy dolgot a Louvre-ból, nem is igen értett a képekhez meg szobrokhoz, egyszer azonban meghallgatott egy magyarázatot, s attól kezdve mintha kinyílt volna a szeme, kezdte észrevenni a dolgok értelmét, a vonalak finomságait. Később már egy félóraig tudott állni a Guggoló Vénusz csonka szobra előtt.

- Remek háta volt, Rozál - mondotta felélénkülve, és meggyújtotta kis angolpipáját. - A legszebb hát, amelyet valaha láttam. Nem mondom, Márta kisasszonynak sincs rossz háta, valamelyik nap láttam itt fürdeni a folyóban... - Nagyot szívott a pipáján. - Kár érte, Rozál. Úgy látom, gonoszságra hajlamos, és a szíve igen kicsire sikerült; mint egyik-másik csirkének. Pedig, mi tagadás, alaposan megnyerte a tetszésemet. Még csak egyetlen nőt ismertem, aki ilyen hatással volt rám. Egy párizsi lány volt, Fréjus Jozefinnek hívták. Frézsü. Átkozottul szerettem, Rozál, de ő mást választott. A barátomat...

A lány zavartan s kissé megriadva figyelte a különös előadást. Szólni akart, de Sebestyén már folytatta is a mondókáját. A barátságról beszélt, majd arról a három szakállas férfiről, akiknek képét a Luxembourg Múzeumban látta. Egy Déchenaud nevű festő festette, s az volt a címe: A három barát.

- Sokáig néztem ezt a képet, s azt kérdeztem magamtól, miért nincs nekem barátom? Az embernek szüksége van barátokra, mondta egy Ferdinánd nevű párizsi ismerősöm, hogy legyenek, akik megbocsátják a hibáit. Ez a Barta tanító derék ember. Sok mindent megbeszélünk együtt, lehatoltunk a kérdések gyökeréig, kár, hogy most elszakadtunk egymástól...

Magán felejtette a szemüvegét, letette és bedugta a kabátja zsebébe.

- Mi a véleménye magának az életről, Rozál? - kérdezte. Várt egy darabig, a lány zavartan forgolódott, hát folytatta: - Nincs véleménye. Ez is álláspont. Az apám nagy barátja volt az élet örömeinek, én inkább a komoly feladatokat kedvelem. Szerettem volna visszajutni abba a gyógyszerértárba, amelyben öt évig dolgoztam, de lemaradtam. Pedig átkozottul szeretnék már valahol megmaradni, egy kis gyökeret eresztetni, s azt mondani: no, Sebestyén uram, maga most otthon van, végleg otthon van. Már tudniillik arra a rövidke harminc évre.

Legyintett. No, talán majd legközelebb. Az ember ne hagyja magát, mert mindenki sorra kerülhet. Rozál is jól tenné, ha kiverné fejéből azt az erőszakos, s meglehetősen korlátolt fickót. Nem valami szívderítő példány, talán az sem ismerne rá, aki szülte, mondják itt a községben. A gonoszság úgy átjárja az embereket, mint hitvány itatóspapírt a tinta, a fekete foltokból alig látszik ki ez egykori lélek rózsaszíne.

Rozál csendesen sírdogált a priccsen. Sebestyén megütődve fülelt. Magas gondolatok felhői között járkált, s most csodálkozó kíváncsisággal ereszkedett le a létrán.

- Valami baj van, Rozál?

Rozált rázta a hideg és a boldogtalanság. Nagyon szerette Almirást, és nagyon értelmetlennek látta az életet, a maga megnyomorodott, bánatos életét. A gyógyszerész meg csak hallgatta, zűrzavarban. A logika ellentmondott ezeknek a váratlan könnyeknek. Kissé elképedve nyújtotta ki tapogatódzó csápját:

- Főztek teát?

A lány keserűen nyelte zokogását, s ebből a küzdelemből olyan vinnyogás származott, hogy a gyógyszerészt végleg cserbenhagyta a fantáziája.

- Nos, kérem - mondotta tétován -, maga rettenetesen sír.

Gondolkozott, mit tehetne a lány érdekében. Semmi nem jutott eszébe. Föltápászkodott, és a priccshez botorkált ügyetlen ijedtséggel. Nem volt gyakorlata női kérdésekben. Talán meg kéne simogatni, tűnődött a sötétben a tennivalókon, vagy valami tréfás dologgal kéne felvidítania. De mit mondjon? Nemigen szoktak tréfás dolgok eszébe jutni. A lányt rázta a sírás. Micsoda tréfás dolgot mondhatna?... Papaverin azt írta neki, hogy a balesete azzal a lezuhanó asszonnyal szerfelett mókás eset volt. Ő ugyan semmi mókásat nem érzett, de a lányt talán felderíti vele.

- Tudja, Rozál - kezdte a sötétben, s a hangja vidám igyekezett lenni - nem érdemes lekókadni. Nem érdemes semmiért a világon búsulni. Az ember sohasem tudhatja, mikor esik egy nyolcvankilós öregasszony a fejére... Nekem tudniillik a fejemre esett egy. Abbizony. Nos, akarja tudni, hogyan történt? Pompás eset, annyit mondhatok... Ennél mulatságosabb dolog még kevés történt meg emberrel. Elmegy segíteni egy mentőponyvához és zsupszu, a hölgyemény ráesik a fejére! - Nevetett hozzá, szabályosan hahotázva, s rajta volt, hogy a „hahaha”-nak minden szótagját szabatosan végignevesse; most már fűgén dőlt belőle a vidámság.

- Az ám, nagyra becsült Rozál! A néni ügyesen a fejemre pottyant. Én meg úgy elterültem alatta, mint egy palacsinta a sütőben. S ha még fiatal virágszál lett volna! De nem akarózott neki fiatalnak lenni! Özvegy hölgy volt, nagyon is özvegy... Hahaha!... Átkozott balszerencsém van a hölgyek világában...

Újabb hahota következett; aztán hallgatódzott, hogy van-e már hatása pazar jókedvének. Úgy látta, folytatnia kell még a dolgot. Emlékezete mélyén, jól elföldelve tetszhalott álmát aludta néhány suta balesete, önfeláldozóan előráncigálta őket, és vidámakat bugyborékkolt, mint ahogy szórakoztató előadásai közben Papaverintől hallotta.

- És egyszer, tudja kedves Rozál, egy falusi házban szálltam meg... Egy kerékpár-kiránduláson történt... Úgy adódott, hogy az udvar végébe kellett mennem... A gazda kiengedte éjszakára a kuvaszait, s a lompos, hatalmas dögök utánam vetették magukat. Előbb azt hittem, valami ugrándo-zó borjak. Szerencsére idejében észrevettem súlyos tévedésemet; futásnak eredtem, és magamra csaptam a házikó ajtaját. De később is csak ott lebzseltek az ajtó körül, s valahányszor nyitottam egyet rajta, puff! bömbölve rontottak felém. Hűvös volt az éjszaka, szerettem volna visszatérni a szobámba, de az átkozott kuvaszok menten felém rontottak, ahogy nyikorgatni kezdtem egy kicsit az ajtót. S ha az ajtót visszarángattam, elhallgattak, és úgy tettek, mintha elszélednének... így ment ez egész hajnalig, amíg a gazda fölkel, hogy megetesse a disznóit... Fene jóízű történet, nemde?

Nagyot nevetett, de félszeg derűje és önzetlen történetei mit sem használtak. Rozált zavartalanul fojtogatta a sírás.

- Hollá! Mi az? Ha jól hallom, maga még mindig sír, Rozál! - kiáltott fel a gyógyszerész csalódottan, lepottyanva zajos jókedvének ártatlan kék egéből.

- Olyan szerencsétlen vagyok - szipogta a lány tehetetlenül. - Almirás úr olyan szerencsétlenné tett...

- A maga álláspontja nagyon is jogos, Rozál, de kérdés, praktikus-e? A sírás tudniillik... már mint az én megítélésem szerint - óvatosan közeledett a lány fekvőhelyéhez, lábával a priccs lábát kereste -, a sírás az én megítélésem szerint fölösleges vízpazarlás... Abba kell hagynia a dolgot... - A keze hirtelen a lány meztelen combjához ért, ujjai között néhány pillanatig ügyetlen meghökkenéssel érezte a láb meleg gömbölyűségét. Rémülten kapta el a kezét. - Ezer bocsánat. Eltévesztettem a házszámot... Ajánlatos volna betakaródnia...

- Olyan melegem van - védekezett a lány sírását fojtogatva.

- Akar talán egy kis vizet?

- Megkérem. - Abbahagyta a sírást, kiitta a vizet. - Ne tessék rám haragudni, Sebestyén úr... reggel úgylis elmegyek innen...

- És hová megy?

- Elmegyek... Ne tessék senkinek szólni...

Sebestyén visszabotorkált a vackához és lefeküdt. Láza van, gondolta. Érezte, amikor a vizet odaadta neki és megfogta a kezét. Odaát kaffogott az útkaparó kuvasza. S nagyon messziről egy vonat elnyújtott füttye hallatszott.

- Az elmúlt télen egyszer lázas beteg voltam - említette meg a gyógyszerész -, s egész idő alatt a Hetedik szimfóniát hallottam... Maga mit hall, Rozál, ha lázas?

A lányt váratlanul elnyomta az álom, nem hallotta már a kérdést.

- Remélem, betakaródzott. Különben agyoncsípi reggelig a szúnyogok.

Fölállott, megkereste a gyufáját, s odavilágított a priccshez. Látta a lány ingét, odament és betakarta.

Aztán ujjával a szemüveg nyergét kereste, hogy az orrához nyomja. De a szemüveg a zsebében volt.

*

A községben a zajos vasárnap után minden visszatért a medrébe. A felörvénylő szemét tánca lelohadt, csend, kapirgáló tyúkok és turkáló malacok vették birtokukba a lopótök alakú főutcat. Künn a határban cséplőgép dolgozott. Az emberekkel együtt a verebek is kivonultak a tagokra, a cséplés körül tevékenykedni.

Mátéék nem arattak, a kukoricájuk még csípőig sem ért. Máté kapált, sanyarú hosszú orra gombját pirosra sütötte a nap, ahogy kiállott a városi szalmakalap alól. Az asszony most tért le az útról a kukoricásba a meleg köménymaglevessel. Egy félliteres pléhkondérban tejet hozott, Sebestyén kérte rá, s már várta is az erdő alatt. Jó szívvel hozta. Hallotta, hogy három nap előtt milyen legénykedve rámentek, s kiverték a községből.

Márta lobogva porzott tova az úton. Az irtás felé kanyarodott. A rossz motor nyöszörgött a köves kaptatón. Félóraig kapaszkodott, amíg az irtás alá érkezett. A négyszögű vágás helyén a magas fűben és vadhajítás között nyolcvan, sárral tapasztott vesszőkas állott alacsony állványokon. Nyolcvan méhcsalád dőzsölt itt és gyűjtötte a mézet. Az erdei irtás kitűnő méh-

legelőnek bizonyult, már az első pergetéskor, még a virágzás kezdetén tizenhatszáz mázsa mézet adott.

Márta lenn hagyta a kocsit az úton. Az irtáson halkán zengett a méhek munkája. A zsályák és vadrepkék kifosztva csüngették fejüket. Végigjárta a kasokat, megvizsgálva őket, s utasításokat adott a kezelőnek, hogy szedje ki a megtelt lépeket.

Ez a méhészet az ő munkája volt. Ő teremtetten meg nyolc év alatt, jóformán semmiből. A kamarás most ennek a nyolcvan méhcsaládnak a keresetét költi. Ha nem csinálta volna meg a méhest, talán már az erdőt is eladóvá kellett volna tenni.

Átugrott egy galagonyabokron, s ahogy cipője sarka megérintette az egyik ágat, a levelekről fehér lepkék rebtentek szét. Az irtás szegélyén megfordult és visszanézett. A feje fölött egy mókusz himbálódzott az egyik faágon.

Elégedetten nézegette a maga alkotását. A kamarás eleinte sokat kötődött vele ezért a méhesért, de aztán ő is beadta a derekát. Okos ember volt, de a gyakorlati kérdések nem nagyon érdekelték. Eszébe is olyan mélyen bujkált, hogy aki csak felületesen ismerte, joggal kételkedhetett benne. A községben bogaras embernek tartották, ki is gúnyolták, hogy tunya tétlenségben üldögél fonott kerti székén, a kocsis gyerekeivel játszózva. Olykor a fülét és nyelvét nézegette egy nagyító tükörben. Azt is különbségnek tartották, hogy hónapokig maradt távol a községtől anélkül, hogy sejtették volna, merre utazgat. Ezt Márta se igen tudta, s rendszerint csak a lapok híreiből értesült, hogy a kamarás valami kongresszuson szólalt fel, vagy nagy vitát indított el valami nyelvészeti tanulmányával. A birtoka azóta, hogy a földosztás alaposan megapasztotta, nem érdekelte már, s nem izgatta az sem, hogy gazdatisztje halála után Márta hogyan vezeti a birtok ügyes-bajos dolgait. Nem kért sohasem beszámolót, beírta azzal, ha hazaérkezésekor Márta szóbelileg tájékoztatta a szükséges tudnivalókról. Ezeket a beszámolókat is csak stiláris szempontból figyelte végig, és Mártát nemegyszer akasztotta meg kötődő kérdéseivel s ironikus ötleteivel. Márta a tennivalókat még az apjától tanulta el, aki húsz évig volt gazdatisztje a kamarásnak. A gazdatisztnek Márta volt az egyetlen gyermeke; a felesége korán elhalt, ketten maradtak a kis tisztartói házban. A lány átvette a számadások vezetését, a felügyeletet s nem egyszer a nehezebb munkát is. Amikor apja meghalt, a kamarás éppen külföldön tartózkodott. Hónapokig volt távol anélkül, hogy értesíteni lehetett volna tisztartója haláláról. Amikor hazatért, mindent a régi kerékvágásban talált: a lány folytatta apja munkáját. Márta hiába unszolta, hogy gondoskodják tisztartóról, aki átvehetné a birtok intézését, a kamarás mosolyogva vont vállat: hogy mire jó az, minek ide idegen embert hozni, amikor minden meg magától is. Így csúszott át a tisztartóság a Márta kezébe. A fatolvajok, orvvadászok és más lesipuskások a keménykezű gazdatiszt halála után fellélegzettek. Azt hitték, most aztán kárpótolhatják magukat. Szekérszámra lopták a fát, a külső tanyáról malacokat hajtottak el éjnek idején, a lucernásba szentelenül beteretlők lovaikat, és a napszám felét átaludták az árnyékban. Márta azzal kezdte a tisztartóságot, hogy a fatolvajokat puskával kísérte le a községbe. A kamarás helytelenítően mosolygott.

- De kérem... micsoda népszínműveket játszik itt nekem? - kérdezte aggódalmas kíváncsisággal.

- Ezek fatolvajok - világosította fel Márta büszkén.

- No és? Amióta erdő van, mindig lopták a fát. Ez törvény...

Márta elszántan nézett rá.

- Én szeretném ezt a törvényt megváltoztatni. De ha kifogása van ellene...

- Isten ments! - vonult vissza rémülten a kamarás. - Csak változtassa... Inkább beleegyezem abba, hogy az összes fatolvajokat ártalmatlanná tegye.

Hamarosan megint úgy folyt minden, mint a gazdatiszt idejében. Márta a pókhálós színből kigördítette az ócska gépkocsit, megjavíttatta, megtanulta a vezetését, és a lármás gépezettel röptült ki a tanyára, s később az erdőre a méhekhez. A lófogatot lassúnak és álmosítónak találta. Szerette a szenvedélyes mozgásokat, a gyorsaságot.

A szervezete követelődzik - gondolta a kamarás. S egyszer Mártáról beszélve megértően hunyorított a körorvosnak. - Elfojtott fiatalság... A mirigyei nyugtalankodnak, s ő belerug a gázpedálba...

Márta néha elfogta a kamarás kötődő pillantását és elpirult. Vajon tud róla valamit ez a szűkszavú, s látszólag közönyös ember? Aki igazában nem is közönyös, csak megszűri lecsukott szempilláin át azt a sok túlzott fényt, vakító színpazarlást és árnyékot, amellyel az élet neki-ront az ember hiszékeny recehártájának? Tud valamit a titkairól? Hallott valamit a káplánról? Vagy az iskolaigazgatóról? Ha kurta étkezéseik alatt a papok vagy iskolák kerültek szóba - s faluhelyen lehetetlen róluk nem beszélni -, Mártának nemegyszer volt az az érzése, hogy a kamarás szemében valami incselkedő mosolyt lát. A kamarás beszélt is egyszer egy lapos mellű vidéki Savonaroláról, akibe a falusi szüzek úgy estek bele, mint pillék a gyertya lángjába. Márta nyugodtan ült a helyén, tűrte a sértő tartalmú mosolyt, s igyekezett közönyösen felelni a kamarásnak arra a kérdésére, hogy a községben van-e még a fiatal káplán? Márta akkor már nyugodtan felelhetett:

- Hónapokkal ezelőtt elhelyezték.

Apja halála után történt, hogy fölment az öreg paphoz. Az öreg lelkész kórházban feküdt, fiatal, sovány káplán helyettesítette. A pattanásos, sápadt arcból mélytűző szemek néztek rá. Márta a nyugodt hang mélyén szenvedélyeket érzett, a világot megvető hit szenvedélyeit. Különös nyugtalanság fogta el, sietve és dolgavégezetlenül távozott. De vasárnap ott ült a templomban, s mereven követte tekintetével a szószékre felmenő káplánt. A torkát fojtogatta valami. A fiatal pap szemében mély égi lángok lobogtak, sovány, ádámcsutkás nyakát megszépítette az askézis. Hallgatta, s a szívében vad zűrzavar támadt, büntudat, szégyen, szerelem. Elállt a lélegzete, ha az utcán a káplánnal találkozott. A fiatal pap észre sem vette a zűrzavart és kint, amelyet személytelen személye ébresztett. A Márta napjai kínban és gyönyörben teltek. Egész teste bizsergett, gyötrődött és örvendezett. Egyszer fölvette legszebb ruháját, egy hosszú selyemruhát, piros rózsát tűzött a mellébe, és a sötétség beálltával elindult a paplak felé. Kábultan és forró önkívületben lépegetett. A kapu hideg vaskilincse észreterítette. Megborzongott és megrémült. Mit akart? Milyen vad, képtelen gondolat sodorta idáig? A fiatal lelkész lángoló, szörnyű pillantását látta, és futásnak eredt. A kertek alatt rohant, és lihegve ért a szobájába. Bezárkózott, leült a tükör elé és reggelig nézte magát, gyűlölettel, a szégyen örvényében fuldokolva. A ruhája sáros volt, undorodva dobta le magáról. A következő héten újra elment a templomba. Látta áthaladni a cintermen a káplánt; sovány válla és kiugró lapockája éhező diákra emlékeztette, gallérjának két szára hátul kiugrott a reverenda nyakából, haja vágatlannak és rendetlennek tetszett. Aznap kihűlt szívvel tért haza. A szószéken a fiatal lelkész a mezei munkáról és betakarításról beszélt. A jelképes szónoklat megokolatlanul lobogó tüze mögött a gyakorlatlan szónok közhelyeit fedezte fel. Ádámcsutkája soványan ugrándozott, kezei nagyokká és esetlenekké nőttek a mozdulatok túlzott hevében, s a savonarolai tekintet a zsenge szónoklat szüneteiben egy riadt, leckemondó diák pislogásává szelídült. A hagymáz, amely lázasan felnagyította az arányokat, elszállt, s a bágyadt valóság visszatörpülő képei megmosolyogtatták. Elmúlt a lelki kaland anélkül, hogy a lelkész valaha is sejtette volna, milyen szenvedélyeket gyújtott fel és oltott el zivatarok hirtelenségével.

Néhány év múlva az új iskolaigazgató keltette fel az érdeklődését. A göndör hajú, lobogó nyakkendőjű ember egy kiránduláson átölelte. Ez az ölelés sokáig égette a bőrét. A locsogó, felelőtlen hímpulyka ivás közben el is dicsekedett könnyed hódításával. Márta megundorodva lökte félre az útjából, amikor legközelebb szembetalálkoztak. Két gyötrő élménye tartózkodóvá tette a férfiak iránt. Úgy érezte, legtöbbje suta fajankó; nincsenek ösztöneik, hogy megérezzék a női lélek zajlását. Minden tapasztalatuk néhány útszéli aforizma, önkényes és durva logika vezeti őket s fájdalom, legtöbbször diadalra.

Tudta, hogy a községben a kamarás szeretőjének hiszik, de lenézése olyan nagy volt a kis szerelmi falatkáért marakodó nők iránt, hogy sohasem igyekezett eloszlatni ezt a tévedést. Nem bánta, élvezték tévedésüket, fálják mohón a hazug mese részleteit. Ha nagyon arcátlanok voltak rágalmaik kitalálásában, maga is odadobott nekik néhány rágós koncot, hadd tikkadjanak meg a gyönyörtől. Felajzotta őket, fűtötte képzeletüket és kavargatta felháborodásukat. A kamarás néhányszor felajánlotta, hogy keressenek valamilyen megoldást, amely a Márta hírnevét megóvná minden pletykától, de Márta könnyed mozdulattal háritotta el. Nevetve adta értésére a kamarásnak, hogy neki nem ártanak meg ezek a kis molyrágások. A pletyka mohó molyai ellen különben sem tud az ember védekezni, hacsak nem tartja magát naftalinban.

Almirásnál rövid időre cserbenhagyta gyanakvása és bizalmatlansága. Jól látta ugyan, hogy Almirás nem sok lelki kincset rejteget. Képzelő, hetvenkedő figurának tartotta. De merész közeledése megbolygatta. Akkoriban egy kis riadtságot is érzett. Közeledett a harmincadik évéhez. Úgy látta, nem szabad annyi gondossággal mérlegelni a dolgokat, el kell fogadnia a legközepebb férfit is, ha egészséges, és annyi tűzzel kínálkozik, mint Almirás. Az a gondolat, hogy az élet minden érzéki melege lassankint lehül körülötte és női lényé meddön fog egykor visszavonulni ráncai mögé, mint pusztuló csiga a házába, nyugtalansággal töltötte el, s védekezés nélkül fogadta az Almirás tolazkodó közeledését. Érzéki izgalmakat nem érzett; csak kellemes nyugtalanságot. Túrte a hetvenkedő és szerelmes szóáradatot, mert egy szóra várt, egy léleknek szóló emberi szóra, a férfi egyszerű és őszinte percére. Nem taszította el magától, amikor Almirás a kavicsbánya alatt magához ölelte meztelen testét és szájon csókolta. De az ostoba csak pillanatokig béníthatta meg; hetyke örömmámorában kiejtette a sajtót a szájából. Őt csak szeretőnek akarta, az orvos lányát elfogadta volna feleségnek is.

Ahogy most lassan lefelé gördült a kanyargó, vízmosásos úton, fojtott haraggal gondolt arra, hogy milyen arcátlanul bujtogatott Almirás megfizetett embereivel a kamarás érdekei ellen. Csak szólnia kellett volna a kamarásnak, és Almirás csomagolhatott volna Borjúmálról. De maga akart vele elszámolni, minden külső beavatkozás nélkül. Nem, nem gondolt holmi melodramatikus leszámolásra; az ostoba nem érdemelte meg, hogy szavakat pazaroljon rá. Nevetségessé akarta tenni.

A kavicsbánya alá kanyarodva a sziget felé pillantott. Eltűnődve kezdett vetkőződni. Hallotta, mit tettek a gyógyszerésszel az Almirás emberei. Sebestyénen nem egyszer mulatott maga is, de az Almirás eljárását középkori önkénynek tartotta. A patkolókovács, aki előtt reggel megállította a gépkocsit, beszámolt neki arról, hogyan lépegetett a gyógyszerész bántalmazói között, s milyen furcsa dolgokat mondott Almirásnak. Ezekre a különös szavakra gondolt most kissé csodálkozva és rokonszenvvel. Most adott csak számot magának arról, hogy a gyógyszerész, bárha furcsaságával valami komolytalan kalandor benyomását tette rá, nem egyszer bosszúsággal és nyugtalansággal töltötte el. Most elgondolkozott azokon a szokatlan szavakon, amiket a gyógyszerész Almiráshoz intézett, és sajnálkozást érzett, hogy nem beszélhet többet vele.

Ledobta ruháját, cipőjét fürdőcipővel cserélte fel, és belevetette magát a folyóba. Egy ideig álmodozva sodortatta magát a vízzel. Arcát hevesen csókolta a fény. Aztán megfordult és kinyújtotta izmos, barna karját, hogy leküzdje a szembehömpölygő folyó sodrát. Csalt egy kicsit, ferdén úszott a sziget felé tartva, hogy kisebb árral kelljen megküzdenie. Hamarosan már a sziget közelében úszkált. A kunyhó előtt a pricesen női alakot látott. Kíváncsian kapaszkodott fel a partra, s a bokrok között elindult a kis faház felé.

- Te mit csinálsz itt, Rozál? - kérdezte a Simon lánytól kemény hangon, amikor felismerte.

*

Sebestyén a tejjel visszatért a szigetre. Máténéval néhány izzasztóport is hozatott a kör-
orvostól, de megkérte, semmit se említsen arról, hogy a porokat neki hozza. Rozál lázasan
töltötte az éjszakát, reggelre sem múlt el a láza, és nyugtalanul hánykolódott. A gyógyszerész
hülésnek vélte, és izzasztókat vétetett Máténéval. Ahogy tologatta tutaját a Csigás felé, látta
újra elporzani az úton a társaskocsit.

- Ördög vigye - mondta fennhangon, de minden bosszúság nélkül. - Végre is nem hagyhatom
ezt a lányt magára!

A beteg mellett a bokrok között fürdőruhás női alakot látott. Azt hitte, megint a Kurkai lányát
hozta ki valami költői gyötrődés a szigetre. Az utóbbi napokban gyakran volt vendége a
Csigásnak. Hanyatt feküdt, cigarettázott, nézte a fecskéket és Párizsról kérdezősködött.

- Itt vagyok, Rozál! - kiáltott buzgó derűvel. - Ugye, hogy visszajöttem? Jó napot kívánok,
Kurkai kisasszony!

Tutaját a fához kötötte és fürgén partra ugrott.

- Jó napot, Hektor úr - fogadta Márta hirtelen megfordulva.

Sebestyén összeráncolta a homlokát.

- Ah úgy... - A mosolygó arcba pillantott, aztán a tűzhelyhez vitte a tejet, hogy felforralja. -
Néhány izzasztót hoztam, Rozál... Be fogja szépen venni, nemde? Holnapra kutyabaja sem
lesz...

- El tetszik ma utazni? - kérdezte a beteg csöndesen.

- Ideje, Rozál...

- Rozál szúrásokról panaszkodik - közölte Márta.

- A pokolba is - jegyezte meg Sebestyén elcsöndesedve. - Minő szúrásokról?

Rozál megszeppent, és tagadólag rázta a fejét. Nem, csak úgy mondta, nincsen neki semmi
komoly baja.

Sebestyén előszedte a horgászbotot. A tej felforrt, a folyóban lehűtötte egy kicsit és odavitte a
betegnek.

- Íme, egy csupor kalória... Segíthetek?

Látta, hogy Márta mosolyogva nézegeti a faház ajtajára kiszögezett levélszekrénykét. Nem
vett tudomást sem róla, sem a mosolyáról.

- Úgy látom, levelet vár.

- Körülbelül - vont a vállát Sebestyén, s letette a kiürített csuprot. Fölemelte a horgászbótot, s a betegre mosolygott. - És most megyek, hogy magamnak is fogjak valami ennivalót... Küzdelem a létért, ahogy a természettudósok mondják... Egy patikus és folyami hal páros küzdelme... Vajon ki lesz a győztes?

Lement a kicsi öbölhöz és bevetette horgát a vízbe. Márta néhány perc múlva követte.

- Mit értett azalatt, hogy körülbelül? - kérdezte egy kis idő múlva az ugrándozó sörösdugót nézegetve.

- Hogy igazában semmiféle levelet nem várok. A kis szekrény csak jelkép. Figyelmeztetés a világot kormányzó lappangó erőknek, hogy az az ember, aki hajótöröttként ezen a szigeten vesztegel, értesítést vár még az élettől. Tetszik érteni? Igen, értesítést vár az élettől, mert nem adta még fel a reményeit...

- Érdekes - libbent tova súlytalanul és tétován a Márta megjegyzése.

- Nem, nem érdekes. S ha van még valami kérdeznivalója vagy észrevétele, akkor essünk túl rajta minél hamarabb.

Márta elnevette magát. Csuklóján megigazította a sárga aranylemezből készült karkötőt.

- Miért olyan sürgős?

- Nem szeretném, ha megzavarná a halakat abban a törekvésükben, hogy beleharapjanak a horgomba.

- Maga haragszik rám, ugye?

- Halkabban, ha szabad kérnem.

- Miért nem felel a kérdésekre?

- Nem akarok.

- Á - nevetett Márta -, nem akar?

- Elriasztja a halakat, kisasszony.

- De hát figyeljen... Most semmi ellenséges szándék nincsen bennem... Feleljen a kérdésekre.

Sebestyén nem nézett rá.

- S ha nem felelnék? Mit tehet nekem? Kitilt a szigetről? - Kárörömmel nyomta orrához szemüvegének nyergét. - Ez már nem izgat, Márta kisasszony. De nem ám. Nem érdekelnék a maga kiállhatatlan szeszélyei...

- Ez nem igaz. Rozálnak azt mondta, hogy szeret.

- De nem azt a nőt, aki itt áll mellettem, s akivel annyi kellemetlen találkozásom volt eddig. Az a nő csak egy inspiráció. Elismerem, maga inspirált, de szívet és nőiességet én tettem belé.

- Nem, ez egy csöppet sem hízalgő... - ismerte be Márta.

Sebestyén makacsul nézte a vizet.

- Fölösleges ezekről a dolgokról tovább beszélünk, Márta kisasszony.

- Nem - rázta Márta mosolyogva a fejét -, engem érdekel.

- Egy kicsit késő, kérem... Maga mulatni szeretne rajtam... Résen leszünk! Két hónap előtt eltörte azt a kis hamutartót, meg a kávéfőzőt. Nos, szíveskedjék tudomásul venni, hogy nem tartok több törékeny holmit raktáron.

Márta bosszúsan mosolygott. Nem először történt meg vele, hogy a gyógyszerésszel kapcsolatban egy idegen, kellemetlen macska jutott eszébe, amely heteken át rontotta undorító szerelmeivel az éjszakáit. Söréttel töltötte meg a fegyverét, s a fedélről gyanútlan nyávogással leereszkedő állatot arcul lőtte. A macska két hátsó lábára emelkedett, két mellső lábával pedig maga elé kapott, mintha alkalmatlan darazsakat akarna elűzni magától. Nem akarta magát megadni, kapkodott, ugrándozott, s végül futásnak eredt a láthatatlan darazsak elöl, amelyek pedig már benne voltak a húzában. Voltak pillanatai, amikor nem idegenkedett volna attól, hogy néhány ilyen kellemetlen darazsat a gyógyszerész bőrébe puffantson. De bosszúsága most hamar elmúlt. Nézte a Sebestyén haját, kicsi fülét és napsütötte nyakát. Rozál szagagtottan, de elég értelmesen beszámolt neki éjszakai beszélgetésükről. Nem állhatta meg, hogy fel ne nevessen a sok furcsaságon. A múzeumok és filozófiai módszerek zagyva emlegetése egy falusi parasztlány előtt, éjszaka! - nagyon együgyű lett volna, ha nem ez a látszólagos együgyűség lett volna a férfi lényege. A látszólagos együgyűség, amely mögött az ember az őszinte értelmet és a tartózkodó szívet sejtette.

- Nincs benne semmi hazug mesterkedés - gondolta. - Meg kell szokni, hogy néha tökéletlennek hat.

Rozál a maga csiszolatlan, de természetes szavaival a gyógyszerész érzelmeiről is beszámolt neki. Azon a lágyszínű prizmán át nézte most Sebestyént, aki gyerekes göggel magára csukta most magányának ajtaját, amelyen jóindulatú nők nézik a váratlanul felbukkanó szerelmes férfit. Elismeréssel, érdeklődéssel és kissé sajnálkozva azon, hogy nem nagyszerűbb férfit fertőzött meg a sors irántuk való szerelemmel.

Sebestyén kicsapta horgát, de a hal villámfürgén leakasztotta magát a horogról, és visszasiklott a vízbe. Márta mosolyogva nyúlt a horgászbót lecsüngő zsinórja után.

- Idefigyeljen, Hektor úr...

Sebestyén elszántan pillantott föl. Kemény szavak között válogatott. De meglátta a lány gömbölyű, barna karján az oltás meghitt kis foltját, nemes vonalú meztelen lábát, szép orrát, egészséges mosolyát és elszomorodott.

- Kérem - mondta sokkal szelídebben, mint ahogy szerette volna -, gondolja meg, ma még semmit sem ettem... Eressze el hát a horgomat...

- Idehallgasson... Látja, eleresztem... Csak azt akartam mondani, hogy hallottam ma reggel valamit arról az iszapvizsgálatról.

- Úgy! - Sebestyén visszavetette horgát a folyóba. - S azt mondták, hogy be akartam csapni az embereket azzal az iszapfürdővel.

- Nem, Hektor úr. Valami olyant hallottam, hogy az elemzés állítólag igen kedvező.

Sebestyén fölemelkedett.

- Igazán? - Átnézett a folyón, tekintete elkalandozott a község felé. - Örvendek neki, bár engem személyileg már nem érdekel.

- Miért nem érdekli?

- Ma délután elmegyek innen. Nem tudja? Kikergettek.

- Miért tűrte?

- Túlerő - vetette oda Sebestyén.

- Almirás túlerő?

- S aztán az ember ne járjon azon az úton, amelyen minduntalan megbotlik egy elhullott fogalom hullájában. A hulla egykori neve, Márta kisasszony, tisztesség.

- Nagy T-vel, ha nem tévedek - nevetett Márta.

A bokrokon túl Rozál felemelkedett a fekvőhelyén, hogy vizet merítsen a favödörből. Tétova, gyöngén mozduló keze felborította a vödört. Sebestyén hozzásietett.

- Nos, azonnal hozunk frisset, Rozál. - Az arcába nézett, aggodalmasan megfogta a csuklóját.

- Ugye, nagyon szomjazik?... Türelem, megyek is...

Fölkapta a vödört, hogy átmenjen az útkaparóhoz vízért.

- A Rozál dolgai kissé rosszul állnak - közölte Mártával. - Nem menne el a körorvosért? Nem nagyon értek hozzá, de valami nem tetszik rajta.

Lesietett a sziget alsó végébe, és a parti vízben átvontatta a tutajt a felső csúcsra. Mindig így szokta, amikor készült átkelni, nehogy a folyó túlságosan messze sodorja a kavicsbányától. Erősebb áramlásnál száz méternél is lejjebb ragadta a víz.

Márta mosolygó pillantást vetett a tutajra.

- Nem fogunk léket kapni? - kérdezte, és a partról könnyedén meghimbálta a tutajt a lábával. Olyan volt, mint egy szán: két hosszú gerendatalp, amelyen odaszegzett deszkák feküdtek keresztben. Kezdetlegességében volt valami komoly és derűs is egyben. Sebestyén avatottan nyomta a tolórudat a parthoz, hogy a tutajt elindítsa.

Márta állva maradt az erős himbálódzásban. Sebestyén szétvetett lábakkal, ingujjban ott állott mellette, s elszánt mozdulatokkal nyomta le rúdját a folyóágy iszapjába.

- Az ember elsősorban önmagában bízzék - jelentette ki valami ferdinándi előkelőséggel. Arcát nyugalom öntötte el. Ez a nyugalom piros volt kissé; arcának méltóságteljesen áramló vére festette pirosra. Szemüvegén szelíden csillogott a nap, de karjai és derekának izmai drámaian dolgoztak. Azt a nőt vitte a törékeny, maga alkotta járművön a folyó rohanó hullámai felett, akit erkölcsi érzéke elítélt, de akit lelke zsongó homályában egyre elvitathatatlanabban szeretett. Míg karjai hatalmasnak látszó akkordokat fogtak a morajló folyó klaviatúráján, eljátszogatott azzal a férfias gondolattal, hogy a lányt most karjainak ereje óvja a bőszelektől, s szívesen megfedkezett arról, hogy Mártán fürdőruha van, s ha a laza lélekvesztő fel is borulna, úszásban megedzett karjai játszian birkóznának meg a hullámokkal.

A víz csobogott a gerendák között. Sebestyén felhevülten dolgozott, s nem vett tudomást arról, hogy meztelen karja időnkint a lány meztelen karját súrolja. Márta évődve nyúlt bele egyik lábával a vízbe, mintha szándékosan akarná elrontani az átkelés magasztos perceit.

- És hová megy innen - kérdezte minden kérdő hangsúly nélkül, kihúzva lábát a vízből. Sebestyén nyugat felé intett a kezével.

- Arra, kérem. De a menetrend megváltoztatásának jogát fenntartom magamnak.

- Szóval mire visszatérek, már nem találom itt.

- Nem tudom.

- Tudnia kell, Hektor úr. Nem helyes dolog bizonytalanságban hagyni az embert - jegyezte meg Márta mosolyogva.

- Ha itt maradnék, Almirással is le kéne számolnom.

- És idegenkedik tőle?

- Ezt nem mondtam - rázta a fejét sértődötten a gyógyszerész. - Inkább azt mondhatnám: ellenkezőleg! Ellenkezőleg kérem. Nagyon is kedvemre volna egy kis alapos leszámolás.

- Oh! - riadozott Márta derűsen - nehogy valami lovagias dolog legyen belőle.

- Vannak formaságok, amik alól mi, férfiak nem vonhatjuk ki magunkat - figyelmeztette Sebestyén szinte fennköltén verítékezve. - A császárnak meg kell adni, ami a császáré, s a kardnak, ami a kardé!

- Borzasztó lesz - nyomta el Márta komoran a kuncogását.

- A magam részéről - jelentette ki a gyógyszerész - mindent el fogok követni, hogy az legyen.

- Tehát itt marad - szögezte le Márta, s a tutajról átugrott a partra. - A viszontlátásra! A doktort csónakon fogom áthozni.

- A viszontlátásra, Márta kisasszony - intett Sebestyén is elindulva a vödörrel.

- Gondoljon az iszapfürdőre, Hektor úr, ha mégis meg akarna szökni!

- Maga meg gondoljon a számárra - kiáltotta vissza Sebestyén beleegyezően és boldogan, hogy Márta oly melegen marasztalja - Nyugalomba kéne már küldeni szegényt.

- Ha majd beadta a kérvényét! - nevetett Márta élénken integetve a kezével. Valami kedélyes szórakozás előszele csapta meg. A gyógyszerész derűs heroizmusa jóízű események bekövetkezését jelezte. Levetette a fürdőcipőjét, s amíg lábát bedugta a szürke antilop cipőbe, elégedetten nézett a gyógyszerész után, aki pipáját kemény egyenességgel szorongatva fogai között, sietős, de boldog és férfias léptekkel igyekezett az útkaparó kútja felé.

*

A Simon lányt még aznap átszállították a szüleihez. Tüdőgyulladás volt. Sebestyén szótlanul nézte, hogyan fekteti rá bátyja és apja a tutajra. Az öreg Simonnak sötéten és kissé szomorúan csüngött a bajusza, a fiatal mindegyre félrenézett, Sebestyén mindig csak a profilját látta. Az öreg férfiasabban viselte szégyenkezését és keserűségét. Nem gyalázta a lányt, inkább sajnálta; tudta, hogy Almirás a tettes, s ez esetben mit tehetett volna a lány mást, mint hogy türte, hogy elcsábítsák.

- Nohát aztán ne vegye zokon, amit hibáztunk - köszönt el Sebestyéntől és nehéz, merev kezét kézfogásra nyújtotta.

A fiatal Simon kifújta az orrát, s a tutajt a ladikhoz kötötte.

- A tutajt visszahozod - mordult rá az apja. Vissza is hozta s újra bemászott a ladikba.

- Ne hozzak valamit? - kérdezte ferdén maga elé nézve, nehogy a szeme a Sebestyénével találkozzék.

- Semmit! - intett a gyógyszerész mély megbántottsággal.

Ahogy megfordult, a homokban meglátta a Márta délelőtti lábnyomait. Eszébe jutott a Márta tövises nevetése. „Almirás túlérő?”

- A pokolba is - fakadt ki mérgesen -, kissé jámborul viseltem a sorsomat!

Nyugtalan sietséggel készült a községbe, hogy hibáját jóvátegye. Nem lett volna szabad beérnie elvi tiltakozással. Almirás ezt úgy is értelmezhetette, hogy elbújt néhány bölcs igazság papírpajzsa mögé. Mi lesz az emberi szabadsággal, a polgár természetes jogaival, ha minden fennhéjázó semmirekellő, aki megittasult a maga nagyszerűségétől, belerúghat a törvénykönyvekbe? Nem, minden semmirekellőnek felelnie kell egyszer azért, hogy a törvénynek

kitekerte a nyakát, mint egy csirkének. A polgár a társadalom kirendelt őrszeme, kötelességei vannak az ilyen megbokrosodott jogtiprókkal szemben. Ennivalót vetett oda a macskának, amely nyávogva nézegette egy faágról, és megragadta a tolórudat. A disznópásztor beborozva kiáltozott a csalit fái között. Egyiket-másikat megrázta, hogy csapzott kutyájának ropogó cserebogarakkal kedveskedjék, de a cserebogarak már régen behúzódtak a föld alá.

- Pudli kérem - kiáltotta a korcs eb után -, hol a nyavalyában mászkálsz?

Pudli kérem-nek nevezte a korcs ebet, és Rebiről közölt vele bizalmas részleteket. Néhány hahota tört ki belőle időnkint, minden külső ok nélkül. Sebestyén legalábbis semmi okot nem látott ezekre a vad és kellemetlen hahotákra. A kutyának azt magyarázta, hogy kétszer is ült Rebi miatt, akit végre mégiscsak elvitt az ördög öreganyja. Akkor is feladta őt, amikor egyszer együtt gyújtották fel a csúrt a község szélén egy liter gabonapállinkáért.

- Maga egy közveszélyes gonosztevő - kiáltotta a fülébe Sebestyén felháborodva. - Antiszociális lény! Megértette?

- Meg - intett a kondás derűsen.

- Az ilyen elemeket ki kell küszöbölni a társadalomból!

- Jól mongya - hagyta rá a kondás. - Nem akar nyulat enni? Van nekem itt kettő...

- Távozzon! - förmedt rá a gyógyszerész, és sietve kanyarodott ki az útra. Egyenesen a számárba botlott, aki a színültig telt moslékos hordóval ácsorgott egy vackorfá alatt. A talicska kereke beakadt a fatörzsbe, nem bírta tovább húzni, megadta hát magát sorsának.

Továbbsegítette az állatot, és gyors léptekkel folytatta útját, botját felhevülten forgatva. A számár dolgát is el fogja intézni Mártával. A számár a tanyához tartozik. Kérvényt emlegetett. Nos, jól van. Megírja majd a kérvényt. Alulírott, öreg számár - fogja írni neki - ezennel kérem nyugállományba való helyezésemet. Indokok: öreg számár vagyok, a társadalom ki szokta rúgni hivatalából az öreg szamarakat. Ön, Márta kisasszony, télen magokat szór a tengelicéknek és madárházakat állít a széncinkéknek. Én ugyan kecses sem vagyok, szép sem vagyok, énekelni sem tudok, de ne felejtse el, Márta kisasszony, hogy tizenkét évi szolgálatom alatt naponta három hordó moslékot fuvaroztam a malacoknak, összesen 12.960 hordót. Ha hiba csúszott be a számításomba, ne tessék megfélemlíteni róla, hogy alulírott csak egy öreg számár vagyok, s legfőbb ideje, hogy nyugdíjba küldjenek...

A község elején Balibán, a szűr- és úriszabó zavart köhéccseléssel köszöntötte.

- Nem tetszett elhagyni még Borjómált?

- Nem, szűrszabó uram. Még egy kis elszámolásom van.

A szabó zavartan húzta be a nyakát. A segédje sokat zajongott Sebestyén ellen. A botor kis felkelés parazsa hamar elhamvadt. Talán az iszaptelep friss eseményei is hullattak rá egy kis nedvességet. A kerítések mögül nem repült feléje kitépett kukoricakóró. Kiderült, hogy nem is olyan ravasz mese az, amit a gyógyszerész az iszapról mondott. Almirás rosszul kevergette a kártyát.

A harangozó megállította, hogy megkérdezze, csakugyan hordókban fogják-e árulni az iszapot?

- A tulajdonosok dolga, mit csinálnak vele - vonta a vállat Sebestyén.

Felhevülten nyitott be a tanítóhoz. A tanító egy létrán állott, s az eresz korhadttal gerendáját nézegette.

- Tud ön kardokat szerezni? - kiáltotta a tanító felé lelkesen.

- Hogyan, Sebestyén úr, ön visszajött?

Elnyűtt sávós arcát bágyadt napfény súrolta, örvendett a barátja váratlan visszatérésének.

- Kardokat?

- Néhány erőteljes kardcsapással tartozom a Becsületnek. Ön lesz a segédem. Tud ön segédkedni?

A tanító nem értette, s tájékozatlanul állott a kérdések különös özönében. A gyógyszerész sebesen megmagyarázta a tényállást, s a segédkedésre vonatkozó kérdést is. Meg tudja-e majd a tanító akadályozni őt abban, hogy a Durva Önkénynek ne csak a fejére mérjen néhány döntő csapást, hanem a májába is belemártsa a szablyáját? Ez utóbbi ugyanis közönséges kaszabolás lenne, s ő nem szeretné, ha Borjúmál annáleszeiben az utókor azt olvasná, hogy egy megvadult patikus összeszabdalta egy Almirás nevű bitangnak a zsigereit.

A tanító leszállott a létráról. Hosszú haja úgy hullott az arcába, mint egy gyászfüggöny.

- Ahogy gondolja, Sebestyén úr - mondotta. Elnézett a mályvaszínű hegyek felé, s arcából elfésülte ujjával a sötét hajfüggönyt. - Hallotta? Elza tegnap megszökött...

- Úgy értem ezt, hogy a Kurkai hölgy rapszodikusan távozott? Miként a filmekben? - Megcsóválta a fejét. - Lelkileg tulajdonképpen mindig szökésben volt. - Kérdően lebbentett egyet az ujjával, egy menüettszerű tovalejtés mozdulatát utánózva. - Egyedül szökött?

- Nem. Egy b... b... b...

A gyógyszerész magasba kapta a botját.

- Ne folytassa, preceptor uram! Tudom. Egy báróval.

A tanító pillái elégikusan repkedtek. Sovány pofazacskói felfúvódtak egy kicsit, ahogy a *b* betűt erőltette. Úgy festett a dolog, mintha egy néma trombitát akarna megszólaltatni.

- Egy balettmesterrel? - tapogatódzott tovább harsányan a gyógyszerész.

Nem, nem, rázogatta a fejét a tanító, abbahagyva meddő küzdelmeit.

- Megvan! Egy bikficcel!

- Nem, Sebestyén úr... Egy buggyos nadrágú motorbiciklistával.

- Értem. Szökés közben az oldalkocsiban ült és élvezte a tájat.

- Hátralüktet - igazította helyre a tanító szomorúan.

Könyvügynök volt az illető, két év előtt kötöttek ismeretséget, s azóta titokban leveleztek.

Sebestyén megfogta a vállát. Azt mondta, nagyon is együtt érez vele. Az ember úgy érzi, hogy egy komisz angyal kikergette a paradicsomból. Üres a világ, az eget bánatos kárpit vonja be.

- Megilletődésünk jeléül - indítványozta - merüljünk egy percre néma hallgatásba, aztán előre preceptor uram! Vár az élet, s várnak a tennivalók.

A tanító megadó mosollyal nyálazta meg cigarettáját,

- Hát menjünk - mondta. - Beszélni fogok a századossal.

Bezárta a kaput, a kulcsot a kapufélfa mögé akasztotta.

- Hallom - jegyezte meg Sebestyén fűrgén forgatva botját - biztató levelet kapott a könyve ügyében.

A tanítónak felderült az arca.

- Igen. Szerencsére. Nagyon biztatnak.

- Önből kiváló ember lesz, mágiszter barátom - kiáltotta a gyógyszerész.

A lelkes bot kiröpült az ujjai közül és leverte egy virágcserepet a postamesternő ablakából.

X

A százados kertjében a dáliaát szemtelenül fojtogatta a tarkapaszuly.

- Respektusom, pathikus barátom! - kiáltotta a százados a rács mögül. - Megálljon! Megálljon pathikusom! Utolérhetetlen események!

Merev léptekkel sietett ki az utcára, karon ragadta Sebestyént, és izgatottan áthurcolta a mészáros bódéja elé. A deszkafalon kézzel írott színlap a Víg özvegyet, a János vitézt és a Velencei kalmárt hirdette. Közölte azt is, hogy a társulatnak egy pár kölcsöncsizmára és néhány székre volna szüksége. „Garancia általánosan ismert művészi hírnevünk. Ennélfogva úgy a székeket, miként a csizmát is hiánytalanul vissza fogjuk szolgáltatni nagybecsű tulajdonosaiknak.”

- Nos, vazelinpancsoló barátom! Örvend neki? Jó két jércét látok itt a színlapon. Mi? Mukkanjon hát, öregem. Nem bizsereg tőle a háta?

- Nem szokott bizseregni a hátam - jelezte a gyógyszerész udvariasan. - Nem lelkesedem a színművészetért.

- Ez megpukkanni való, pathikusom. Hogy mondhat ilyet?

Nem, rendszeretete csakugyan idegenkedett ezektől a kusza, s talán tisztátlan emberektől. Fenn a színpadon azt mondják egymásnak:

„NŐ (*kéjes unalommal*): Menj, menj, kedves... Unom a kezed diákos félelmét, ahogy végigsimítja combomat. Unom a hangodat, ahogy azt súgod, szeretnél megtisztulni velem. Unlak, kategorikusan unlak, szegény fiam.

A FÉRFI (*lesújtva*): Inkább sósavat öntöttél volna a fülembe, drága, mint ilyen szavakat, ó, hogy vágytam megtisztulni veled és általad!”

És hogyan folytatódott ez a párbeszéd egy óra múlva, a Kispipa étteremben?

„A. FÉRFI: Ha tudni akarod, vadcica, ma megint olyan voltál a harmadik felvonásban, mint egy rongybaba. És kérlek, ne mártsál az én pörköltömbbe, mert én sem mártok a te kéttojás-pohárodba.

NŐ: Ne légy oly piszok, Endre, csak egy mártást!

A FÉRFI: Mindent, Tündérgert, de mártani azt nem engedek. Mártani, azt nem! Kérjél bármit!”

A szomszéd asztalnál ültek egyszer a Kispipában és hallotta párbeszédüket. Szörnyű lényeknek tartotta őket. A százados aggodalmaskodva csóválta a fejét. De ilyet! Nem szereti a színészeket.

- A kardok megérkeztek, százados úr? - tudakolta Sebestyén ünnepélyesen.

A százados azt ígérte, hogy ír egy ezredes barátjának, s a kardok, esetleg pisztolyok rövidesen megérkeznek. Hadonászott a botjával, vezényelte már a párbajt, nehéz lovassági kardokról, vontcsövű pisztolyokról beszélt, és lázba hozta az egész községet. Noha két hét telt el már azóta, a párbajt, a fegyverek késlekedése miatt, még mindig nem lehetett megtartani. Sebestyén kissé csalódva nézett a századosra. Nagy tiszteletén, amelyet a kitűnő katona iránt érzett, már a párbaj előkészületei is alapos rést ütöttek. Almirás ugyanis kétségbe vonta azt, hogy neki érettségi bizonyítványa volna, és ehhez képest alkalmas volna lovagias elégtételvezésre.

Okmányai nem voltak kéznél; ami kevés iratot őrzött a zsebében, az elázott a folyóban. A százados, aki becsületbírósággént döntött a kérdésben, úgy határozott, hogy a gyógyszerész műveltségét kivizsgálendő néhány alapos kérdést fog feltenni neki. A vizsgát igen ünnepélyes és szigorú keretek között tartották meg. A századoson kívül tagja volt a bizottságnak az iskolaigazgató fia is, aki egyben a jegyzőkönyvet is vezette. A százados első kívánsága az volt, hogy Sebestyén fűtyülje el a Gaudeamus igitur-t. A második kérdés így hangzott: Ki volt Napóleon és miről volt nevezetes? Stratégiai vagy taktikai hibát követett-e el az orosz hadjáratban? A harmadik kérdésbe a százados is belezavarodott egy kicsit. Azt kérdezte, hogy ki ölte meg Brutust, holott Brutust a gyógyszerész értesülése szerint senki sem ölte meg. Inkább ellenkezőleg állott a dolog, Brutus ölte meg Cézárt. Ebből egy kis vita támadt, amit a tanító bevonásával döntöttek el. A vita azzal végződött, hogy a százados megsértődött, s a vizsgát befejezettnek és sikeresnek nyilvánította.

Sértődöttségéről megfélemezve vidáman tette most karját a Sebestyén vállára.

- Mérsékelje magát, pathikusom. A fegyvereknek minden pillanatban meg kell érkezniök. Irigylem magát, fiatalember! Irigylem! A fegyver, a dicsőség, ez az, látja! A többi egy lyukas konzervdobozt nem ér.

Eszébe jutott, hogy még nem mesélte végig diadalmas ravaruskai áttörésének történetét. Anélkül, hogy a gyógyszerész vállát elengedte volna, botjával felvázolta az út porába a hadállásokat. Sebestyén meghökkenve vette észre, hogy a vázlat lényeges eltéréseket mutat a múlt havi hadállásokkal szemben. A zászlóalj ezredé nőtt, s a huszonnégy órás ütközetet a százados most egy lángelmére valló rajtaütéssel egy félóra alatt nyerte meg.

- De hiszen ön négy hét előtt másképpen mesélte el! - kiáltott fel a gyógyszerész. - Hogy lehet az? - A századosra nézett, aki hümmögve egyenesítgette a bajuszát. - Pedig én önt igen nagyra becsültem - tette hozzá kiábrándultan - annak ellenére, hogy olyan nevetséges kérdéseket tett föl nekem.

- Nincs több sakkozás! - intett a százados haragosan, és kemény, tábetikus léptekkel befordult a kapun. - Mit nem merészel egy ilyen expathikus! Megszakítom magával az ismeretséget!

Sebestyén csodálkozva nézett utána.

- Azt hiszem, tábesze van - gondolta. Aztán frissen fordult be a Péterfi üzletébe, hogy néhány ív papirost és borítékot vásároljon. A Péterfi kirakatában már vastag por borította a piros-tojásokat. A kis kövér ember éppen a boltját locsolta. Az üzlete fellendült egy kicsit, több volt a dolog, amióta kisültek az Almirás szabálytalanságai. A központ leltározást rendelt el, s addig is, amíg tiszta képet alkothatott magának az üzlet vezetéséről, felfüggesztette az Almirás intézkedési jogát.

- Mivel szolgálhatok, esedezem? - kérdezte Péterfi bágyadt szolgálatkészséggel.

- Borítékokat, tíz ív papírt, Péterfi uram! Sokszorozójuk és szétküldjük a vegyvizsgáló jelentését. Néhány banknak, néhány vállalkozónak. Tőkére van szükség, Péterfi úr! Tőkére!

A szatócs úgy vélte, hogy bizony nem ártana, ha azt az iszapfürdőt nyélbe lehetne ütni. Talán a szív ellen is jó lesz, mit gondol Sebestyén?

- Minthogy a reumás bántalmak a szívre is hatnak, nem lehetetlen, hogy a reumás bántalmak megszüntetésével a szívnek is nagy szolgálatot fogunk tenni.

Péterfi reménykedve hallgatta. Nehéz volt a lélegzete, olykor rosszullet fogta el.

- Répafi doktor tegnap titokban megfürdött az iszapban - mondotta. - Ne próbáljam meg én is?

Orvossal kell beszélnie, közölte Sebestyén. A papírral függőn igyekezett a tanítóhoz, aki vállalta a másolatok gépelését. Természetesen a tanítót is be kell majd vonni a fürdővállalatba. Lelkes munkaerő. Becsületessége köszikla.

A fürdő ügyei remekül haladtak. Egy kis talajvizsgálat még, egy kis geológiai méricskélés, és világosan ki fog tűnni: érdemes-e nagyobb arányú befektetésbe kezdeni, alkalmas-e a hely egy hatalmas gyógyfürdő létesítésére, s nem csak múló vegyi értékek jelenlétéről van-e szó.

A lopótök alakú utcán lassú szekér zörgött. Szalmán, takaró alatt Sebestyén az írnokot pillantotta meg. Az állomásra vitték, mert kórházba kellett szállítani. Veséje, lépe, hasnyálmirigyei betegek voltak. Sebestyén biztatón megszorította a kezét.

- Gondolja, hogy nem késtem még el, Sebestyén úr? - tudakolta az írnok alázatosan.

Nem dulakodott már benne két ember, a fennhéjázó írnok és a lagymatag költő. Csak egy ijedt, beteg ember feküdt a szalmán. Sebestyén meggyőzően legyintett.

- Semmi. Talpra fog állani, mint a pinty.

A tanító lenn volt a kertben, s bánatosan hegedült a szilvafa alatt. A pajtára felmászott a tők, és nehéz gyümölcsét, mint aki súlyos terhet cipel, lerakta a zsindelytetőre.

- Csodás kilátások, magiszter uram - kiáltotta a gyógyszerész messziről. - Nagyszerű láthatár. Helyesebben szólva: látóhatár! Jó napot kívánok. Elkészült a jelentéssel?

A tanító mélabúsan leengedte a hegedűjét. Vonójával egy ugráló tücsköt követett.

- Nem - felelte mélyen. A zsebéből levelet vett elő, rángatódzó mosollyal nyújtotta előre. Sebestyén belenézett.

- Az ön kitűnő könyvét, magiszter uram! Visszautasították! Sajnálatraméltó vakondok. Határtalan eltompultság! Nevetnem kell.

Felnevetett. Gyerekes, elcsukló volt a nevetése.

- De a dolgok tovább folynak! A kéziratát még ma elküldi egy másik kiadóhoz! Vannak még kiadók Európában!

A tanító letargiájának mély kútjából fanyar érdeklődéssel emelte ki a fejét.

- Gondolja, kérem?

- Gondolom? Nem. Hiszem. Én hiszek, tanító uram, hiszek! Könyörtelenül hiszek, ha minden összedől is körülöttem. Pipogya kor ez, mert térde rögtön megroggyan ijedtében, ha... Nos, hagyjuk. Kérem estére a jelentést! Ne felejtse el: az igazság az ön oldalán van. Jó napot.

Elpattant, mint egy nyílvessző, és ragyogva, függőn fűrődött át a lopótök alakú főutcán. Az iskola előtt a Márta lármás gépkocsijával találkozott.

- Sebestyén! - szólott utána Márta. - Mi lelte? Meg sem áll?

A gyógyszerész vidáman kuncogott a bevált tréfán. Jóban voltak már. Márta is megréfálta nemrég. Kivitte őt a tanyára, azt mondta fajdkakast fognak löni, s fegyvert adott a kezébe. Ha a sörétes ujjú fogorvos látná! - zsongott akkor a büszkesége. A puska dörrent és meglökte a vállát. Hatalmas madár pottyant le a fáról, boldogan cipelte be a községbe. Fajdkakas, tanító uram, fajdkakas! - kiáltotta már messziről, hogy a kocavadász körorvos is hallja. S mi volt a pompás fajdkakas? Egy közönséges gyöngytyúk, Márta hajtotta ki a tanyáról, hogy megréfálja vele.

- Elhozta a kézapoló receptet? - tudakolta Márta bizalmas hangon.

Sebestyén átadta a receptet, és cserébe egy írást kapott. Elolvasta.

„Öreg Szamárnak. Helyben. Saját kérésére nyugdíjaztatik, s annak végrehajtásával Sebestyén gyógyszerész bízatik meg. Kelt Borjúmálon, július havában.”

Márta is elolvasta a receptet.

„Végy

1 rész resorcint,
25 " glycerint,
25 " vaselint,
25 " lanolint,
25 " oleum olivarumot,

keverd össze, és gondold meg, mit ér a legkitűnőbb kézápoló, s a legszebb kéz, ha azt nem annak nyújtod, akit boldoggá, határtalanul boldoggá tudnál tenni vele.”

Mosolyogva néztek egymásra.

- Este! - intett Márta a kezével.

- Este! - bólintott a gyógyszerész vidáman, a kamarási udvarra beforduló kocsi után nézve.

A postára beadott néhány levelet, s miután fontosabb dolgait így elvégezte, visszafordult a kavicsbánya felé, hogy a szamarat átvigye a szigetre. A tarló felől egy macska tartott a patkolókovács háza elé. Egeret hozott a kölykeinek. Az eger úgy állott a szájában, az orra alatt, mintha vastag angol bajuszt viselne. A fal mellett eleresztette, s a macskakölykök édeset bámultak az iszkoló ellenség után. Kerek és csodálkozó volt a szemük, a borzongó palaszürke szőr puha gömbbé kerekítette a fejüket. A patkolókovács egy tarka ló patáját gyalulta lapos vasával. A ló szundított, csak néha mozgatta meg fehér szempilláját.

A gyógyszerész magasra emelte botját.

- Holláhop, barátom! Beléphetek körömápoló műtermébe? Jó napot kívánok. Ki kéne írnia: manikűr, pedikűr...

A kovács barátságosan megeresztette félbajuszát. A fogó után nyúlt, hogy kiemelje a parázsból az izzó patkót.

- Igaz lesz az a fürdőhely? - kérdezte.

- Igaz! Igaz lesz. Meg fog születni! A magzat vajúdik még, de fekvése remek! Remek, patkolókovács uram, és a szíve kitűnően ver...

A kovács megfogta a patkót a parázson, lábával nyomott is egy könnyedet a fűjtató pedálján. Építkezésekről, kisajátításokról beszélnek a községben, mondta. S hogy új utat vágnak majd a réten át. Fürkészve és reménykedve pislantott félszemével a gyógyszerészre. A nagy forgalomból talán neki is hull valami, fejezte ki a pillantása; keréktörés, lesántult ló, épületvasalás, esetleg hátul, a kis kuckóban el is hálhatna egy kis fizetségért egyik-másik zsábás beteg.

- Kitartás! - tüzelte a gyógyszerész. - Pompás dolgok lesznek itt, barátom! Úgy fognak özönlöni ehhez a bűzös sárhoz, mint darazsak a cukorszörphöz... Mindenkinék felvirrad Borjúmálon.

A kovács, aki idáig szívesen hallgatta, s örömeiben a bajsza másik felét is megeresztette, most gyanakvóan emelte föl mutatóujját.

- Mindenkinék? Akkor hát Almirásnak is.

A Rozál halála után legszívesebben leütötte volna a lelkiismeretlen frátert. Kiszedte a patkót a tűzből, és olyan haragosan nyomta rá a ló patájára, mintha csak Almirást patkolná. A forró vas fehér füstöt perzsel a szaruból.

- Kifelé áll a rúdja - biztatta Sebestyén elkészönve.

A patak lappadó zöld vizében kövek alatt, karókhöz kötve ázott már a kender. Az öreg számár a tanya udvarán állott elmerülve a maga méla és rejtélyes számárságaiba. Várta, hogy valaki kiürítse a teli hordót. A gyógyszerész kifogta a talicskából és elindult vele. Távol volt attól, hogy állatbarátnak lehetett volna nevezni. A macskákat utálta, a kutyákkal szemben a kritikus tartózkodó álláspontjára helyezkedett, az öreg számmal szemben pedig csak egy szociális elvet képviselt. Az agyonrobotolt élet végén a nyugalmas bojtortjánt. Az állatbarátok - ebben osztotta a Ferdinánd felfogását - jóságukkal embertársaik elől az állatokhoz menekülnek, mert maguk is érzik, hogy jóságuk túl kicsi és túl önző ahhoz, hogysem hálát arathatnának vele felebarátaiknál. Galád kis szívük, vélte Ferdinánd, nem bírja el az emberi nyomorúság méreteit.

Lenn a folyó mellett csillogott egyet a Máté kapája, s utána sercegeve koppant valami. Kőbe vágott a kapa éle a tikkadó krumpliföldön. A tégelyben melegedett, és ízét vesztette a reggeli kútvíz. Máté a magasba emelte a sárga faedényt, s nyílását a szájához dűtötte. Láta a kullogó szamarat és mellette a gyógyszerészt. Szájában a víz meleg íze egy kicsit keserűre posványosodott. Ha megvette volna a legelő mellett azt a tagot, most neki is volna iszapja, s nem kéne ezt a rideg földet nyekergetnie. Szeme egy riadatot szaladt körbe a négy holdon. Lustán és fanyarul növelte magát a kukorica. Pedig, de szépen nekirugaszkodott júniusban! S a kő, mintha csak neki szólt volna a drága trágya, nőni és szaporodni kezdett, egyre sűrűbben dugta ki fejét a földből.

A learatott rozsföldön hamvas tyúkok keresték a gilisztát. A Simon tyúkjai voltak. A domboldalon a Rozál sírdombjának sárga göröngyei békésen sűtkéreztek a napon.

Levezette a szamarat a folyóhoz, s a kötőféket a tutaj hátuljához kötötte. A júliusi nap felitta a zsombok vizét, és rongyos patakká szelídítette a folyót. A tolórúddal ellökte magát a parttól, s a számár ellenállás nélkül követte. A víz csak a derekáig ért, jól is esett neki a hűsítő fürdő. S aztán szívesen is ment, néha kenyérdarabokat kapott Sebestyéntől, egyszer meg mentolos cukrot. Békésen követte egy darabig új gazdáját, de a folyó közepe táján gödörbe lépett, nyakig süppedt a vízbe, s ettől ijedten megmakacsolta magát. Sebestyén tologatta a tutajt, a számár meg visszahúzta.

A mennykőbe is öreg samara!

Méltatlankodva adta fel a küzdelmet, mert nem tudott a folyó sodra és a számár konok testsúlya ellen egyszerre megküzdeni. Hiába kiáltozott, a tutaj ott állott vele a folyó közepén, horgonyt vetve a számár jóvoltából. A magasban vércse keringett a feje fölött. A hegyoldalon vörhenyes porfelleg dagadozott. Terjedésének sebességéből ítélve a Márta kocsija lehetett.

Leült a deszkázatra és rágyújtott. Átkozott hülyéje! A számról hamarosan megfélekezve sokáig nézegette a vörhenyes porfelhőt. Este! - mondta neki Márta. Még hét órája volt addig. S aztán majd együtt sétálnak ki a községből a parti gyalogösvényen. Lépegetni fognak a fűvön, az erős holdfényben; Márta szép fogai csillogni fognak, s meztelen karján látszani fog az oltások világos karikája. A fürdőről fognak beszélni, mint két hét óta minden este. Ha Márta még egyszer megkérdi tőle, hogy mekkora forgótőkére volna szüksége, akkor most megmondja neki. Vajon nem arra gondolt-e a lány, hogy megtakarított vagyonszármával lehetővé tegye a vállalat megindulását? Milyen kedves és megható vonás!

Boldogan lélegzett. Csak a vizsláját ne hozná minden este magával. Az állat ide-oda rohangál, félórákig ugatja a sündisznókat és borzlyukakat, s ilyenkor ott kell állniok, mert Mártát mulatgatja a kutya nyugtalan csaholása. Nevet, figyeli a váltakozó hangokat s lenge, fehér ruhája alatt rugalmasra feszül a teste, mint az ingerült vizslának. Aztán hirtelen elunja a kutyát,

elindul, kezét összefonja, és kötekedő hangja elpuhul; maga elé néz; lépegetnek. Meztelen nyakát és karját világítja a hold, a hajából dohányvirág-illat árad.

Csintalanul hunyorított. Jól kieszelte azt a mondatot a kézápoló szerrel kapcsolatban. S mit fog mondani, ha Márta este szóvá teszi?

- Nos, igen kérem... Látott már körhintát! Maga az én körhintám tengelye... Hogy úgy mondjam, ragyogó központja. S én maga körül forgok... Az élet villanyzongorája szól, s én csak keringek maga körül...

Elégedetten nyomta meg szemüvegét. A nap forrón sütötte a hátát. Nógatni kezdte a szamarat. Húzogatta a kötőfékjét, a rúddal is megpiszkálta. Rábeszélő hangon hívogatta, végül aztán elvesztette a türelmét.

- A ménköbe is, mi lesz már! Ki látott ilyen butaságot!

Védence nem hajolt se a jó szóra, se a kemény dorgálásokra. Fölemelte a rúdját és haragos csapást mért az állat fejére.

- Disznó!

Aztán kissé meghökkenve bámult a szamar vérző homlokára. Mit tett? Mit tett? Már az első félórán fejbe kólintotta azt, akit atyailag a védelmébe vett! Elképesztő... Megrökönyödve nyomta meg szemüvegét. Büntudattól mardosva gyorsan levetkőzött, és a kötőfékjénél fogva átvezette a szamarat a szigetre. Bőséges táplálékkal látta el, elkészítette éjszakai fekvőhelyét is a gyertyánfa alatt, nagy csomó almot szórva szét a mohos földön.

- Bocsánatot kell kérnem - mondotta, inkább a megsértett elvet, mint a szamarat akarván kiengesztelni.

A nap már a hegyél szálfái között bujkált. Sebesen simára borotválta az arcát. Mire átkelt a folyón, a verebek már elhelyezkedtek a bokrokon. Esteledett. Csak egy fürj kortyolgatta még a héjakút tüskés levelei között meggyűlt esővizet.

- Tragacantha - röppent ki a száján egy furcsa szó. Ujjongott a találkozás örömétől. Másodszor is végiggondolta a szavakat, amelyekkel kézápoló receptjének utóiratát fogja magyarázni. A körhinta-hasonlatot módosította egy kicsit. Ő a körhinta, s Márta ott ül a középén, az oszlop alatt. Kézimunkál, és vigyáz arra, hogy jól forogjon a közös vállalkozás.

- Tragacantha - mondotta, mint örvendező apja egykor a telzü odaikot. Egy kicsit elcsodálkozott magán, hogy oly váratlanul kiütöttek rajta a távoli, s már elfeledett apai vonások.

A tragacantha annak a pornak volt a neve, amelyben meghempergették a gumiarabicummal bevont gyógyszerértári labdacsokat.

XI

Poros volt már az útilapu és megkopott már a liceumbokrok lila virága. A körorvos kisebbik lánya az állomás felé hajtotta a kerékpárját. Nemrég tette le az érettségét, s unatkozott Borjúmálon. Volt az állomáson egy fiatal gyakornok, középen elválasztott hajjal. Szőke volt. Virgilnek hívták. Az állomás előtt, a póznarakás mellett megállott, lábát rátette az egyik telefonoszlopra és fütttyentett egyet. A porban dinnyemagot ropogtattak a verebek. A gyakornok kidugta fejét a raktárházból, s a jeladást vidám füttyszóval viszonzta. A körorvosné éppen a lányaira gondolt. Szégyenkezve, nyomorúságos hangulatban sietett végig a lopótők alakú utcán. Fején ferdén és kuszáltan ült a harsány gepidasisak; egy csöppet sem látszott már harsánynak. Azért viselte, hogy riadt tekintetét elrejtthesse az emberek elől. Hat hete nem tette ki a lábát az utcára. Büszke szíve összepotyolva, megalázva gyötrődött mellkasában. De rájárt a rúd! Hogy bemocskolta hírnevüket az a hálátlan, örült teremtés! Egy orvos lánya! Megszökik, mint egy cseléd, megszökik egy közönséges könyvügynökkel. A Kurkai körorvos lánya! Hát manapság már ilyesmi is lehetséges? És éppen azzal az arcátlan nullával, aki rájuk szóta két év előtt a szentbeszédek. Pokol, pokol ez az élet.

Egy kis zsömlekását vett a szövetkezetben. Kellett neki ez a zsömlekása? Úgy kellett, mint a hideglelés. Csak azért ment be, hogy megmondja Almirásnak azért benézhetne hozzájuk estére. Azért, mert nagyobbik lányát elszöktette egy himpellér; azért mert Almirás azt a galád dolgot csinálta a szerencsétlen Simon lánnyal, s mert szennyos üzelvei miatt majdnem a nyakát törték a szövetkezetben - azért még benézhetne néha hozzájuk. Végre is ennyivel tartozik nekik Almirás: ők kenték el a dolgot, s Almirás nekik köszönhetne, hogy megmaradhatott Borjúmálon. A kisebbik lány sokkal szemrevalóbb, mint a nagyobb, az az álmos, esztelen birka. Nagyot sóhajtott.

- Felfordult világ - rebegte boldogtalanul. Hogy egy ilyen kanász ágyába kell az ő finom és üde lányát beravaszkodnia! Mert mi mást tesz egy mai anya. Nyájaskodik, mesterkedik, megalázó utakat tesz meg, hogy ilyen mosdatlan parasztlányokkal, színésznőknek nevezett vidéki cafatokkal hempergő szakácsnécemete ágyába játssza át az önnön véré, gond, félelemmel és édes ábrándokkal nevelt gyermekét. Az ember, amikor fészüli, aranyos gyűrűket süt a hajába és ráadja konfirmációs ruháját, azt hiszi még, hogy így, ilyen ártatlanul, ilyen szűziesen fog kilépni előkelő s jól kereső vőlegénye oldalán a templomból. S mi a könyörtelen való? Hogy egyik lánya esküdetlen összeadja magát egy ismeretlen szélhámossal, a kisebbiknek pedig egy ilyen sonkanadrágú Almirással kell beérnie. De az ember ma megkönnyebbülten lélegzik akkor is, ha ilyen cipeli el a lányát, és nem hull bele valami kalandba, vagy nem szárad a nyakán. Gonoszul van ez elrendezve! Ha pénzük volna! De hát nincs. Kurkai tehetetlen bakkecske. Ahelyett, hogy rendesen megvenné orvoskodásának az árát, beéri egy tucát felháborító tojással és körmönfont paraszti siránkozással. Ülepét egész nap a tornácon melengeti, s újabban már arról locsog ismerőseinek, hogy négy év előtt egyszer csonttollú madarat lőtt a berekben. A lányának pedig rendes alsólepedőket sem akar adni.

Keserűen és egy elrontott élet gyászával szedte a lábait. A százados néhány kacsát hessegetett az udvaron.

- A szitát - kiáltott rá az udvar fenekéről lompos parasztasszonya.

- Megérdemled, ostoba paprikajancsi - gondolta Kurkainé haragosan.

A századost néhány hét előtt kiverte az a mord parasztasszony a házból. Az egész Borjómál tudott róla. A százados együtt ivott reggelig a színtársulat két kimázolt cafatjával. A községben azt beszéltek, hogy a gazdasszonya meg is verte, amikor reggel hazabotorkált. Az ivás abból eredt, hogy a százados minden évben felkötötte a kardját, és fejére tette régi tiszti sapkáját a ravaruskai győzelem évfordulóján. A sapkát szitává likasztották a molyok, amitől a százados annyira felgerjedt, hogy becsapta a kaput, és haragosan betért a Borsán vendéglőjébe, ahol Almirást együtt találta két szabad száju fehérnéppel. Leült közéjük. Elmondta sapkájának és a ravaruskai áttörésnek a történetét, Almirás meg bizonyos áskálódó disznókról beszélt, és erélyes hangon önrendelkezési jogot követelt a cserebogaraknak. Később meghatódtak és egymást köszöntgették egész éjszaka. Alig ült le az egyik, fölemelkedett pohárral a kezében a másik, hogy viszonzza a felköszöntőt. A két nő meg evett s ivott azalatt, és cukorangyalnak nevezték a két elázott kortyondit.

- Nagyra becsült kapitány uram! - kiáltotta Almirás, hogy a pap házvezetőnője is hallhatta a harmadik házban. - Emelem poharamat nagyrabecsülésem ama szálaira, amelyek összekovácsolnak bennünket ebben a dancs faluban. Vesszenek a mocsosok, és éljenek az igaz férfiak.

- Kedves barátom és tisztelóm - emelkedett szólásra a százados. - Katona vagyok, s nekem vurst az egész Borjómál. Egy hadosztályt vezényeltem, s jön egy ilyen cseléd, és leckéztet engem. Enghem! Ki fogom rúgni! Megértettük? Bin ich verstanden? Igaz barátom vagy, de amit a csimazokról méltóztattál mondani, hogy tudniillik adjunk nekik szavazati jogot, ezt én, mint katona nem oszthatom. Ennélfogva emelem poharamat mindama dolgokra, amelyeket az előbb voltál szíves említeni. Éljenek a szoknyavadászok. Verstanden?

A német nem volt anyanyelve, de szívesen fitogtatta.

- A szitát, nem hallja! - kiáltott a parasztasszony másodszor is.

A körorvosné látta, milyen szolgálatkészen igyekszik a százados a szitához, hogy leakassza.

Undorodva fordította félre a fejét. Elsüllyedve a maga keserű szégyenében észre sem vette a boltajtóban betegesen ácsorgó Péterfit. Valami rendszeresen paskolta, ütögette a cipője orrát. Lenézett.

- Elfelejtettem befűzni a cipőmet - kiáltott fel szerencsétlenül.

Megállott. Idáig jutott hát. Lógó cipőnyelvvel jár az utcán. Ő, aki egykor Mozart-estélyt adott, és fehér orchideákat kapott egy híres zeneszerzőtől, ő, akinek táblabíró volt az apja.

A falu megeszi, összerágja az embert, mint a mész. Eltorzulva, nevetségesen őrlődik a falu és város két malomköve között. Nem lesz belőle sohasem paraszt, de azt sem tudja elfelejteni, hogy valaha városi nő volt. Kijár hetyke városi emlékeinek sírjához, és nem látja, hogy a falu sűrű folyondárja fonja be a sírt.

A kamarás kertjében a pulykák unatkozva csipkedték a mimózát. A kert végén Sebestyénnel találkozott. Szégyenkezve igazított egyet nyomorúságos kalapján, és lehajtotta a fejét. A gyógyszerész csak botjának fürge köreivel adta tudtára, hogy dolgai kielégítően haladnak, és mit se törődik a körorvosné régi rágalmaival. A bot megsemmisítő fölénnel pergett ujjai között.

- Lám, hogy befészkelte magát ide - gondolta. - S Márta már vele is összeszűrte a levét.

Délelőtt hallotta, hogy a gyógyszerész rumot, cukrot és kétszersültet vett Péterfinél, s azt is megkérdezte, kaphatna-e olyan ügyes mintájú papírszalvétákat.

- Persze, az a szajha mindenkit lefoglal magának! - állapította meg haragosan. - Pedig ha igazán gyógyszerész... az az ostoba Kurkai megtehetett volna annyit, hogy meghívja egyszer és bemutatja a kisebbik lányának.

Reménytelenül csapta be maga mögött a kaput.

*

A nyugalmazott számár a sziget gyertyánfája alatt állott naphosszat. Hallgatta a szúnyogok lágy cincogását s a folyó halk moraját. A nyakán szalag is volt, a gyógyszerész kalapjának vékony bőrbélése, rajta krétával írt két görög szó: Panta rhei. A dolgok tovább folynak. Gazdája előbb más szövegre gondolt, egyebek közt arra, amit Ferdinánd nevű barátjától hallott egyszer: a világot néha szamarak bölcsessége kormányozza. De ez hosszú volt. A Hit, Remény, Szeretet is megfordult a fejében. Aztán mégis a kitartásra intő görög szavak mellett döntött.

Az öreg Panta rhei üresen nézett maga elé. A macska leugrott a fáról, s valami társas ösztöntől indítatva hozzákente oldalát a számár lábához.

A kis faház ragyogott a tisztaságtól. A gyógyszerész éppen valami kapuövet fejezett be, s a fűzfavesszőkből készült lugasszerű kaput virágokkal díszítette fel. A ház előtt a kis asztalkán abrosz díszelgett. A két alumíniumcsupor, a kanalak, a rum s a cukor a párkányon várták, hogy az asztalra kerüljenek. A teafőző edény sárga dróton függött a tűzhely fölött. A kis tócsában három kövér hal ficáncolt. Márta szerette a sült hal illatát. Amikor az előkészületeket befejezte, megborotválkozott, és a szamarat levezette a sziget tatjához, hogy ne látatlankodjék ott, ha majd asztalhoz ülnek. A széllámpába friss gyertyát dugott s végigtekintett a háztájon. Takaros és tiszta volt minden. A házon sokat toldott-foldott, megszilárdította, barátságatlanabb külsejű deszkáit kicserélte. Minthogy a pénze rohamosan apadt, eladatta Kempelnével a kerékpárját és a pénzéből néhány szükséges dolgot szerzett.

Elégedetten nyomta meg szemüvegét, és átnézett a túlsó partra. A hegyoldalon leiramló vízmosásokban már sűrűn és barnán feküdt a falevél. Tagjaiban utolérhetetlen szépséggel zsongott a várakozás érzése. Felajzott, sugárzó tekintete látta már a Márta fiús, határozott lépteit, ahogy ütemes mozgással közeledik a kukoricást szegélyező gyalogösvényen.

A fák árnyai már nőni kezdtek. A gyufát odaigazította a tűzhely mellé, hogy rögtön kéznél legyen, ha melegíteni kell a teavizet. Valami borzongó szépséget érzett. A kenyeret még hazajövet vékony szeletekre vágta és megpirította. A túloldalon, a bokrok hézagaiban fehér petty mozgott. Egy fehéringes parasztlány haladt a tanya felé.

- Holnap délután átmegyek magához - mondta neki Márta este, amikor elváltak.

Fogták egymás kezét az érett, őszi estében. A magasban vadkacsák hápogtak.

- Holnap délután átmegyek magához - mondta Márta halkan, ajándékozóan.

Ő lehajolt. Meghatott, hálás száját odatapasztotta a Márta kezéhez. Mint egy eszményi, boldog pióca, aki a boldogság forró nedvét szívja magába.

Tegnap óta százszor dongott át mellkasán, és ezerszer nyilallt át tagjain az örömmel zsúfolt ígéret. A kapuíven megigazította a virágokat és tutajra szállt, hogy Mártát a túlsó parton bevárja.

Márta talán szereti már. Oly sokáig fogták egymás kezét. Csípőjük összeért, s egyszer combjuk is összesimult, ahogy hirtelen megálltak egymás előtt.

- Sokat gondol rám? - akarta tudni Márta.

Sokat. Mindig. Igazában talán nem is az iszapfürdő tartotta itt, hanem Márta.

Visszanézett a szigetre. Egy óra múlva, ott, a fák alatt! A nyírfadorongokból készült padon fognak ülni, egymás mellett. Egymás mellett, halk, zajló, boldog kínok között. A szerelem dongó angyalai fogják körülrepkedni őket. Szorongó, édes vajúdásuk talán... - megnyomta izgatottan a szemüvegét - talán meghozza Testük Nagy Egyesülését is!

A Testük Nagy Egyesülése. A természet szép, végzetes ajándéka. Átkozottul gyönyörű dolog. És miről fognak beszélni *azután*?

Tegezni fogják egymást. Márta tegezni fogja őt. „Adj egy kis tüzet, szívem.” S ő? „Igen. Adok. Fel tudnám gyújtani *érted* ezeket a fákat, az egész erdőt itt körülöttünk... bár ez súlyos büntetést vonna maga után.” És Márta: „Csacsi! Kis öreg talyigás számár (egyszer már mondta ezt), hát ennyire szeretsz?” Ő: „Ennyire szeretlek.” A Márta arcán elégedett, boldog mosoly: „Köszönöm, szívem... Köszönöm... Köszönöm... Te nem gyújtasz rá?” Ő: „Nem, Márta, ez a csókok órája s nem a pipáé.” Márta: „Ezt is köszönöm. Te jó vagy. Áldozatkész. Ezt a fürdőügyet is milyen szépen elindítottad. Most aztán nem fogunk elszakadni egymástól.” Ő: „Egy kicsit még elszakadunk, körhintám drága s utolérhetetlen pénztárosa! Most elmegyek. Tavaszig itt úgyszincs semmi tennivalóm. Abból a gyógyszerertárból azt írták, szeptemberben közöljem újra a címemet, akkor talán felvesznek. A pénz miatt, Márta. Gyűjtenünk kell. Nem szabad sohasem elszakadnunk a realitásoktól. Gyűjteni fogok, hogy körhintánk minél ragyogóbb és szédítőbb legyen...”

Persze, egyébről is fognak beszélni. A csillagokról, az életről, s esetleg Almirásról is. „Csókolj meg” - fogja mondani Márta. S ő teljes odaadással meg fogja tenni, „Örökké” - fogja lehelni Márta. - „Bár egy örökkévalóságig tartana.” Igen. Kétségtelen. Az ember elszedül, ha az örökkévalóságra gondol.

Meg fogja magyarázni Mártának, mi az az örökkévalóság. Egy hét előtt olvasta egy újságlapon, amelyet a szél a Simonék drótsövényére akasztott. Az északiak szerint - írja az újság - van egy száz kilométer magas szikla a tenger közepén. Ehhez a sziklához minden ezer évben elmegy egy cinege, s csőrét odakeni a sziklához. Ha a szikla tövig elkopik majd a cinege csőrétől, akkor elmúlt az örökkévalóságnak egy pillanata...

A kavicsbánya alatt a kondás részegen hajkurászta a disznóit. A gyógyszerész előtt levette kalapját. Engedelmet kért, hogy ilyen tiszteletlen állapotban van, de éjszaka egy kis külön munkája akadt, átrakott néhány határpóznát, amelyet délután helyeztek el a határjáró mérnökök, s a pénzből beivott két decivel.

- Tetszik látni kérem szépen itt a fán Pudli urat? - kérdezte megtántorodva. - Felcsaptam a fára, merthogy rosszkodott.

A kutyája ott csüngött a fán, élettelenül.

- Tipikus ősemler - csóválta a fejét Sebestyén. - Azt hiszem, maga minden gazságra kapható!

Felháborodva hagyta ott, s felkapaszkodott a dombra, ahonnan elláthatott a község felé. A tanító elmondta neki, hogyan mulattatta Gubacs a közönséget a legutolsó színházi előadáson. A társulat néhány helybeli némaszereplővel egészítette ki magát. Közöttük volt a disznópásztor is. A Borsán udvarán folyt a színelőadás. Egy egér valahogy feltévedt a deszkákra, mire a művésznök egyike sikítani kezdett, leugrott a dobogóról, a disznókondás pedig, akinek egy furulyázó pásztort kellett alakítania, addig hajszolta az egeret, amíg agyonverte.

- Durva, érzéketlen ősemler - szögezte le megvetően.

A kaszáló felől a piros Simon felesége kiégett sarjút cipelt egy kendervászonból készült zsákban.

- Érik a szilva - mondta barátságosan. - Ne szedjek egy kosárral a tekintetes úrnak is?

Álla alatt meghúzta a fekete gyászkendő bogát. Nagyot lélegzett a lánya emlékére.

- Rajta csak. Szívesen veszem.

A szilvának már érzett a szaga a levegőben. Érés után hamar töppedni kezdett. Csebrekben és hordókban gyűjtötték, ott megiszaposodott, s októberben kifőzték. A Simon szérújében állították fel az üstös sátrat, a főzetők oda hordták a megfűlt termést. Fát is vittek tüzelőnek és lisztet csiriznek, amivel körültapasztották az üstöt, hogy ki ne szabaduljanak belőle az értékes párák.

A domb alatt lépésben kocogott a Répafi gebéje. Az ügyvéd töppedten ült a bakon, olyan volt, mint a végét járó szilva. Csüngött a feje, elnyúlt sportsapkája alól gyűlölettől előtörő pillantásának tompa volt már a hegye. Nem tudott már szűrni, megrokknva és fáradtan meredt a ló farkára. Minden reménye cserbenhagyta. Hamis fogsora eltörött, nem tudott újat csináltatni. A fürdővállalat megalakítását sem bízták rá. Egyetlen vigasztalása volt a bárányfej, amelyet Máténé ígért neki. Szerette a főtt fejet, s élvezettel emelte ki villájával szemgödrükből a kocsonyás bárányszemeket. Megállott a Mátéék tagja előtt.

- Számíthatok a bárányfejre? - kérdezte bizonytalanul.

Máténé nevetett.

- Jól van, na, elküldöm...

A Mátéék kukoricája megjavult. Szépen megnyúltak a szárak, s a csövek is megvastagodtak. De az asszony is. Májfoltok alól bújt elő mosolya, amikor a várakozó Sebestyént megpillantotta. Tudta, hogy Mártát várja.

- Nem fél, hogy vihart kap, gyógyszerész úr? - kiáltotta kötekedve.

- Ki van zárva! - harsogta le a dombról Sebestyén. - Sürgönyileg jelezték volna.

Máténé nevetve mutatott a keleti égre.

- Amott, látja-e!

Máté féloldalasan haladt mellette. Tököt vittek a tehénnek. A tehenük szép borjút ellett, most az asszonyon a sor. Terebélyesedtek. Az udvarukon tegnap az új istállóhoz kijelölte már veres vízbe mártott zsinégjével az ács a sasfákat és gerendákat. Mentek elégedetten, kiszipolyozottan a napi tizenhat órai munkától. Tudták jól, sok követ kell még kihordaniok a feltört tagból, sok trágyát kell még beleszántaniok, amíg a hordalékos talaj adakozó humusszá érik. De még fiatalok. S aztán vigyáznak, hogy a persely tartalma se apadjon meg oktanul. Ma is karikára vágott, megszózott vereshagymát ebédelték kenyérrel.

Sebestyén az utat tartotta szemmel. Odalenn színesedni kezdtek már a fák. Ezek a színek, mint tarka papírfüzérek a majálisokat, mind az ő érzelmeit díszítették; a tücskök meg zeneileg festették alá. Szeretett volna maga is dalolni valamit, de hamar felhagyott vele. Üldögélt türelmesen, boldoggá merevedve a domb ormán. A mellkasa tele volt szavakba nem foglalható örömmel, mint a felfűjt duda levegővel. Ujjával beleírta a levegőbe:

Sebestyén Károly Jakab Hektor, boldog vagy, ugye!

Tehergépkocsi haladt az úton, de a felkavart por nem akart leszállani. Ott maradt a levegőben, elnyúlt, kanyargott. A völgyre hulló árnyék a tarlón át alattomosan kúszott a község felé. Nem vette észre, Mártával folytatott magában tarka párbeszédet az életről, a felhőkről és leendő gyógyszeréről, amelynek nevet is adott: Gyógyszertár a fiatal apostolhoz. Pipára gyújtott, s az égő gyufát előrenyújtotta, a község kijáratához, arra a pontra, ahol Mártának kellett kibukkannia: mire a gyufa lángja elalszik, egy igazibb láng fog odalenn a helyében fellobbanni, a Márta fehér lángja, a magasztos tűz, amely jönni fog felé és lángba borítja őt is s egész életét. De a gyufát elfújta a szél, amely egyre nyugtalanabban muzsikált a magas füvek között.

- Márta! - ugrott fel ujjongva.

A porfelhő, amelyet a gépkocsi porának nézett, futó portölcsér volt; a községből jövet neki-irramodott az országútnak, s felhőjével elfátyolozta a kamarási ház távoli jegenyéit és a szeszgyár kéményét.

- Kitartás! - intette magát türelemre.

Az erdő árnyéka, amely már a község széléig kúszott, lassan felszívódott. Szürke lett a táj zsongó majálisa, separték a faleveleket, szürke volt az ég is, és oldalt szürke fémszalagnak látszott a folyó. Sebestyén újra meggyújtotta a pipáját, s mereven bámulta a község kijáratát. Nem vette észre, hogy elúszott a délután. Nem látta, hogy az ágakat és a mályva virágját szél lóbálja, s a lepkék riadtan menekülnek a levelek alá.

- Vihar lesz - integetett messziről a piócahalász. - A nadályok még a délután elrejtöztek a vihar elől.

Még a délután? - kérdezte magától meghökkenve. Körülnézett. Persze, alaposan alkonyodott már. Nagy porfelhők úsztak a község felett, a nád mélyet hajolt a zsombékban, és riadtan reccsentek a fiatal szálfák az erdő szegélyén. A sötét égnek egy jókora foltja kietlenül el-sárgult. Percek alatt leszállt az este.

A gyógyszerész megnyomta a szemüvegét. A fülére kövér esőcsepp hullott. Lassan lekullogott a folyóhoz. Gépiesen letolta a vizre a tutaját. Az öröm duzzadó levegője elszállt a dudából. A szigeten a szél mindent szétszedett és felborított. Az asztalról letépte a virágokat, a fűzfa-vesszőből készült diadalkapu egyik lábát kirángatta a földből és a magasba emelte. A pad hanyatt feküdt a földön.

Tapogatózva cipelt be mindent a faházba. Meggyújtotta a gyertyát és leült a prices szélére. Künn megvillant az ég s tisztátlant csattant, mint egy lábos fedője. Lesújtottan és gyötrődő mosollyal nézte a gyertyalángot. A Márta fehér lángja! Milyen botorság volt hinni ezekben a szavakban! Botorság volt hinni Mártában! Mártának nem volt más célja, minthogy kegyetlenül megrétfálja őt. Mindenkit megrétfált. Maga mondotta egyszer, hogy kedvét leli a kegyetlen tréfákban. „Azt mondják, mosolygó, szívtelen ördög vagyok.” Igen. Mosolygó, szívtelen teremtés. Női Néró. Szenvedélyes öröm számára, ha felgyújthat és porrá égethet maga körül mindent.

A pirított kenyérszeletekre nézett.

Oh, a kis pirított kenyerek! A szép párbeszédet! A megindító tegeződések. „Adj egy kis tüzet, szívem...” - megnyomta szemüvegének a nyergét, mosolyogni próbált, de szemei csak pislogtak, nedvesen. - „Adj egy kis tüzet, szívem!...”

Vesztett szép tréfa volt. Elhítni vele, hogy a férfias győzelem szép babérjai integetnek felé! S aztán mosolyogva bevezetni őt ebbe a szomorú és véres tréfába, mint a bekötött szemű Almirást az üvegszekrénybe! Igen, csörömpölve hullt össze körülötte a világ. A gondolatai

vézzenek, bekötött szeméről leesett a kötés. Márta elégedetten nevet tréfáján, amelyet annyi céltudatossággal készített elő, olyan szívósan szőtt. S ő semmit sem vett észre. A tanító óvatosságra intette. A százados tiltakozva hadonászott. „Pathikus barátom! Ne melegedjék bele a dologba, közveszélyes perszóna! Achtung!”

Hát igen, az ő számára elég veszélyes volt. Szépen elbánt vele.

„Adj egy kis tüzet, szívem!”

Szívem, szívem, szívem! És a szegény, kis pirított kenyerek! Most mit csináljon velük? Mit csináljon az ember a megmaradt pirított kenyereivel? Olyan szép egyformára vágta őket, s amíg pirultak a villa végén, Márta, agyának és szívének gyöngéd Mártája, azt mondta neki: „Kis öreg talyigás számár, hát ennyire szeretsz?”

Ó, szegény, elhagyott kis pirított kenyerek. Mit csináljon velük?

A szeme nedvesen és szomorúan csillant meg a gyertyafényben. Elővette a kést, vaját kent a pirított kenyerekre és rendre megette őket. Künn pedig reccsent és morajlott az éjszaka, vihar volt.

*

Délben jelentették volt, hogy az irtáson eltűnt a nyolcvanból két kaptár. Márta kocsira ült és felrobogott az erdőbe, hogy a tényállást kiderítse. Hamar a végére járt. A görbényakú gyerek csente el őket, aki a fekete kecskével szokott arra járni. A kasok elő is kerültek. Nyílásaikat, a gyerek sárral tapasztotta be, hogy a méhek kárt ne tegyenek benne. Márta különösen lágy és békés hangulatban volt, elbocsátotta a megrémült kölyköt, és sietve visszaindult a községbe, hogy idejében a Csigáson lehessen. Valami kellemes nyugtalanság sarkalta. A tréfás esti séták, amelyek sok mulatságot ígértek neki, furcsa bolyongásokká komolyodtak, a kötődő párbeszéddek vidám feszültségét valami édesedő és nyugtalanító feszültség váltotta fel. Egy különös ember lépegetett mellette; olykor sután, s derűsen ható felszíne alatt szokatlan dolgok lapangtak. Valami régi férfiasság és még régibb becsületesség. Csak bolondok lehetnek ilyen furcsán férfiasok és ilyen tisztalelkűen becsületesek. Ez a gyógyszerész mégsem volt bolond. Nézni, úgy nézni az emberre, hogy összeszűküljön kicsit a gyomra tőle, s megremegjen a térde, nem tudott Sebestyén. Gyerekes pislogással nézett rá áhítatának gyakori perceiben. De amikor kóborolva járták a folyó partját s a rétet, a szavai sok mindenért kárpótolták. Megszerette Sebestyént? Nem tudta. Nem látta mi van érzéseinek megrázott tartályában. A tartályban homályosan és zűrzavarosan kavargott a fölzavart üledék. De a közelgő találkozásra kellemes szorongással gondolt. Az órájára nézett. Négy óra volt. Sietve elindította a kocsit.

A fák között látta a szigetet. A gépkocsi nagyokat zökkent a rossz úton, erősen fogta a kormánykereket. A kutya ott ült mellette és óvakodva húzódott hátra.

- Félsz bolond? - nevetett rá Márta.

A kormánykerék feszültsége hirtelen megszakadt. Márta, csodálkozva forgatta. Szinte magától forgott, a kocsi pedig, mint egy elszabadult rugó, hirtelen előrelötte magát a lejtőn. Márta megértette, hogy a fékszalag elszakadt.

- Ugorj! - kiáltott a kutyára, és kiugrott a fékevesztett kocsiból.

Csak percek múlva tudott feltápáskodni. A lába vérzett, egyik karját nem tudta mozgatni. Sápadtan vonszolta magát az erdőn át a község felé. Az autó füstölögve, szétrobbanva, felmeredő kerekekkel egy vízmosásban feküdt.

Lenn az erdő alján megállította az egyik deszkaszállító szekeret és azon tért vissza a községbe. Bekötözte sérüléseit; amire összeszedte magát és meghagyta, hogy fogjanak be a régi homokfutóba, meglehetősen későre járt már az idő. Esőcseppek koppantak a tornác üvegfalán.

Felöltözve, útra készen nézegette az esőcseppeket. Az elkerített baromfiudvaron egy kotló állott a hirtelen esőben, alóla, mint egy nagy családi ernyő alól, nyugodtan bámulta a világot néhány fiatal csirke. Az esőcseppek kövéredtek és sűrűsödtek. A kotló eleinte futó záporra gondolhatott, most azonban megadta a jelt az indulásra, és nekiiramodott a közeli csűrnek. A fedél nélkül maradt csibék egyike-másika még elbámészkodott, aztán egyedüllétére eszmélve, riadtan követte menekülő társait.

Beesteledett. Szél kavarta a fák lombját, gallyak hulltak a magasból s az alsó tornác megtelt kövér, barna fenyőtobozokkal.

A kamarás az ajtóból nézte az ácsorgó, tűnődő Mártát.

- Hová készül? - kérdezte barátságosan. Márta vállat vont.

- Már sehová.

Nem szólt semmit arról, hogy két órával előbb még életveszélyben forgott, és lábát kötések borítják.

- Miért lakik az az ember ott künn? - kérdezte a kamarás mosolyogva.

- Magam sem tudom - mondta Márta meglepődés nélkül. - Különös ember... Hektornak hívják - tette hozzá és ő is mosolyogni kezdett.

- Elég rendesen hangzik - vélte a kamarás. - Vacsorázunk?

*

A tanító felvette kockás kabátbélésből készült felöltőjét, és sietve elhagyta az iskolát. Szemközt csukva volt a Péterfi boltja. Haláleset miatt zárva! - írta fel valaki krétával a kopár faajtóra.

- Keveset mozgott - gondolta a tanító. A hírt már reggel hallotta, amikor iskolába ment. Meg is nézte Péterfit. Sárga volt, mint egy megfagyott paradicsom. Élt negyvenkét évet, diktálta be a házvezetőnője szíjogva az előljáróságon.

Az éjszakai vihar kietlen őszi csepegéssé szelídült. Az út mentén két kidőlt vackorfa fehér csonkja látszott. A kovács háza előtt a patkolókorlát fáján tanakodva csüngtek az esőcseppek. Váratlanul őszi köd ereszkedett a völgyre, a községre, befolyt a kéményekbe, átalvetőkbe, a fák odvába és a vakondlyukakba. A mezőn egy magányos tyúk kapirgált, s egy kóré kunyhó körül sárgatök héja világított a szürke ködben.

- Barta úr - hallotta a tanító háta mögött a Márta kiáltását.

Megfordult és megemelte a kalapját. Két éve nem köszönt a lánynak. Láttá nyugtalan arcát, elsötétült szemgödrét. Tudta, hogy a gyógyszerész nyugtalanítja.

- Valami baja történt? - kérdezte Márta.

A hangja elfulladt; az arca nedves volt az esőtől. Esőköpenyének hegyes kámzsája hátrahanyatlott a sietségtől.

- A piros Simon - közölte a tanító - azt mondja, hogy a faházat feldöntötte a vihar...

- És Sebestyén? Hol van?

- Nem tudom...

Márta rohanni kezdett.

- Menjünk...

A sáros úton megcsúszott a lábuk. Talpuk alá súlyos agyaglepények ragadtak. Némán és nyugtalanul haladtak egymás mellett.

- Magától bocsánatot kell kérnem, Márta - szólalt meg később a tanító.

A lány könnyedén legyintett.

- Ne gyerekeskedjék, Barta... Dolgozik valamin?

- Igen. Éppen tegnap kezdtem hozzá. A Sebestyén biztatására.

- Aggódom érte - mondta Márta szorongva.

A levegőben kiöntött iszap szaga terjengett. A kavicsbánya alatt meglátták a disznópásztort a piros Simon feleségével.

- Kérem szépen - ordított át a szigetre a disznókondás botjával hadonászva. - Kérem szépen, hol van?

A piros Simon ladikért ment. A ladik javítás alatt állott, le kellett cipelni a folyóhoz.

Márta tölcseért formált a tenyeréből.

- Sebestyén! - kiáltotta át a szigetre. - Hektor úr! Ott van?

A hangját elkapta a folyó harsogása. A kunyhónak nyomát sem látták, csak a szamár állott ott szügyig vízben.

- Hektor úr! - kiáltott Márta.

A kondás levetette a kabátját. Kioldotta a cipőjét is. Borostás, örökké vigyorgó arcán valami soha nem látott komolyság tükröződött.

- Mit akar, bolond - förmedt rá a tanító.

- Megnézem...

Belevetette magát a lármás, örvénylő folyóba és úszni kezdett a sziget felé. A piros Simon felesége úgy vélte, hogy nem kellett volna engedni, odavész a hullámokba. A feje néhányszor csakugyan lebukott, karjával kétségbeesetten csapkodott, de ahogy egy kis lélegzethez jutott, megint csak a sziget felé folytatta küzdelmes útját.

Márta és a tanító a gyógyszerész nevét kiáltozták. De a hegyszoldali vízmosságokból, amikben tegnap még csak barna falevelek peregtek, most hangos és durva víztömegek rohantak le a folyóba, és lármájukkal elnyomtak minden kiáltást.

Sebestyén tutaját, mint mindig, előrelátóan egy fához erősítette. Az áradás csak reggel lepte el a szigetet, s a faház is csak reggel adta be a kulcsot. Nagyobb bajok nélkül fogta el a tutaját, fel is szállott rá, de tanácsosabbnak látta halogatni az átkelést. A folyó az ilyen hirtelen vizek után órák alatt lepadt, és eltűntek belőle a veszélyes örvények. Odaát valami kiáltást hallott. Meg akart fordulni, de járműve váratlanul elszakadt a fától, átsodródott vele a szigeten a keskenyebb folyóágba, és a hömpölygésben táncolva igyekezett előre. Sebestyén megkapaszkodott a zsinegben, és szétvetette a lábát. A tutaj táncolt alatta. Tolórúdja becsúszott a vízbe, a zsineggel próbálta járművét kormányozni. Hamarosan elhagyta a szigetet és befutott a főágba, amely azon a helyen elszélesedett és megenyhült egy kicsit.

Hátranézett. Csak a nyugodtan álldogáló öreg szamarat látta. Nyakörvéről az eső talán még nem mosta le a görög szavakat: Panta rhei. De a faház deszkái már útra keltek, s talán vitték az agyonütött macska hulláját is. A gyertyánfa egyik vastag ága okozta halálát. Az ütés talán az ő fejének volt szánva, de a macska teste felfogta az ütés súlyát, s mire hozzáért az ág, a macska leterített teste elvette gyilkos erejét.

- S hogy idegenkedtem mindig a macskáktól! - gondolta sajnálkozva.

A kavicsbánya dombja egy darabig eltakarta a parton állókat. Ahogy tovább haladt, a part előugrott egy kicsit a domb mögül, látott egy hosszúkabátú férfialakot, de nem ismerte fel benne a tanítót, mert sohasem látta felöltöben és kalapban, mint ahogy az esőköpenyes, kámszás női alakban sem ismerte fel már Mártát. Mit se tudott a disznópásztor önfeláldozó elszántságáról, nem látta a tanító riadt integetéseit, és hogyan is különböztethette volna meg a gumikámszás nő arcán a könnyeket az esőcseppektől. A piros Simon feleségét megismerte. De vajon nem azért ácsorog-e a parton, mert a tegnapi vaj ára miatt bizonytalankodik?

Nem, ezt a csúfos gondolatot elvetette magától. Bizonyára dolga akadt Gubaccsal, a pásztossal.

Még egyszer hátrafordult, de már sem a szigetet, sem a parti alakokat nem látta. Tudta, hogy a szigettől végleg elszakadt, mint ahogy Borjúmál is végérvényesen eltűnt a szemei elől. Nem bánta már. Nem érzett különös szomorúságot, ősz volt már, amúgy is mennie kellett volna. Hát most megy, megy és nem is fog többet visszatérni. Mi keresnivalója volna még Borjúmálon?

Új parti fák jöttek, új hajlású dombok. A szürke folyó, amely kérlelhetetlenül vitte, még jobban kitágult, szilaj hullámai elszelídültek. A tutaj mellett egy úszó deszkát látott, lehajolt, és ügyesen kiemelte a vízből. Öreg deszka volt, magától repedt ketté. Az egyik darabját felfogta, és óvatosan a part felé terelte vele a tutajt. Tudta, hogy lejjebb, néhány száz-méternyire ellaposodik a part, könnyűszerrel kiszállhat. Látta is már a szomszéd község házait; az úton túl egy kocsmá ajtaja felett gyaluforgácsot ingatott a szél. Ott eszik majd valamit, gondolta. Aztán megvárja a társasgépkocsit és folytatja útját.

A hullámok most már szelídebben vitték a part menti vízben. Ez mindig így volt. Mindig akkor érte valami intrikus baleset, amikor az élet s az igazság szépségeiben készült gyönyörködni. Vajon azt jelentették-e ezek a balesetek, hogy nem nőtt igazság és szépség a számára? Korántsem.

Korántsem.

Szépség és igazság itt mindenki számára akad. Csak fel kell kutatni, tovább kell utazni a szürke folyón, ha helytelen parton kötött ki az ember. Elsietett dolog volna elcsüggedni azért, hogy néhány lovagiatlan közbjáték feldönti robinzoni kunyhónkat és arra kényszerít, hogy újra hajóra szálljunk.

Az igazság az, hogy Sebestyén Károly Jakab Hektor e pillanatban nem ezen gondolkozott. Tegnap éjszaka néhány férfias kapavágással eltemette álmainak lobogóhajú hófehérkéjét. Lehet, hogy elsiette a dolgot, hófehérkéje nem volt halott, csak almacsutka akadt a torkára. Ő, aki hitt az élet külső jeleinek és olykor a tartalmatlan látszatoknak is, csak a néma halottat látta, aki nem felelt már a hívására, s ezért elhantolta. Ahogy vitte a folyó, ezen a temetésen gondolkozott. De az is eszébe jutott, hogy borotvakészletét, amelyet Péterfi útján hozatott, a faház romjai alatt hagyta. Olykor ilyen komolytalan apróságok suhantak át az agyán. Párizsban nemegyszer jutott eszébe, hogy B-ben, régi lakásának íróasztalában két ív érintetlen

itatóspapírja van. Nem mintha érdekelték volna most létének ezek a kicsinyes tartozékai. Csak éppen átsuhantak rajta.

Még egyszer hátranézett. Idegen határban járt már, új foltok, új vonalak ötlöttek a szemébe. Az útról gépkocsi távoli hangját hozta felé a szél.

- A társaskocsi volna? - kérdezte magától, és fölneézett az égre, hogy az idő állásáról tájékozódjék.

Nyugaton, a felhős égen lyuk képződött, s a lyukon át, mint eltört borosüvegből a sárga bor, szétlövellt a nap.

- Ki fog derülni - állapította meg megkönnyebbülve, és orrához nyomta szemüvegének nyergét.

-&-